

Ministarstvo poljoprivrede

EX POST EVALUACIJA IPARD
PROGRAMA REPUBLIKE HRVATSKE
2007. - 2013.

1 kolovoza 2017. godine

KONAČNO AŽURIRANO EVALUACIJSKO IZVJEŠĆE

KPMG Croatia d.o.o. / KPMG Advisory Ltd.

EUROPSKI POLJOPRIVREDNI FOND ZA RURALNI RAZVOJ
EUROPA ULAŽE U RURALNA PODRUČJA

PROGRAM RURALNOG RAZVOJA REPUBLIKE
HRVATSKE ZA RAZDOBLJE 2014. - 2020.
Udio sufinanciranja: 85% EU, 15% RH

MJERA TEHNIČKA POMOĆ

Sadržaj

1	Izvršni sažetak	1
2	Uvod	4
2.1	Pozadina, opseg i ciljevi evaluacije	4
2.1.1	Opseg Ugovora	4
2.1.2	Pozadina Ex post evaluacijskog izvješća	4
2.1.3	Ciljevi Ex post evaluacijskog izvješća	5
2.2	Struktura Izvješća	5
2.3	Evaluacijski tim	6
3	Metodološki pristup	7
3.1	Pokazatelji i evaluacijska pitanja	7
3.1.1	Pokazatelji	7
3.1.2	Evaluacijska pitanja	7
3.2	Načela evaluacije	7
3.3	Pristup evaluaciji IPARD programa	8
3.4	Metode i alati evaluacije	10
3.4.1	Faza strukturiranja	10
3.4.2	Faza promatranja	12
3.4.3	Analiziranje	14
3.4.4	Procjenjivanje	15
3.5	Ograničenja u primijenjenoj metodologiji	16
4	Evaluacijski kontekst	17
4.1	Kontekst IPARD Programa 2007 – 2013	17
4.1.1	Općenito	17
4.1.2	Pravna osnova i operativna struktura	17
4.1.3	Poljoprivredni sektor u Hrvatskoj	19
4.2	Prijašnje evaluacije programa	21
4.3	Komplementarni instrumenti međunarodne podrške	22
5	Opis IPARD programa 2007. – 2013. Hrvatske	23
5.1	Administrativni sustav	23
5.1.1	Upravljačko tijelo	24
5.1.2	Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (IPARD Agencija)	25
5.1.3	Odbor za praćenje	25
5.1.4	Tijelo za reviziju	25
5.2	Pregled procesa akreditacije	26
5.3	Programski prioriteti i osi	26
5.4	Indikativna analiza budžeta IPARD programa	31

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

5.5	Kronologija provedbe programa	34
6	Analiza intervencijske logike pojedinih mjera	37
6.1	Mjera 101 - Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice	38
6.1.1	Opis mjere	38
6.1.2	Kriteriji prihvatljivosti	38
6.1.3	Intervencijska logika	40
6.1.4	Indikativna analiza ostvarenja budžeta	40
6.1.5	Indikativna analiza po gospodarskom sektoru	43
6.1.6	Analiza podataka iz Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (eng. <i>Farm Accountancy Data Network, FADN</i>)	52
6.2	Mjera 103 – Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda zajednice	56
6.2.1	Opis Mjere	56
6.2.2	Kriteriji prihvatljivosti	56
6.2.3	Intervencijska logika	58
6.2.4	Indikativna analiza ostvarenja budžeta	58
6.2.5	Indikativna analiza po gospodarskom sektoru	62
6.3	Mjera 202 – Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja	70
6.3.1	Opis mjere	70
6.3.2	Kriteriji prihvatljivosti	70
6.3.3	Intervencijska logika	70
6.3.4	Indikativna analiza ostvarenja budžeta	71
6.4	Mjera 301 – Pобољшanje i razvoj ruralne infrastrukture	73
6.4.1	Opis mjere	73
6.4.2	Kriteriji prihvatljivosti	73
6.4.3	Intervencijska logika	74
6.4.4	Indikativna analiza ostvarenja budžeta	74
6.4.5	Indikativna analiza po gospodarskom sektoru	77
6.5	Mjera 302 – Diversifikacija i razvoj ruralnih ekonomskih aktivnosti	80
6.5.1	Opis mjere	80
6.5.2	Kriteriji prihvatljivosti	80
6.5.3	Intervencijska logika	82
6.5.4	Indikativna analiza ostvarenja budžeta	82
6.5.5	Indikativna analiza po gospodarskom sektoru	85
6.6	Mjera 501 – Tehnička pomoć	92
6.6.1	Opis mjere	92
6.6.2	Prihvatljivi izdaci	92
6.6.3	Indikativna analiza ostvarenja budžeta	93

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

7	Ocjena ispunjenja ciljnih indikatora i odgovori na evaluacijska pitanja vezana za pojedine mjere	95
7.1	Mjera 101 - Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice	95
7.2	Mjera 103 - Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda zajednice	103
7.3	Mjera 202 - Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja	109
7.4	Mjera 301 - Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture	114
7.5	Mjera 302 - Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti	117
7.6	Mjera 501 – Tehnička pomoć	121
8	Odgovori na evaluacijska pitanja na razini programa	125
9	Sažetak studije slučaja	138
10	Zaključci i preporuke	140
10.1	Okvir za evaluaciju mjera IPARD programa	140
10.2	Zaključci na razini programa	141
10.3	Zaključci na razini pojedinih mjera u okviru evaluacije	142
10.4	Ključni čimbenici koji su utjecali na rezultate Programa	144
10.5	Dodatna zapažanja na temelju studije slučaja	146
10.6	Ukupni zaključak i preporuke izvješća	147
10.7	Diseminirani rezultati evaluacije	150
	Prilozi evaluacijskom izvješću	151
	Prilog 1 – Studije slučaja	I
	Prilog 2 – Istraživanje mišljenja korisnika	II

Tablice

Tablica 1: Baza dokaza Ex post evaluacije (IPARD Hrvatska)	10
Tablica 2: Lista intervjua	13
Tablica 3: Višegodišnji indikativni financijski okvir – IPA komponenta V (2007 – 2013)	17
Tablica 4: Indikativna planirana sredstva za razdoblje 2007. - 2013. (u eurima)	28
Tablica 5: Indikativna planirana sredstva po mjeri za razdoblje 2007. – 2013. (u eurima)	29
Tablica 6: Pregled napretka IPARD programa (u eurima)	30
Tablica 7: Pregled ugovorenih projektnih prijava po mjerama	30
Tablica 8: Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)	31
Tablica 9: Kronologija poziva za programske mjere	34
Tablica 10: Pregled poziva, zaprimljenih i obrađenih prijava (ukupna javna sredstva)	35
Tablica 11: M101 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.	41
Tablica 12: M101 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.	41
Tablica 13: M101 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)	42
Tablica 14: M101 Pregled budžeta po sektorima za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)	42
Tablica 15: M101 Pregled realizacije po sektorima za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)	43
Tablica 16: M101 Pregled plaćanja za sektor mljekarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	43
Tablica 17: M101 Pregled isplata za sektor mesa – govedarstvo (ukupna javna i privatna sredstva)	44
Tablica 18: M101 Pregled isplata za sektor mesa – peradarstvo (ukupna javna i privatna sredstva)	46
Tablica 19: M101 Pregled isplata za sektor mesa – svinjogojstvo (ukupna javna i privatna sredstva)	47
Tablica 20: M101 Pregled isplata za sektor jaja (ukupna javna i privatna sredstva)	48
Tablica 21: M101 Pregled raspodjele za sektor voća i povrća (ukupna javna i privatna sredstva)	49
Tablica 22: M101 Pregled isplata za sektor žitarica i uljarica (ukupna javna i privatna sredstva)	51
Tablica 23: Deskriptivna statistika gospodarstava korisnika potpore i onih koji nisu koristili potporu u ukupnom uzorku (2013.)	53
Tablica 24: Deskriptivna statistika korisnika potpore i gospodarstava koja nisu primila potporu u pod-uzorku dobivenom kvazi-sparivanjem (2013.)	54
Tablica 25: M103 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.	59
Tablica 26: M103 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.	59
Tablica 27: M103 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)	60
Tablica 28: M103 Pregled budžeta po sektoru za razdoblje 2007. - 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)	61
Tablica 29: M103 Pregled realizacije po sektoru za razdoblje 2007. - 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)	61
Tablica 30: M103 Pregled plaćanja za sektor mlijeka i mljekarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	62
Tablica 31: M103 Pregled plaćanja za sektor mesa (ukupna javna i privatna sredstva)	63
Tablica 32: M103 Pregled plaćanja za sektor voća i povrća (ukupna javna i privatna sredstva)	64
Tablica 33: M103 Pregled plaćanja za sektor ribarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	65
Tablica 34: M103 Pregled plaćanja za sektor vinarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	67
Tablica 35: M103 Pregled plaćanja za sektor maslinovog ulja (ukupna javna i privatna sredstva)	68
Tablica 36: M202 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.	71
Tablica 37: M202 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.	71
Tablica 38: M202 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)	72

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 39: M301 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.	75
Tablica 40: M301 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.	75
Tablica 41: M301 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)	76
Tablica 42: M301 Pregled budžeta po sektorima za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)	76
Tablica 43: M301 Pregled realizacije po sektoru za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)	76
Tablica 44: M301 Pregled plaćanja za sektor lokalnih nerazvrstanih cesta (ukupna javna i privatna sredstva)	77
Tablica 45: M301 Pregled plaćanja za sektor kanalizacijskih sustava i sustava pročišćavanja otpadnih voda (ukupna javna i privatna sredstva)	78
Tablica 46: M301 Pregled plaćanja za sektor toplana (ukupna javna i privatna sredstva)	79
Tablica 47: M302 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.	82
Tablica 48: M302 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.	83
Tablica 49: M302 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)	83
Tablica 50: M302 Pregled budžeta po sektorima za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)	84
Tablica 51: M302 Pregled realizacije po sektorima za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)	84
Tablica 52: M302 Pregled plaćanja za sektor ruralnog turizma (ukupna javna i privatna sredstva)	85
Tablica 53: M302 Pregled plaćanja za sektor tradicijskih obrta (ukupna javna i privatna sredstva)	87
Tablica 54: M302 Pregled plaćanja za sektor pogona za preradu (ukupna javna i privatna sredstva)	88
Tablica 55: M302 Pregled plaćanja za sektor ruralnih usluga (ukupna javna i privatna sredstva)	89
Tablica 56: M302 Pregled plaćanja za sektor slatkovodnog ribarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	90
Tablica 57: M302 Pregled plaćanja za sektor obnovljivih izvora energije (ukupna javna i privatna sredstva)	90
Tablica 58: M501 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.	93
Tablica 59: M501 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.	93
Tablica 60: M501 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)	94
Tablica 61: M101 Pregled realizacije indikatora	96
Tablica 62: Prosječne proizvodne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda	101
Tablica 63: M103 Pregled realizacije indikatora	104
Tablica 64: M202 Pregled realizacije indikatora	110
Tablica 65: M301 Pregled realizacije indikatora	115
Tablica 66: M302 Pregled realizacije indikatora	118
Tablica 67: M501 Pregled realizacije indikatora	122

Slike

Slika 1: Evaluacijski tim	6
Slika 2: Pregled obiteljskih gospodarstava u ukupnom broju gospodarstva i prosječna veličina gospodarstva.....	20
Slika 3: IPARD operativni i administrativni sustav	23
Slika 4: Postupak akreditacije mjera IPARD-a	26
Slika 5: Programske prioritete osi i odgovarajuće mjere	28
Slika 6: Indikativni budžet i pregled povrata sredstava (EU komponenta)	31
Slika 7: Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva) na dan 31. prosinca 2016. godine	32
Slika 8: Pregled povučenih zahtjeva za potporu iz IPARD programa	33
Slika 9: Istraživanje mišljenja korisnika – pregled razloga odustajanja od zahtjeva za IPARD potporu	33
Slika 10: M101 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva).....	41
Slika 11: M101 Pregled plaćanja po godini isplate sredstava (EU sredstva).....	42
Slika 12: M101 Usporedba indikativnog budžeta i stvarnih izdataka (ukupna javna i privatna sredstva).....	43
Slika 13: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mlijeka (ukupna javna i privatna sredstva)	44
Slika 14: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata (ukupna javna i privatna sredstva) .	44
Slika 15: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mesa – govedarstvo (ukupna javna i privatna sredstva).....	45
Slika 16: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor mesa – govedarstvo (ukupna javna i privatna sredstva)	45
Slika 17: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mesa – peradarstvo (ukupna javna i privatna sredstva)	46
Slika 18: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor mesa – peradarstvo (ukupna javna i privatna sredstva)	46
Slika 19: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mesa – svinjogojstvo (ukupna javna i privatna sredstva).....	47
Slika 20: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor mesa – svinjogojstvo (ukupna javna i privatna sredstva)	47
Slika 21: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor jaja (ukupna javna i privatna sredstva).....	48
Slika 22: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor jaja (ukupna javna i privatna sredstva).....	49
Slika 23: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor voća i povrća (ukupna javna i privatna sredstva).....	49
Slika 24: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor voća i povrća u 2010. i 2011. godini (ukupna javna i privatna sredstva)	50
Slika 25: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor voća i povrća u 2012. godini (ukupna javna i privatna sredstva)	50
Slika 26: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor voća i povrća u 2013. godini (ukupna javna i privatna sredstva)	50
Slika 27: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor voća i povrća u 2014. godini (ukupna javna i privatna sredstva)	51
Slika 28: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor žitarica i uljarica (ukupna javna i privatna sredstva)	51
Slika 29: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor žitarica i uljarica (ukupna javna i privatna sredstva)	52
Slika 30: Usporedba prosječnog BDV-a skupine s potporom i skupine bez potpore u ukupnom uzorku.....	53

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 31: Raspodjela korisnika prema ekonomskoj veličini	53
Slika 32: Prosječni AWU korisnika potpore i ne-korisnika potpore u pod-uzorku	54
Slika 33: Prosječni BDV korisnika potpore i ne-korisnika potpore u pod-uzorku	55
Slika 34: Prosječni BDV/AWU korisnika potpore i ne-korisnika potpore u pod-uzorku	55
Slika 35: M103 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva)	59
Slika 36: M103 Pregled plaćanja po godini isplate sredstava (EU sredstva)	60
Slika 37: M103 Usporedba indikativnog budžeta i stvarnih troškova (ukupna javna i privatna sredstva)	61
Slika 38: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mlijeka i mljekarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	62
Slika 39: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor mlijeka i mljekarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	62
Slika 40: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mesa (ukupna javna i privatna sredstva)	63
Slika 41: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor mesa (ukupna javna i privatna sredstva)	64
Slika 42: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor voća i povrća (ukupna javna i privatna sredstva)	64
Slika 43: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor voća i povrća (ukupna javna i privatna sredstva)	65
Slika 44: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor ribarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	66
Slika 45: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor ribarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	66
Slika 46: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor vinarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	67
Slika 47: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor vinarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	67
Slika 48: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor maslinovog ulja (ukupna javna i privatna sredstva)	68
Slika 49: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor maslinovog ulja (ukupna javna i privatna sredstva)	68
Slika 50: M202 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva)	72
Slika 51: M301 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva)	75
Slika 52: M301 Pregled plaćanja po godini isplate sredstava (EU sredstva)	76
Slika 53: M301 Usporedba indikativnog budžeta i stvarnih troškova (ukupna javna i privatna sredstva)	77
Slika 54: M301 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor lokalnih nerazvrstanih cesta (ukupna javna i privatna sredstva)	77
Slika 55: M301 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor lokalnih nerazvrstanih cesta (ukupna javna i privatna sredstva)	78
Slika 56: M301 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor kanalizacijskih sustava i sustava pročišćavanja otpadnih voda (ukupna javna i privatna sredstva)	78
Slika 57: M301 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor kanalizacijskih sustava i sustava pročišćavanja otpadnih voda (ukupna javna i privatna sredstva)	79
Slika 58: M301 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor toplana (ukupna javna i privatna sredstva)	79
Slika 59: M302 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva)	83
Slika 60: M302 Pregled plaćanja po godini isplate sredstava (EU sredstva)	84
Slika 61: M302 Usporedba indikativnog budžeta i stvarnih troškova (ukupna javna i privatna sredstva)	85

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 62: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor ruralnog turizma (ukupna javna i privatna sredstva)	85
Slika 63: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor ruralnog turizma u 2011. godini (ukupna javna i privatna sredstva).....	86
Slika 64: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor ruralnog turizma u 2012. godini (prvi dio) (ukupna javna i privatna sredstva)	86
Slika 65: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor ruralnog turizma u 2012. godini (drugi dio) (ukupna javna i privatna sredstva)	86
Slika 66: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor tradicijskih obrta (ukupna javna i privatna sredstva)	87
Slika 67: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor tradicijskih obrta (ukupna javna i privatna sredstva)	87
Slika 68: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor pogona za preradu (ukupna javna i privatna sredstva).....	88
Slika 69: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor pogona za preradu (ukupna javna i privatna sredstva)	88
Slika 70: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor ruralnih usluga (ukupna javna i privatna sredstva)	89
Slika 71: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor ruralnih usluga (ukupna javna i privatna sredstva)	89
Slika 72: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor slatkovodnog ribarstva (ukupna javna i privatna sredstva)	90
Slika 73: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor obnovljivih izvora energije (ukupna javna i privatna sredstva).....	91
Slika 74: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor obnovljivih izvora energije (ukupna javna i privatna sredstva)	91
Slika 75: M501 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva).....	93
Slika 76: M501 Pregled plaćanja po godini isplate sredstava (EU sredstva)	94
Slika 77: Mjera 101 IPARD doprinosa (sažetak istraživanja mišljenja korisnika)	99
Slika 78: Pregled i trend trajnih nasada (u tonama)	101
Slika 79: Pregled i trend registrirane stoke goveda (u komadima)	102
Slika 80: Pregled i trend registriranih količina svinja (u komadima).....	102
Slika 81: Pregled i trend registriranog broja peradi (u komadima)	102
Slika 82: Mjera 103 IPARD doprinos (sažetak istraživanja mišljenja korisnika).....	106
Slika 83: Pregled i trend ulova i uzgoja u ribarstvu (u tisućama kg)	108
Slika 84: Pregled i trend proizvodnje vina (u tisućama litara).....	108
Slika 85: Mjera 302 IPARD doprinos (sažetak istraživanja mišljenja korisnika korisnika)	120
Slika 86: IPARD program - Usporedba inicijalnog i završnog omjera plaćanja (EU komponenta):	128
Slika 87: Vrijednost potpore za realizirane projekte po županiji (ukupna javna sredstva)	132
Slika 88: Geografska distribucija - Pregled prosječnih plaćanja po projektima (ukupna javna sredstva).....	133
Slika 89: Okvir za evaluaciju mjera IPARD programa	141
Slika 90: Sažetak istraživanja mišljenja korisnika - Prihvatljivost trajanja odluke o dodjeli IPARD potpore	148
Slika 91: Sažetak istraživanja mišljenja korisnika - Evaluacija kompleksnosti procedure prijave za IPARD potporu	149
Slika 92: Teritorijalna raspodjela – Pregled ukupnih isplata i broja projekata (ukupna javna sredstva).....	150

1 Izvršni sažetak

Općenito

Predmet ovog Izvješća i njegov glavni cilj je izvođenje Ex-post evaluacije procjene kvalitete, učinkovitosti i djelotvornosti provedbe IPARD programa 2007. – 2013.

IPARD je pretpristupni program Europske unije za razdoblje 2007. - 2013. Sastavni je dio IPA-e (Instrumenta pretpristupne pomoći), čiji su glavni ciljevi pomoć državama kandidatkinjama i državama potencijalnim kandidatkinjama u njihovom usklađivanju i implementaciji pravne stečevine EU-a, kao i priprema za korištenje fondova EU u budućnosti.

Pri izvršenju navedenih evaluacijskih zadataka, korišteni su sljedeći alati i tehnike prikupljanja podataka i analize:

- Pregled raspoložive IPARD dokumentacije (IPARD Program, godišnja izvješća o provedbi, evaluacijska izvješća u tijeku itd.),
- Sekundarni podaci – „desk research“ tehnike istraživanja,
- Polu-strukturirani intervjui s institucionalnim predstavnicima,
- Analiza studija slučaja i
- Analiza deskriptivne statistike na temelju podataka dostupnih u okviru Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (eng. *Farm Accountancy Data Network*, FADN).

Zaključci na razini programa i mjera

Volumen ugovorenih IPARD sredstava u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) je **87.52%** (30. lipanj: 92,32%), dok su ukupno isplaćena sredstva u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) **82,65%** (30. lipanj: 65,54%).

Međutim, u usporedbi s inicijalnim budžetom za razdoblje 2007. - 2013, ugovoreni obujam IPARD sredstava u vezi s ukupnim raspoloživim sredstvima je **58,88%** (30. lipanj: 63,61%), dok je ukupna isplata sredstava u odnosu na ukupna raspoloživa sredstava 44,92% s obzirom na značajnu količinu povrata sredstava, približno 61 milijuna eura EU sredstava ili 33,5% od ukupnog inicijalnog budžeta do 30. lipanj 2016. godine

Ukupno gledano, IPARD program 2007. – 2013. Republike Hrvatske može se smatrati umjereno uspješnim u ostvarenju svog punog potencijala, u smislu povlačenja dostupnih EU sredstava i postizanju ciljeva postavljenih i prikazanih u programskom dokumentu.

Mjera 101 "Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice" ocijenjena je kao **umjereno uspješna** u smislu povlačenja dostupnih sredstava i učinkovitosti mjere (temeljem ostvarenja ključnih indikatora). Navedenu stopu povlačenja sredstava moguće je primarno povezati sa činjenicom da je mjera obuhvaćena prvom fazom prijenosa ovlasti upravljanja.

Mjera 103 "Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice" ocijenjena je kao **umjereno uspješna** u smislu povlačenja dostupnih sredstava i učinkovitosti mjere (temeljem ostvarenja ključnih indikatora). Navedenu stopu povlačenja sredstava moguće je primarno povezati sa činjenicom da je mjera obuhvaćena prvom fazom prijenosa ovlasti upravljanja.

Upravljačko tijelo odlučilo je ne podnijeti zahtjev za prijenos ovlasti za mjeru 201 "Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika" u pretpristupnom razdoblju zbog zahtjevnog sustava provedbe, a time i mjera nije provedena.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Mjera 202 "Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja" ocijenjena je kao **umjereno uspješna** u smislu povlačenja dostupnih sredstava i učinkovitosti mjere (temeljem ostvarenja ključnih indikatora), osobito kada se uzme u obzir iznimno kasni početak njene provedbe na samom kraju programskog razdoblja (prijenos ovlasti krajem travnja 2013. godine).

Mjera 301 "Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture" ocijenjena je kao **umjereno uspješna** u smislu povlačenja dostupnih sredstava i učinkovitosti mjere (temeljem ostvarenja ključnih indikatora). Ovu ukupnu ocjenu dodatno podupire činjenica kako je 100%-tni intenzitet potpore omogućio ulaganja u općinama i manjim gradovima, a koja se zbog opće financijske podkapacitiranosti istih najvjerojatnije ne bi realizirala bez potpore iz IPARD-a.

Mjera 302 "Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti" ocijenjena je kao **umjereno uspješna** u smislu povlačenja dostupnih sredstava i učinkovitosti mjere (temeljem ostvarenja ključnih indikatora). Ovu ukupnu ocjenu dodatno podupire činjenica da je mjera uspjela značajnije potaknuti samo dva od sedam predviđenih područja.

Ukupno, uslijed niskog volumena sredstava povučenih u svrhu Tehničke pomoći, ne može se smatrati da je Mjera 501 značajnije doprinijela provedbi programa. S obzirom na činjenicu da su tijela operativne strukture percipirana kao nedostatna u pogledu njihovih kapaciteta u određenim područjima (primjerice u evaluaciji projektnih prijedloga) od strane ispitanika izvan operativne strukture, te da je tehnička pomoć mogla imati značajnu ulogu u jačanju tih kapaciteta, mjera je ocijenjena kao neuspješna.

Prethodno navedeno je između ostalog utjecalo i na povrat određenog iznosa dodijeljenih sredstava, te je stopa povrata za promatrano razdoblje iznosila 33,5% u odnosu na inicijalno predviđena sredstva, no s obzirom na činjenicu da konačni povrat sredstava trenutno nije određen, prethodno navedena stopa povrata može u konačnici biti i nešto viša.

Ključni čimbenici koji su utjecali na rezultate Programa

Analize provedene u okviru ex-post evaluacije na temelju dogovorene metodologije ukazuju na to da su sljedeći čimbenici imali ukupno najznačajniji utjecaj na ranije navedene rezultate, odnosno na kvalitetu, učinkovitost i djelotvornost provedbe IPARD Programa 2007. – 2013. (razrađeno detaljnije u poglavlju 10. Zaključci i preporuke):

- Kasni početak provedbe pojedinih mjera,
- Nedovoljno korištenje Tehničke pomoći,
- Nedovoljni institucionalni kapaciteti u određenim područjima,
- Nedostatak prethodnog iskustva te stoga nepostojanje modela suradnje između banaka i korisnika po načelu najbolje prakse (eng. *best practice*),
- Nedostatak uspostavljenog procesa strateškog planiranja koji bi prethodio objavljivanju poziva na dostavu projektnih prijedloga te uzeo u obzir operativnu dinamiku pojedinih sektora,
- Društveno-ekonomske regionalne razlike u Hrvatskoj, koje su u pravilu rezultirale manjom aktivnošću, manjim brojem korisnika i općenito manjom apsorpcijom dostupnih sredstava od strane najslabije razvijenih županija u državi te
- Kvaliteta podataka za praćenje, koji ne omogućuju detaljniju, kvantitativnu analizu neto učinaka programa na poljoprivredni sektor i gospodarstvo države.

Dodatna opažanja na temelju studija slučaja

Temeljem analize odabranih studija slučaja, odnosno na razini pojedinih projekata, uočeni su tijekom procesa Ex post evaluacije sljedeći pozitivni učinci na razvoj poljoprivrednog sektora u Hrvatskoj, a koji se izravno povezuju s provedbom IPARD Programa (razrađeno detaljnije u poglavlju 10. Zaključci i preporuke) :

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

- povećana konkurentnost korisnika,
- izravno zapošljavanje te
- neizravni pozitivni učinak na konkurentnost i zaposlenost u ruralnim područjima.

Ukupni zaključak i preporuke izvješća

U ovom izvješću identificirali smo nekoliko prepreka sveukupnoj uspješnoj provedbi IPARD programa 2007. – 2013. Republike Hrvatske, uključujući kasni početak provedbe pojedinih mjera, nedovoljne institucionalne kapacitete, nedovoljni kapacitet korisnika i drugo. Međutim, temeljem informacija dobivenih od različitih programskih dionika, uključujući predstavnike Operativne strukture i nezavisne stručnjake s pogledom odozgo (eng. *top-down*) (polu-strukturirani intervjui) i korisnike s pogledom odozdo (eng. *bottom-up*) (analiza studija slučaja), kao i temeljem dostupnih podataka iz postojećeg sustava praćenja, IPARD program 2007. – 2013. ocijenjen je kao umjereno uspješan.

Procjena se primarno temelji na kvalitativnoj analizi i analizi deskriptivne statistike, dok je kvantitativna analiza primijenjena u vrlo ograničenoj mjeri korištenjem dostupnih podataka iz sustava praćenja. Kvaliteta postojećih dodatnih kvantitativnih podataka u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava i Sustavu poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (FADN) nije omogućila detaljniju analizu neto učinaka programa, u smislu trendova u svezi s korištenjem poljoprivrednog zemljišta, poljoprivrednim stanovništvom, zaposlenosti u sektoru, brojem i vrijednosti stoke, pojedinostima proizvodnje itd.

Temeljem nalaza na razini programa i mjera, ulaznih informacija od strane dionika i faktora koji utječu na provedbu programa moguće je izvesti sljedeće preporuke za tekuće programsko razdoblje:

- Povećanje efikasnosti procesa evaluacije (smanjenje vremena potrebnog za projektnu evaluaciju, npr. odluka)
- Povećanje kvalitete postojećeg sustava praćenja podataka uključivanjem pokazatelja koji povezuju operativnu provedbu programa i korištenje sredstava s poljoprivrednim sektorom u Hrvatskoj u cjelini, kako bi se omogućilo informiranije upravljanje programom i donošenje odluka,
- Provođenje kontinuiranog nadzora svih definiranih indikatora, kako bi se omogućio proces nadzora i pružila ažurna analitika za preciznije informacije koje će služiti kao podloga za donošenje odluka.
- Provođenje periodičke procjene svih definiranih indikatora i ažuriranja (ako je potrebno) kako bi se ostvarili realniji podaci i očekivanja na razini programa/mjere.
- Podrška pri definiranju prihvatljivog financijskog modela s bankama za buduća programska razdoblja (npr. PRR) temeljeno na iskustvu iz IPARD programa.
- Jačanje institucionalnih kapaciteta boljim korištenjem Tehničke pomoći kako bi se eliminirala administrativna uska grla, izbjeglo dupliciranje poslova i poboljšalo ukupno upravljanje procesima,
- Povećanje promotivnih aktivnosti u cilju podizanja svijesti o mogućnostima financiranja te ponuditi treninge potencijalnim korisnicima u svrhu jačanja kapaciteta istih, povećanja broja prijavitelja i povlačenja sredstava te
- Prilikom alokacije sredstava i definiranja kriterija prihvatljivosti, nacionalne mjere bi trebale težiti ka tome da primjene strateški i usmjereniji regionalni pristup koji će omogućiti korištenje raspoloživih sredstava na način da smanjuje postojeće regionalne razlike u zemlji a samim time i bolju ukupnu apsorpciju.

2 Uvod

2.1 Pozadina, opseg i ciljevi evaluacije

2.1.1 Opseg Ugovora

Predmet Ugovora te njegov glavni cilj je provođenje Ex post evaluacije procjene kvalitete, učinkovitosti i djelotvornosti provedbe IPARD programa 2007 – 2013.

Kako je definirano u Projektnom Zadatku, koji je dio Ugovora, očekivani rezultati projekta, odnosno opseg Ugovora, su kako slijedi:

- Uspostaviti detaljnu intervencijsku logiku za mjere koje su predmet evaluacije te utvrditi sljedivost iste;
- Identificirati pokazatelje kao i srodne informacije i podatke koji omogućuju procjenu uspješnosti, učinkovitosti te relevantnosti mjera i Programa;
- Utvrditi metodologiju odgovaranja na evaluacijska pitanja i alate potrebne za kvantitativne i kvalitativne analize;
- Utvrditi metodologiju izračuna i izračunati te obrazložiti sve predviđene pokazatelje rezultata i učinka iz IPARD programa;
- Utvrditi kritične točke provedbe programa i dati prijedloge za njihovo izbjegavanje u tekućem programskom razdoblju;
- Procijeniti učinkovitost i djelotvornost programa, uključujući odgovore na sva evaluacijska pitanja;
- Identificirati faktore koji su doprinijeli uspjehu i/ili neuspjehu programa i dati preporuke na temelju nalaza, uključujući moguće prilagodbe potrebne za poboljšanje tekućeg programa;
- Dati preporuke za unaprjeđenje sustava procjene u tijeku, metodologije i alata za prikupljanje i skladištenje podataka u tekućem programskom razdoblju; te
- Pripremiti Uvodno izvješće o zatečenom stanju, Ex-post evaluacijsko izvješće, uključujući njegove dorade i obrazloženja sukladno traženju Europske komisije (po potrebi).

2.1.2 Pozadina Ex post evaluacijskog izvješća

U svibnju 2016. godine Ministarstvo Poljoprivrede Republike Hrvatske (u nastavku „Ministarstvo“), OIB: 76767369197, Ulica Grada Vukovara 78, 10000 Zagreb pokrenulo je postupak javnog nadmetanja (evidencijski broj nabave 3/2016/MV) za sklapanje ugovora o javnoj nabavci usluga za Ex post evaluaciju IPARD Programa Republike Hrvatske 2007 – 2013.

Predmet javne nabave je izvođenje Ex post evaluacije procjene kvalitete, učinkovitosti i djelotvornosti provedbe Instrumenta pretprijetne pomoći za ruralni razvoj (u nastavku „IPARD Program“ ili „IPARD“) u Republici Hrvatskoj (u nastavku „Hrvatska“) u razdoblju 2007 – 2013, prema Uredbi Komisije (EZ) br. 718/2007 i čl. 67. Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Komisije europskih zajednica o pravilima za suradnju u vezi s financijskom pomoći Europske komisije u Hrvatskoj i provedbe pomoći u okviru komponente V. (IPARD) Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA), (Sektorski sporazum, NN 10/08) od 13. listopada 2008. godine.

Prema odluci Ministarstva o dodjeli ugovora od 16. lipnja 2016. godine, zajednici ponuditelja KPMG Hrvatska d.o.o., OIB: 20963249418, Ivana Lučića 2a, 10000 Zagreb, Hrvatska i KPMG Advisory Ltd., OIB: HU12691908, Vaci ut. 31, 1134 Budimpešta, Mađarska, dodijeljen je Ugovor.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Ugovor o izvršenju usluga prema postupku javne nabave između Ministarstva i KPMG Hrvatska d.o.o. (u nastavku „Ugovor“) sklopljen je 27. srpnja 2016. godine. Navedeni datum je naznačen kao službeni datum početka projekta.

Početna faza projekta obuhvatila je pripremu Uvodnog izvješća o zatečenom stanju koje je predano Ministarstvu 26. kolovoza 2016. godine te odobreno 14. rujna 2016. godine.

Nakon početne faze i prihvaćanja Uvodnog izvješća o zatečenom stanju iz Ministarstva, započela je priprema izvješća ex-post evaluacije uzimajući u obzir dostupne podatke od 30. lipnja 2016. Priprema izvješća o ex post evaluaciji provedena je u dvije faze: priprema nacrtu izvješća i priprema završnog izvješća koji je dovršen do 20. prosinca 2016. godine. Nakon prihvaćanja završnog izvješća o ex-post evaluaciju od Ministarstva, podnesen je Europskoj komisiji radi daljnjeg pregleda.

Faza finalizacije i daljnje ažuriranje konačnog izvješća o ex post evaluaciji planirano je tijekom 2017. godine, ovisno o dostupnosti podataka od 31. prosinca 2016. godine i na temelju točaka pregleda Europske komisije.

2.1.3 Ciljevi Ex post evaluacijskog izvješća

Ciljevi Ex post evaluacijskog izvješća uključuju sljedeće:

- Opis svrhe evaluacije s istaknutim ključnim obilježjima Programa;
- Korištenje prikladnog metodološkog pristupa za evaluaciju, ranije definiranog u Uvodnom izvješću o zatečenom stanju, uključujući „Vodič za Ex post evaluaciju IPARD programa 2007.-2013.“ i drugih relevantnih izvora, polu-strukturiranih intervjua sa predstavnicima svake od skupina dionika (prema unaprijed definiranom upitniku), studijama slučajeva nekoliko odabranih korisnika, pokazateljima i različitim evaluacijskim alatima za analizu podataka;
- Opis svake mjere IPARD programa i alociranog budžeta, kao i intervencijske logike koja leži u pozadini svake mjere;
- Analiza odgovora na evaluacijska pitanja, studija slučaja i baza podataka; te
- Pružanje zaključaka i preporuka na temelju nalaza.

2.2 Struktura Izvješća

Izvješće je strukturirano u skladu sa smjernicama Zajedničkog okvira nadzora i praćenja (eng. *Common Monitoring and Evaluation Framework, CMEF*) te sadrži sljedeća poglavlja:

- **Dio 1:** Uvod: opisuje svrhu evaluacije te pozadinu i opseg, određuje prioritete i ograničenja trenutnog evaluacijskog zadatka te predstavlja evaluacijski tim;
- **Dio 2:** Kontekst evaluacije: ističe ključna obilježja programskog konteksta, opisuje ključne korake u procesu evaluacije, opisuje opseg i ciljeve evaluacijskog ugovora te sažima rezultate prijašnjih evaluacija;
- **Dio 3:** Metodološki pristup: pruža informacije o metodološkoj pozadini trenutne evaluacije, uključujući evaluacijska pitanja i pokazatelje te tehnike i alate evaluacije koji se koriste tokom evaluacije;
- **Dio 4:** Opis IPARD programa, mjera i budžeta: opisuje administrativni sustav, predstavlja programske prioritete i osi, objašnjava mjere, sažima budžetska sredstva, prikazuje kronologiju provedbe programa i pruža informacije o statusu provedbe programa na dan 30. lipanj 2016. godine;

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

- **Dio 5:** Analiza intervencijske logike svake pojedine mjere;
- **Dio 6:** Odgovori na evaluacijska pitanja: daje detaljnu analizu svake programske mjere, prikazuje napredak programskih pokazatelja te pruža odgovore na pitanja na razini mjere i horizontalna evaluacijska pitanja; te
- **Dio 7:** Zaključci i pretpostavke: zaključuje temeljem dokaza i nalaza prikazanih u prethodnim poglavljima te oblikuje preporuke vezane uz provedbu programa.

2.3 Evaluacijski tim

Slika 1: Evaluacijski tim

3 Metodološki pristup

3.1 Pokazatelji i evaluacijska pitanja

3.1.1 Pokazatelji

Pokazatelji čine važan dio sustava praćenja. Oni su mjerne jedinice, koje imaju za cilj osigurati dosljednost u prikupljanju podataka i u načinu bilježenja efekata i učinaka programa ruralnog razvoja diljem zemalja članica EU. Daju važan doprinos u osiguravanju da su potrebni i relevantni podaci dostupni za potrebe evaluacije.

Zajednički okvir za praćenje i evaluaciju (eng. *Common Monitoring and Evaluation Framework*, CMEF) definira pokazatelje koji će se koristiti, a koji su relevantni za programe ruralnog razvoja tijekom programskog razdoblja 2007. - 2013. U smjernicama CMEF-a pokazatelji su svrstani u pet različitih kategorija, kako slijedi:

- Ulazni indikatori (eng. *Input indicators*): ukazuju na budžet ili druga alocirana sredstva;
- Izlazni indikatori (eng. *Output indicators*): ishod, fizičke ili novčane jedinice izravno realizirane određenom intervencijom;
- Indikatori rezultata (eng. *Result indicators*): pružaju informacije o promjenama, izravnim i neposrednim učincima intervencije;
- Indikatori učinka (eng. *Impact indicators*): učinci, poboljšanja povezana sa širim programskim ciljevima; i
- Osnovni pokazatelji (eng. *Baseline indicators*): postoje dvije različite vrste osnovnih pokazatelja: onih vezanih uz cilj te onih vezanih uz kontekst. Imaju vrlo važnu ulogu u ex ante evaluacijama: čine osnovu za postavljanje ciljeva utvrđenih regulativom te u strateškim smjernicama zajednice (eng. *Community Strategic Guidelines*, CMEF).

Ova procjena vezana uz indikatore korištena je u pripremi studija slučaja, kako bi se dobila što realnija procjena promatranih i analiziranih projekata.

3.1.2 Evaluacijska pitanja

Korištenje evaluacijskih pitanja navedenih u smjernicama pomažu evaluatorima i programskim tijelima osigurati koherentan pristup evaluaciji. CMEF definira niz zajedničkih evaluacijskih pitanja, sa ciljem pružanja minimalnog seta pitanja kako bi se osiguralo da se analiziraju ključni učinci programa ruralnog razvoja diljem EU27. Upravljačko tijelo upoznato je s tim pitanjima u prethodnom, Uvodnom izvješću o zatečenom stanju i imalo je mogućnost formulirati dodatna evaluacijska pitanja na razini programa, u svrhu određivanja specifičnih fokus područja i detaljnije analizu tih pitanja.

3.2 Načela evaluacije

Kako bi se osigurala visoka kvaliteta prikupljanja podataka i analize, primijenjena su tijekom evaluacije sljedeća načela:

- **Korištenje postojećih podataka i informacije**

Istražujući već dostupne podatke i informacije od presudne je važnosti za uspjeh i pravovremeni završetak evaluacije. S obzirom da je prikupljanje podataka bio potencijalno najveći izazov ex post evaluacije, važnost dostupnosti i korištenja već prikupljenih podataka u evaluaciji ne može biti dovoljno naglašena.

- **Proporcionalnost i troškovna učinkovitost**

Zbog opsega posla evaluacije, ograničenog vremenskog okvira i potrebe za troškovnom učinkovitošću, u nastavku opisani alati prikupljanja podataka i analitički alati u svakoj fazi evaluacije primijenjeni su u skladu s načelom proporcionalnosti, odnosno evaluatori su usmjerili većinu dostupnih resursa na najznačajnija pitanja i najveće mjere u smislu financijske alokacije i očekivanih rezultata. Što se tiče manjih mjera, predviđeno je korištenje postojeće literature, rezultata evaluacija i jače oslanjanje na kvalitativne alate i ocjenu stručnjaka.

3.3 Pristup evaluaciji IPARD programa

Pristup kombiniranih metoda

U evaluaciji je primijenjen **pristup kombiniranih metoda** u svrhu davanja odgovora na evaluacijska pitanja, uzimajući u obzir specifičnosti programa i kontekst u kojem se evaluacija odvija. Što se tiče potonjeg, brojni faktori utjecali su na dizajn evaluacije, od kojih su najvažnija tri sažeta u nastavku teksta.

Faktor utjecaja # 1: 'Dvojnost' ciljeva

Hrvatska, kao zemlja kandidatkinja, morala je uskladiti svoju poljoprivrednu politiku sa zajedničkom poljoprivrednom politikom (eng. *common agricultural policy*, CAP) kako bi se u potpunosti integrirala 1. srpnja 2013. godine. To je uključivalo potrebu za uspostavom Agencije za plaćanja, kvalitetno funkcionalan sustav upravljanja i kontrole te također sposobnost za provedbu mjera ruralnog razvoja. Osim toga, Hrvatska je morala pripremiti ciljne skupine mjera CAP-a (poljoprivrednici, poduzeća, općine itd.) kako bi bili u stanju identificirati prilike financiranja (podizanje svijesti) i provesti projekte na djelotvoran, učinkovit i sukladan način. Posljedično, pored triju ciljeva IPARD-a („Poboljšanje tržišne učinkovitosti i implementacija standarda EU“; „Pripreme radnje za provedbu agri-okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja“, „Razvoj ruralne ekonomije“) program je imao središnju ulogu u pripremi institucija i potencijalnih korisnika za provedbu programa ruralnog razvoja po pristupu EU.

Odabrani pristup evaluaciji morao je odražavati tu dvojnost. S jedne strane, morao je evaluirati da li su uvedene mjere provedene učinkovito i, s druge strane, morao je ispitati jeli priprema uključenih dionika bila uspješna. Potonje je uvjetovalo **važnost primjene kvalitativnih metoda** koje su pružile detaljni pogled dionika: pored analize podataka o povlačenju sredstava, percepcija relevantnih dionika i njihovo razmišljanje pretpostavljeni su kao ključni u procjeni tog pitanja.

Faktor utjecaja #2: Ograničena uporaba FADN podataka u svrhu kvantificiranja učinka programa

Jedan od najvažnijih ciljeva ex post evaluacija jest identificirati 'neto' učinak, tj. što bi se dogodilo da programa nije bilo. Stručnjaci se slažu da se 'neto' učinci mogu najpouzdanije kvantificirati kvantitativnim evaluacijama protu-činjeničnog učinka, koje nadopunjuju kvalitativne tehnike evaluacije koje mogu iznijeti na površinu razloge koji stoje iza identificiranih uzoraka.

Kao generalni izazov, poljoprivredna gospodarstva ne podnose Poreznoj upravi jednako detaljne računovodstvene izvještaje kao što to čine poduzeća (i gotovo nikakve izvještaje u vezi svoje poljoprivredne prakse¹), tako da povezivanje administrativnih podataka (npr. baza podataka korisnika) i računovodstvenih podataka (od poreznih vlasti) nije opcija u ovom sektoru. Kao odgovor na to, korištenje podataka **Mreže poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka** (eng. *Farm Accountancy Data Network*, FADN) za kvantificiranje učinaka programa ruralnog razvoja

¹ koja se može ispostaviti kao važan objašnjavajući faktor

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

postalo je dobra praksa u EU². FADN predstavlja prikupljanje podataka na razini poljoprivrednih gospodarstava diljem EU, na temelju upitnika na bazi uzorka koji se provode svake godine. Upitnicima se prikupljaju računovodstveni podaci registriranih poljoprivrednih gospodarstava u standardnom obliku diljem Europe³. Najvažnija značajka FADN-a jest da obuhvaća podatke o visini isplaćenih subvencija za svaku godinu izvještavanja. To omogućuje istraživačima da identificiraju skupine onih koji su 'primili potporu' i onih koji 'nisu primili potporu' tijekom nekoliko godina⁴, što je nužan uvjet za provedbu ocjene protu-činjeničnog učinka.

Godina 2013. je bila prva godina kada je Hrvatska počela izvještavati u FADN-u. Evaluatori su zatražili podatke dostupne u ovoj bazi podataka. Uzorak obuhvaća podatke za 1.088 poljoprivrednih gospodarstava za tri uzastopne godine (2013-2015). Kako bi se procijenio utjecaj mjera, evaluatori su ispitali volumen potpore dan korisnicima potpore. Potpore za investicije obuhvaćene su varijablom "Bilanca stanja – potpore i porezi na ulaganja (u eurima)" u podacima FADN (navedenu varijablu moguće je naći pod šifrom HR_SE405 u općim rezultatima koje su evaluatori zaprimili).

Prvo, **kratak vremenski period predstavljao je glavni problem** u kvantitativnoj evaluaciji, s obzirom na ograničene mogućnosti identificiranja učinka na razini korisnika (tj. godine 'prije' i 'poslije' dobivanja potpore).

Drugo, program je podržao mali broj gospodarstava investicijskom potporom u odnosu na ukupan broj gospodarstava u Hrvatskoj, što je rezultiralo malenim preklapanjem **između uzorka FADN i korisnika**. Osobito, broj gospodarstava koja su primila potporu bilo u 2013. ili 2014. godini, a također su bili uključena u uzorak FADN je svega 16 (u okviru Mjere 101). Ovaj broj predstavlja samo mali udio u 273 gospodarstva koja su primila potporu iz programa (6%), uslijed čega su rezultati statistički beznačajni. U nedostatku dostupnih financijskih podataka o korisnicima i kontrolnoj skupini koju čine gospodarstva koja nisu primila potporu, nije bilo moguće provesti ocjenu protučinjeničnog učinka, primjenom metode razlike-u-razlikama (eng. *difference-in-differences*).

Važnost korištenja FADN podataka za buduće evaluacije osviještena je kod programskih tijela. U ovom izvješću smo saželi deskriptivnu statistiku podataka FADN za Hrvatsku i nadopunili rezultate s kvantitativnim tehnikama (analiza administrativnih podataka, polu-strukturirani intervjui s dionicima i studije slučaja, uključujući detaljne razgovore s korisnicima).

Faktor utjecaja #3: Ograničenja koja su proizašla iz vremenskog okvira evaluacije

Naposljetku, vremenski rok evaluacije predstavljao je inherentan izazov u radu. Evaluacija je započela u kolovozu s predajom Uvodnog izvješća o zatečenom stanju krajem kolovoza te isporukom finalnog izvješća u studenom. Ukupno su na raspolaganju bila četiri mjeseca za detaljno strukturiranje (uključujući Uvodno izvješće o zatečenom stanju), realizaciju (prikupljanje podataka, analiza, procjena) i dokumentiranje evaluacije. Ovaj **vremenski okvir može se smatrati kratkim u usporedbi sa sličnim evaluacijama**⁵, osobito u zemlji koja takav program ocjenjuje po prvi puta, bez prethodnih iskustava i postojeće rutine u prikupljanju podataka koji se mogu učinkovito koristiti u evaluaciji.

Relativno kratak vremenski okvir nepovoljno se odrazio na mogući opseg prikupljanja podataka, u pogledu vremena (kratko vrijeme na raspolaganju za intervjue, studije slučaja i sl.) i primjene metoda. Što se tiče potonjeg, navedeni vremenski okvir nije bio dovoljan, primjerice, za izradu i provedbu upitnika među poljoprivrednicima (priprema, dogovor s Upravljačkim tijelom, provedba, praćenje, agregacija, čišćenje podataka i interpretacija trajali bi oko 2 -3 mjeseca), za

² Vidi npr. evaluacije u tijeku (te također Ex post evaluacije, koje će uskoro biti objavljene) Programa ruralnog razvoja Mađarske i Malte

³ Vidi http://ec.europa.eu/agriculture/fadn/index_en.htm

⁴ Podaci za dvije različite godine su minimum, međutim napredne metode najbolje funkcioniraju s panel podacima koji pokrivaju čitav period potpore, plus dodatne godine nakon posljednjih izvršenih plaćanja

⁵ npr. temeljem radionica ENRD radionica održanih u Vilniusu, 27. – 28. listopada 2015. godine, ili Palermu, 4. – 5. srpnja 2016. godine

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

uspostavljanje 'povezane' baze podataka (programska potpora i računovodstveni podaci) za mjeru 103⁶, ili za pripremu drugih vrsta kvantitativne baze podataka koji mogu biti osnova za ocjenu protučinjeničnog učinka, a koja bi omogućila dobivanje značajnih rezultata.

Odabrani pristup

Kao odgovor na gore navedeno, u evaluaciji je primijenjen pristup koji objedinjuje sve dostupne administrativne podatke s deskriptivnom statistikom iz FADN-a i primarno korištenje kvalitativnih tehnika, uglavnom polu-strukturiranih intervjua s dionicima i studija slučaja na razini projekta u kombinaciji s dubinskim intervjuima. S obzirom na navedena ograničenja, ovaj pristup je ocijenjen kao „drugo najbolje“ rješenje za aproksimaciju 'neto' doprinosa programa opaženim učincima.

Kako bi se odgovorilo na ograničenu mogućnost korištenja kvantitativnih pristupa, studije slučaja odabrane su tako da pokrivaju tipične projekte u okviru mjera potpore. Budući da rezultati evaluacije koji proizlaze iz studija slučaja nisu statistički reprezentativni, dubinska analiza slučaja bogatih informacijama, odnosno tipičnih slučajeva, zatim korištenje dostupnih rezultata evaluacije te bilježenje snažnih 'priča' i dobrih praksi na mikro razini igrat će ključnu ulogu u odgovorima na evaluacijska pitanja i obrazloženju rezultata. Kako navodi u svojoj studiji Vanclay (2012)⁷, mnogi radovi na tu temu zaključuju kako vrlo često priča prenosi informacije mnogo učinkovitije (uvjerljivije) u odnosu na druge oblike dokaza. U određenim slučajevima, priče mogu biti stvarnije, značajnije, angažiranije i vjerojatnije da će biti zapamćene od informacija dobivenih kvantitativnim tehnikama. Evaluatori su zaključili kako su ranije navedena ograničenja evaluacije i važnost dobivanja kvalitativnih informacija o tome jeli se zemlja pripremila za provedbu zajedničke poljoprivredne politike (CAP) po pristupanju snažni argumenti za primjenu ovakvog pristupa.

Sljedeća tablica sažima bazu dokaza evaluacije:

Tablica 1: Baza dokaza Ex post evaluacije (IPARD Hrvatska)

Dokazi o ex post evaluaciji (IPARD Hrvatska)	101	103	202	301	302	501
Analiza programskih dokumenata, literatura						
Analiza praćenja, finansijskih i administrativnih podataka						
Pregled nalaza iz literature						
Pregled popisa projekata i projektne dokumentacije						
Deskriptivna statistika iz FADN podataka						
Polu strukturirani intervjui dionika	3	4	1	1	1	10 (svi)
Studija slučaja korisnika sa dubinskim intervjuima	2	2	1	1	1	
Pregled različitih informativnih i promidžbenih materijala						

Izvor: KPMG (2016)

3.4 Metode i alati evaluacije

3.4.1 Faza strukturiranja

Svrha faze strukturiranja je uspostaviti jasno razumijevanje evaluacijskih zadataka te priprema informacije i setova podataka, kao i analitičke alate potrebne za odgovor na evaluacijska pitanja.

⁶ Ishođenje dozvola (uslijed zaštite podataka) i traženje podataka za takve povezane baze podataka može trajati i do šest mjeseci

⁷ Smjernice za dizajniranje kvalitativne evaluacije studije slučaja – kratak izvještaj za DG REGIO, veljača 2012., Frank Vaclay (eng. *Guidance for the design of qualitative case study evaluation – a short report to DG REGIO*)

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Faza strukturiranja evaluacije trajala je od 5. rujna 2016. do 16. rujna 2016. godine. Evaluacijski zadaci obavljani u ovoj fazi su sljedeći:

- Pregled programa, mjera i budžeta (uključujući i predložene promjene u budžetu);
- Pojašnjenje ciljeva za svaku mjeru programa i prevođenje istih u hijerarhiju očekivanih učinaka kako bi ih procijenili;
- Identifikacija nedostataka u podacima;
- Dorada plana prikupljanja podataka u skladu s identificiranim nedostacima;
- Kontaktiranje i prikupljanje podataka relevantnih za program iz Upravljačkog tijela i Agencije za plaćanja;
- Analiziranje službenih programskih dokumenata i drugih srodnih podataka; i
- Strukturiranje relevantnih podataka.

Za vrijeme provedbe navedenih evaluacijskih zadataka, primijenjeni su sljedeći alati i tehnike prikupljanja podataka, odnosno analitički alati i tehnike:

Dokumenti i pregled literature

Tijekom ove faze, sljedeći dokumenti bili su predmetom pregleda i analize:

- IPARD program - Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj 2007 - 2013:
- Verzija 2007. te
- Izmijenjene verzije (srpanj 2008., lipanj 2009., studeni 2010., prosinac 2011. i kolovoz 2012. godine);
- Orbicon Ex-ante evaluacija IPA – Plana ruralnog razvoja za Hrvatsku 2007-2013;
- IPARD Evaluacijsko izvješće u tijeku 2011. godine;
- IPARD Evaluacijsko izvješće u tijeku 2012.-2014. godine;
- Godišnja izvješća o provedbi IPARD programa u Republici Hrvatskoj (2010.- 2014. godine);
- Ex-post evaluacija programa SAPARD u Republici Hrvatskoj 2006. – 2009. godine;
- Evaluacija administrativnih uskih grla u provedbi IPARD programa 2007. – 2013. godine;
- Višegodišnji indikativni planski dokument (MIPD) 2011. – 2013.;
- Smjernice za ex post evaluacije PRR-a 2007. – 2013.;
- Izvješća sastanaka nadzornog odbora (1. – 15.);
- Pravilnik o provedbi Mjere 101 i Mjere 103 u okviru IPARD programa;
- Pravilnik o provedbi Mjere 301 u okviru IPARD programa;
- Pravilnik o provedbi Mjere 302 u okviru IPARD programa;
- Odluka Komisije (EC) br. 718/2007 od 12. lipnja 2007. godine – provedba Uredbe Vijeća (EC) br. 1085/2006 kojom se uspostavlja Instrument pretpristupne pomoći (IPA);
- Odluka Komisije od 30. studenoga 2009. godine – kojom se na Republiku Hrvatsku prenose prava upravljanja pomoći u svezi s komponentom V – Poljoprivreda i ruralni razvoj instrumenta pretpristupne pomoći (IPA) za pretpristupne mjere 101 i 103 u pretpristupnom razdoblju;

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

- Odluka Komisije od 17. ožujka 2011. godine – kojom se Republiku Hrvatsku prenose prava upravljanja pomoći u svezi s komponentom V – Poljoprivreda i ruralni razvoj Instrumenta za pretpristupne pomoći (IPA) za pretpristupne mjere 301 i 302 u pretpristupnom razdoblju; i
- Uredba Vijeća (EC) br. 1085/2006 od 17. srpnja 2006. – uspostavljanje instrumenta pretpristupne pomoći (IPA).

„Desk research“ tehnike istraživanja

U fazi strukturiranja, sljedeći zadaci su provedeni putem „desk research“ tehnika istraživanja:

- Pregled informacija društveno-ekonomskoj pozadini Hrvatske;
- Prikupljanje i strukturiranje podataka za svaku mjeru iz baze podataka dobivene od Upravljačkog tijela;
- Prikupljanje podataka o ključnim ekonomskim pokazateljima Hrvatskoj, posebice s obzirom na poljoprivredu (putem Državnog zavoda za statistiku, Eurostata i godišnjih izvješća o provedbi IPARD programa u Republici Hrvatskoj);
- Prikupljanje ostalih relevantnih podataka iz različitih izvora (mediji, web stranice, itd.).

3.4.2 Faza promatranja

Cilj faze promatranja je identificirati raspoložive i relevantne informacije te odrediti valjanost različitih podataka koji se koriste.

Faza promatranja trajala je od 16. rujna 2016. – 14. listopada 2016. godine. Evaluacijski zadaci provedeni u ovoj fazi bili su sljedeći:

- Provođenje ukupno osam polu-strukturiranih intervjua s institucionalnim predstavnicima Upravljačkog tijela, Agencija za plaćanja i Odbora za praćenje (članovi raznih udruga povezanih s programom);
- Provođenje sastanaka s odabranom skupinom krajnjih korisnika (za svaku mjeru, ukupno sedam korisnika) kako bi se dobio bolji uvid i pripremili materijali za analizu studija slučaja;
- Pregled administrativnih procedura i metoda provedbe usvojenih u okviru programa;
- Postavljanje detaljnih pokazatelja za prikupljanje podataka iz baze podataka i kvalitativnu analizu;
- Prikupljanje statističkih podataka o provedbi programa, kao što su broj projekata i korisnika potpore te podaci o financijskoj alokaciji;
- Zaprimanje dodatnih podataka od Upravljačkog tijela i Agencije za plaćanja u vezi s odabranim krajnjim korisnicima; i
- Provođenje dodatnih istražnih aktivnosti („desk research“ tehnike istraživanja, analiza dokumenata).

Sljedeći alati i tehnike prikupljanja podataka, odnosno analitički alati i tehnike primijenjeni su u ovoj fazi:

Razgovori s institucionalnim predstavnicima

Intervjui su provedeni sa širokim rasponom dionika kako bi se otkrili različiti stavovi, percepcije, potrebe i problemi. U toku ove evaluacije, intervjui su bili važni alati za triangulaciju dokaza i nalaza evaluacije.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

U intervjuima je primijenjen polu-strukturirani pristup, tj. korištena je standardna lista pitanja (institucionalni i horizontalni set pitanja) zajedno s drugim pitanjima specifičnima za pojedinu programsku mjeru. Međutim, osim unaprijed definiranih tema, ispitanici su imali priliku dati dodatne uvide u vezi pojedinih tema, i to u onoj mjeri koju su smatrali prikladnom.

Glavni dionici obuhvaćeni polu-strukturiranim intervjuima uključivali su tehničke predstavnike Upravljačkog tijela i Agencije za plaćanja. Osim njih, intervjui su provedeni s odabranim predstavnicima Odbora za praćenje.

Provedeni su sljedeći intervjui:

Tablica 2: Lista intervjuja

Popis intervjuja			
Institucija	Ime sudionika	Datum	Vrijeme
Upravljačko tijelo	Marin Kukoč	16.9.2016	13:00 - 14:30
Upravljačko tijelo	Robertina Vučković	16.9.2016	14:30 - 15:30
Agencija za plaćanja	Jelena Tomić Jović	21.9.2016	14:00 - 15:00
Upravljačko tijelo	Ivan Ciprijan	22.9.2016	9:30 - 10:30
Odbor za praćenje - "Savjetodavna služba"	Marina Mikšić	22.9.2016	14:00 - 15:30
Odbor za praćenje - Hrvatska gospodarska komora	Saša Bukovac	23.9.2016	9:30 - 11:00
Odbor za praćenje - Agronomski fakultet	Josip Juračak	26.9.2016	16:00 - 17:00
Odbor za praćenje - Hrvatska udruga poslodavaca	Milka Kosanović	27.9.2016	10:00 - 11:00

Priprema studija slučaja

Cilj nam je, putem studija slučaja prikupiti primarne informacije o određenim temama za koje nije moguće dobiti druge pouzdane informacije.

Sve studije slučaja provedene su u skladu s posebnom metodologijom i alatom razvijenima od strane KPMG-a tijekom prethodnih provedenih relevantnih projekata, na osnovu našeg sveobuhvatnog iskustva i uzimajući u obzir sve relevantne potrebe naručitelja. Rad je obuhvaćao pripremu intervjuja koristeći strukturirani popis pitanja pripremljenih ranije od strane evaluatora.

Kao što je predloženo u Uvodnom izvješću o zatečenom stanju, izabrane su po dvije studije slučaja za M101 i M103 te po jedna studija slučaja za svaku od preostalih mjera (tj. M202, M301 i M302). Za tehničku pomoć nije predložena studija slučaja. Prema tome, ukupno je pripremljeno sedam studija slučaja.

„Desk research“ tehnike istraživanja

U fazi promatranja, sljedeći zadaci su provedeni putem „desk research“ tehnike istraživanja:

- Prikupljanje podataka o korisnicima;
- Prikupljanje podataka o sektorima u kojima korisnici djeluju u; i
- Prikupljanje podataka o broju korisnika i iznosu potpore po županiji.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Pregled dokumenata i literature

Tijekom ove faze, sljedeći dokumenti bili su predmetom pregleda i analize:

- Godišnja izvješća o provedbi IPARD programa u Republici Hrvatskoj (2010. – 2014. godine)
- Baza podataka koju je osiguralo Upravljačko tijelo;
- Smjernice za ex post evaluaciju PRR-a 2007 – 2013; i
- IPARD Evaluacijsko izvješće u tijeku 2011. – 2014. godine

3.4.3 Analiziranje

Cilj faze analiziranja je procjena učinaka programskih mjera u odnosu na ciljeve programa i ciljane vrijednosti.

Faza analiziranja u okviru evaluacije trajala je od 16. rujna 2016. godine do 14. listopada 2016. godine, djelomično paralelno s aktivnostima prikupljanja podataka i fazom promatranja. Evaluacijski zadaci provedeni tokom ove faze su sljedeći:

- Analiza rezultata intervjua;
- Analiza podataka korisnika i priprema studija slučaja;
- Analiza podataka dobivenih od Upravljačkog tijela;
- Analiza prikupljenih podataka na temelju istraživanja mišljenja korisnika (navedeno predstavlja povećanje opsega u odnosu na prihvaćeni Uvodni izvještaj od strane Ministarstva zbog nepotpunosti FADN podataka i potrebe njihovog nadomještanja);
- Analiza dokumenata;
- Dokumentiranje i organizacija rezultata faze promatranja;
- Analiza relevantnosti i učinkovitosti provedenih mjera; i
- Pružanje odgovora na evaluacijska pitanja na razini pojedinih mjera te horizontalna pitanja.

Nažalost, evaluacija protučinjeničnog učinka, koja je predložena u Uvodnom izvješću kao važan analitički alat, nije mogla biti korištena uslijed nedostatka relevantnih FADN podataka.

U provedbi navedenih evaluacijskih zadataka, korišteni su sljedeći alati i tehnike prikupljanja podataka, odnosno analitički alati i tehnike:

Pregled dokumenata i literature

Tijekom ove faze, sljedeći dokumenti bili su predmetom pregleda i analize:

- IPARD program – Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj 2007 – 2013;
- Godišnja izvješća o provedbi IPARD programa u Republici Hrvatskoj (2010. - 2014. godine);
- Baza podataka koju je prosljedilo Upravljačko tijelo.

Pružanje odgovore na evaluacijska pitanja

Evaluacijska pitanja su odgovorena na temelju dokaza prikupljenih tijekom procesa evaluacije, uključujući intervjue, studije slučaja, analizu prikupljenih dokumenata, analizu baze podataka, uredskog istraživanja, prethodnih evaluacija te drugih dokumenata.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

3.4.4 Procjenjivanje

Cilj faze procjenjivanja je odgovoriti na sva evaluacijska pitanja te donijeti zaključke temeljem analize i formulirati preporuke koje se odnose kako na mjere tako i na program u cjelini.

Faza procjenjivanja u okviru evaluacije trajala je od 14. listopada 2016. godine do 24. listopada 2016. godine. Evaluacijski zadaci provedeni u ovoj fazi bili su sljedeći:

- Analiza odgovora na evaluacijska pitanja i drugih nalaza;
- Zaključak i validacija evaluacijskih nalaza;
- Formuliranje preporuka i
- Isporuka Ex post evaluacijskog izvješća.

Formuliranje zaključaka

Zaključci su formulirani na temelju nalaza, tj. odgovora na evaluacijska pitanja i dodatno na temelju analize na razini mjera i programa. U svakom od zaključaka, referiramo se na relevantna poglavlja evaluacije. Zaključci na razini programa i mjera grupirani su u smislu kontinuirane relevantnosti, unutarnje koherentnosti, učinkovitosti i djelotvornosti.

U svrhu zadržavanja fokusa i prenošenja ključnih rezultata evaluacije, zaključci su složeni po prioritetu te su u evaluacijskom izvješću navedeni samo oni za koje se smatra da su od velikog značaja na strateškoj razini za PRR 2014 – 2020.

Formuliranje preporuka

Preporuke su dana temeljem zaključaka te smo se također referirali na relevantne zaključke na kojima se temelji preporuka. Preporuke su formulirane s obzirom na njihov mogući utjecaj na sljedeće programsko razdoblje (2014. – 2020.).

Temeljem pripreme zaključaka po prioritetima, poglavlje s preporukama ističe samo ključne preporuke kako bi se zadržao fokus evaluacije. Pri formuliranju preporuka, evaluatori su ciljali na izbjegavanje pretjerane ambicioznosti te na promicanje primjenjivosti i korisnosti predloženih akcija u razdoblju od 2014. – 2020.

3.5 Ograničenja u primijenjenoj metodologiji

Naš rad na projektu započeo je 1. kolovoza 2016. godine te je prikupljanje dokumentacije, dobivanje dodatnih informacija i pojašnjenja trajalo do 21. travnja 2017. godine. Izvješće nije ažurirano za događaje i okolnosti nastale nakon spomenutog datuma.

U pripremi Ex post evaluacijskog izvješća, primarni izvor informacija je bio Klijent, programski dionici te dokumentacija pripremljena od strane Klijenta, tj. Ministarstva Poljoprivrede ("Klijent"). Ne postoji jamstvo da su Klijent i drugi programski dionici u potpunosti i točno odgovorili na naše upite. Također, napominjemo kako je pregledana samo dokumentacija koju je na raspolaganje stavio Klijent.

Sukladno tome, ne postoji jamstvo da ne postoji dodatna dokumentacija koja je trebala biti dostavljena od strane Klijenta na naš zahtjev, a koju Klijent nije dostavio. Ne prihvaćamo nikakvu odgovornost za propuste i netočnosti u ovom izvješću uzrokovane činjenicom da spomenuti dokumenti nisu dostavljeni ili da nam informacije nisu stavljene na raspolaganje.

Pretpostavili smo da su svi dokumenti dostavljeni od strane Klijenta ili koji se tiču Klijenta, istinite i točne kopije izvornih dokumenata, da su svi potpisi na istima autentični potpisi osoba ovlaštenih za potpisivanje iste te da nijedan dostavljeni dokument nije naknadno izmijenjen ili ukinut.

U izvješću su navedeni izvori prikazanih informacija. Nismo provjeravali pouzdanost tih izvora niti utvrđivali razumnost informacija referiranjem na dokaze neovisne o Klijentu. Ne prihvaćamo odgovornost za takve informacije te iste ostaju odgovornost vodstva Klijenta. Mi smo, u mjeri u kojoj je to moguće, provjerili da su informacije prezentirane u našem izvješću u skladu s drugim informacijama koje su nam stavljene na raspolaganje za vrijeme našeg rada, u skladu s uvjetima iz našeg ugovora. Međutim, nismo provjeravali pouzdanost navedenih izvora usporedbom sa drugim podacima. Molimo Vas da obratite pozornost na ograničenja vezana uz nama dostupne informacije.

Opseg našeg rada znatno je manji od postupka revizije provedenog u skladu s Međunarodnim revizijskim standardima. Stoga njegovi rezultati ne pružaju isti stupanj sigurnosti kao revizija. Zbog ograničenog opsega informacija koje su nam bile na raspolaganju i ograničenog vremena za provedbu projekta ni u kojem slučaju ne potvrđujemo da smo otkrili sve značajne stvarne i potencijalne financijske, poslovne, porezne, pravne ili druge rizike.

Rad KPMG-a nije obuhvatio bilo kakav pregleda, analize ili savjeta vezanih uz računovodstvene, zakonske, porezne ili druge pretpostavke koje se odnose na poslovanje Klijenta.

Dodatno, KPMG nije izrazio revizorsko mišljenje niti izdao neku drugu potvrdu u vezi stanja pojedinih računa, financijskih iznosa, financijskih informacija ili financijskog stanja klijenta ili bilo koje povezane pravne osobe za bilo koji period njihova poslovanja, u pogledu adekvatnosti financijskih, računovodstvenih i kontrolnih sustava ili mogućnosti nastanka značajnih događaja.

Ovo izvješće sadrži određene izjave. Ne prihvaćamo odgovornost za ostvarivanje očekivanih budućih ishoda, odluka, operativnih rezultata, procjena i izračuna navedenih u ovom izvješću. Takva mišljenja, ishodi i izračuni neminovno mogu odražavati različite pretpostavke vezano uz pretpostavljene buduće rezultate Klijenta, koje se mogu, ali i ne moraju pokazati točnima. U našem izvješću nije navedeno nikakvo mišljenje ili stajalište vezano uz točnost takvih mišljenja, procjena i izračuna jer u stvarnosti obično postoje odstupanja između procijenjenih i stvarnih rezultata, s obzirom na to da se događaji i okolnosti često ne dogode onako kako su bili planirani, a te razlike mogu biti značajne

Izveštavanje i distribucija izvješća

Finalna verzija našeg izvješća jest ona koja sadrži naš originalni potpis te ne snosimo odgovornost za pogreške ili netočnosti koje mogu nastati reproduciranjem u bilo kojem obliku ili putem bilo kojeg medija.

4 Evaluacijski kontekst

4.1 Kontekst IPARD Programa 2007 – 2013

4.1.1 Općenito

IPARD je pretpripristupni Program EU za razdoblje 2007 – 2013 godine. Sastavni je dio IPA-e (Instrumenta za pretpripristupnu pomoći), čiji su glavni ciljevi podrška zemljama kandidatima i zemljama potencijalnim kandidatima u usklađivanju i provedbi pravne stečevine EU, kao i podrška u pripremi za korištenje budućih EU fondova.

IPA se sastoji od pet komponenti. Pod Komponentom V, višegodišnji „Program za poljoprivredu i ruralni razvoj“ (IPARD) za Hrvatsku odobren je od strane Europske komisije 25. veljače 2008. godine.

EU prioriteti intervencije i odgovarajuće indikativne financijske omotnice za svaku komponentu IPA-e navedene su u Višegodišnjem indikativnom planskom dokumentu (eng. *Multi-Annual Indicative Planning Document*, MIPD) za Hrvatsku, koji je usvojen 20. lipnja 2007. te na temelju Višegodišnjeg indikativnog financijskog okvira (eng. *Multi-Annual Indicative Financial Framework*, MIFF).

IPARD Program pokriva čitavo razdoblje 2007. – 2013. i ima za cilj intervencije koje doprinose održivoj prilagodbi poljoprivrednog sektora i sektora ribarstva te provedbi EU standarda vezanih uz zajedničku poljoprivrednu politiku i vezana područja javne politike poput sigurnosti hrane, veterinarskih i fitosanitarnih pitanja, pripremnih aktivnosti za provedbu agri-okolišnih mjera, LEADER-a kao i intervencije u održiv razvoj ruralnih područja uz istovremenu podršku razvoju ruralne ekonomije.

Tablica 3: Višegodišnji indikativni financijski okvir – IPA komponenta V (2007 – 2013)

Višegodišnji indikativni financijski okvir: IPA - Komponenta ruralnog razvoja (u milijunima eura)								
Zemlja	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ukupno
Hrvatska	25,5	25,6	25,8	26,0	26,5	25,8	27,7	182,9
Makedonija	2,1	6,7	10,2	12,5	16,0	18,0	20,2	85,7
Crna Gora	-	-	-	-	-	3,3	7,3	10,6
Srbija	-	-	-	-	-	-	-	-
Turska	20,7	53,0	85,5	131,3	172,5	187,4	204,2	854,6

Izvor: Instrument pretpripristupne pomoći (IPA), Višegodišnji indikativni planski dokument 2011 – 2013

4.1.2 Pravna osnova i operativna struktura

Sljedeći dokumenti predstavljaju pravnu osnovu za provedbu IPARD Programa u Hrvatskoj.

Dana 17. srpnja 2006. godine Vijeće Europske Unije je usvojilo uredbu (EC) br. 1085/2006 uspostavi Instrumenta pretpripristupne pomoći (IPA).

Dana 12. lipnja 2007. godine Komisija je usvojila odluku (EC) br. 718/2007 ili IPA provedbenu odredbu, kojom se utvrđuju pravila u vezi s financijskom pomoći Komisije u pretpripristupnom razdoblju u okviru svih pet komponenti IPA-e, pa tako i pravila provedbe za IPARD.

Dana 27. kolovoza 2007. godine potpisan je Indikativni sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Komisije europskih zajednica o pravilima suradnje u svezi financijske pomoći Europske komisije Republici Hrvatskoj provedbi pomoći u okviru Instrumenta pretpripristupne pomoći (IPA).

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.
1. kolovoza 2017. godine

Dana 25. veljače 2008. godine Europska komisija je usvojila IPARD program (Odluka komisije C (2008) 690) nakon što je Odbor za ruralni razvoj u Bruxellesu dao pozitivno mišljenje 19. prosinca 2007. godine (posljednje/osme izmjene u lipnju 2015. godine.).

Dana 13. listopada 2008. godine sklopljen je Sporazum između Vlade Republike Hrvatske i Komisije europskih zajednica o pravilima suradnje vezanim za financijsku pomoć Europske komisije Republici Hrvatskoj i provedbu pomoći u okviru komponente V. (IPARD) Instrumenta pretprijetne pomoći (IPA), odnosno Sektorski sporazum.

Dana 24. srpnja 2009. godine potpisan je Višegodišnji sporazum o financiranju 2007. – 2010. godine između Komisije europskih zajednica u ime Europske zajednice i Vlade Republike Hrvatske, alocirajući sredstva za 2007., 2008., 2009. i 2010. godinu.

Dan 30. studenog 2009. godine Hrvatskoj su dodijeljene ovlasti za upravljanje (Odluka EK 2009/871/EC) za pretprijetne mjere 101 „Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice“ te 103 „Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice“.

Kako bi se izbjeglo preklapanje s mjerama pretprijetnog programa za poljoprivredu i ruralni razvoj – IPARD programa, 2010. godine su provedene zakonske promjene vezane uz nacionalnu potporu ruralnom razvoju. Zakon o potpori poljoprivredi i ruralnom razvoju (NN 80/13; 41/14; 107/114) pokriva mjere ruralnog razvoja koje se razlikuju s obzirom na njihovu primjenu.

Dana 17. ožujka 2011. godine Hrvatskoj su dodijeljene ovlasti upravljanja (Odluka EK 2011/C 85/04) za pretprijetne mjere 301 „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture“ te mjere 302 „Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti“.

Dana 30. travnja 2013. godine Hrvatskoj su dodijeljene ovlasti upravljanja (Odluka EK C (2013) 2395) za pretprijetne mjere 202 „Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja“ te 501 „Tehnička Potpora“.

Dana 23. svibnja 2013. godine sklopljen je Sporazum između Europske komisije u ime Europske Unije i Vlade Republike Hrvatske o izmjenama i dopunama Višegodišnjeg sporazuma o financiranju te se njime alociraju sredstva za 2012. godinu.

Dana 23. lipnja 2014. godine sklopljen je Sporazum između Europske komisije u ime Europske Unije i Vlade Republike Hrvatske o izmjenama i dopunama Višegodišnjeg sporazuma o financiranju te se njime alociraju sredstva za 2013. godinu.

Nacionalni pravni okvir za provedbu IPARD Programa stvoren čine Pravilnici za provedbu pojedinih mjera.

Upravljačko tijelo IPARD Programa u Hrvatskoj je Uprava za upravljanje EU fondom za ruralni razvoj, EU i međunarodnu suradnju pri Ministarstvu Poljoprivrede prema „Uredbi o opsegu i sadržaju odgovornosti te ovlastima tijela nadležnih za upravljanje instrumentom pretprijetne pomoći“ (NN 29/12).

Operativnu provedbu IPARD Programa (funkciju IPARD Agencije) obnaša Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR).

Nacionalni fond u Ministarstvu Financija je tijelo odgovorno za upravljanje financijskim sredstvima namijenjenim provedbi IPARD Programa.

Nacionalni fond osigurava sljedeće:

- odgovorno financijsko upravljanje fondovima Europske unije u Hrvatskoj te pravovaljanost i ispravnost odnosnih transakcija;
- podnošenje zahtjeva Europskoj komisiji i zaprimanje sredstava iz programa IPA;

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

- izdavanje ovlaštenja za prijenos financijskih sredstava prema tijelu odgovornom za upravljanje i provedbu pojedine komponente IPA programa, odnosno prema krajnjem korisniku;
- podnošenje financijskih izvješća EK o korištenju IPA programa; te
- otvaranje i upravljanje bankovnim računima.

4.1.3 Poljoprivredni sektor u Hrvatskoj

Općenito

U Hrvatskoj postoji ukupno 3,15 milijuna ha poljoprivrednog zemljišta, od čega je oko 2 milijuna obradivo tlo, dok ostatak čine pašnjaci, bare i ribnjaci. Različite vrste klime, reljefa i tla u zemlji omogućuju proizvodnju širokog asortimana poljoprivrednih proizvoda, od ratarskih i industrijskih usjeva do vinograda, kao i kontinentalnog i mediteranskog voća i povrća. Ratarska proizvodnja djelomično pokriva domaće potrebe za žitaricama i šećerom te većinu potražnje za industrijskim kulturama.

Do kraja 2015. godine, bilo je upisano⁸ ukupno 148.003 poljoprivrednih gospodarstava u zemlji. Ta gospodarstva bila su u posjedu 1.537.629 ha poljoprivrednog zemljišta⁹. Navedeno rezultira prosječnom veličinom poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj u iznosu od 10,4 ha na kraju 2015. godine, što predstavlja blagi rast (3%) u odnosu na prethodnu godinu.

Velika većina gospodarstava, tj. njih 139.670 (što predstavlja 94,37% od ukupnog broja registriranih gospodarstava) čine posjedi veličine do 20ha poljoprivrednog zemljišta. Međutim, većina istih, tj. 94.649 gospodarstava ili 67,77%, posjeduje manje od 3 ha¹⁰ poljoprivrednog zemljišta, što je znatno ispod prosjeka od 10,4 ha. To pokazuje da je, s obzirom na veličinu, cjelokupna struktura poljoprivrednih gospodarstava u zemlji u određenoj mjeri disproporcionalna gdje dominiraju dvije krajnosti, tj. postoje vrlo mala imanja s jedne strane te velika poljoprivredna gospodarstva s druge strane.

Što se tiče iskorištenosti poljoprivrednog zemljišta, na kraju 2015. godine, najveći udio zauzimaju oranice s 841.939 ha i predstavljaju 55,14% ukupne površine, a slijede je travnjaci s 618.070 ha, odnosno 40,2%, dok voćnjaci, vinogradi i maslinici zajedno predstavljaju 74.799 ha, odnosno 4,86% ukupnog poljoprivrednog zemljišta u zemlji¹¹. Nadalje, u 2015. godini, 3.061 proizvođač je upisan u Upisnik subjekata u ekološkoj proizvodnji, što je 39,5% više u odnosu na prethodnu godinu¹². To ukazuje na pozitivan trend organske proizvodnje, kao i na moguće povećanje veličine organskog poljoprivrednog zemljišta.

U 2013. godini, korištena poljoprivredna površina u EU-27 iznosila je gotovo 174 milijuna hektara (nekih 40,0% ukupne površine), što daje prosječnu veličinu od 16,1 ha po gospodarstvu, dok je u Hrvatskoj prosječna veličina poljoprivrednog gospodarstva iznosila 8,1 hektara.

Trendovi proizvodnje

Klimatski uvjeti u zemlji rezultiraju značajnim razlikama između regija u pogledu kultivacije i stočarstva. Slavonija je najplodnije poljoprivredno područje. Središnji planinski pojas sadrži neke od najmanje plodnih zemljišta i najmanje pogodnih klima za poljoprivredu. Međutim, velike površine livada i pašnjaka pogodne su za uzgoj ovaca i goveda, a također postoji i uzgoj ječma,

⁸ Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis (2015)

⁹ Ibid.

¹⁰ ARKOD Upisnik poljoprivrednih gospodarstava (2015)

¹¹ Državni zavod za statistiku, Statistički ljetopis (2015)

¹² Ministarstvo poljoprivrede, Godišnji izvještaj implementacije IPARD programa u Republici Hrvatskoj (2015)

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

zobi, raži, i krumpira. Jadransko primorje Istre i Dalmacije karakterizira stjenovito tlo i duga sušna razdoblja, s malim parcelama obradivog tla i slabe ispaše. Uzgajaju se ovce i koze, a grožđe, masline, bademi, smokve, mandarine i druge mediteransko voće i povrće zaokružuju poljoprivredu ovog kraja.

Hrvatska je relativno bogata poljoprivrednim površinama, ali su visoki potencijali travnjaka i pašnjaka slabo iskorišteni premda su dobar temelj za obnovu i povećanje stočnog fonda, kao i produktivnije korištenje zemljišta u smjeru smanjenja uvoza mlijeka, goveda i govedeg mesa, te posebno povećanog uvoza svinja i svinjskog mesa.

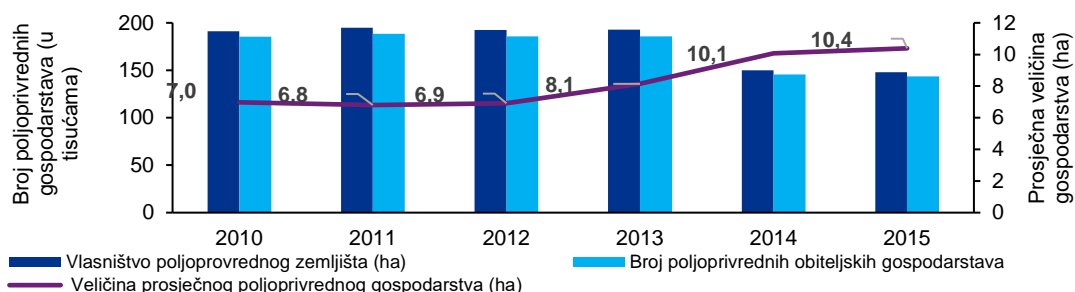
Industrijsko bilje, kao što su šećerna repa, krumpir, uljana repica i suncokret, ima značajan udio u domaćoj proizvodnji međutim, kukuruz i proizvodnja pšenice dominiraju sa oko 50% ukupnih obradivih površina te su stoga najviše proizvodni usjevi u Hrvatskoj. U 2015. godini, požeto je 140,985 ha te je proizvedeno 758.638 tona pšenice s prinosom od 5,4 tona po hektaru. Ostvarena proizvodnja pšenice u 2015. godini porasla je u odnosu na 2014. godinu za 11,6%. U 2015. godini, požeto je 263.970ha na kojima je proizvedeno 1.709.152 tona kukuruza s prinosom od 6,5 tona po hektaru. Ostvarena proizvodnja kukuruza u 2015. godini smanjena je u odnosu na prethodnu godinu (sa 2.046.966 tona na 1.709.152 tona). Što se tiče uzgoja stoke, ostao je konstantan ili se samo neznatno smanjio u razdoblju između 2007. i 2015. godine. Do kraja 2015. godine, bilo je 454.272 krava, 1.166.888 svinja, 607.711 ovaca te 10.189.784 peradi, što je mali pad u odnosu na 2007. godinu kada je bilo 467.000 krava, 1.348.000 svinja, 646.000 ovaca i 10.530.000 peradi¹³.

Organizacija poljoprivrednog sektora

Što se tiče organizacije oblika poslovanja u 2015. godini, većina gospodarstava bila su ustrojena kao obiteljska poljoprivredna gospodarstva, odnosno čak 143.531 gospodarstava (96,97%), 2.092 obrta (1,41%) ušlo je u registar kao drugi organizacijski oblici, 1.916 poduzeća (1,29% gospodarstava), 302 zadruge (0,2% gospodarstava) i 162 (0,1%) drugih organizacijskih oblika poljoprivrednih gospodarstava¹⁴.

Prilično veliki broj malih obiteljskih gospodarstava ukazuje na nisku razinu organizacije proizvođača, što se može smatrati nepovoljnim učinkom na njihov tržišni utjecaj. Oko polovice ukupnog broja poljoprivrednih gospodarstava odnosi se na komercijalnim gospodarstva, dok se druga polovica odnosi na poljoprivredne proizvođače s manjom količinom proizvodnje, proizvođači za vlastite potrebe te dijelom za prodaju na tržištu. Ovaj dominantan udio malih obiteljskih gospodarstava u ukupnoj poljoprivrednoj strukturi prikazan je na sljedećem grafu:

Slika 2: Pregled obiteljskih gospodarstava u ukupnom broju gospodarstva i prosječna veličina gospodarstva

Izvor: Državni zavod za statistiku (2015)

Ovaj grafikon također pokazuje najveće izazove s kojima se suočava poljoprivredni sektor u Hrvatskoj. U promatranom razdoblju, mala obiteljska poljoprivredna gospodarstva zadržala su se

¹³ Državni zavod za statistiku (2015)

¹⁴ Ministarstvo poljoprivrede, Godišnji izvještaj implementacije IPARD programa u Republici Hrvatskoj (2015)

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

iznad 95% u odnosu na cjelokupnu strukturu poljoprivrednih gospodarstava. Nadalje, u 2014. i 2015. godini došlo je do velikog reza u broju svih poljoprivrednih gospodarstava (sa oko 192,6 tisuća u 2013. godini na samo 149,8 tisuća u 2014. i 148,0 tisuća u 2015. godini). Iz toga bi se moglo zaključiti da su mnoga mala obiteljska gospodarstva prestala postojati 2014. i 2015. godine ili da je došlo do spajanja i konsolidacije grupe manjih gospodarstava u veće jedinice. Iste godine, došlo je do primjetnog porasta prosječne veličine gospodarstava (sa 8,1 ha u 2013. godini na 10,4 ha u 2015. godini), što ponovno ukazuje na mogućnost trenda konsolidacije u poljoprivrednom sektoru.

Općenito, Hrvatska nosi značajan potencijal za poljoprivrednu proizvodnju, ali daljnji napori moraju biti napravljeni glede organizacije unutar sektora i konkurentnosti proizvođača, pogotovo kada se uzme u obzir jaka konkurencija na zajedničkom tržištu Europske unije.

4.2 Prijašnje evaluacije programa

Prije trenutne Ex post evaluacije IPARD Programa, provedene su tri odvojene evaluacije IPARD Programa u Hrvatskoj. U kontekstu relevantnih evaluacija potrebno je spomenuti i Ex post evaluacijsko izvješće programa SAPARD.

Relevantne IPARD evaluacije obuhvaćaju sljedeće:

Ex ante Evaluacija IPA – Plana za ruralni razvoj Hrvatske 2007.-2013.

Izvješće je pripremio danski Orbicon u svibnju 2007. godine. Natječaj je objavljen i financiran od strane Svjetske banke u okviru Projekta usklađivanja poljoprivrednog zakonodavstva s pravnom stečevinom EU (eng. *Croatian Agricultural Acquis Cohesion Project*). U svibnju 2007. godine MPRRR – URR dobilo je završno izvješće koje je prihvaćeno. Svrha izvještaja bila je Ex ante evaluacije procjene prikladnosti IPARD plana te je trebao doprinijeti tome da se osigura ispunjavanje Uredbe EK 1085/2006 za IPA-u i 1698/2005 za ruralni razvoj u zemljama članicama.

Cilj Izvješća je bila pomoć pri identifikaciji i ocjeni srednjoročnih i dugoročnih potreba, ciljeva koje treba ostvariti, očekivanih rezultata, kvantificiranih ciljeva osobito u pogledu učinka u odnosu na početnu situaciju, prioriteta i standarda Zajednice, pouka iz prethodnih programa i procedura praćenja.

Glavni zaključci obuhvaćali su opis i analizu trenutne situacije, SWOT analizu sektora, opće ciljeve IPARD-a te pokazatelje i strukturu programa.

Evaluacijsko izvješće u tijeku 2011.

Izvješće je pripremljeno od strane Cornuejols Consultants iz Francuske u ožujku 2012. godine. Evaluatori su u izvješću analizirali stanje programa za 2010. i 2011. godinu, uključujući zaprimljene prijave, odbijene prijave, učinkovitost procesa plaćanja, ugovorene prijave i stopu povlačenja IPARD sredstava.

Glavna pitanja o kojima se raspravlja u Izvještaju se tiču IPARD procedura koje su u to vrijeme bile vrlo složene, u smislu terenskih kontrola svakog projekta što je stavilo veliki pritisak na Agenciju za plaćanja da procesuiraju zahtjeve za plaćanje na vrijeme, te u smislu sposobnosti IPARD programa da udovolji potrebama malih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (koja čine većinu hrvatskog poljoprivrednog sektora), u smislu smanjenja složenosti i troškova financiranja.

Nadalje, sljedeći su prioritetni zadaci za 2012. godinu definirani u Izvješću:

- Restrukturiranje i automatizacija unosa podataka praćenja, pohrana i obrada na razini Agencije za plaćanja i Upravljačkog tijela;
- Priprema „IPARD Uputa za prijavitelje“; i

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

- Bilježenje uspješnih i neuspješnih iskustava prijavitelja kako bi ih se koristilo na budućim info danima i treninzima.

Evaluacijsko izvješće u tijeku 2012. – 2014.

Izvješće je pripremljeno od strane Cornuejols Consultants i Centum percent d.o.o. za savjetovanje u lipnju 2015. godine. Ovo izvješće predstavlja nastavak ranije navedenog evaluacijskog izvješća u tijeku, i to za razdoblje 2012. - 2014. godine. Analiza je obuhvatila zaprimljene zahtjeve, višestruke zahtjeve, odbijene zahtjeve, ugovorene i realizirane prijave po svakoj mjeri programa.

Nadalje, LEADER pristup je također bio obuhvaćen Izvješćem, kao i mjera Tehničke pomoći. Izvješće dodatno prikazuje relevantne programske pokazatelje, analizu povrata sredstava te pruža odgovore na evaluacijska pitanja.

Konačni zaključak je da su krajnji korisnici bili zadovoljni s programom iako su procedure bile složene i dugotrajne (u smislu perioda od prijave do realizacije). Kao problemi su istaknuti administrativni kapacitet i učinkovitost obrade prijava Agencije za plaćanja u posljednjem periodu, kao i financiranje putem HBOR-a i poslovnih banaka, koje nisu bile voljni izložiti se većem riziku i pružiti više financijskih opcija / sredstava za većinu korisnika.

4.3 Komplementarni instrumenti međunarodne podrške

Srodni instrumenti / programi međunarodne potpore, prema Godišnjem izvješću o provedbi Ministarstva Poljoprivrede, uključuju:

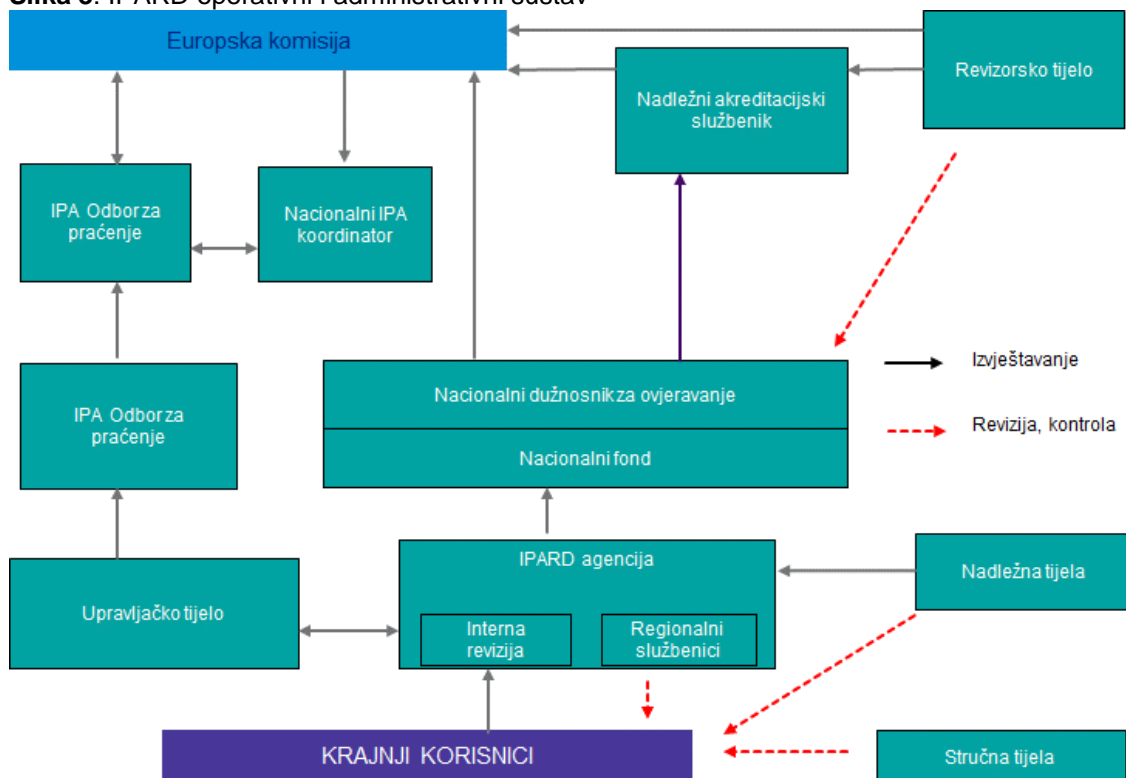
- Ured za tehničku pomoć i razmjenu informacija – TAIEX (Technical Assistance Information Exchange Instrument);
- EU IPA 2011 Twinning projekt: „Priprema hrvatske Agencije za plaćanja za provedbu ZPP i ZRP-a za razdoblje nakon 2013. godine“, HR/11/IB/AG/01;
- IPA 2011 „Jačanje kapaciteta hrvatske Agencije za plaćanja u pripremi za nove ZPP i ZRP reforme“, Program - Europe Aid 133073/D/SER/HR“;
- IPA 2011 „Nabava opreme za hrvatsku agenciju za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju“, Europe Aid/133153/D/SUP/HR; te
- Projekt integracije u EU Natura 2000 (NIP).
- Hercule III (sudjelovanje agencija za plaćanja Republike Hrvatske sa 5 zemalja članica EU (Italija, Malta, Poljska, Slovenija i Rumunjska) na projektu "Obrazovanje i borba protiv prijevara" za otkrivanje prijevara i prevenciju);
- IPA 2007 "Uspostava učinkovitih i financijski održivih sustava za upravljanje i kontrolu korištenja poljoprivrednih fondova u skladu sa zahtjevima EU i Međunarodnim revizijskim standardima";
- PA 2011 "Jačanje APPRRR kapaciteta za izazove koji proizlaze iz zajedničke poljoprivredne politike i reforme CFP i razdoblje nakon 2013";
- PHARE 2005 "Izgradnja institucionalnih kapaciteta i podrška provedbi SAPARD / IPARD programa u Hrvatskoj".

5 Opis IPARD programa 2007. – 2013. Hrvatske

5.1 Administrativni sustav

Članak 21. Uredbe Komisije (EC) br. 718/2007 definira da zemlja korisnik određuje tijela i ustanove odgovorne za provedbu IPARD programa: Dužnosnik nadležan za akreditaciju, Nacionalni dužnosnik za ovjeravanje, Nacionalni fond, Upravljačko tijelo, IPARD Agencija i revizijsko tijelo.

Slika 3: IPARD operativni i administrativni sustav

Izvor: „IPARD struktura i okvir za praćenje“, Europska komisija (2009)

IPARD administrativni sustav u Hrvatskoj utemeljen je na sljedećim glavnim tijelima:

- Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (od 2012. poznato kao Ministarstvo poljoprivrede), Uprava za ruralni razvoj, u funkciji Upravljačkog tijela;
- Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (u nastavku „Agencija za plaćanja“) s ulogom provedbenog tijela.

Odlukom Vlade Republike Hrvatske od 26. ožujka 2008. godine (NN 34/08) dodijeljene su Ministarstvu poljoprivrede (ranije poznatom kao Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja – MPRRR), Upravi za ruralni razvoj, ovlasti Upravljačkog tijela za programe SAPARD / IPARD, te je utemeljena IPARD Agencija, odgovorna za provedbu mjera Programa, u Ravnateljstvu za tržišnu i strukturnu potporu u poljoprivredi u okviru Upravljačkog tijela. Temeljem Zakona o osnivanju Agencije za plaćanja u Republici Hrvatskoj (NN 30/2009), 18. prosinca 2009. godine. Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APRRR) službeno je registrirana kao samostalna pravna osoba.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Vlada Republike Hrvatske također je postavila sektor Nacionalni fond, organizacijsku jedinicu Državne riznice unutar Ministarstva financija, u svojstvu Nacionalnog fonda koji je osnovan kao odgovorno tijelo za upravljanje financijskim sredstvima predviđenima za provedbu IPARD programa, zajedno s funkcijama i nadležnostima definiranim u Sektorskom sporazumu.

5.1.1 Upravljačko tijelo

Upravljačko tijelo IPARD programa u Hrvatskoj je Uprava za upravljanje EU fondom za ruralni razvoj, EU i međunarodnu suradnju pri Ministarstvu poljoprivrede u skladu s „Uredbom o opsegu i sadržaju odgovornosti te ovlastima tijela nadležnih za upravljanje instrumentom pretpristupne pomoći“ (NN 29/12).

Zadaci Upravljačkog tijela obuhvaćaju, kako je definirano u dokumentu „IPARD program – Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj 2007. – 2013.“:

- Odobranje kriterija za odabir projekata koji se financiraju u okviru provedbi PRR-a;
- Izrada nacionalnih provedbenih zakona;
- Sudjelovanje u povjerenstvima za izradu IPARD Programa 2007. – 2013.;
- Uspostava odgovarajućih sustava za prikupljanje i vođenje statističkih i drugih podataka potrebnih za praćenje programa;
- Informiranje svih korisnika o potrebama pružanja i vođenja podataka o učincima programa te provođenje svih aktivnosti praćenja potrebnih za osiguranje pravovremene provedbe programa;
- Prosljeđivanje rezultata praćenja i ocjene Odboru za praćenje i Europskoj komisiji;
- Formiranje Odbora za praćenje i izrada materijala za potrebe praćenja provedbe programa prema pravilniku Odbora za praćenje;
- Širenje javnih informacija, kao je regulirano člankom 76 Uredbe 1698/2005; i
- Izrada godišnjih izvješća o napretku, njihovo prosljeđivanje Odboru za praćenje, a potom i Europskoj komisiji.

Ostale relevantne funkcije unutar Upravljačkog tijela uključuju Načelnika Uprave za ruralni razvoj (voditelj Upravljačkog tijela) koji je odgovoran za cjelokupni program 2007. – 2013. Pored navedene funkcije, dodatna relevantna funkcija jest Tajništvo, zaduženo za ukupnu koordinaciju i administrativnu podršku na razini programa i osi.

Na početku IPARD programa Upravljačko tijelo nosilo je naziv Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Međutim, nakon parlamentarnih izbora u prosincu 2011. godine, državna uprava je restrukturirana (Zakon o ustrojstvu i djelokrugu ministarstava i drugih središnjih tijela državne uprave stupio je na snagu – NN 150/11). Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja promijenilo je ime u Ministarstvo poljoprivrede i njegova nova organizacijska struktura usvojena je 2. ožujka 2012. godine (NN 27/12).

Uredba o opsegu i sadržaju odgovornosti te ovlastima tijela nadležnih za upravljanje instrumentom pretpristupne pomoći koja je stupila na snagu 7. ožujka 2012. godine (NN 29/12) propisuje da IPARD programom upravlja Uprava za ruralni razvoj, EU i međunarodnu suradnju pri Ministarstvu poljoprivrede, dok program (mjere) provodi APPRRR.

Navedene promjene nisu utjecale na kontinuitet u obavljanju zadaća od strane Upravljačkog tijela IPARD programa niti na učinkovito funkcioniranje sustava upravljanja i kontrole.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

5.1.2 Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (IPARD Agencija)

Ulogu provedbenog tijela IPARD programa (IPARD Agencije) ima Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (APPRRR).

Agencija za plaćanja predstavlja akreditirano tijelo za provedbu mjera programa SAPARD/IPARD i bila je odgovorna za upravljanje i provedbu programa potpore u okviru IPARD-a u skladu s načelom dobrog financijskog upravljanja.

U opsegu njena rada, kako je definirano u dokumentu „IPARD program – Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj 2007. – 2013.“, bile su sljedeće provedbene zadaće i zadaće plaćanja:

- Organizacija natječajna i uspostavljanje procedura za evaluaciju projekata, odobravanje potpora, osiguranje ugovaranja i plaćanja te povrata od krajnjeg korisnika,
- Priprema relevantnih informacija za druga upravna tijela;
- Odabir i provjera radnji u skladu s IPARD kriterijima te relevantnim pravilima Zajednice i nacionalnim pravilima;
- Provođenje provjera kako bi se osiguralo da su, u skladu s važećim propisima, svi financijski, administrativni, tehnički i fizički aspekti prikladno izvršeni;
- Upravljanje ugovorima između Agencije za plaćanja i krajnjih korisnika te osiguranje da su isti u potpunosti sukladni, u svim dijelovima, s postavljenim pravilima;
- Praćenje i korektivne mjere kako bi se osiguralo da napredak pokrenutih projekata nije ugrožen;
- Funkcija izvještavanja i praćenja utvrđenih pokazatelja uspješnosti; i
- Pobrinuti se da je krajnji korisnik svjestan doprinosa Zajednice projektu.

Ostale relevantne funkcije u okviru Agencije za plaćanja uključuju odjel za unutarnju reviziju, kao neovisno tijelo kontrole i nadzora.

5.1.3 Odbor za praćenje

Odbor za praćenje IPARD programa (u nastavku „Odbor“) osnovan je 18. prosinca 2007. odlukom Ministra nekadašnjeg Ministarstva poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja. Članovi Odbora su predstavnici vladinih ustanova i ostalih udruga (nevladinih organizacija, udruga, proizvođača, predstavnika banaka i ostalih relevantnih institucija te predstavnika dionika).

Odbor je održao petnaest sastanaka tijekom provedbe Programa, a posljednji je održan 19. studenog 2014. godine u Dubrovniku.

5.1.4 Tijelo za reviziju

Agencija za reviziju sustava provedbe programa Europske unije (u nastavku „ARPA“) osnovana je "Uredbom o osnivanju Agencije za reviziju sustava provedbe programa Europske unije" koju je donijela Vlada Republike Hrvatska na sjednici održanoj 20. lipnja 2008. godine. Agencija je funkcionalno neovisna od svih sudionika u sustavu upravljanja i kontrole pretpripravnih fondova.

ARPA obavlja zadaće tijela za reviziju IPA programa (uključujući IPARD program) temeljem aneksa A Sporazuma između Vlade Republike Hrvatske i Komisije europskih zajednica o pravilima za suradnju u vezi s financijskom pomoći europske komisije u Republici Hrvatskoj i provedbe pomoći u okviru instrumenta pretpripravnih pomoći - IPA (Indikativni sporazum).

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

5.2 Pregled procesa akreditacije

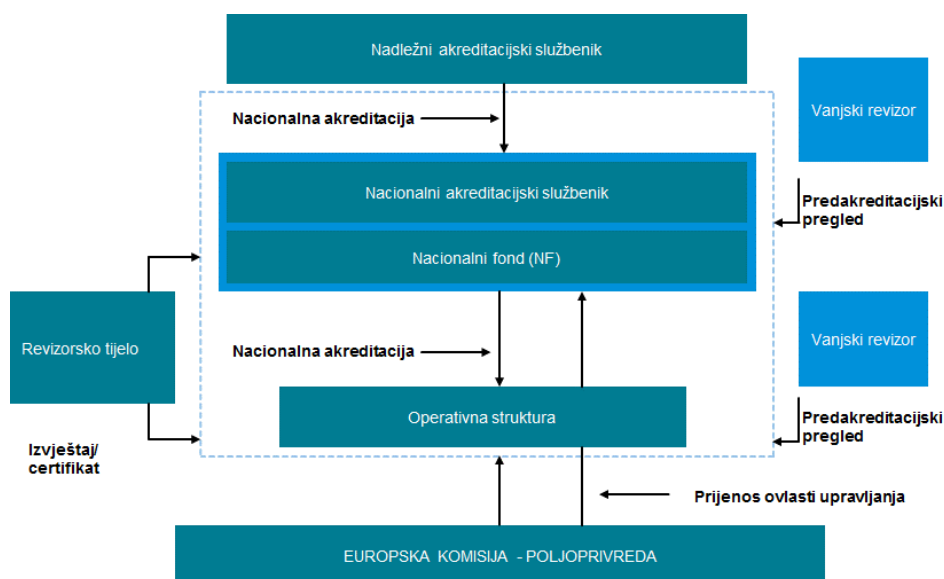
Prvi krug postupka akreditacije uključivao je mjere 101, 103 i 301, dok su druge mjere, uključujući i Tehničku pomoć, bili predviđene za akreditaciju u drugom krugu. Proces akreditacije predviđa samoprocjenu, neovisnu reviziju i nacionalnu akreditaciju prije nego se zahtjev može poslati Europskoj komisiji. Samoprocjena je provedena u Upravljačkom tijelu i Agenciji za plaćanja.

Europska komisija je odobrila prijenos ovlasti upravljanja Republici Hrvatskoj za provedbu Mjera 101 i 103 IPARD programa 30. studenog 2009. godine. Mjera 301 nije bila uključena u odluku o prijenosu ovlasti zbog prijašnjih nalaza revizora Europske komisije koji nisu riješeni. Konačna odluka o prijenosu ovlasti upravljanja za mjere 301 i 302 odobrena je 17. ožujka 2011. godine, osim za Mjeru 501, za koju su bila potrebna dodatna proceduralna unaprjeđenja.

Što se tiče tehničke pomoći, Mjere 501, nova verzija mjere, uključujući proceduralna unaprjeđenja, poslana je Europskoj komisiji u listopadu 2010. godine te je odmah uslijedio tehnički sastanak s revizorima Europske komisije. Međutim, pripremljene procedure za Mjere 501 i 202 poslane su Nacionalnom fondu u travnju 2012. godine za nacionalnu akreditaciju te Europskoj komisiji u srpnju 2012. Prijenos ovlasti upravljanja odobren je od strane Europske komisije 30. travnja 2013. godine.

Nadalje, Mjera 201 „Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika“ nije financirana, odlukom Upravljačkog tijela od 16. lipnja 2010. godine jer se smatralo da je prekompleksna, u smislu administracije (uspostava ARKOD sustava) i vremena potrebnog za pripremu i akreditaciju. U nastavku je prikazan formalni proces akreditacije:

Slika 4: Postupak akreditacije mjera IPARD-a

Izvor: „IPARD struktura i okvir za praćenje“, Europska komisija (2009).

5.3 Programski prioriteti i osi

Program IPARD pokriva čitavo razdoblje 2007. - 2013. i ima za cilj intervencije koje doprinose održivoj prilagodbi sektora poljoprivrede i ribarstva te provedbi standarda EU koji se odnose na zajedničku poljoprivrednu politiku i srodna područja javne politike kao što su sigurnost hrane, veterinarska i fitosanitarna pitanja, pripreme radnje za provedbu agri-okolišnih mjera i LEADER-a, kao i intervencije koje se odnose na održivi razvoj ruralnih područja te istovremeno podržavanje razvoja ruralne ekonomije.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.
1. kolovoza 2017. godine

Prioritetna područja razvoja u okviru IPARD programa identificirana su temeljem SWOT analize poljoprivrednog i ruralnog sektora u Hrvatskoj te s ciljem dopunjavanja provedbe nacionalne Strategije poljoprivrede i ribarstva Republike Hrvatske (NN 89/02).

Prioritetna područja razvoja identificirana u okviru IPARD programa su kako slijedi:

- **PRIORITETNA OS 1: Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedbe standarda Zajednice.**

Odlukom EK (2009/871/EK) od 30. studenog 2009. godine odobren je prijenos ovlasti upravljanja za Mjere 101 i 103, čime su stvoreni preduvjeti za njihovu provedbu u 2010. godini.

Navedeni specifični cilj prioritetne osi 1 će biti postignut putem sljedećih aktivnosti:

- poboljšanje uvjeta proizvodnje u smislu usklađenosti sa standardima Zajednice;
- povećanje dodane vrijednosti i konkurentnosti poljoprivrednih i ribljih proizvoda u skladu sa standardima Zajednice;
- povećanje prihoda korisnika;
- bolja iskorištenost proizvodnih faktora na poljoprivrednim gospodarstvima;
- povećanje dodane vrijednosti poljoprivrednih i ribljih proizvoda putem poboljšane i racionalizirane prerade i prodaje proizvoda; i
- povećanje konkurentnosti prehrambeno prerađivačke industrije u odabranim sektorima na zajedničkom tržištu Europske unije.

- **PRIORITETNA OS 2: Pripremne radnje za provedbu agri-okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja.**

Odlukom EK (2013/2395/EK) od 30. travnja 2013. godine odobren je prijenos ovlasti upravljanja za Mjeru 202 „Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja“. Pored toga, prvobitno je bilo u planu provesti i Mjeru 201 „Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika“ u okviru druge osi, međutim Hrvatska je odlučila ne podnijeti zahtjev za prijenos ovlasti upravljanja za ovu mjeru.

Specifični cilj druge prioritetne osi postići će se putem:

- postizanja bolje zaštite prirodnih resursa u područjima korisnika;
- razvijanja praktičnih iskustava u pogledu provedbe metoda poljoprivredne proizvodnje razvijenih u svrhu zaštite okoliša i očuvanja krajolika; i
- poboljšanja sudjelovanja lokalnih aktera u razvoju i provedbi strategija ruralnog razvoja.

- **PRIORITETNA OS 3: Razvoj ruralne ekonomije.**

Odlukom EK (2011/C 85/04) od 17. ožujka 2011. godine odobren je prijenos ovlasti upravljanja za Mjere 301 i 302 te je stoga njihova počela 2011. godine.

Navedeni opći ciljevi IPARD programa u određenoj su mjeri povezani sa Lisabonskom i Góteborškom deklaracijom, u pogledu podrške diversifikaciji ekonomskih aktivnosti, razvoja malog i srednjeg poduzetništva i posebne brige za zaštitu okoliša.

Navedeni prioriteti su podržani specifičnim ciljevima te će biti ostvareni provedbom odgovarajućih mjera kako slijedi:

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 5: Programske prioritetne osi i odgovarajuće mjere

Prioritet	Specifični cilj	Odgovarajuća mjera
1 Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedbe standarda Zajednice	Jačanje i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i tržišnog kapaciteta	101 Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i postizanja standarda Zajednice
		103 Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice
2 Pripreme radnje za provedbu poljoprivredno-okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja	Jačanje i poboljšanje kapaciteta provedbe obaveznih pilot projekata u poljoprivrednom okolišu i pristup temeljen na LEADER-u	201 Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika
		202 Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja
3 Razvoj ruralne ekonomije	Stvaranje boljih uvjeta života u ruralnim područjima poboljšanjem ruralne infrastrukture i promicanjem poslovnih aktivnosti.	301 Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture
		302 Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti
Mjera potpore 501: Tehnička pomoć		

Izvor: IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj, 9. izmjene (2016)

U tablicama u nastavku prikazana je planirana potpora Zajednice i odgovarajuća nacionalna javna sredstva po pojedinoj osi i mjeri te sredstva namijenjena za Tehničku pomoć:

Tablica 4: Indikativna planirana sredstva za razdoblje 2007. - 2013. (u eurima)

Indikativni budžet za razdoblje 2007 - 2013 (u eurima)			
Prioritetna os	Ukupni javni izdaci	Doprinos EU	% doprinosa EU
Prioritetna os I	103.856.020,54	77.892.015,26	75,0%
Prioritetna os I	4.914.016,80	3.931.213,55	80,0%
Prioritetna os III	52.888.472,38	39.666.354,05	75,0%
Tehnička pomoć	405.370,00	324.296,00	80,0%
Ukupno	162.063.879,72	121.813.878,86	

Izvor: IPARD programa 2007 - 2013. godine, Plan poljoprivrede i ruralnog razvoja, 8. izmjene i dopune, prosinac 2016

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 5: Indikativna planirana sredstva po mjeri za razdoblje 2007. – 2013. (u eurima)

Indikativni budžet po mjeri za razdoblje 2007 - 2013 (u eurima)				
Šifra mjere	Mjera	Ukupni javni izdaci (EU + nacionalni)	Ukupni privatni izdaci	Ukupni izdaci
101	Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice	56.302.200,35	56.302.200,35	112.604.400,7
103	Ulaganju u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice	47.553.820,19	47.553.820,19	95.107.640,4
Ukupna prioritet osi I		103.856.020,5	103.856.020,5	207.712.041,1
201	Mjere za poboljšanje okoliša i prirode	-	-	-
202	Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja	4.914.016,80	-	4.914.016,8
Ukupna prioritet osi II		4.914.016,8	-	4.914.016,8
301	Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture	39.552.096,37	-	39.552.096,4
302	Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti	13.336.376,01	13.336.376,01	26.672.752,0
Ukupna prioritet osi III		52.888.472,4	13.336.376,0	66.224.848,4
501	Tehnička pomoć	405.370,00	-	405.370,0
Ukupna tehnička pomoć		405.370,0	-	405.370,0
UKUPNO		162.063.879,7	117.192.396,6	279.256.276,3

Izvor: IPARD programa 2007 - 2013. godine, Plan poljoprivrede i ruralni razvoj, 9. izmjene i dopune, prosinac 2016

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Sljedeća tablica daje kratak pregled napretka IPARD programa, tj. ukupni volumen potpore ostvaren do 30. lipnja 2016. godine, u usporedbi s ukupnom alokacijom.

Tablica 6: Pregled napretka IPARD programa (u eurima)

Pregled napredka programa IPARD do 31. prosinca 2016				
Mjera	Opis	Ukupni iznos realizirane potpore		IPARD stopa izvršenja
			Cilj 2007-2013	
101	Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice	45.973.690,48	56.302.200,35	81,7%
103	Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice	38.316.536,52	47.553.820,19	80,6%
201	Aktivnosti za poboljšanje okoliša i krajolika	-	-	-
202	Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja	3.498.840,44	4.914.016,80	71,2%
301	Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture	36.421.830,64	39.552.096,37	92,1%
302	Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti	9.480.907,25	13.336.376,01	71,1%
501	Tehnička pomoć	360.814,19	405.370,00	89,0%
Ukupno		134.052.619,52	162.063.879,72	

Izvor: *Ministarstvo poljoprivrede, praćenje podataka na dan 31. prosinca 2016*

Tablica 7: Pregled ugovorenih projektnih prijava po mjerama

Stopa ugovaranja 2010 - 2014 (Osim Mjere 501)							
		2010	2011	2012	2013	2014	Total
Mjera 101	ugovoreno	26	60	50	128	40	304
	odbijeno	29	41	27	65	54	216
	stopa ugovaranja (%)	47,3%	59,4%	64,9%	66,3%	42,6%	58,5%
Mjera 103	ugovoreno	10	23	11	23	6	73
	odbijeno	11	21	8	17	6	63
	stopa ugovaranja (%)	47,6%	52,3%	57,9%	57,5%	50,0%	53,7%
Mjera 202	ugovoreno	-	-	-	41	-	41
	odbijeno	-	-	-	39	-	39
	stopa ugovaranja (%)	-	-	-	51,3%	-	51,3%
Mjera 301	ugovoreno	-	37	68	-	-	105
	odbijeno	-	76	29	-	-	105
	stopa ugovaranja (%)	-	32,7%	70,1%	-	-	50,0%
Mjera 302	ugovoreno	-	34	121	-	-	155
	odbijeno	-	22	152	-	-	174
	stopa ugovaranja (%)	-	60,7%	44,3%	-	-	47,1%
UKUPNO	ugovoreno	36	154	250	192	46	678
	odbijeno	40	160	216	121	60	597
	stopa ugovaranja (%)	47,4%	49,0%	53,6%	61,3%	43,4%	53,2%

Izvor: *Ministarstvo poljoprivrede, baza podataka (2016)*

Ministarstvo poljoprivrede

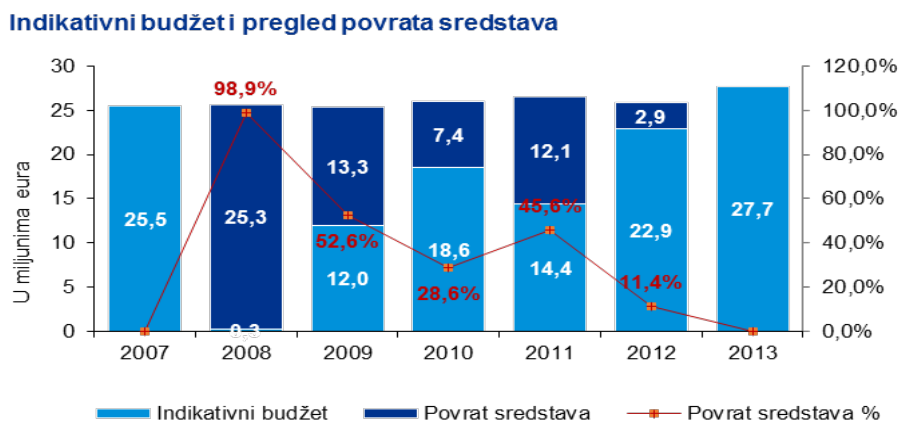
Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

5.4 Indikativna analiza budžeta IPARD programa

U pregledu niže prikazana je usporedba inicijalnog indikativnog budžeta¹⁵ i aktualnog indikativnog budžeta¹⁶

Slika 6: Indikativni budžet i pregled povrata sredstava (EU komponenta)

Ukupna **stopa povrata** u promatranom razdoblju iznosila je **33.5%**. Ako bismo promatrali samo period od 2007. do 2012. godine za koji je već izvršen povrat, prosječna stopa povrata bila bi blizu 40%.

Kao što je vidljivo u analizi promjene indikativnog budžeta, u kojoj je napravljena usporedba inicijalnog indikativnog budžeta i aktualnog indikativnog budžeta, najznačajniji nepovoljan efekt, odnosno smanjenje indikativnog budžeta, proizašlo je iz povrata sredstava.

Povrat sredstava obično se provodi u suradnji Nacionalnog fonda (NF) i Europske komisije, u skladu s pravilima povrata, odnosno ukupna sredstva bivaju umanjena za svaki dio predviđenih programskih sredstava koja nisu korištena u svrhu predfinanciranja, u svrhu plaćanja u tijeku ili za koja nisu podneseni dokazi o nastalom trošku u skladu s kriterijima, i to do 31. prosinca treće godine nakon odobrenja sredstava.

Tablica 8: Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)

IPARD program - Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet						
IPARD mjera	Inicijalni budžet		Završni budžet		Ugovoreno mil. eura	Plaćeno mil. eura
	mil. eura	% plaćeno	mil. eura	% plaćeno		
Mjera 101	44,6	77,39%	42,2	81,7%	35,8	34,5
Mjera 103	69,6	41,30%	35,7	80,6%	30,1	28,7
Mjera 202	3,7	75,86%	3,9	71,2%	3,8	2,8
Mjera 301	35,3	77,33%	29,7	92,1%	29,2	27,3
Mjera 302	23,2	30,59%	10,0	71,1%	7,4	7,1
Mjera 501	4,7	6,19%	0,3	89,0%	0,3	0,3
Ukupno	181,1	55,6%	121,8	82,7%	106,6	100,7

¹⁵ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2009. godine te izmjene od kolovoza 2012. i rujna 2013.

¹⁶ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2015. godine

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

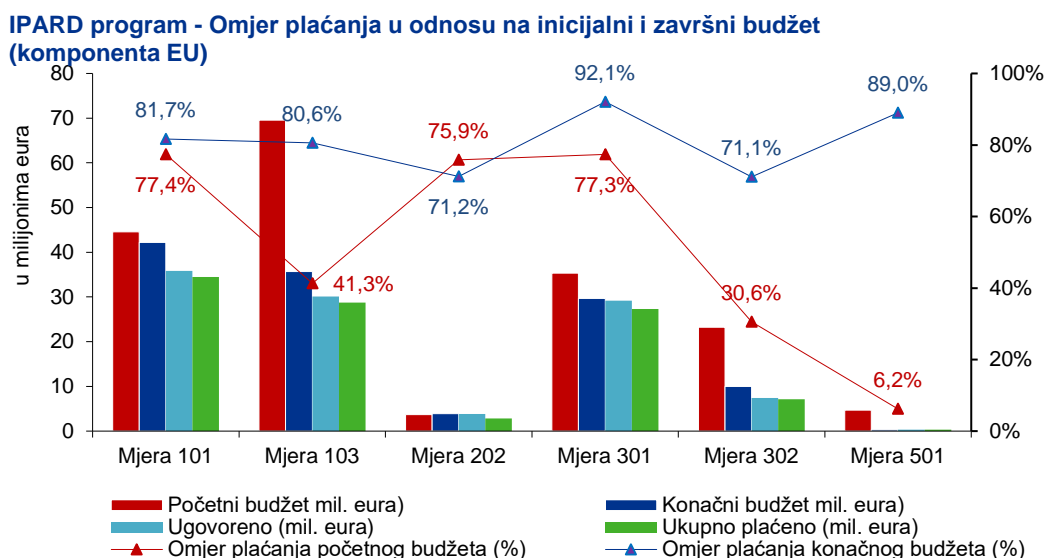
1. kolovoza 2017. godine

Kad se analiziraju promjene od inicijalnog budžeta do trenutnog budžeta i uspoređuju se sa stvarnim uplatama do 31. prosinca 2016. godine, indikativan je značajan pad u omjerima plaćanja, posebno za Mjeru 103, mjeru 302 i mjeru 501, što znači i znatno niži omjer plaćanja na razini programa IPARD, odnosno **55,6%** od omjera plaćanja na temelju inicijalnog budžeta u odnosu na 82,7% na temelju završnog budžeta.

Ukupni iznos plaćanja na razini IPARD programa na dan 31. prosinca 2016. u odnosu na konačni proračun (FPR¹⁷) odnosi se na **82,69%** (30. lipnja 2016.: 65,54%). Međutim, kada se promatra ukupni omjer plaćanja u odnosu na početni budžet (IPR¹⁸), omjer je znatno niži i odnosi se na **55,63%** (30. lipnja 2016.: 45,16%).

To se dogodilo kao posljedica znatnog iznosa odbačenih sredstava u prethodnim godinama, kao i činjenice da sva ugovorena sredstva nisu u cijelosti isplaćena (oko 6 milijuna eura EU fondova na razini IPARD programa).

Slika 7: Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva) na dan 31. prosinca 2016. godine

Prilikom promatranja omjera plaćanja na razini pojedinačnih mjera, na gore navedenu analizu može se primijetiti da nema značajne razlike između omjera plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet za mjere 101 i 202, dok se isti omjeri plaćanja značajno razlikuju za sljedeće mjere:

- Mjera 103 (IPR: 41,3%, FPR: 80,6%);
- Mjera 301 (IPR: 77,3%, FPR: 92,1%);
- Mjera 302 (IPR: 30,6%; FPR: 71,1%) i
- Mjera 501 (IPR: 6,2%, FPR: 89,0%).

Značajna razlika uglavnom je uzrokovana povratom raspoloživih sredstava, a dijelom i zbog transfera budžetiranih sredstava između specifičnih mjera, kako je detaljno opisano u dijelu "Indikativna analiza realizacije budžeta" za pojedine mjere.

S ciljem razumijevanja potencijalnih razloga za značajne iznose povrata sredstava dodatno smo proveli analizu razloga povlačenja zahtjeva za potporu iz IPARD programa na temelju sljedećeg:

¹⁷ FPR – Omjer plaćanja izračunat u odnosu na konačni budžet

¹⁸ IPR – Omjer plaćanja izračunat u odnosu na početni (inicijalni) budžet

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

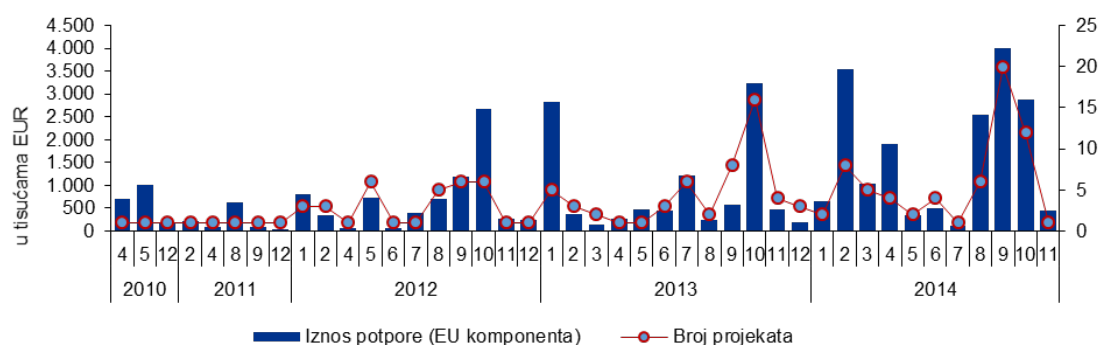
1. kolovoza 2017. godine

- Analizu razloga povlačenja zahtjeva za potporu iz IPARD programa evidentiranih u bazi podataka projekata IPARD programa koja nam je dostavljena od strane Upravljačkog tijela,
- Analizu odgovora pribavljenih na temelju istraživanja mišljenja korisnika preko specifičnog upitnika koji je bio distribuiran korisnicima koji su povukli zahtjev za potporu iz IPARD programa.

Ukupan broj zahtjeva za potporu odnosi se na 161 projekt u ukupnom iznosu 38,9 milijuna eura (EU komponenta).

Slika 8: Pregled povučenih zahtjeva za potporu iz IPARD programa

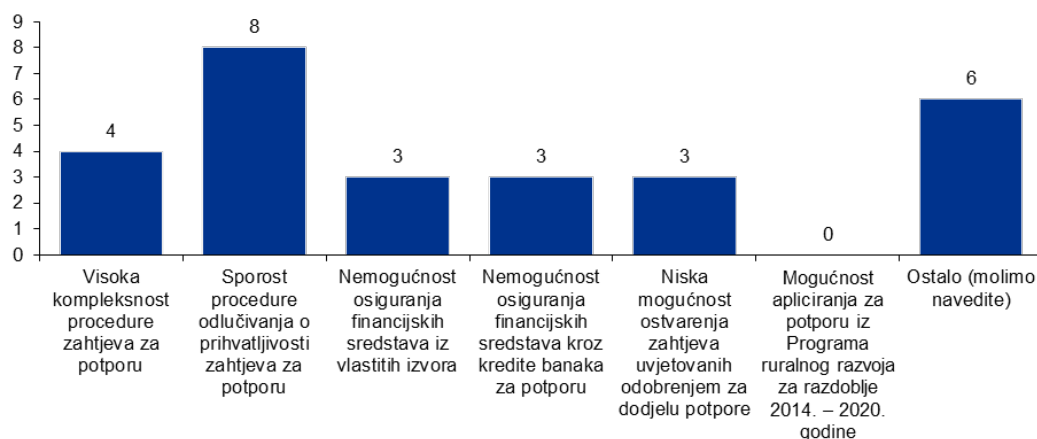
Pregled povučenih zahtjeva za potporu iz IPARD programa

Većina navedenih razloga navedenih unutar IPARD baze podataka odnosi se na činjenicu da su potencijalni korisnici povukli zahtjeve za potporu zbog toga da nisu bili u mogućnosti pripremiti ili prikupiti svu potrebnu dokumentaciju za specifični natječaj, ili da je do odustajanja došlo zbog dugotrajnog donošenja odluke, odnosno, promjene određenih okolnosti do trenutka donošenja odluke.

Slika 9: Istraživanje mišljenja korisnika – pregled razloga odustajanja od zahtjeva za IPARD potporu

Molimo navedite razloge odustajanja od zahtjeva za potporu iz IPARD programa

Temeljem provedenog istraživanja mišljenja korisnika, na provedeni upitnik odgovorilo je samo 18 potencijalnih korisnika te se većina odgovora odnosila na sporost procedure odlučivanja (napomena, korisnici su na ovo pitanje mogli odgovoriti sa više odgovora).

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 10: Pregled poziva, zaprimljenih i obrađenih prijava (ukupna javna sredstva)

Pregled poziva i ugovorenih iznosa IPARD programa (u eurima)									
Poziv	Godina	Datum	Mjera	Broj zahtjeva	Iznos zahtjeva	% odbijenih	Ugovoren iznos	Plaćen iznos	% realiziranih
Poziv 1	2010	4.1.2010 - 4.3.2010	101 / 103	37	10.729.370,66	64,9%	4.538.681,52	4.214.732,90	92,9%
Poziv 2	2010	17.5.2010 - 7.6.2010	101 / 103	13	4.164.611,09	38,5%	2.209.407,60	2.010.652,24	91,0%
Poziv 3	2010	1.7.2010 - 5-11-2010	101 / 103	26	6.961.979,95	42,3%	5.120.673,82	4.801.013,93	93,8%
Poziv 4	2010 / 2011	6.12.2010 - 31.1.2011	301	67	34.858.128,01	82,1%	6.394.304,32	5.987.014,33	93,6%
Poziv 5	2011	3-1-2011 - 31.3.2011	302	28	1.666.220,48	46,4%	955.906,08	833.382,67	87,2%
Poziv 6	2011	1.2.2011 - 14.3.2011	101 / 103	44	11.973.409,40	31,8%	8.342.773,41	7.890.385,33	94,6%
Poziv 7	2011	16.5.2011 - 13.6.2011	301	46	24.462.170,07	47,8%	10.872.993,31	9.777.662,16	89,9%
Poziv 8	2011	30.5.2011 - 11.7.2011	101 / 103	40	13.422.499,71	47,5%	6.799.725,12	6.608.136,97	97,2%
Poziv 9	2011	12.9.2011 - 31.10.2011	302	28	1.980.709,51	32,1%	1.309.978,09	1.218.280,08	93,0%
Poziv 10	2011	17.10.2011 - 28.11.2011	101 / 103	61	22.142.651,87	49,2%	11.531.737,31	11.009.082,58	95,5%
Poziv 11	2012	2.1.2012 - 29.2.2012	101 / 103	40	9.673.602,85	65,0%	6.836.726,99	6.546.547,23	95,8%
Poziv 12	2012	2.1.2012 - 29.2.2012	302	35	2.687.270,50	40,0%	1.274.377,51	1.223.235,48	96,0%
Poziv 13	2012	19.3.2012 - 30.5.2012	301	97	41.900.190,20	70,1%	21.618.701,61	20.657.154,15	95,6%
Poziv 14	2012	14.5.2012 - 13.7.2012	101 / 103	56	17.988.937,33	41,1%	9.517.866,57	9.275.318,35	97,5%
Poziv 15	2012	20.8.2012 - 31.12.2012	302	238	25.565.995,63	66,0%	6.312.905,68	6.206.009,02	98,3%
Poziv 16	2013	1.3.2013 - 12.4.2013	101	193	35.718.817,16	38,9%	16.119.279,81	15.680.009,81	97,3%
Poziv 17	2013	1.3.2013 - 2.5.2013	103	40	19.358.981,53	47,5%	10.819.618,49	10.317.596,14	95,4%
Poziv 18	2013	1.3.2013 - 2.4.2013	202	49	-	40,8%	3.499.016,10	2.480.753,99	70,9%
Poziv 19	2013	16.9.2013 - 18.10.2013	202	31	-	64,5%	1.296.719,86	1.018.086,45	78,5%
Poziv 20	2014	24.3.2014 - 7.4.2014	103	12	9.929.559,61	58,3%	2.081.464,00	2.059.440,46	98,9%
Poziv 21	2014	4.4.2014 - 18.4.2014	101	94	18.522.218,42	59,6%	3.950.427,33	3.877.311,06	98,1%
Tehnička potpora	2014	-	501	63	556.618,88	4,8%	405.370,06	360.814,19	89,0%
Ukupno	2010 - 2014	-	-	1338	314.263.942,87	49,1%	141.808.654,59	134.052.619,52	94,5%

Izvor: Podaci Agencije za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju (2016)

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.
20. prosinca 2016. godine

Dodatno, odobrene su sljedeće izmjene IPARD programa, osobito u pogledu promjena mjera i preraspodjela financijskih sredstava¹⁹:

- Prve izmjene usvojene Odlukom C (2008) 6123 od 27. listopada 2008. godine vezane su uz financijske izmjene slijedom donošenja novog Višegodišnjeg indikativnog planskog dokumenta (eng. *Multi-annual Indicative Planning Document*, MIPD), tehničke izmjene i promjene kriterija.
- Druge izmjene usvojene Odlukom C (2009) 6770 od 10. rujna 2009. godine vezane su uz usvajanje novog MIPD-a i promjenu financijskih tablica, ispravljanje pogrešaka tehničke naravi i promjene kriterija.
- Treće izmjene usvojene Odlukom C (2010) 8462 od 26. studenoga 2010. godini uključuju sveobuhvatne izmjene Mjera 101 i 103.
- Četvrte izmjene usvojene Odlukom C (2012) 374 od 25. siječnja 2012. godine uključuju određene tehničke izmjene i posebne izmjene Mjera 101, 103, 301 i 302. Mjera 202 podijeljena je na dvije pod-mjere.
- Pete izmjene usvojene Odlukom C (2012) 7820 od 6. listopada 2012. godine uključuju financijske izmjene, dodatke izlaznim indikatorima te izmjene 101, 103 i 302.
- Šeste izmjene usvojene Odlukom C (2013) 6856 od 18. listopada 2013. bile su vezane uz preraspodjelu financijskih sredstava. Sredstva namijenjena Mjeri 201 u potpunosti su preraspodijeljena. Sredstva za Mjeru 501 su smanjena te su povećana sredstva za Mjere 101 i 301.
- Sedme izmjene IPARD programa usvojene su od strane Odbora za praćenje (pisana procedura) 12. lipnja 2014. godine te odobrene od strane EK 10. prosinca 2014. godine. Ukupno, povećana su sredstva za M101, u skladu s tim za Prioritet 1, odnosno relativno smanjena sredstva za M301 i Prioritet 3. Navedene izmjene osigurale su dostatna sredstva za sve IPARD projekte.
- Osme izmjene IPARD programa usvojene su od strane Odbora za praćenje (pisana procedura) u periodu od 18. svibnja do 9. lipnja 2015. godine te naposljetku odobrene od strane EK 24. studenog 2015. godine. Navedene izmjene vezane su uz preraspodjelu financijskih sredstava. Alokacija za 2011. godinu smanjena je uslijed povrata dijela sredstava.
- Devete izmjene IPARD programa usvojene su od strane Odbora za praćenje u srpnju 2016. godine. Navedeni dokument predstavlja konačne izmjene vezane uz preraspodjelu financijskih sredstava. Alokacija za 2012. godinu umanjena je za pojedine mjere (Mjera 101, 103, 202 i 302) uslijed povrata dijela osiguranih sredstava.

¹⁹ Godišnje izvješće o provedbi IPARD programa u Republici Hrvatskoj 2015. – Ministarstvo poljoprivrede

6 Analiza intervencijske logike pojedinih mjera

U ovom poglavlju analizirana je intervencijska logika pojedinih mjera IPARD programa s ciljem uspostavljanja logičke veze između programskih ciljeva i predviđenih operativnih radnji, kako je definirano u rječniku Zajedničkog okvira za praćenja i evaluaciju programa ruralnog razvoja 2007. – 2013. (eng. *Common Monitoring and Evaluation Framework, CMEF*), a na osnovu pristupa navedenog u Smjernicama za Ex post evaluaciju IPARD programa 2007. – 2013. (eng. *Guidelines for the ex-post evaluation of IPARD programmes 2007 – 2013*).

Kako je objašnjeno u programskom dokumentu (IPARD program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj, 8. izmjene, lipanj 2015. godine), potrebe na kojima se temelje mjere intervencije identificirane su u okviru pripremljene SWOT analize poljoprivrednog sektora i njegovih pod-sektora kao i ruralnih područja u Hrvatskoj. Međutim, zbog ograničenih raspoloživih sredstava, bilo je potrebno ograničiti broj prioriternih područja ulaganja. Kako je navedeno u programskom dokumentu, razgraničenje se temeljilo na uočenoj hitnosti potrebe za intervencijom.

Opći ciljevi IPARD programa definirani su kao sljedeće tri prioritne osi:

1. **Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedbe standarda Zajednice,**
2. **Pripremne radnje za provedbu poljoprivredno – okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja,**
3. **Razvoj ruralne ekonomije,**

dok su **specifični ciljevi**, definirani na temelju općih ciljeva, sljedeći:

1. Poboljšanje tržišne učinkovitosti i provedbe standarda Zajednice
 - 1.1 **Jačanje i poboljšanje poljoprivredne proizvodnje i tržišnog kapaciteta**, s odgovarajućim mjerama M101 i M103
2. Pripremne radnje za provedbu poljoprivredno – okolišnih mjera i lokalnih strategija ruralnog razvoja
 - 2.1 **Jačanje i poboljšanje kapaciteta za provedbu obveznih pilot projekata u agri-okolišu i pristup temeljen na LEADER-u**, s odgovarajućim mjerama M201 i M202
3. Razvoj ruralne ekonomije
 - 3.1 **Stvaranje boljih životnih uvjeta u ruralnim područjima poboljšanjem ruralne infrastrukture i promicanjem poslovnih aktivnosti**, s odgovarajućim mjerama M301 i M302

Ukupno gledano, više je vrsta intervencijske logike vidljivo u IPARD-u, kako je detaljno pojašnjeno u Smjernicama za Ex post evaluaciju programa ruralnog razvoja 2007. – 2013 (lipanj 2014.), i to kako slijedi:

- Ekonomska logika intervencije (eng. Economy related type of intervention logic),
- Logika intervencije vezana uz javna zla/dobra i usklađenost s regulativom (eng. Public goods/bads and regulatory compliance related type of intervention logic), i
- Logika intervencije vezana uz kvalitetu života (eng. Quality of life related type of intervention logic).

U analizi pojedinih mjera IPARD programa, intervencijska logika bit će prikazana kao obrazloženje, odnosno sredstvo intervencije u odnosu na utvrđene potrebe u Programu, te prema sljedećem redu relevantnih elemenata:

6.1 Mjera 101 - Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice

6.1.1 Opis mjere

Pravna osnova za akreditaciju Mjere 101 počiva na sljedećim dokumentima:

- Članak 12 (2) Uredbe (EC) br. 1085/2006 i
- Članak 174 IPA provedbene uredbe (EC) br. 718/2007.

EK odobrila je prijenos upravljačkih ovlasti Republici Hrvatskoj za provedbu Mjere 101 IPARD programa 30. studenoga 2009. godine.

Mjera je usmjerena na doprinos drugim povezanim politikama u okviru ulaganja u poljoprivredna gospodarstva, osobito u pogledu:

- doprinosa pripremi zemlje kandidatkinje za proces pristupanja Europskoj uniji;
- približavanja standardima Zajednice u pogledu zaštite okoliša, javnog zdravstva (zdravstvena ispravnost hrane i kvaliteta hrane), zdravlja životinja i biljaka, dobrobiti životinja i sigurnosti na radu;
- modernizacije proizvodnih sustava s ciljem smanjenja zagađenja okoliša kroz poljoprivrednu proizvodnju;
- poboljšanja općih uvjeta u proizvodnji primarnih poljoprivrednih proizvoda;
- poboljšanje kvalitete proizvoda;
- smanjenje troškova proizvodnje te time povećanja održivosti i konkurentnosti poljoprivrednika, posebno prema ulasku i budućem otvorenom EU tržištu; i
- pomoći u konkurentnosti na unutarnjem tržištu otvaranjem novih tržišnih mogućnosti za poljoprivredne proizvode.

Krajnji korisnici ove mjere su poljoprivredna gospodarstva (obiteljska poljoprivredna gospodarstva, obrti i pravne osobe) u 100% privatnom vlasništvu ili do 25% u vlasništvu javnih tijela ili tijela određenih Zakonom o poljoprivredi (NN 66/01, 83/02 i naknadnim izmjenama), upisana u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i obveznici PDV-a.

6.1.2 Kriteriji prihvatljivosti

Neki od ključnih općih kriterija prihvatljivosti za ovu mjeru su:

- Ulaganja se moraju odnositi na poljoprivredne proizvode obuhvaćene Dodatkom I Ugovora o Europskoj zajednici.
- Ulaganje mora udovoljavati relevantnim standardima Zajednice kako je određeno Člankom 170 (1) Uredbe Komisije (EC) br. 718/2007 na kraju svoje realizacije.
- Poljoprivredno gospodarstvo mora biti u skladu s odgovarajućim nacionalnim minimalnim standardima u pogledu zaštite okoliša, javnog zdravstva, zdravlja životinja i biljaka, dobrobiti životinja i sigurnosti na radu u vrijeme kada je donesena odluka o dodjeli potpore.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

- Prethodna procjena projekta od strane nacionalnih tijela koja se bave zaštitom okoliša i veterinarstvom treba se podnijeti zajedno s projektnim / poslovnim planom.
- Poljoprivredno gospodarstvo mora dokazati (u poslovnom planu) ekonomsku održivost na kraju realizacije ulaganja.
- Pravne osobe s integriranom proizvodnjom (proizvođači imaju primarnu proizvodnje i preradu) u sektoru mljekarstva, govedarstva, svinjogojstva, peradarstva i jaja su prihvatljive za ulaganja u okviru ove mjere ako oni pripadaju:
 - 1) rang u mikro, malih i srednjih poduzeća ili
 - 2) izvan ranga mikro, malih i srednjih poduzeća, ako su navedeni u IPPC Direktivi (2008/1/EC) popis objekata za Republiku Hrvatsku.
- Korisnik u okviru IPARD-a može ostvariti potporu za samo jedan traktor, s maksimalnom snagom (koja ne prelazi 100 kW) na temelju razmjera i vrste aktivnosti. Od ukupnog iznosa dodijeljenih EU sredstava za Mjeru 101, maksimalno 20% može biti potrošeno na traktorima.

Specifični kriteriji prihvatljivosti za ovu mjeru su sljedeći:

- **Sektor mlijeka** – sva poljoprivredna gospodarstva trebaju demonstrirati kako je gospodarenje gnojivom u skladu sa standardima Zajednice na kraju ulaganja.
- **Sektor govedarstva / svinjogojstva / peradarstva / jaja** – sva poljoprivredna gospodarstva trebaju demonstrirati kako je gospodarenje gnojivom u skladu sa standardima Zajednice na kraju ulaganja.
- **Sektor voća i povrća** – posebni kriteriji prihvatljivosti za ovu mjeru su definirani za:
 - ulaganja u staklenike (pokrivene staklom ili plastikom);
 - ulaganja u proizvodnju gljiva;
 - ostalih prihvatljivih ulaganja;
 - ulaganja u skladišne kapacitete;
 - ulaganje u restrukturiranje i konverziju vinograda vinove loze;
 - ulaganje u restrukturiranje i konverziju vinograda vinove loze i prvom podizanju nasad stolnog grožđa;
 - ulaganja u sustave navodnjavanja na poljoprivrednim gospodarstvima (na otvorenom).
- **Sektor žitarica i uljarica** – Kapaciteti za skladištenje i sušenje:
- Poljoprivredno gospodarstvo mora imati najmanje 100t do 1.500t kapaciteta.
- Poljoprivredno gospodarstvo mora demonstrirati postojanje vlastite proizvodnje žitarica i / ili uljarica, registriranom proizvodnjom u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava od barem 20 ha pod žitaricama i / ili uljaricama na početku ulaganja.

6.1.3 Intervencijska logika

Potrebe
<p>Za Mjeru 101 moguće je ustvrditi da je adresirala nekoliko potreba ili slabosti u poljoprivrednom sektoru, kako je utvrđeno SWOT analizom, uključujući:</p> <ul style="list-style-type: none">• Migracijski trend prema gradovima naročito mlađe ekonomski aktivne populacije i žena,• Depopulaciju i staro stanovništvo u pretežno ruralnim područjima,• Nedovoljnu razinu ili usklađenost sa standardima zaštite okoliša i higijenskim standardima,• Slabu tehnološku učinkovitost,• Nepovoljnu struktura farmi,• Slabu konkurentnost na otvorenom tržištu,• Mala poljoprivredna gospodarstva, rascjepkanu proizvodnju i dr.
Ciljevi
<ul style="list-style-type: none">• Potpora u okviru ove mjere kao dijela Prioritetne osi I imala je za cilj doprinijeti poboljšanju tržišne učinkovitosti i provedbi standarda Zajednice na području zaštite okoliša, javnog zdravstva, zdravlja životinja i biljaka, dobrobiti životinja itd., slijedeći tako ekonomsku logiku intervencije i logiku intervencije vezanu uz usklađenost s regulativom.
Ulazni faktori
<ul style="list-style-type: none">• Ukupni volumen ulaznih faktora u programskom razdoblju 2007. – 2013. godine, odnosno inicijalni budžet dodijeljen za sufinanciranje navedenih operativnih radnji iznosio je 44,5 milijuna eura (EU doprinos).• Operativne radnje (prihvatljivi izdaci) planirani za ostvarivanje definiranih ciljeva bili su ograničeni na ulaganja u dugotrajnu imovinu (izgradnja ili poboljšanje nepokretne imovine; nabavka novih strojeva i opreme) i opće troškove koji se odnose na ulaganja (troškovi arhitekata, inženjera, konzultanta itd.) Opći kriteriji prihvatljivosti definirali su da ulaganje mora biti u skladu s relevantnim standardima Zajednice na kraju realizacije ulaganja. Nadalje, definirani su određeni prioritetni kriteriji, koji su davali prednost, između ostalog, ulaganjima u područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi (kao što je definirano Zakonom o poljoprivredi), ulaganjima mladih korisnika (ispod 40 godina starosti), ulaganjima registriranih ekoloških proizvođača, većim poljoprivrednim gospodarstvima i ulaganjima od strane žena.
Izlazni pokazatelji
<ul style="list-style-type: none">• Planirani rezultati obuhvaćali su 5%-tno povećanje BDV-a gospodarstava / poduzeća s potporom te ukupno 193 farme/gospodarstva upoznata sa ili prilagođena standardima Zajednice, dok su planirani odgovarajući učinci obuhvaćali gospodarski rast od 5% u poljoprivredi i 5%-tno povećanje produktivnosti rada u poljoprivredi.

6.1.4 Indikativna analiza ostvarenja budžeta

Indikativna analiza stvarnih troškova izvršena je na temelju dostupnih podataka (podaci o indikativnom budžetu i realizaciji iz baze podataka IPARD-a koju je ustupilo Ministarstvo poljoprivrede), a rezultati su uspoređeni s indikativnim budžetom za razdoblje 2007. – 2013.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 11: M101 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.

Mjera 101 - Indikativni budžet po vrsti troška (u tisućama eura)									
Komponenta	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	12.750	368	6.904	6.247	6.705	7.289	16.040	56.302	50%
Potpora EU	9.563	276	5.178	4.685	5.028	5.466	12.030	42.227	75%
Potpora HR	3.188	92	1.726	1.562	1.676	1.822	4.010	14.076	25%
Privatni izdaci	12.750	368	6.904	6.247	6.705	7.289	16.040	56.302	50%
Ukupni izdaci	25.500	736	13.807	12.494	13.409	14.577	32.081	112.604	100%

Izvor: MoFA, MA, 2016

Tablica 12: M101 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.

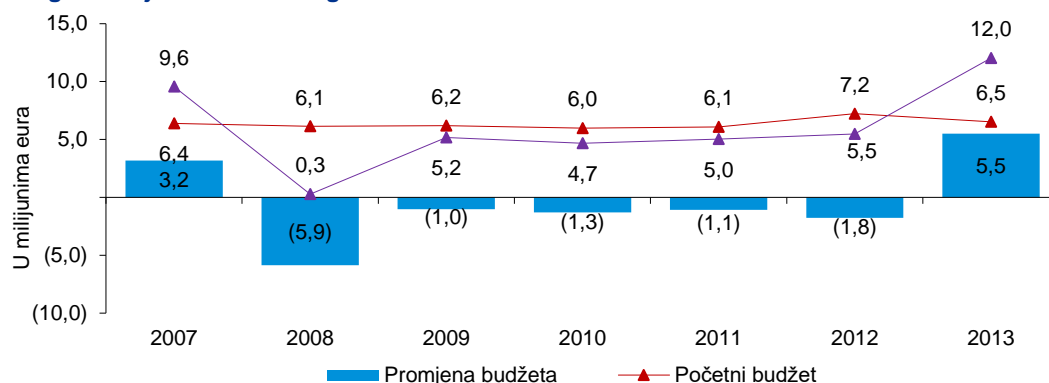
Mjera 101 - Indikativna analiza stvarnih izdataka po vrsti troška (u tisućama eura)									
Komponenta	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	-	-	5.837	10.009	10.570	15.680	3.877	45.974	52%
Potpora EU	-	-	4.378	7.507	7.928	11.760	2.908	34.480	75%
Potpora HR	-	-	1.459	2.502	2.643	3.920	969	11.493	25%
Privatni izdaci	-	-	5.185	9.079	9.685	14.408	3.579	41.935	48%
Ukupni izdaci	-	-	11.021	19.089	20.255	30.088	7.456	87.909	100%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Usporedba indikativnog budžeta sa stvarnim troškovima pokazuje stopu plaćanja EU sredstava od 76,9%(1H 2016: 68,3%) za Mjeru 101. Na taj rezultat najviše je utjecao prolongirani proces akreditacije te činjenica da je prvi poziv za Mjeru 101 objavljen u siječnju 2010. godine (poziv je najavljen također za mjeru 103 u razdoblju od 4. siječnja do 4. ožujka 2010. godine).

Slika 10: M101 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva)

Pregled izmjena indikativnog budžeta

U gornjem pregledu, prikazana je usporedba inicijalnog indikativnog budžeta²⁰ i aktualnog indikativnog budžeta²¹. Najznačajnije smanjenje budžeta vidljivo je za 2008. godinu te je proizašlo iz povrata sredstava u iznosu od 5,9 milijuna eura, a koji predstavlja 23,3% od ukupnog iznosa povrata sredstava za 2008. godinu (tj. 25,3 milijuna eura).

Za 2009., 2010., 2011. i 2012. smanjenje budžeta nije bilo toliko značajno uslijed činjenice da su prvi pozivi za ovu mjeru objavljeni 2010. godine. Učinak povrata sredstava u tom razdoblju blago je smanjen uslijed činjenice da su sredstva za Mjeru 201 preraspodijeljena na druge mjere te da

²⁰ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2009. godine te izmjene iz kolovoza 2012. i rujna 2013. godine

²¹ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2015. godine

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

je budžet za Mjeru 501 blago smanjen, što je potom povećalo budžet za mjere 101 i 301 za 2009. godinu.

Uzimajući u obzir činjenicu da je trenutni indikativni budžet za 2013. godinu povećan za 5,5 milijuna eura (odnosno 84% u odnosu na inicijalni budžet), preostaje za vidjeti koliki će biti konačni iznos povrata sredstava za ovu mjeru.

Dodatno, odobrenjem Europske komisije od 25. siječnja 2012. godine, u okviru četvrtih izmjena IPARD programa, preneseno je oko 2,6 milijuna eura iz budžeta sektora gljivarstva u Mjeri 302 u Mjeru 101.

Ukupno smanjenje budžeta za Mjeru 101 iznosi 1,7 milijuna eura, što ne predstavlja značajnu promjenu u odnosu na inicijalni budžet od 44,6 milijuna eura za ovu mjeru.

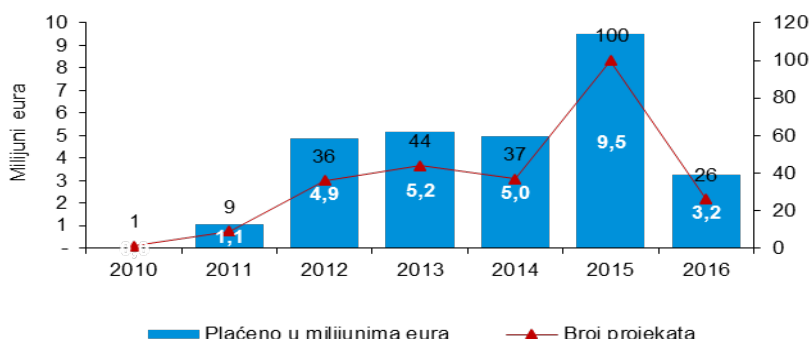
Tablica 13: M101 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)

Mjera 101 - Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i trenutni budžet										
Komponenta EU	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Ukupno	% plaćeno
Inicijalni budžet	6.375	6.144	6.192	5.980	6.095	7.230	6.537	-	44.553	65,6%
Trenutni budžet	9.563	276	5.178	4.685	5.028	6.060	12.030	-	42.820	68,3%
Ukupno plaćeno	-	-	-	4.378	6.991	7.670	8.505	1.688	29.232	-

Prilikom usporedbe omjera plaćanja za inicijalni budžet i završni budžet u promatranom razdoblju, budući da nije bilo značajne promjene u iznosu budžeta (smanjenje od 1,7 milijuna eura EU sredstava), razlika u omjerima plaćanja također nije bila značajna.

Slika 11: M101 Pregled plaćanja po godini isplate sredstava (EU sredstva)

Mjera 101 Pregled plaćanja po godini isplate sredstava

Uzimajući u obzir činjenicu da su prve prijave primljene na početku 2010. godine, povećanje trenda plaćanja od 2010. do 2015. godine bilo je razumno za očekivati.

Tablica 14: M101 Pregled budžeta po sektorima za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)

Mejera 101 - Indikativni budžet po sektoru (u tisućama eura)									
Sektor	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Mlijeko (krava, ovca)	7.650	147	4.142	3.748	4.023	4.373	9.624	33.708	30%
Meso (govedina, svinja, perad)	5.100	147	2.761	2.499	2.682	2.915	6.416	22.521	20%
Jaja	8.415	37	4.556	4.123	4.425	4.810	10.587	36.953	33%
Trajni nasadi i povrća	2.550	368	1.381	1.249	1.341	1.458	3.208	11.555	10%
Žitarice i uljarice	1.785	37	967	875	939	1.020	2.246	7.868	7%
Ukupno sektora	25.500	736	13.807	12.494	13.409	14.577	32.081	112.604	100%

Izvor: MoFA, MA, 2016

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

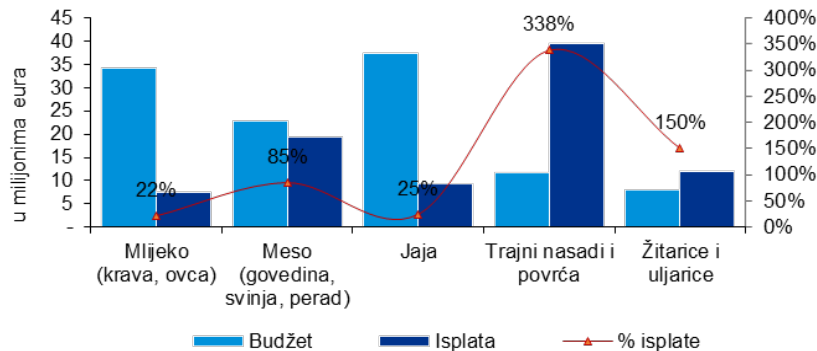
Tablica 15: M101 Pregled realizacije po sektorima za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 101 - Indikativna stvarna analiza rashoda po vrstama izdataka (u tisućama EUR)									
Sektor	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2007-2013	
Mlijeko (krava, ovca)	-	-	1.568	2.029	793	2.682	377	7.448	8%
Meso (govedina, svinja, perad)	-	-	2.499	5.353	3.953	4.964	2.716	19.484	22%
Jaja	-	-	5.380	-	2.399	1.449	153	9.381	11%
Trajni nasadi i povrća	-	-	1.474	9.582	13.110	12.962	2.479	39.607	45%
Žitarice i uljarice	-	-	101	2.124	-	8.031	1.731	11.988	14%
Ukupno sektora	-	-	11.021	19.089	20.255	30.088	7.456	87.909	100%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 12: M101 Usporedba indikativnog budžeta i stvarnih izdataka (ukupna javna i privatna sredstva)

Usporedba indikativnog budžeta i stvarnih izdataka

6.1.5 Indikativna analiza po gospodarskom sektoru

Tablica 16: M101 Pregled plaćanja za sektor mljekarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 101 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor mljekarstva	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2010	12	3.167	6	827	788	95,3%
2011	11	2.843	6	1.128	1.055	93,5%
2012	9	2.368	2	410	396	96,7%
2013	35	5.512	16	1.365	1.359	99,5%
2014	12	1.722	4	195	193	98,6%
Ukupno	79	15.612	34	3.926	3.791	96,6%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

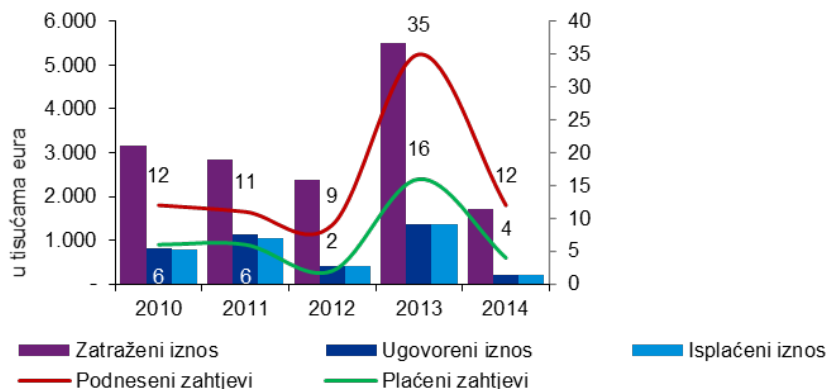
Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 13: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mlijeka (ukupna javna i privatna sredstva)

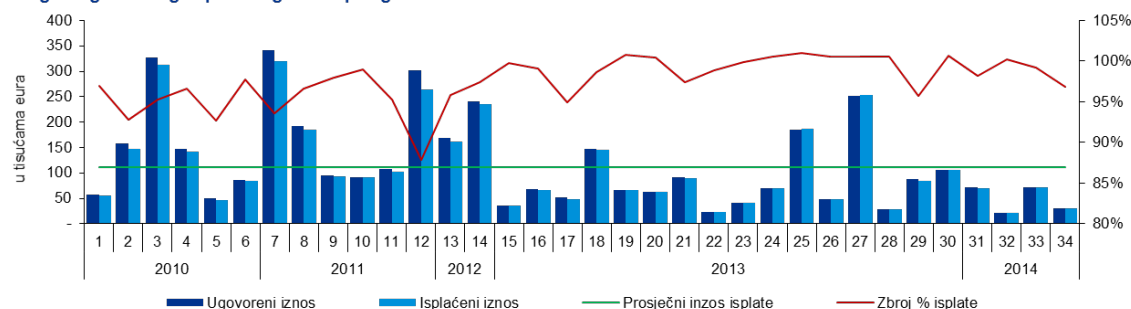
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja u sektoru mljekarstva bila su najviša za projekte iz 2013. godine, kao i interes za projekte u ovom sektoru (tj. Broj zahtjeva za podršku). U usporedbi s ukupno korištenim sredstvima za ovaj sektor, većina sredstava, tj. 35,8%, isplaćena je za projekte iz 2013. godine

Slika 14: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 79 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 34 od njih su ugovoreni, što znači da je 43% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, a što pak predstavlja 24,3% od ukupne vrijednosti tražene potpore u ovom sektoru.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 34 projekta (100%) su isplaćena, što predstavlja 96,6% od ukupne ugovorene vrijednosti u ovom sektoru.

Tablica 17: M101 Pregled isplata za sektor mesa – govedarstvo (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 101 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor govedarstva	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2010	5	1.126	1	350	306	87,5%
2011	6	2.229	2	701	674	96,2%
2012	7	2.547	3	1.063	1.039	97,8%
2013	12	2.861	5	926	838	90,6%
2014	3	610	2	379	386	101,9%
Total	33	9.374	13	3.418	3.243	94,9%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Ministarstvo poljoprivrede

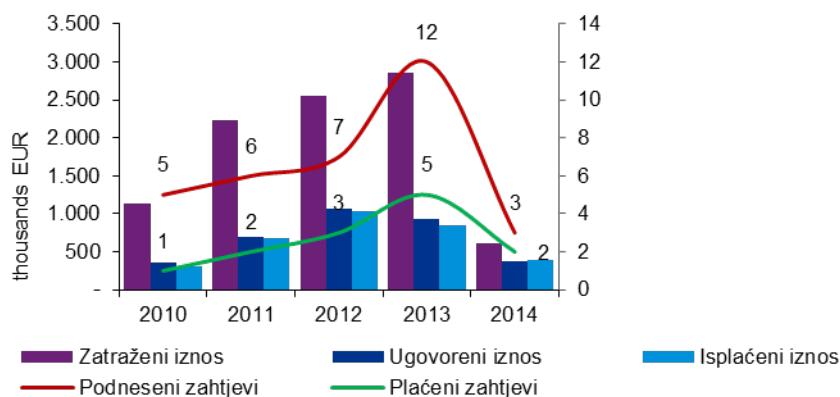
Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

U 2014. godini ukupan iznos uplata za projekte iz ove godine premašuje ugovoreni iznos za 1,9%.

Slika 15: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mesa – govedarstvo (ukupna javna i privatna sredstva)

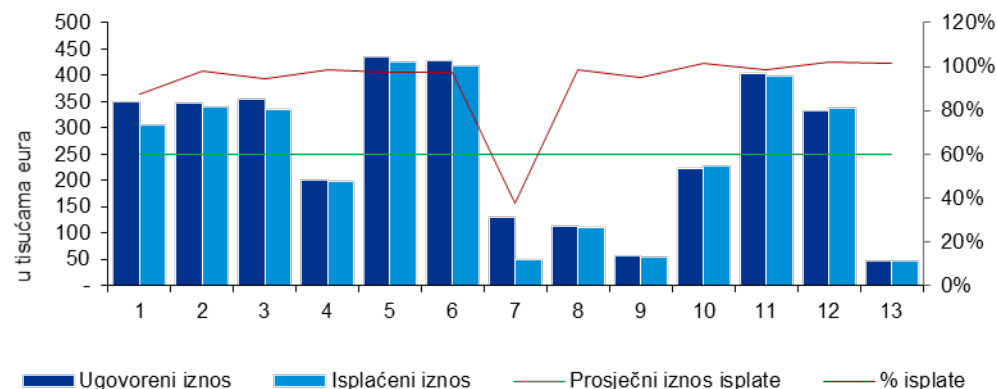
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja u sektoru govedarstva bila su najviša za projekte iz 2012. godine, premda je interes (odnosno broj zahtjeva za potporom i ukupna vrijednost tražene potpore) bio najviši u 2013. U usporedbi s ukupnom iskorištenosti sredstava u navedenom sektoru, većina sredstava, približno 32%, isplaćeno je projektima iz ove godine (2012.).

Slika 16: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor mesa – govedarstvo (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 33 projekta koji su zatražili potporu u promatranom razdoblju, 13 ih je ugovoreno, što znači da je oko 39,4% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 34,6% od ukupne zatražene vrijednosti potpore u ovom sektoru.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 13 projekata (93%) su isplaćeni, što predstavlja 95% od ukupne ugovorene vrijednosti u ovom sektoru.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

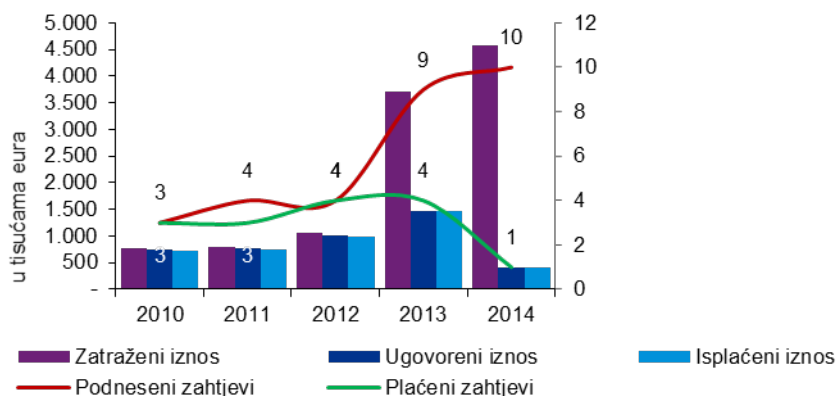
Tablica 18: M101 Pregled isplata za sektor mesa – peradarstvo (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 101 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor peradarstva	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2010	3	759	3	757	717	94,8%
2011	4	789	3	780	754	96,6%
2012	4	1.049	4	1.001	979	97,8%
2013	9	3.707	4	1.462	1.459	99,8%
2014	10	4.583	1	404	408	100,9%
Ukupno	30	10.886	15	4.403	4.316	98,0%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 17: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mesa – peradarstvo (ukupna javna i privatna sredstva)

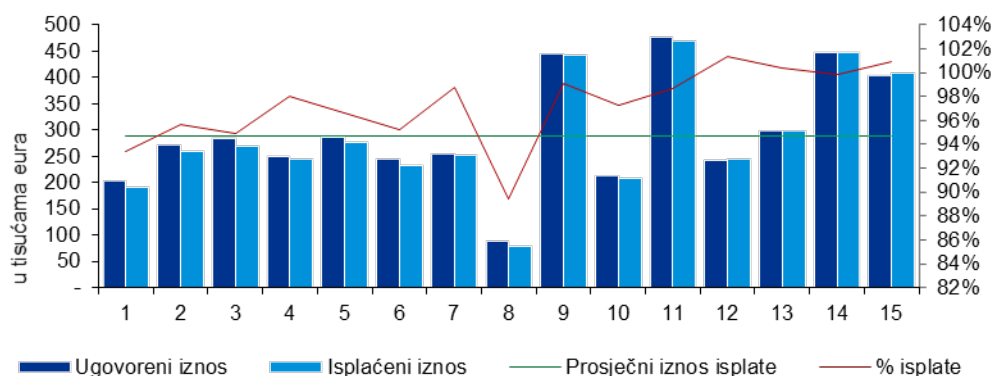
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja za projekte u sektoru peradarstva bila su najviša u 2013. godini, premda je interes (odnosno broj zahtjeva za potporom i ukupna vrijednost tražene potpore) bio najviši u 2014. godini. U odnosu na ukupnu iskorištenost u navedenom sektoru, većina sredstava, približno 34%, isplaćeno je iz navedene godine (2013.).

Slika 18: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor mesa – peradarstvo (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 30 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 15 ih je ugovoreno, što znači da je oko 50% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu,

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

što predstavlja 39,6% od ukupne zatražene vrijednosti potpore u ovom sektoru. U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 15 projekata (100%) su isplaćeni, što predstavlja 98% (1H 2016: 59,5%) od ukupne ugovorene vrijednosti u ovom sektoru.

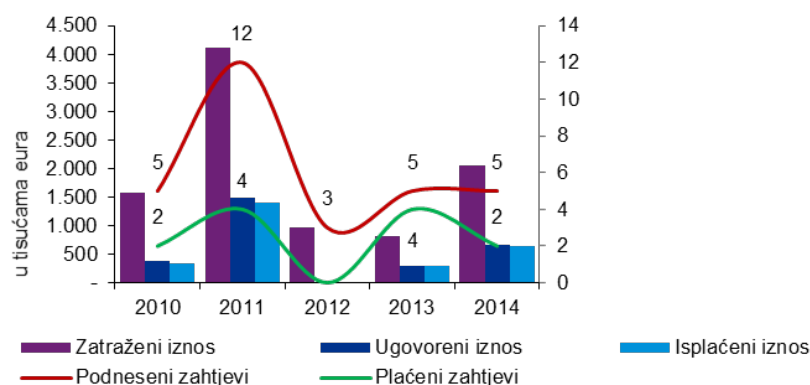
Tablica 19: M101 Pregled isplata za sektor mesa – svinjogojstvo (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 101 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor svinjogojstva	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2010	5	1.568	2	379	340	89,8%
2011	12	4.118	4	1.489	1.391	93,5%
2012	3	958	-	-	-	-
2013	5	811	4	286	283	99,0%
2014	5	2.060	2	657	649	98,8%
Ukupno	30	9.515	12	2.810	2.664	94,8%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 19: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mesa – svinjogojstvo (ukupna javna i privatna sredstva)

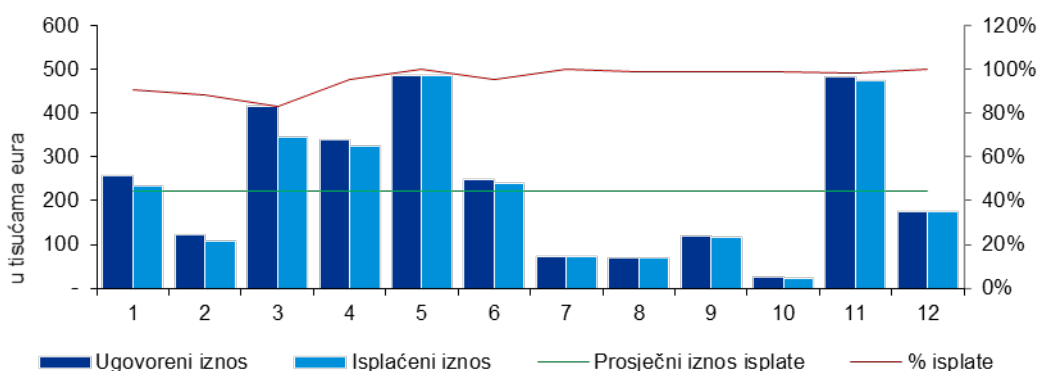
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja u sektoru svinjogojstva bila su najviša za projekte iz 2011. godine kada je interes (odnosno broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost tražene potpore) bio najviši. U odnosu na ukupnu iskorištenost sredstava u ovom sektoru, većina sredstava, približno 52%, isplaćeno je iz ove godine (2011.).

Slika 20: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor mesa – svinjogojstvo (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Od 30 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 12 ih je ugovoreno, što znači da je oko 40% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 28% od ukupne zatražene vrijednosti potpore u ovom sektoru.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 12 projekata (100%) su isplaćeni, što predstavlja 95% (1H 2016: 53,8) ukupne ugovorene vrijednosti za taj sektor.

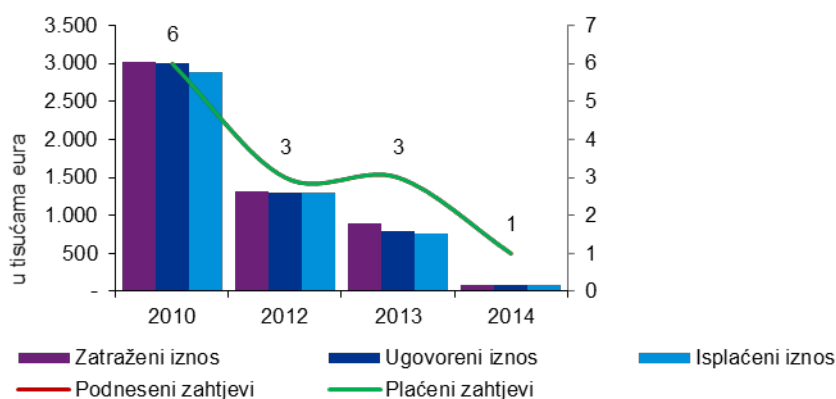
Tablica 20: M101 Pregled isplata za sektor jaja (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 101 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor jaja	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2010	6	3.024	6	3.011	2.892	96,1%
2012	3	1.310	3	1.302	1.296	99,5%
2013	3	886	3	795	765	96,3%
2014	1	83	1	83	84	101,3%
Total	13	5.304	13	5.191	5.038	97,1%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 21: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor jaja (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja u sektoru jaja bila su najviša za projekte iz 2010. godine, kada je interes (odnosno broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednosti tražene potpore) bio najviši. U odnosu na ukupnu iskorištenost sredstava u navedenom sektoru, većina sredstava, približno 58%, isplaćeno je projektima iz navedene godine (2010. godine).

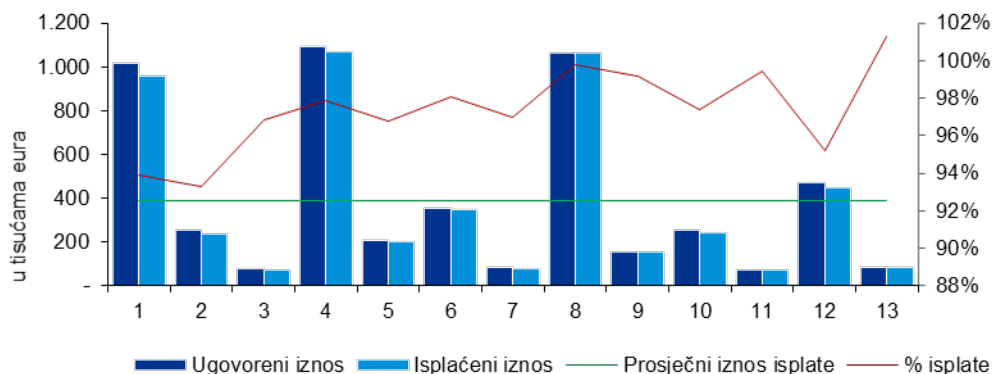
Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 22: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor jaja (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 13 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 13 ih je ugovoreno, što znači da su svi projekti udovoljili kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 95% ukupne vrijednosti zatražene potpore u ovom sektoru.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 13 projekata (100%) je isplaćeno, što predstavlja 97% (1H 2016: 97%) od ukupne ugovorene vrijednosti u ovom sektoru.

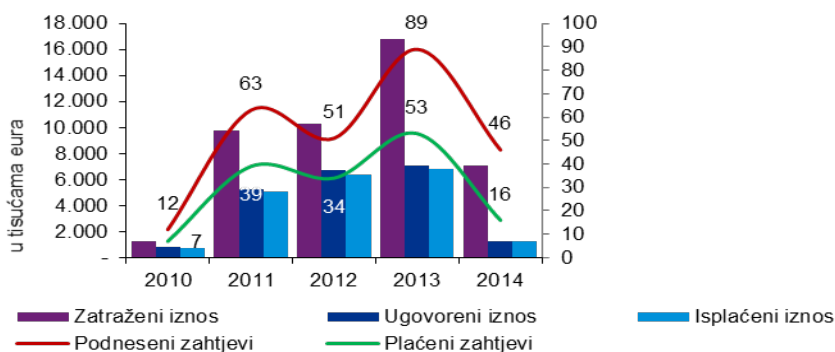
Tablica 21: M101 Pregled raspodjele za sektor voća i povrća (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 101 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor trajnih nasada i povrća	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2010	12	1.237	7	814	737	90,6%
2011	63	9.759	39	5.249	5.047	96,2%
2012	51	10.294	34	6.682	6.359	95,2%
2013	89	16.840	53	7.064	6.796	96,2%
2014	46	7.045	16	1.296	1.258	97,1%
Total	261	45.176	149	21.105	20.197	95,7%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 23: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor voća i povrća (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled plaćanja za sektor

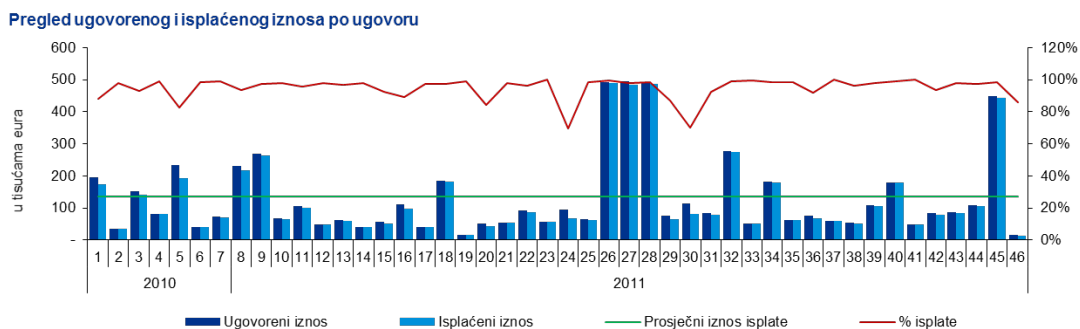
Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

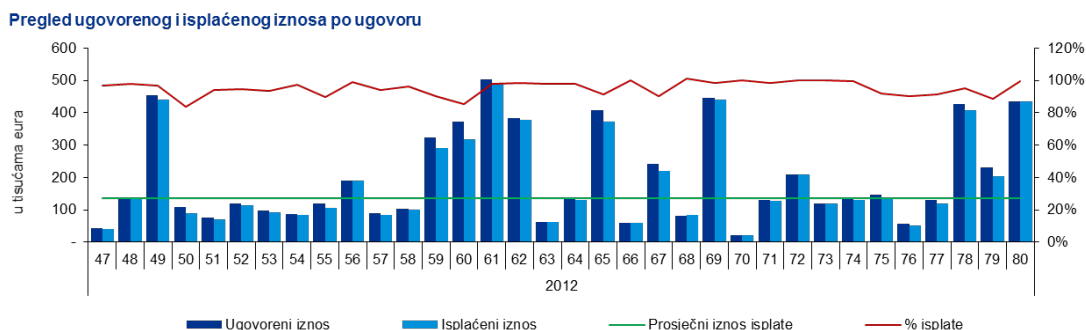
Plaćanja u sektoru trajnih nasada i povrća bila su najviša za projekte iz 2013. godine, kada je i interes (odnosno broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost tražene potpore) bio najviši. U odnosu na ukupnu iskorištenost sredstava u ovom sektoru, većina sredstava, približno 33,6%, isplaćeno je za projekte iz navedene godine (2013.).

Slika 24: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor voća i povrća u 2010. i 2011. godini (ukupna javna i privatna sredstva)

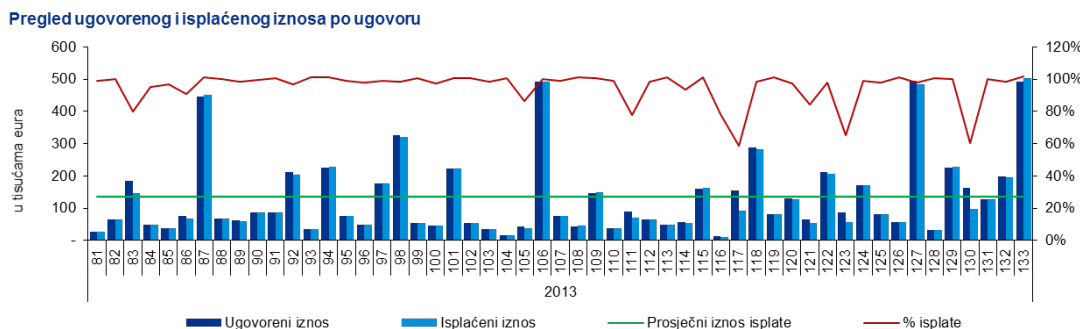
Većina projekata ugovorenih u 2010. i 2011. godine u cijelosti je isplaćena, na što dodatno ukazuje visoka stopa isplate.

Slika 25: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor voća i povrća u 2012. godini (ukupna javna i privatna sredstva)

Za 2012. godinu, stope isplate se počinju postupno smanjivati, a na to je utjecala činjenica da nekoliko projekata nije isplaćeno, međutim, značajan broj projekata imao je visok postotak isplate.

Slika 26: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor voća i povrća u 2013. godini (ukupna javna i privatna sredstva)

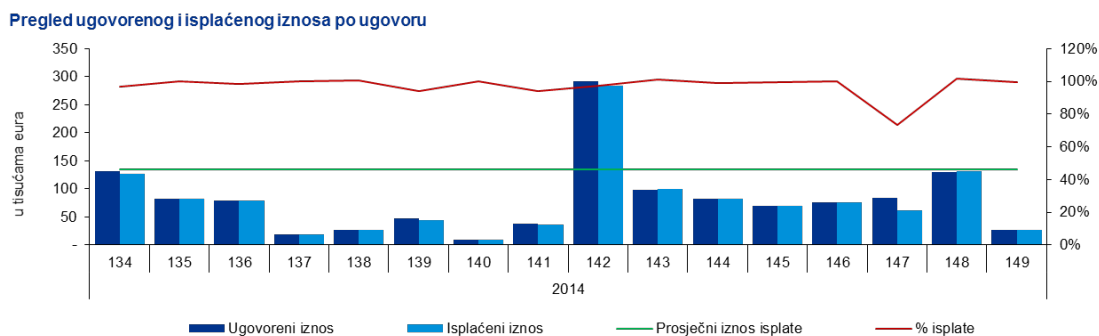
Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

U 2013. godini, broj ugovorenih projekata znatno je povećan, međutim, prosječna stopa plaćanja nastavila se značajno smanjivati u usporedbi s prethodnim godinama, s time da nekoliko značajnih projekata uopće nije isplaćeno (npr. 89, 107, 119 i 128).

Slika 27: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor voća i povrća u 2014. godini (ukupna javna i privatna sredstva)

Od ukupno 261 projekta koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 151 ih je ugovoreno, što znači da je oko 58% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 44,8% ukupne zatražene vrijednosti potpore u navedenom sektoru.

Vidljiv je konstantan pad prosječne stope isplate u razdoblju od 2010. do 2014. godine

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 149 projekt (57%) je isplaćen, što predstavlja 95,7% ukupne vrijednosti ugovora za navedeni sektor.

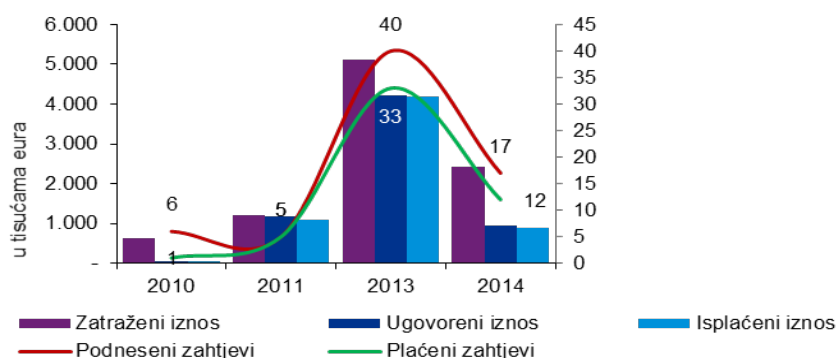
Tablica 22: M101 Pregled isplata za sektor žitarica i uljarica (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 101 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor žitarica i uljarica	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2010	6	630	1	57	56	97,9%
2011	5	1.212	5	1.172	1.088	92,8%
2013	40	5.101	33	4.222	4.179	99,0%
2014	17	2.419	12	936	900	96,1%
Total	68	9.362	51	6.387	6.223	97,4%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 28: M101 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor žitarica i uljarica (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled plaćanja za sektor

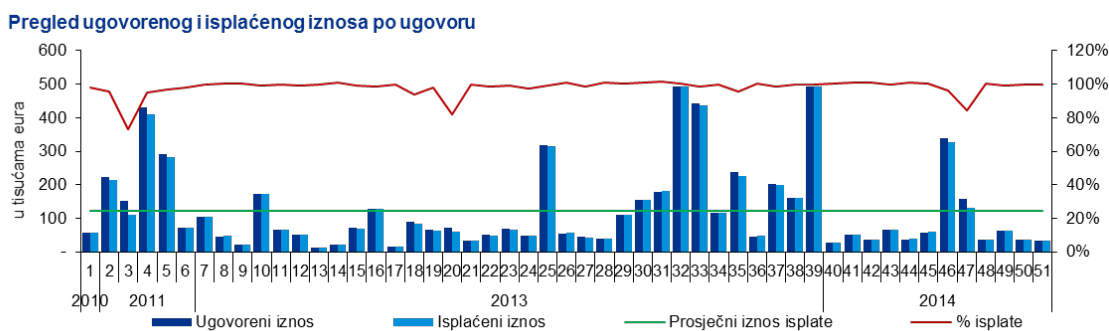
Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Plaćanja u sektoru žitarica i uljarica bila su najviša za projekte iz 2013. godine kada je interes (broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost tražene potpore) bio najveći. U odnosu na ukupnu iskorištenost sredstava u navedenoj sektoru, većina sredstava, oko 67% isplaćeno je projektima iz ove godine (2013.).

Slika 29: M101 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor žitarica i uljarica (ukupna javna i privatna sredstva)

Od 68 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 51 ih je ugovoreno, što znači da je oko 75% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 66,5% ukupne zatražene vrijednosti potpore za navedeni sektor.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 51 projekata (100%) je isplaćeno, što predstavlja 97,4% (1H 2016: 81,1%) od ukupne vrijednosti ugovora za navedeni sektor.

6.1.6 Analiza podataka iz Sustava poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (eng. Farm Accountancy Data Network, FADN)

Iz razloga navedenih ranije u izvješću, nije bilo moguće primijeniti metode evaluacije protučinjeničnog učinka. Međutim, korištenjem dobivenih FADN podataka bilo je moguće indikativno prikazati učinak gospodarstava koja su dobila potporu u okviru mjere 101 u usporedbi s gospodarstvima koja nisu dobila potporu. Pristup usporedbi ekonomskog učinka korisnika i nekorisnika temeljio se na analizi deskriptivne statistike. Evaluacijski tim se stoga fokusirao na sljedeće indikatore u skladu sa smjernicama Komisije u svezi s evaluacijom programa ruralnog razvoja:

- Indikator učinka broj 1: **Ekonomski rast** – općenito mjeren bruto dodanom vrijednosti (eng. *Gross Value Added, GVA*), međutim uslijed nedostatka određenih podataka korištena je vrlo slična varijabla bruto dohotka gospodarstava;
- Indikator učinka broj 2: **Stvaranje radnih mjesta** – mjeren satima rada godišnje (eng. *Annual Working Units, AWU*);
- Indikator učinka broj 3: **Radna produktivnost** – mjerena kao GVA / AWU (Bruto dohodak gospodarstava / Sati rada godišnje kao aproksimacija u ovom slučaju);

Kako bi bilo moguće na osnovu takve analize donijeti čvrste zaključke, potrebno je usporediti učinak korisnika s adekvatnom kontrolnom skupinom. Ukupan uzorak gospodarstava koja nisu dobila potporu ne može se smatrati adekvatnom skupinom za usporedbu s obzirom da se razlikuju od korisnika po nekoliko obilježja. Stoga je prvo ispitan čitav uzorak a potom kreiran poduzorak, koji je znatno manje heterogen od čitavog uzorka. Kriteriji odabira temeljili su se na obilježjima korisnika potpore prije dobivanja potpore (2013. godina). U ukupnom uzorku, skupinu koja je dobila potporu činilo je 16 gospodarstava koja su dobila potporu i 1072 gospodarstva koja nisu dobila potporu.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

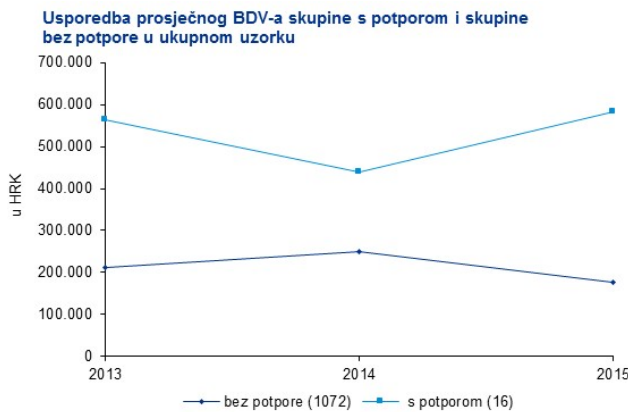
1. kolovoza 2017. godine

Tablica 23: Deskriptivna statistika gospodarstava korisnika potpore i onih koji nisu koristili potporu u ukupnom uzorku (2013.)

	Srednji		Min		Max		stat. pogreška	
	potpora	bez potpore	potpora	bez potpore	potpora	bez potpore	potpora	bez potpore
AWU	4,0	2,3	0,8	0,1	15,8	84,4	0,9	0,1
GWA/AWU	143.709,7	98.942,7	-364,2	-975.803,4	434.212,6	1.558.266,8	30.775,5	4.206,2
GVA	564.300,4	212.763,9	-687,8	-1.005.734,5	3.907.913,5	4.049.248,8	232.147,0	11.360,0
Ekonomska veličina (u HRK)	762.816,3	319.821,3	120.817,4	1.969,9	3.400.260,8	10.598.181,3	223.708,1	17.053,6

Izvor: KPMG (2016)

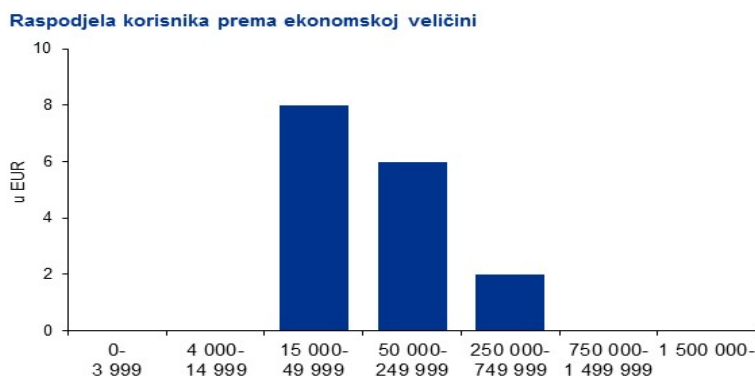
Slika 30: Usporedba prosječnog BDV-a skupine s potporom i skupine bez potpore u ukupnom uzorku

Izvor: KPMG (2016)

Zaključci koje je moguće donijeti na osnovu ukupnog uzorka su ograničeni, međutim i korisni za ocjenu ključnih razlika između korisnika potpore i populacije poljoprivrednih gospodarstava u Hrvatskoj. Moguće je uočiti kako su gospodarstva korisnici potpore iz uzorka u prosjeku bila znatno veća od onih koji nisu primili potporu. To može sugerirati bilo da su se veća i učinkovitija gospodarstva aplicirala za potporu u okviru Programa i ista im je odobrena, ili da je neproporcionalni broj velikih gospodarstava sudjelovao u FADN upitniku. Načelno, podaci pokazuju kako je skupina gospodarstava koja nije primila potporu zadržala relativno stabilan učinak i broj zaposlenih u prikazanim godinama, uz umjereno povećanje produktivnosti i BDV-a u 2014. godini te nešto jačim smanjenjem prosječne produktivnosti 2015. godine.

Slika 31: Raspodjela korisnika prema ekonomskoj veličini

Izvor: KPMG (2016)

Kako bi bilo moguće pripremiti usporedbu većeg značenja, primijenjena je metoda kvazi-sparivanja te je odabran pod-uzorak iz obje skupine. Dva su elementa kriterija odabira bila orijentirana na veličinu (ESU, UAA, *vidi niže*), a jedan na tip ekonomske aktivnosti, kako moguće odabrati gospodarstva, koja su inicijalno bila dovoljno slična da bi ih se moglo usporediti:

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

- Razred ekonomske veličine (eng. *Economic size class*, ESU) – 15.000 – 50.000 eura (indikativno 113.000 – 375.000 kuna),
- Ukupna iskorištena poljoprivredna površina između 5 i 70 ha,
- Ukupna količina stoke manje od ili jednako 1.

Odabir je rezultirao kontrolnom skupinom od 127 gospodarstava koja su po svim aspektima značajno odgovarala 8 gospodarstava koja su primila potporu, a koja su uključena u pod-uzorak. Na taj način je bilo moguće interpretirati podatke na način koji odgovara ocjeni protu-činjeničnog učinka.

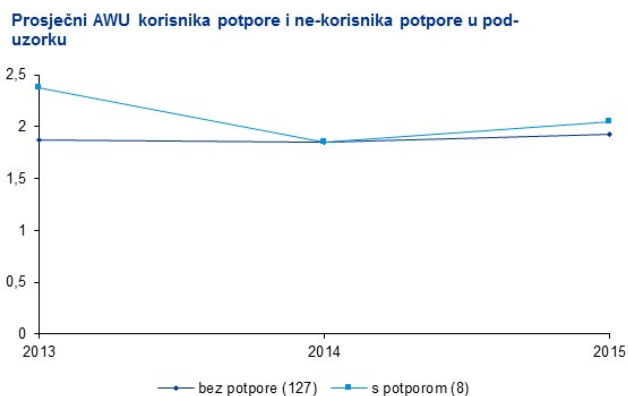
Tablica 24: Deskriptivna statistika korisnika potpore i gospodarstava koja nisu primila potporu u pod-uzorku dobivenom kvazi-sparivanjem (2013.)

	Srednji		Min		Max		stat. pogreška	
	treated	non-treated	treated	non-treated	treated	non-treated	treated	non-treated
AWU	2,38	1,87	0,84	0,40	4,44	10,00	0,53	0,11
GWA/AWU	97.899	128.629	-364	-40.144	209.671	530.414	29.757	10.102
GVA	172.762	200.354	-688	-62.866	473.488	2.401.320	56.095	22.474
Ekonomska veličina (u HRK)	197.063	222.841	120.817	114.924	292.634	372.767	23.260	6.521

Izvor: KPMG (2016)

Grafikoni u nastavku ukazuju na ekonomski učinak korisnika potpore i gospodarstava srednje veličine koja nisu primila potporu između 2013. i 2015. godine. Potpora je odobrena inicijalno slabije produktivnim gospodarstvima, za koja se čini da su dobro iskoristila primljenu potporu. Korisnici su uspjeli podići razinu produktivnosti (premda dijelom nauštrb iskorištenosti radne snage), a posljedično i bruto dodanu vrijednost (eng. *Gross Value Added*, GVA) u promatranim godinama. Premda temeljem ove statistike nije moguće ocijeniti uzroke tomu, analiza sugerira kako su ulaganja iskorištena učinkovito i kako su generirala neto pozitivan učinak.

Slika 32: Prosječni AWU korisnika potpore i ne-korisnika potpore u pod-uzorku

Izvor: KPMG (2016)

Iz grafikona se vidi kako je prosječan broj radnih sati godišnje (eng. *Annual Working Units*, AWU – predstavljaju ovdje iskorištenost radne snage) bio relativno stabilan u većini gospodarstava, što je u skladu s ukupnim FADN podacima. Premda su 8 većih gospodarstava (koja ovdje nisu prikazana) uspjela povećati svoju razinu zaposlenosti, odabrana gospodarstva u pod-uzorku srednje veličine doživjela su 2014. godine blagi pad u prosječnom broju radnih sati godišnje. To je moguće interpretirati kao trošak uvećane produktivnosti, međutim moguća su i višestruka objašnjenja specifična za pojedina poljoprivredna gospodarstva, s obzirom da je ovu promjenu uzrokovala činjenica da su tri od osam gospodarstava značajno smanjila svoju razinu zaposlenosti. To je osobito vidljivo ako uzmemo u obzir i ostalih osam gospodarstava korisnika potpore u pod-uzorku, od kojih je šest uspjelo zadržati ili podići broj radnih sati godišnje, a u preostala dva slučaja je taj indikator blago pao. Prema tome, i u ovoj se analizi suočavamo s ograničenjima uslijed nedostatka primjera za promatranje.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

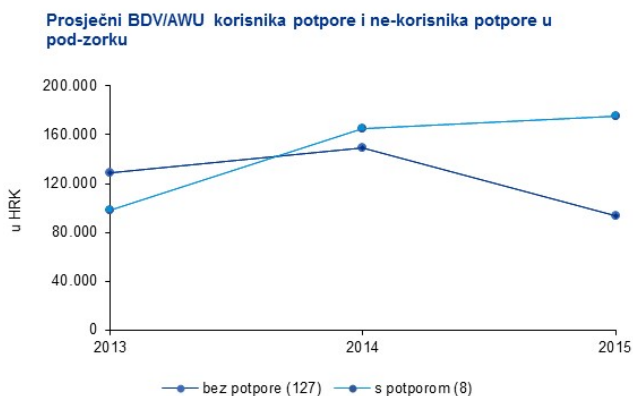
Slika 33: Prosječni BDV korisnika potpore i ne-korisnika potpore u pod-uzorku

Izvor: KPMG (2016)

Rezultati dobiveni temeljem analize bruto dodane vrijednosti su najčvršći, te prikazuju značajnu pozitivnu promjenu, koju je moguće pripisati potpori dobivenoj iz programa. Ne postoje podaci o učinku gospodarstava prije 2013. godine, te stoga nije moguće identificirati potencijalnu pristranost prilikom odabira, u smislu da su gospodarstva koja imaju veći potencijal rasta dobila potporu, međutim u 2013. godini obje skupine gospodarstava ostvarile su sličnu razinu bruto dodane vrijednosti. To se potom promijenilo, na način da su gospodarstva korisnici potpore doživjela pozitivan trend koji se nastavio i u 2015. godini, a gospodarstva koja nisu primila potporu nisu tokom navedenih godina uspjela podići razinu bruto dodane vrijednosti. Vidljiv je čak i blagi pad ekonomskog učinka u 2015. godini, za koji se čini da nije bio prisutan kod gospodarstava korisnika potpore. Navedeni trend bruto dodane vrijednosti jasno se razdvaja kod korisnika potpore i onih koji nisu primili potporu.

Slika 34: Prosječni BDV/AWU korisnika potpore i ne-korisnika potpore u pod-uzorku

Izvor: KPMG (2016)

Indikator BDV / AWU, korišten kao mjera produktivnosti, generiran je na osnovu prethodna dva indikatora, pa je rezultate također moguće izvući iz prethodne dvije analize. Unatoč tomu, kada se ovaj indikator promatra kao zasebni faktor produktivnosti, moguće je ustvrditi kako je radna produktivnost u 2014. godini rasla brže kod korisnika potpore. Dodatno, čini se da negativna promjena koja je vidljiva u 2015. godini nije imala značajniji učinak na analizirana gospodarstva primatelje potpore, s obzirom da su uspjela zadržati razinu produktivnosti u 2015. godini u odnosu na 2014. godinu, te istodobno podići bruto dodanu vrijednost.

Potrebno je ponovno istaknuti kako su rezultati prikazani u ovom poglavlju važeći samo za 8 analiziranih gospodarstava (ili 16 u određenim dijelovima), što predstavlja vrlo mali udio u ukupnom broju korisnika potpore, te ih stoga nije moguće smatrati reprezentativnima za čitavu skupinu korisnika.

6.2 Mjera 103 – Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda zajednice

6.2.1 Opis Mjere

Pravna osnova za akreditaciju mjere 103 uspostavljena je sljedećim dokumentima:

- Članak 12 (2) Uredbe Komisije (EK) br. 1085/2006.
- Članak 176 Uredbe Komisije (EK) br. 718/2007.

Cilj promatrane mjere je doprinijeti provedbi ZPP-a i drugih srodnih politika u okviru ulaganja u poljoprivredna gospodarstva, naročito u:

- doprinosu pripremi zemlje kandidatkinje za pristupanje EU-u
- prilagodbi poljoprivrednih i ribarskih tvornica za preradu kako bi udovoljili minimalnim standardima EU vezanim za higijenu, javno zdravstvo, dobrobit životinja, sigurnost na radu i ekološke uvjete
- poboljšanju situacije gospodarenja životinjskim nusproizvodima kroz ulaganja u sabirne centre za životinjski otpad
- poboljšanju prodajnih kanala za primarne proizvođače u poljoprivrednom i ribarskom sektoru poboljšanim pristupom sadržajima za preradu
- poboljšanju općih uvjeta u preradi i trženju primarnih poljoprivrednih i ribarskih proizvoda
- pojednostavljivanju natjecanja na domaćem tržištu uvođenjem novih tehnologija i inovacija
- otvaranju novih tržišnih mogućnosti za poljoprivredne proizvode, stavljajući naglasak na usklađivanje sa standardima Zajednice.

Korisnici potpore mogu biti poduzeća registrirana za obavljanje predmetne djelatnosti i obveznici PDV-a, registrirani kao obrt, trgovačko društvo ili zadruga:

- 1) U rangu mikro, malih ili srednjih poduzeća s manje od 25% udjela u kapitalu u vlasništvu javnih tijela.
- 2) U rangu poduzeća s manje od 750 zaposlenih ili s godišnjim prometom manjim od 200 milijuna eura, s manje od 25% udjela u kapitalu u vlasništvu javnih tijela.

6.2.2 Kriteriji prihvatljivosti

Neki od ključnih općih kriterija prihvatljivosti za navedenu mjeru su:

- Potpora će biti odobrena za ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribarskih proizvoda,
- Poduzeće mora udovoljavati minimalnim nacionalnim standardima u pogledu zaštite okoliša, javnog zdravstva, zdravlja životinja i biljaka, dobrobiti životinja i sigurnosti na radu u vrijeme kada je donesena odluka o dodjeli potpore.
- Prethodna procjena projekta od strane nacionalnih tijela zaštite okoliša mora se podnijeti zajedno s projektnim/poslovnim planom.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

- Poduzeće mora ishoditi popis potrebnih ulaganja za usklađivanje sa standardima Zajednice od veterinarskih službi nakon njihove procjene i uključiti ga u poslovni plan dokazujući cilj ulaganja.
- Poduzeće treba prikazati (u poslovnom planu) ekonomsku održivost na kraju realizacije ulaganja. Poslovni plan mora biti u skladu sa standardnim zahtjevima banaka.
- Ako se ulaganje odnosi na rekonstrukciju i / ili opremanje postojećih objekata u slučaju ulaganja u sektor mlijeka i mljekarstva, mesa i ribarstva, objekt mora biti naveden u Nacionalnom programu za unaprjeđenje objekata prema standardima Zajednice koje je razradila Uprava veterinarstva MPRRR-a.
- Postrojenja na obnovljive izvore energije će biti prihvatljiva za potporu ako njihov kapacitet proizvodnje nije viši od vrijednosti prosječne godišnje potrošnje kombinirane toplinske i električne energije u poduzeću (pogonu).

Specifični kriteriji prihvatljivosti navedene mjere:

- **Sektor mlijeka i mljekarstva** – ulaganja u novu izgradnju i odgovarajuću opremu prihvatljiva su samo ako ne postoji mogućnost usklađivanja postojećeg kapaciteta (objekta) sa standardima Zajednice. U takvim slučajevima, postojeći kapacitet mora biti zatvorena po završetku ulaganja.
- **Sektor mesa**
 - Ulaganja u sabirališta za nusproizvode životinjskog podrijetla: prioritet će se dati ulaganjima u posebno definiranim mjestima
 - Ulaganja u klaonice: Ulaganja u novu izgradnju i odgovarajuću opremu prihvatljiva su samo ako ne postoji mogućnost usklađivanja postojećeg kapaciteta (objekta) sa standardima Zajednice. U takvim slučajevima, postojeći kapacitet mora biti zatvoren po završetku ulaganja.
 - Bit će prihvatljiva ulaganja u klaonice s minimalnim kapacitetom za 8 radnih sati za: 20 grla goveda ili 50 svinja ili 50 ovaca i koza ili 5.000 peradi.
- **Sektor ribarstva**
 - Ulaganja u objekte za preradu ribe od najmanje 18t godišnjeg kapaciteta su prihvatljiva.
 - Provedba ulaganja moraju biti u skladu s Uredbom Vijeća (EC) br. 1198/2006 od 27. srpnja 2006. kojom se uspostavlja Europskom fond za ribarstvo i Uredbom Vijeća (EC) br. 2371/2002 od 20. prosinca 2002. o očuvanju i održivom iskorištavanju resursa ribe u okviru Zajedničke ribarske politike.
- **Sektor voća i povrća**
 - Ulaganja neće biti odobrena dok se usvoji nacionalna mjera za uspostavu proizvođačkih organizacija u skladu sa Tržnim Redom za voće i povrće u EU ne bude usvojena.
- **Sektor vinarstva**
 - Korisnik mora biti upisan u Upisnik proizvođača grožđa, vina i voćnih vina pri Hrvatskom zavodu za vinogradarstvo i vinarstvo
 - Prihvatljivi su korisnici koji proizvode najmanje 200 hl do maksimalno 20.000 hl kvalitetnog vina godišnje u skladu sa Zakonom o vinu

6.2.3 Intervencijska logika

Potrebe
<p>Za Mjeru 103 moguće je ustvrditi da je adresirala nekoliko slabosti u poljoprivrednom sektoru, kako je utvrđeno SWOT analizom, uključujući:</p> <ul style="list-style-type: none">• Migracijski trend prema gradovima naročito mlađe ekonomski aktivne populacije i žena• Depopulaciju i staro stanovništvo u pretežno ruralnim područjima• Nedovoljnu razina ili usklađenost sa standardima zaštite okoliša i higijenskim standardima• Slabu tehnološka učinkovitost• Slabu konkurentnost na otvorenom tržištu• Nedovoljnu razinu gospodarenja gnojivom i nedovoljni kapacitet za njegovo zbrinjavanje• Nedostatak moderne opreme• Nedostatak kapitala za promjenu proizvodnih sustava• Nedostatak pogona za preradu i dodavanje novih vrijednosti proizvodima akvakulture
Ciljevi
<ul style="list-style-type: none">• Kako M101, M103 spada u prioritetnu os I, u okviru koje je potpora imala za cilj doprinijeti poboljšanju tržišne učinkovitosti i provedbi standarda Zajednice na području zaštite okoliša, javnog zdravstva, zdravlja životinja i biljaka, dobrobiti životinja itd., slijedeći tako ekonomsku logiku intervencije i logiku intervencije vezanu uz usklađenost s regulativom.
Ulazni faktori
<ul style="list-style-type: none">• Ukupni volumen ulaznih faktora u programskom razdoblju 2007. - 2013. godine, odnosno inicijalni budžet dodijeljen za sufinanciranje navedenih operativnih radnji u iznosu od 69,6 milijuna eura (doprinos EU).• Operativne radnje (prihvatljivi izdaci) predviđeni kako bi se ostvarili navedeni ciljevi bile su ograničene na ulaganja u dugotrajnu imovinu (izgradnja ili poboljšanje nepokretne imovine; nabavka novih strojeva i opreme, uključujući računalni softver) i opće troškove koji se odnose na ulaganja (troškovi arhitekata, inženjera, konzultanta, studije izvedivosti itd.). Zajednički kriteriji prihvatljivosti definirali su da ulaganje mora biti u skladu s relevantnim standardima Zajednice na kraju realizacije ulaganja. Određeni prioritetni kriteriji su definirani, temeljem kojih se prioritet daje, između ostalog, ulaganjima u područjima s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi (kao što je definirano Zakonom o poljoprivredi), ulaganjima mladih korisnika (ispod 40 godina starosti), ulaganjima malih i srednjih poduzeća, ulaganja kojima se proširuje portfelj proizvoda.
Izlazni pokazatelji
<ul style="list-style-type: none">• Planirani rezultati obuhvatili su 5%-tno povećanje BDV-a gospodarstava/poduzeća s potporom i ukupno 97 farmi/gospodarstava upoznatih sa ili prilagođenih standardima Zajednice, dok su planirani odgovarajući učinci uključivali gospodarski rast od 5% u sektoru hrane i 5% povećanje produktivnosti rada u sektoru hrane.

6.2.4 Indikativna analiza ostvarenja budžeta

Indikativna analiza stvarnih troškova izvršena je na temelju dostupnih podataka (podaci o indikativnom budžetu i realizaciji podataka iz IPARD baze koju je ustupilo Ministarstvo poljoprivrede), a rezultati su uspoređeni s indikativnim budžetom za razdoblje od 2007. - 2013.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 25: M103 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.

Mjera 103 - Indikativni budžet po vrsti troška (u tisućama eura)									
Komponenta	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	11.730	-	9.486	6.886	4.034	7.884	7.533	47.554	50%
Potpora EU	8.798	-	7.115	5.165	3.026	5.913	5.650	35.665	75%
Potpora HR	2.933	-	2.372	1.722	1.009	1.971	1.883	11.888	25%
Privatni izdaci	11.730	-	9.486	6.886	4.034	7.884	7.533	47.554	50%
Ukupni izdaci	23.460	-	18.972	13.772	8.069	15.769	15.066	95.108	100%

Izvor: MoFA, MA, 2016

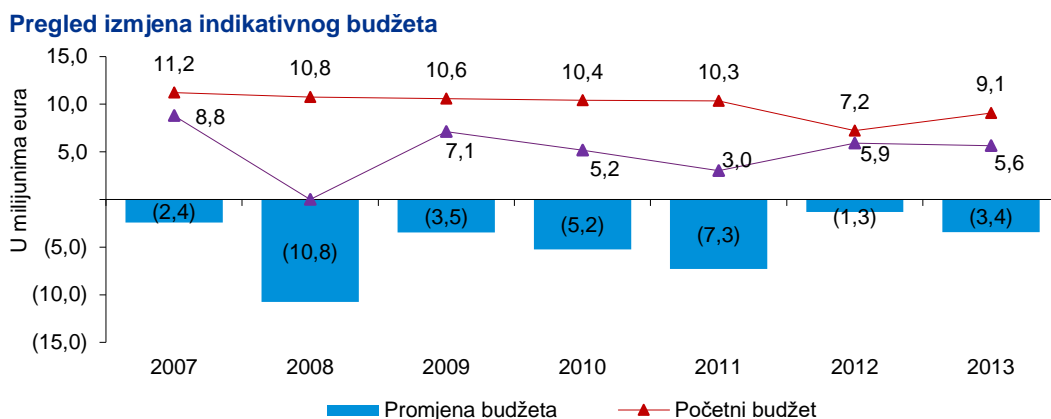
Tablica 26: M103 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.

Mjera 103 - Indikativna analiza stvarnih izdataka po vrsti troška (u tisućama eura)									
Komponenta	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	-	-	5.190	15.498	5.252	10.318	2.059	38.317	50%
Potpora EU	-	-	3.892	11.624	3.939	7.738	1.545	28.737	75%
Potpora HR	-	-	1.297	3.875	1.313	2.579	515	9.579	25%
Privatni izdaci	-	-	5.190	15.498	5.252	10.318	2.061	38.319	50%
Ukupni izdaci	-	-	10.379	30.997	10.503	20.635	4.121	76.635	100%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Usporedba indikativnog budžeta sa stvarnim troškovima pokazuje stopu isplate od **80,58%** (1H 2016: 69,2%) za Mjeru 103. Na navedeni rezultat uglavnom je utjecao prolongirani proces akreditacije te činjenica da je prvi poziv za Mjeru 103 objavljen u siječnju 2010. godine (poziv je najavljen i za mjeru 101 u razdoblju od 4. siječnja do 4. ožujka 2010. godine).

Slika 35: M103 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva)

Na grafikonu gore, prikazana je usporedba inicijalnog indikativnog budžeta²² i trenutnog indikativnog budžeta²³. Najznačajnije smanjenje indikativnog budžeta bilo je za 2008. godinu, a uvelike je proizašlo iz povrata sredstava u iznosu od 10,8 milijuna eura, koji predstavlja 42,7% od ukupnog iznosa povrata sredstava za 2008. godinu (25,3 milijuna eura), a koji je, u usporedbi s drugim mjerama, imao najznačajniji utjecaj upravo na Mjeru 103.

Povrat sredstava u godinama koje su uslijedile također je utjecao na smanjenje budžeta (2009.: 3,5 milijuna eura; 2010: 5,2 milijuna eura).

²² IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2009. godine te izmjene iz kolovoza 2012. i rujna 2013. godine

²³ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2015. godine

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

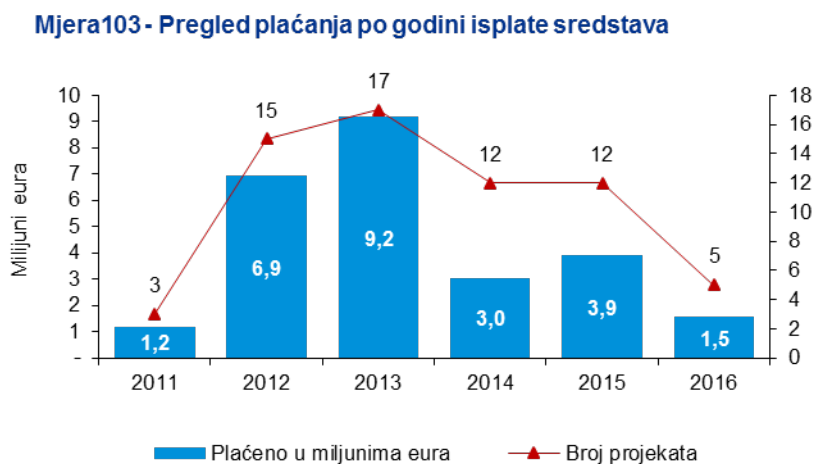
Ukupno smanjenje budžeta za Mjeru 103 iznosi 32,1 milijun eura, od čega se većina odnosi na povrat raspoloživih sredstava.

Tablica 27: M103 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)

Mjera 103 - Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i trenutni budžet										
Komponenta EU	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Ukupno	% plaćeno
Inicijalni budžet	11.220	10.752	10.578	10.400	10.335	7.230	9.075	-	69.589	37,3%
Trenutni budžet	8.798	-	7.115	5.165	3.026	7.707	5.650	-	37.460	69,2%
Ukupno plaćeno	-	-	-	3.892	11.624	3.939	4.939	1.545	25.938	-

Kada se uspoređuju omjer plaćanja za inicijalni budžet i završni budžet u promatranom razdoblju, omjer plaćanja u odnosu na inicijalni budžet (37,3%) znatno je niži u odnosu na završni budžet (69,2%), uglavnom zbog povrata sredstava za mjeru 103. Ukupno smanjenje budžeta iznosi do 32,1 milijuna eura.

Slika 36: M103 Pregled plaćanja po godini isplate sredstava (EU sredstva)

Kao što se može promatrati iz navedene slike, najviše je bilo plaćanja za Mjeru 103 u 2012. i 2013. Na temelju podataka iz Ministarstva, dodatno povećanje plaćanja u 2016. godini može se očekivati s obzirom da su neki projekti isplaćeni u razdoblju nakon 30. lipnja 2016. godine.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 28: M103 Pregled budžeta po sektoru za razdoblje 2007. - 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 103 - Indikativni budžet po sektoru (u tisućama eura)									
Sektor	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Mlijeko	8.211	-	6.640	4.820	2.824	5.519	5.273	34.962	37%
Meso	5.865	-	4.743	3.443	2.017	3.942	3.767	24.973	26%
Voće i povrće	3.519	-	2.846	2.066	1.210	2.365	2.260	14.984	16%
Ribarstvo	3.519	-	2.846	2.066	1.210	2.365	2.260	14.984	16%
Vino	1.408	-	1.138	826	484	946	904	5.994	6%
Maslinovo ulje	938	-	759	551	323	631	603	3.996	4%
Ukupno sektora	23.460	-	18.972	13.772	8.069	15.769	15.066	95.108	100%

Izvor: MofA, MA, 2016

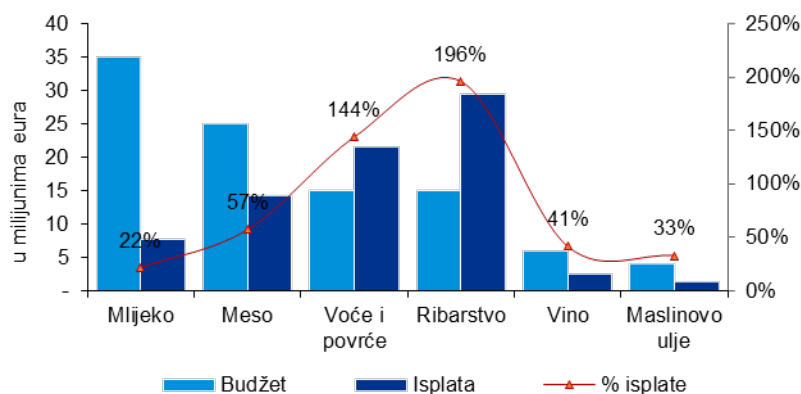
Tablica 29: M103 Pregled realizacije po sektoru za razdoblje 2007. - 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 103 - Indikativna analiza stvarnih izdataka po sektoru (u tisućama eura)									
Sektor	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2007-2013	
Mlijeko	-	-	4.541	2.732	-	-	324	7.597	10%
Meso	-	-	668	7.753	5.533	343	-	14.296	19%
Voće i povrće	-	-	-	8.854	1.529	8.779	2.411	21.574	28%
Ribarstvo	-	-	4.845	10.803	2.955	9.386	1.385	29.374	38%
Vino	-	-	326	855	486	815	-	2.482	3%
Maslinovo ulje	-	-	-	-	-	1.312	-	1.312	2%
Ukupno sektora	-	-	10.379	30.997	10.503	20.635	4.121	76.635	100%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 37: M103 Usporedba indikativnog budžeta i stvarnih troškova (ukupna javna i privatna sredstva)

Usporedba indikativnog budžeta i stvarnih izdataka

6.2.5 Indikativna analiza po gospodarskom sektoru

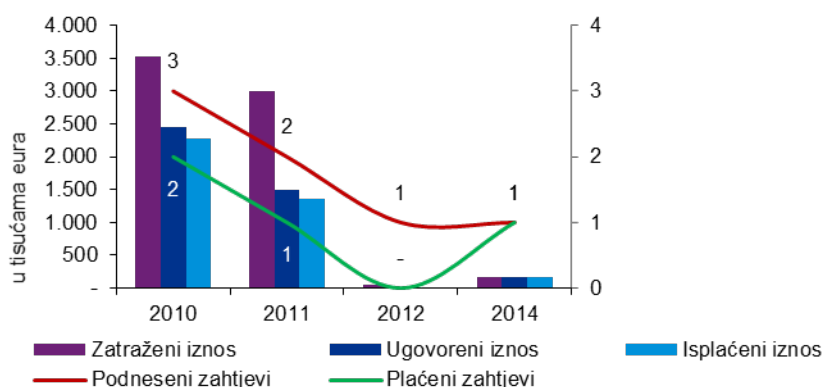
Tablica 30: M103 Pregled plaćanja za sektor mlijeka i mljekarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 103 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor mljekarstva	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2010	3	3.530	2	2.452	2.270	93%
2011	2	3.000	1	1.488	1.366	92%
2012	1	57	-	-	-	-
2014	1	163	1	164	161	99%
Ukupno	7	6.751	4	4.103	3.797	93%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 38: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mlijeka i mljekarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

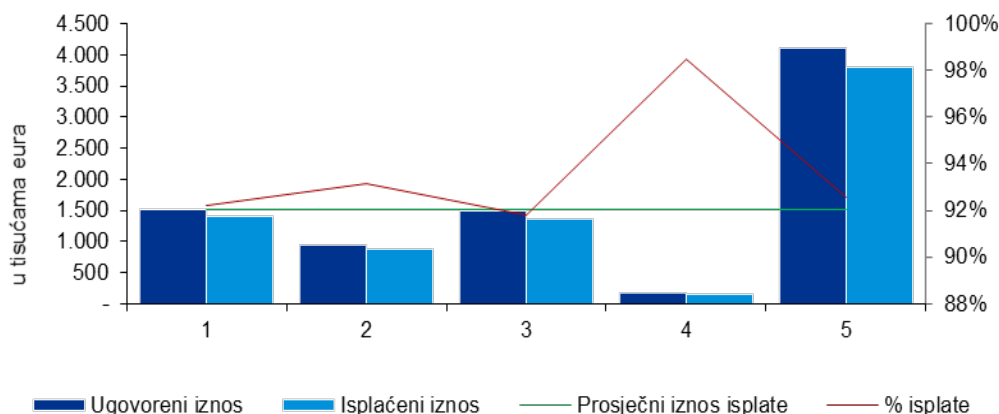
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja u sektoru mlijeka bila su najviša za projekte iz 2010. godine kada je interes (broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost tražene potpore) bio najviši. U odnosu na ukupnu iskorištenost sredstava za navedeni sektor, većina sredstava, oko 59,7%, isplaćena su za projekte iz ove godine (2010.).

Slika 39: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor mlijeka i mljekarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Od 7 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 4 ih je ugovoreno, što znači da je oko 57% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 60,7% ukupne zatražene vrijednosti potpore za navedeni sektor.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, svih 4 projekata su isplaćeni, što predstavlja 93% od ukupne vrijednosti ugovora za navedeni sektor.

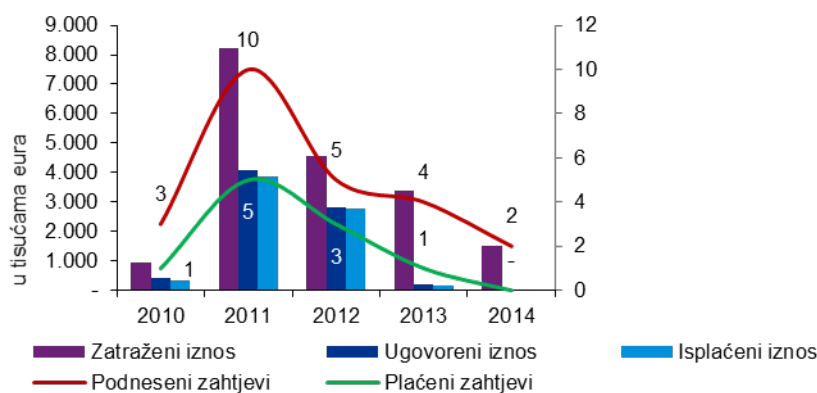
Tablica 31: M103 Pregled plaćanja za sektor mesa (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 103 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor mesa	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2010	3	934	1	432	334	77,2%
2011	10	8.212	5	4.099	3.876	94,6%
2012	5	4.543	3	2.828	2.767	97,8%
2013	4	3.380	1	191	171	89,7%
2014	2	1.510	-	-	-	-
Ukupno	24	18.578	10	7.550	7.148	94,7%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 40: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor mesa (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja u sektoru mesa bila su najviša za projekte iz 2011. godine kada je interes (broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost tražene potpore) također bio najviši. U odnosu na ukupno iskorištenost sredstava u navedenom sektoru, većina sredstava, oko 54%, isplaćena su u navedenoj godini (2011).

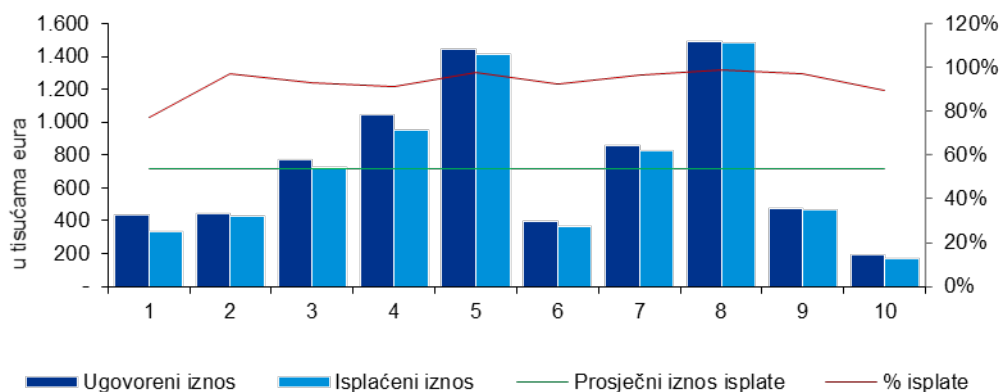
Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 41: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor mesa (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 24 projekta koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 10 ih je ugovoreno, što znači da je oko 42% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 40,6% ukupne zatražene vrijednosti potpore za navedeni sektor.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, svih 10 projekata su isplaćeni, što predstavlja 94,7% (1H 2016: 94,7%) od ukupne vrijednosti ugovora za navedeni sektor.

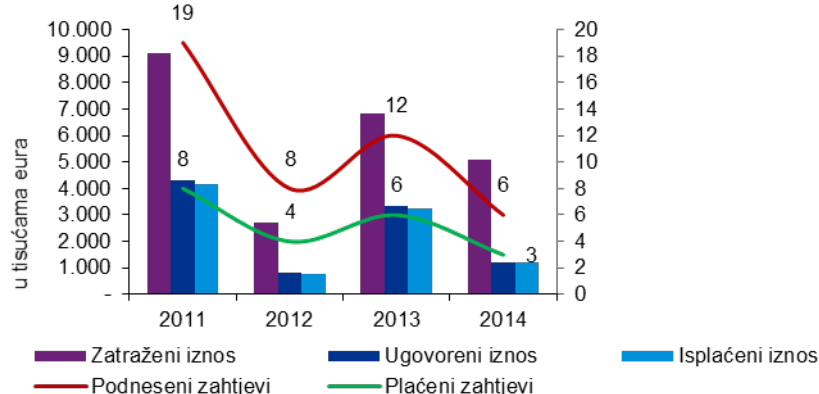
Tablica 32: M103 Pregled plaćanja za sektor voća i povrća (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 103 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor voća i povrća	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2011	19	9.101	8	4.325	4.178	96,6%
2012	8	2.711	4	806	764	94,9%
2013	12	6.839	6	3.334	3.227	96,8%
2014	6	5.074	3	1.214	1.206	99,3%
Ukupno	45	23.725	21	9.679	9.375	96,9%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 42: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor voća i povrća (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled plaćanja za sektor

Ministarstvo poljoprivrede

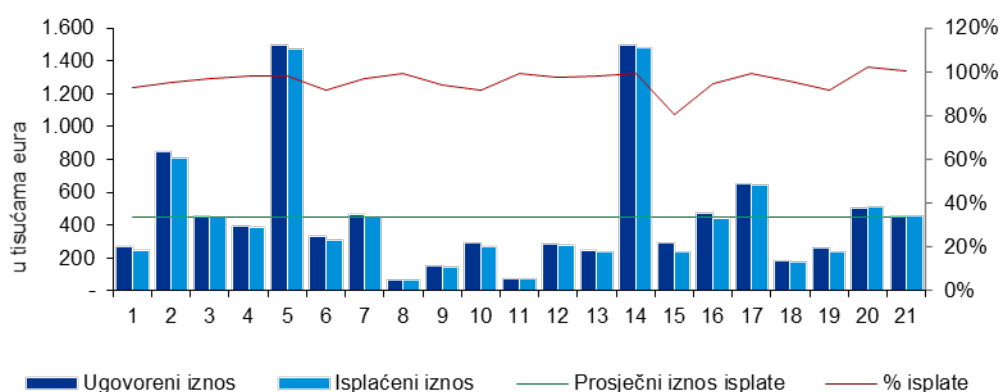
Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Plaćanja u sektoru prerade voća i povrća bila su najviša za projekte iz 2011. i 2013. godine kada je interes (broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost tražene potpore) isto bio najviši. U odnosu na ukupnu iskorištenost sredstava u navedenom sektoru, većina sredstava, oko 79%, isplaćena je za projekte iz navedene dvije godine (2011. i 2013.).

Slika 43: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor voća i povrća (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 45 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 21 ih je ugovoreno, što znači da je oko 47% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 40,8% ukupne zatražene vrijednosti potpore za navedeni sektor.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 21 projekt (100%) je bio isplaćen, što predstavlja 96,9% ukupne vrijednosti ugovora za navedeni sektor.

Tablica 33: M103 Pregled plaćanja za sektor ribarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 103 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor ribarstva	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2010	9	5.315	5	2.624	2.422	92,3%
2011	8	5.609	6	5.506	5.401	98,1%
2012	1	1.500	1	1.505	1.478	98,2%
2013	8	7.242	4	5.044	4.693	93,0%
2014	3	3.182	1	704	693	98,4%
Ukupno	29	22.849	17	15.382	14.687	95,5%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

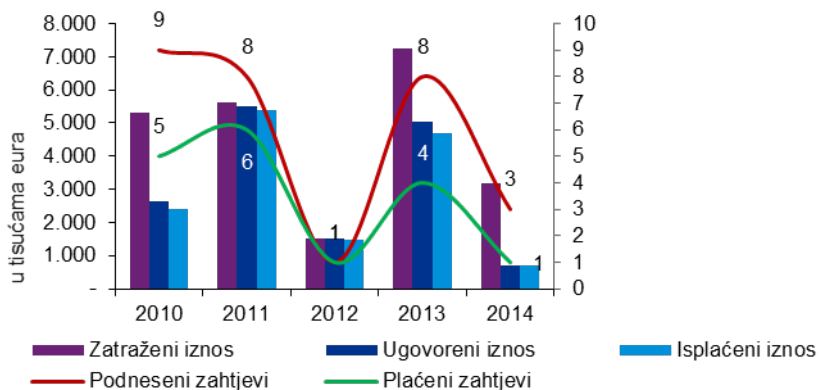
Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 44: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor ribarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

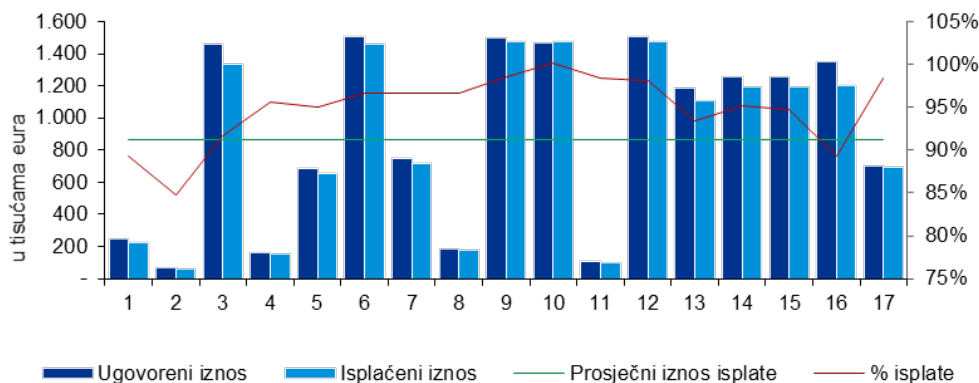
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja u sektoru ribarstva bila su najviša za projekte iz 2011. i 2013. godine, premda je interes (broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost tražene potpore) bio najviši u 2013. U odnosu na ukupnu iskorištenost sredstava u navedenom sektoru, većina sredstava, oko 68,7%, isplaćena je za projekte iz navedene dvije godine (2011. i 2013.).

Slika 45: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor ribarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 29 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 17 ih je ugovoreno, što znači da je oko 58% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 67,3% ukupne zatražene vrijednosti potpore za navedeni sektor.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 17 projekata (100%) je isplaćeno, što predstavlja 95,4% od ukupne vrijednosti ugovora za navedeni sektor.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

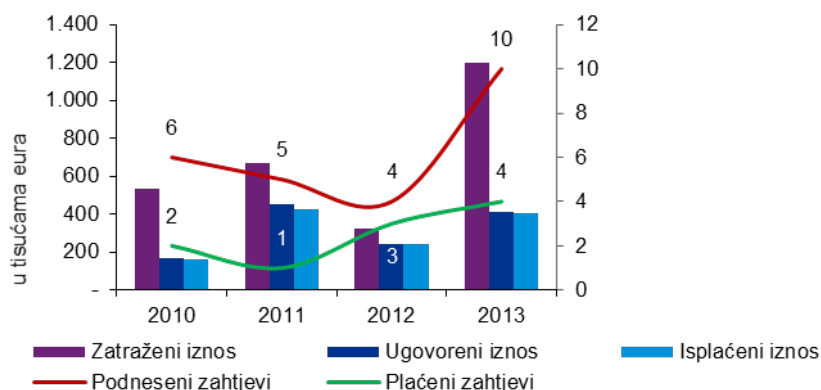
Tablica 34: M103 Pregled plaćanja za sektor vinarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 103 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor vina	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2010	6	533	2	167	163	98,0%
2011	5	666	1	452	427	94,6%
2012	4	326	3	244	243	99,4%
2013	10	1.199	4	413	407	98,5%
Ukupno	25	2.724	10	1.276	1.241	97,2%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 46: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor vinarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

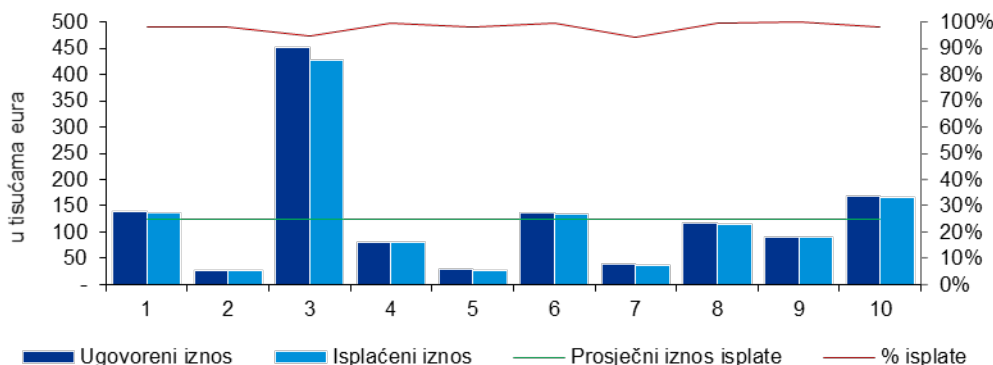
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja u sektoru vinarstva bila su najviša za projekte iz 2011. i 2013. godini dok je interes (broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost tražene potpore) bio najviši u 2013. godini. U odnosu na ukupnu iskorištenost sredstava u navedenom sektoru, većina sredstava, oko 67%, isplaćena je za projekte iz navedene dvije godine (2011. i 2013.).

Slika 47: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor vinarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 25 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 10 ih je ugovoreno, što znači da je oko 40% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 46,8% ukupne zatražene vrijednosti potpore za navedeni sektor.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 10 projekata (100%) je isplaćeno, što predstavlja 97,2% (1H 2016: 82,1%) ukupne vrijednosti ugovora za navedeni sektor.

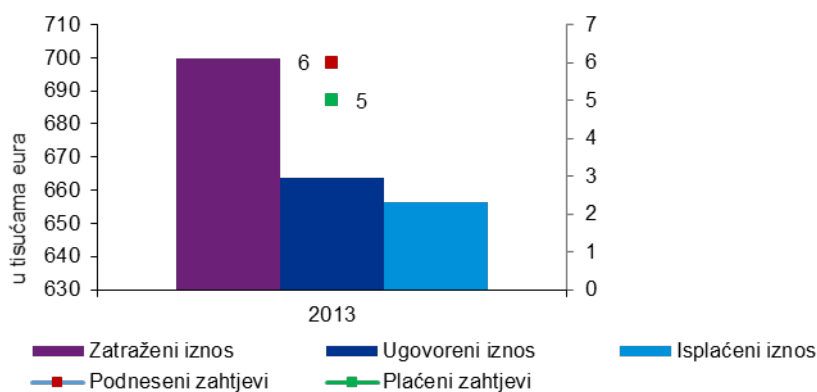
Tablica 35: M103 Pregled plaćanja za sektor maslinovog ulja (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 103 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Sektor maslinovog ulja	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2013	6	700	5	664	656	98,9%
Ukupno	6	700	5	664	656	98,9%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 48: M103 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor maslinovog ulja (ukupna javna i privatna sredstva)

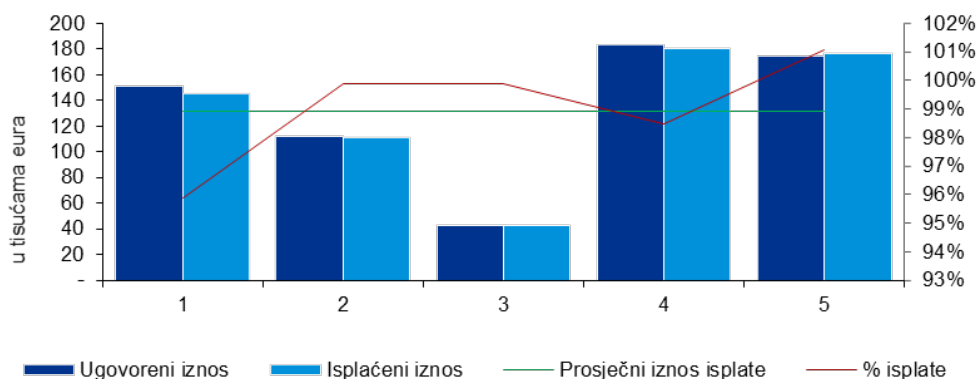
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja za projekte iz sektora maslinovog ulja izvršena su samo za projekte u 2013. godini.

Slika 49: M103 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor maslinovog ulja (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Od 6 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 5 ih je ugovoreno, što znači da je oko 83% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 93,8% ukupne zatražene vrijednosti potpore za navedeni sektor.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, svih 5 projekata je isplaćeno, što predstavlja 98,9% od ukupne vrijednosti ugovora za navedeni sektor.

6.3 Mjera 202 – Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja

6.3.1 Opis mjere

Pravna osnova za akreditaciju mjere 202 utemeljena je sljedećim dokumentima:

- Članak 12. (2) Uredbe Vijeća (EC) br. 1085/2006 od 17. srpnja 2006.
- Članak 178 Uredbe Komisije (EC) br. 718/2007 od 12. lipnja 2007.

6.3.2 Kriteriji prihvatljivosti

Mjera 202 bila je usmjerena na uspostavu LAG-ova (lokalnih akcijskih grupa) temeljem LEADER pristupa u okviru politike ruralnog razvoja EU.

Izabrana strategija za IPARD razdoblje bila je sljedeća:

- objasniti i promovirati LEADER pristup u ruralnim područjima koja još nisu upoznata s ovim pristupom;
- ojačati provedbu LEADER pristupa u ruralnim područjima podupirući osnivanje javno - privatnih partnerstava i pripremu lokalnih razvojnih strategija (LRS);
- olakšati provedbu LRS-a potičući jačanje kapaciteta i rad odabranih LAG-ova;
- osigurati provedbu LRS-a kroz realizaciju lokalnih projekata putem mjera u okviru prioritetnih osi 1 i 3 u okviru IPARD programa.

6.3.3 Intervencijska logika

Potrebe
Za Mjeru 202 moguće je ustvrditi da je adresirala nekoliko slabosti, identificiranih SWOT analizom LEADER pristupa u Hrvatskoj, uključujući <ul style="list-style-type: none">• Nedostatak tradicije samoupravljanja,• Poteškoće u motiviranju ruralnog stanovništva da se uključe u projekte i partnerstva,• Nizak stupanj organizacije ruralnog civilnog društva.
Ciljevi
<ul style="list-style-type: none">• M202 spada u prioritetnu os II, u okviru koje je potpora bila namijenjena, između ostalog, doprinosu realizaciji pripremnih radnji za provedbu LEADER pristupa, slijedeći time logiku intervencije vezanu uz kvalitetu života i društvene ciljeve.
Ulazni faktori
<ul style="list-style-type: none">• Ukupni volumen sredstava u programskom razdoblju 2007. - 2013. godine, odnosno inicijalni budžet dodijeljen za sufinanciranje navedenih operativnih radnji iznosio je 3,7 milijuna eura (EU doprinos).• Operativne radnje (prihvatljivi troškovi) predviđeni za ostvarenje definiranih ciljeva bili su ograničeni na troškove vezane osnivanje i vođenje lokalnih akcijskih grupa (LAG-ova), uključujući usluge stručnjaka, putne troškove, naknade, promotivne materijale/publikacije, plaće za voditelja i/ili ostale zaposlenike LAG-a, najam prostora, režije itd.
Izlazni pokazatelji
<ul style="list-style-type: none">• Planirani rezultati obuhvaćali su treninge za članove LAG-ova, informacijske i promotivne aktivnosti, dok su planirani izravni učinci obuhvaćali gospodarski rast od 5%, kao i 5%-tno povećanje radne produktivnosti u ruralnim područjima.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

6.3.4 Indikativna analiza ostvarenja budžeta

Indikativna analiza stvarnih izdataka izvršena je na temelju dostupnih podataka (podaci o indikativnom budžetu i realizaciji iz IPARD baze koju je ustupilo Ministarstvo poljoprivrede), a rezultati su uspoređeni s indikativnim budžetom za razdoblje 2007. – 2013.

Tablica 36: M202 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.

Mjera 202 - Indikativni budžet po vrsti troška (u tisućama eura)									
Komponenta	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	-	-	-	1.138	1.250	1.142	1.385	4.914	100%
Potpora EU	-	-	-	910	1.000	913	1.108	3.931	80%
Potpora HR	-	-	-	228	250	228	277	983	20%
Privatni izdaci	-	-	-	-	-	-	-	-	0%
Ukupni izdaci	-	-	-	1.138	1.250	1.142	1.385	4.914	100%

Izvor: MoFA, MA, 2016

Tablica 37: M202 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. - 2013.

Mjera 202 - Indikativna analiza stvarnih izdataka po vrsti troška (u tisućama eura)									
Komponenta	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	-	-	-	-	-	-	3.475	3.475	100%
Potpora EU	-	-	-	-	-	-	2.780	2.780	80%
Potpora HR	-	-	-	-	-	-	695	695	20%
Privatni izdaci	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukupni izdaci	-	-	-	-	-	-	3.475	3.475	100%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Usporedba indikativnog budžeta sa stvarnim troškovima pokazuje stopu isplate od **75,2%** za Mjeru 202. Na navedeni rezultat uglavnom je utjecao prolongirani proces akreditacije i činjenica da je prvi poziv za Mjeru 202 objavljen u ožujku 2013. godine (poziv je najavljen za razdoblje od 1. ožujka do 2. travnja 2013. godine).

Ukupna plaćanja (3,5 milijuna eura) dodijeljenih IPARD sredstava za M202 čine oko 69% inicijalnog budžeta (5,0 milijuna eura) i 69% (5,0 milijuna eura) ugovorenih sredstava (prema podacima praćenja od 30. lipnja 2016. godine).

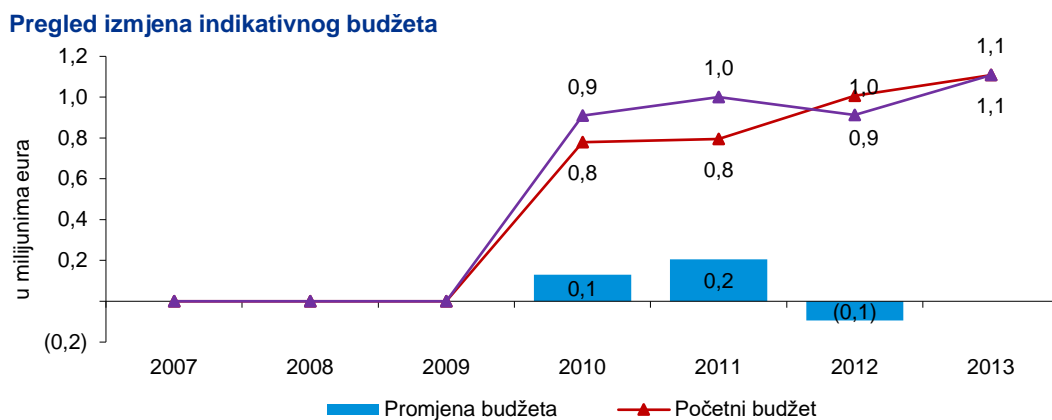
Ukupna stopa uspješnosti mjere izračunata kao udio odobrenih projektnih prijava u odnosu na ukupan broj podnesenih projektnih prijava je 51,3% (41 prijavljeni projekt je odobren, 39 odbijeno).

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 50: M202 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva)

Na grafikonu gore, prikazana je usporedba inicijalnog indikativnog budžeta²⁴ i aktualnog indikativnog budžeta²⁵. Nije bilo značajnih izmjena inicijalnog indikativnog budžeta.

Tablica 38: M202 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)

Mjera 202 - Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i trenutni budžet									
Komponenta EU	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ukupno	% plaćeno
Inicijalni budžet	-	-	-	780	795	1.007	1.108	3.690	75,3%
Trenutni budžet	-	-	-	910	1.000	1.007	1.108	4.025	69,1%
Ukupno plaćeno	-	-	-	-	-	-	2.780	2.780	-

Prilikom usporedbe omjera plaćanja za inicijalni budžet i završni budžet u promatranom razdoblju, budući da nije bilo značajne promjene u iznosu budžeta (povećanje za 0,3 milijuna eura) razlika u omjerima plaćanja također nije bila značajna.

²⁴ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2009. godine te izmjene iz kolovoza 2012. i rujna 2013. godine

²⁵ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2015. godine

6.4 Mjera 301 – Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture

6.4.1 Opis mjere

Pravna osnova za akreditaciju mjere 301 utemeljena je sljedećim dokumentima:

- Članak 12 Uredbe (EC) br. 1085/2006
- Članak 179 Uredbe Komisije (EC) br. 718/2007

Cilj mjere je doprinijeti provedbi ZPP-a i drugih srodnih politika unutar opsega razvoja i poboljšanja osnovne ruralne infrastrukture, naročito:

- Razvoju i poboljšanju osnovne infrastrukture kako bi se potaknula gospodarska i socijalna aktivnost za uravnotežen rast
- Poboljšanju ruralnih životnih i radnih uvjeta
- Poboljšanju situacije ruralne depopulacije, uglavnom davanjem poticaja aktivnom stanovništvu da ostane i/ili se vrati u ruralna područja.

Krajnji korisnici ove mjere su Jedinice lokalne samouprave kako je definirano Zakonom o područjima županija, gradova i općina u Republici Hrvatskoj (NN 86/06, 16/07, 46/10, i njegovim kasnijim izmjenama):

- Općine i
- Gradovi s najviše 10.000 stanovnika prema zadnjem službenom popisu stanovništva.

6.4.2 Kriteriji prihvatljivosti

Opći kriteriji prihvatljivosti za ovu mjeru su:

- Ulaganje na kraju realizacije mora udovoljavati odgovarajućim standardima Zajednice u pogledu zaštite okoliša.
- Ulaganje mora udovoljavati odgovarajućim nacionalnim minimalnim standardima koji se tiču zaštite okoliša u vrijeme kada je donesena odluka o dodjeli potpore. Trenutni popis relevantnih nacionalnih minimalnih standarda bit će objavljen zajedno s objavom natječaja, od strane Agencije za plaćanja.
- Prethodna procjena nacionalnih tijela zaštite okoliša o projektu mora se podnijeti zajedno s projektnim / poslovnim planom. Za projekte određene veličine potrebno je izvršiti Procjenu učinka na okoliš prije ulaganja u skladu sa Pravilnikom o procjeni utjecaja na okoliš (u skladu s EU direktivama 85/337/EEZ i 97/11/EC, uključujući dodatak I i II).
- Ukoliko su lokalne strategije ruralnog razvoja, kako je regulirano člankom 171(3)(b) IPA provedbene uredbe (EC) br. 718/2007, uspostavljene, ulaganje mora biti u skladu s tim strategijama.
- Aktivnosti sufinancirane u okviru Komponente III bit će isključene iz potpore u okviru ove mjere.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Specifični kriteriji prihvatljivosti za ovu mjeru su:

- Sustav kanalizacije i pročišćavanja otpadnih voda – prihvatljiva su ulaganja u županijama s usvojenim ROP-ovima i/ili ŽRS-ovima.
- Lokalne nerazvrstane ceste – prihvatljive su jedinice lokalne samouprave koje su svojim prostornim planovima i Općim aktom grada/općine naznačile javne nerazvrstane ceste.
- Toplane - poslovni plan treba prikazati učinkovitost troškova i koristi ulaganja te je potrebno osigurati minimalno dvogodišnji ugovor o opskrbi organskim otpadom.
- Protupožarni prosjeci s elementima šumske ceste kao što je definirano Pravilnikom o zaštiti šuma od požara (NN 25/03 i naknadnim izmjenama) – prihvatljiva su ulaganja u područjima I i II razine opasnosti o požara.

6.4.3 Intervencijska logika

Potrebe
Za Mjeru 301 moguće je ustvrditi da je adresirala slabosti društveno-ekonomske situacije u ruralnim područjima u Hrvatskoj, kao što je utvrđeno SWOT analizom, uključujući: <ul style="list-style-type: none">• Nižu razinu osnovne socijalne i ekonomske infrastrukture u usporedbi s urbanim regijama,• Slabije razvijeno gospodarstvo otpadnim vodama i otpadom.
Ciljevi
<ul style="list-style-type: none">• M301 spada u prioritetnu os III, u okviru koje je potpora bila namijenjena, između ostalog, poboljšanju kvalitete života stanovništva i/ili korisnika u ruralnim područjima, slijedeći time logiku intervencije vezanu uz kvalitetu života.
Ulazni faktori
<ul style="list-style-type: none">• Ukupni volumen ulaznih faktora u programskom razdoblju 2007. - 2013. godine, odnosno inicijalni budžet dodijeljen za sufinanciranje navedenih operativnih radnji iznosi 35,3 milijuna eura (EU doprinos).• Operativne radnje (prihvatljivi troškovi) predviđen za ostvarenje definiranih ciljeva bili su ograničeni na ulaganja u dugotrajnu imovinu (izgradnja ili poboljšanje nepokretne imovine; nabavka novih strojeva i opreme, uključujući računalni softver) i opće troškove koji se odnose na ulaganja (troškovi arhitekata, inženjera, konzultanta, studije izvedivosti itd.), a kao prioritetna su određena ulaganja općina, ulaganja u kanalizacijske sustave i postrojenja za obradu otpadnih voda, ulaganja u toplane, protupožarne prosjeke, lokalne nerazvrstane ceste.
Izlazni pokazatelji
<ul style="list-style-type: none">• Predviđeni rezultati obuhvaćali su populaciju od 450.000 ljudi, koja će imati koristi od poboljšanih usluga, dok su planirani izravni učinci uključivali gospodarski rast od 5%, kao i 5%-tno povećanje radne produktivnosti u ruralnim područjima

6.4.4 Indikativna analiza ostvarenja budžeta

Indikativna analiza stvarnih izdataka izvršena je temeljem dostupnih podataka (podaci o indikativnom budžetu te o realizaciji iz IPARD baze podataka koju je ustupilo Ministarstvo poljoprivrede), a isti su uspoređeni sa indikativnim budžetom za razdoblje 2007. – 2013.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 39: M301 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.

Mjera 301 - Indikativni budžet po vrsti troška (u tisućama eura)									
Komponenta	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	7.140	-	-	7.800	5.104	10.481	9.027	39.552	100%
Potpora EU	5.355	-	-	5.850	3.828	7.860	6.770	29.664	75%
Potpora HR	1.785	-	-	1.950	1.276	2.620	2.257	9.888	25%
Privatni izdaci	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukupni izdaci	7.140	-	-	7.800	5.104	10.481	9.027	39.552	100%

Izvor: MofA, MA, 2015

Tablica 40: M301 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.

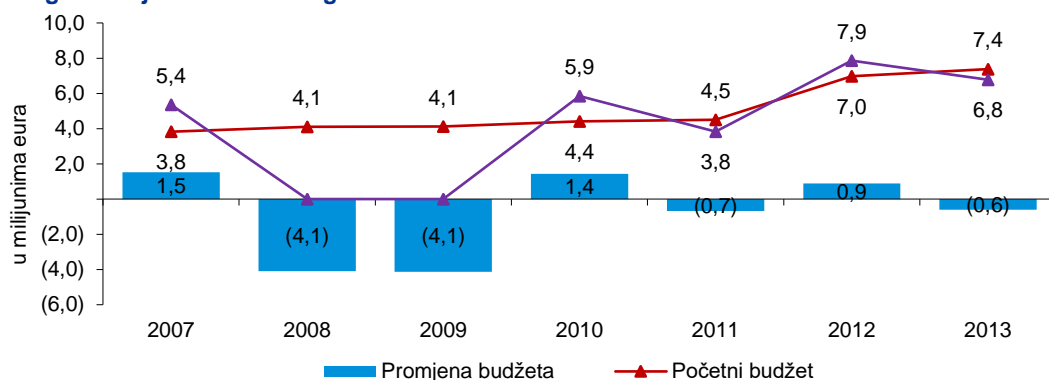
Mjera 301 - Indikativna analiza stvarnih izdataka po vrsti troška (u tisućama eura)									
Komponenta	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	-	-	-	-	15.765	20.657	-	36.422	100%
Potpora EU	-	-	-	-	11.824	15.493	-	27.316	75%
Potpora HR	-	-	-	-	3.941	5.164	-	9.105	25%
Privatni izdaci	-	-	-	-	-	65	-	65	0%
Ukupni izdaci	-	-	-	-	15.765	20.722	-	36.487	100%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Usporedna analiza indikativnog budžeta sa stvarnim troškovima pokazuje stopu isplate od **92,09%** (1H 2016: 62.2%) za Mjeru 301. Na navedeni rezultat uglavnom je utjecao prolongirani proces akreditacije i činjenica da je prvi poziv za Mjeru 301 je objavljen u prosincu 2010. godine (u periodu od 6. prosinca do 31. siječnja 2011. godine).

Slika 51: M301 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva)

Pregled izmjena indikativnog budžeta

Na grafikonu gore prikazana je usporedba inicijalnog indikativnog budžeta²⁶ i aktualnog indikativnog budžeta²⁷. Smanjenje budžeta u 2008. godini bilo je proizašlo je iz povrata sredstava u iznosu od 4,1 milijun eura, što predstavlja 16,2% od ukupnog povrata za 2008. godinu (25,3 milijuna eura). U istom iznosu izvršen je povrat i za 2009. godinu.

Ukupno smanjenje budžeta za Mjeru 301 iznosi do 5,7 milijuna eura, od čega se većina odnosi na povrat raspoloživih sredstava, koji prelazi 8 milijuna eura, što je nepovoljno utjecalo na budžet, dok je povoljan učinak proizašao iz povećanja budžeta za 2007., 2010. i 2012. godinu.

²⁶ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2009. godine te izmjene iz kolovoza 2012. i rujna 2013. godine

²⁷ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2015. godine

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

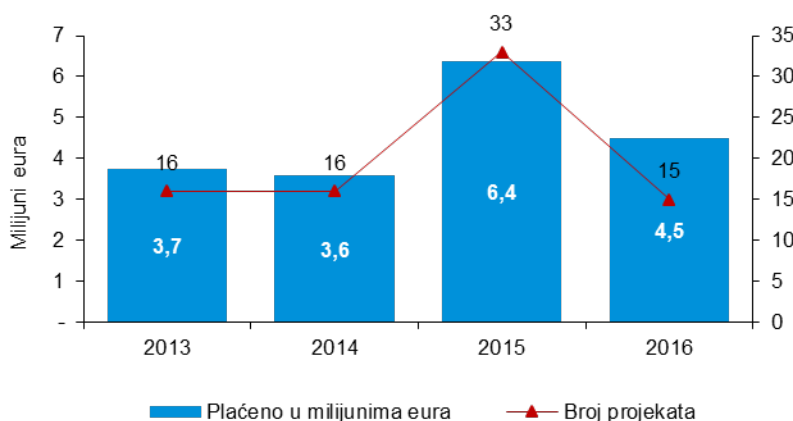
Tablica 41: M301 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)

Mjera 301 - Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i trenutni budžet									
Komponenta EU	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ukupno	% plaćeno
Inicijalni budžet	3.825	4.096	4.128	4.420	4.505	6.972	7.379	35.325	52,2%
Trenutni budžet	5.355	-	-	5.850	3.828	7.860	6.770	29.664	62,2%
Ukupno plaćeno	-	-	-	-	9.666	8.777	-	18.443	-

Prilikom usporedbe omjer plaćanja za inicijalni budžet i završni budžet u promatranom razdoblju, omjer plaćanja u odnosu na inicijalni budžet (52,2%) znatno je niži u odnosu na završni budžet (62,2%) uglavnom zbog povrata sredstava za Mjeru 301. Ukupno smanjenje budžeta iznosi oko 5,6 milijuna eura.

Slika 52: M301 Pregled plaćanja po godini isplate sredstava (EU sredstva)

Mjera 301 - Pregled plaćanja po godini isplate sredstava

Tablica 42: M301 Pregled budžeta po sektorima za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 301 - Indikativna analiza stvarnih izdataka po sektoru (u tisućama eura)									
Sektor	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Lokalne nerazvrstane ceste	2.856	-	-	3.120	2.042	4.192	3.611	15.821	40%
Protupožarni usjeci	500	-	-	546	357	734	632	2.769	7%
Kanalizacija i otpadne vode	2.856	-	-	3.120	2.042	4.192	3.611	15.821	40%
Toplane	928	-	-	1.014	664	1.363	1.174	5.143	13%
Ukupno	7.140	-	-	7.800	5.105	10.481	9.028	39.554	100%

Izvor: MofA, MA, 2015

Tablica 43: M301 Pregled realizacije po sektoru za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 301 - Indikativna analiza stvarnih izdataka po sektoru (u tisućama eura)									
Sektor	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Lokalne nerazvrstane ceste	-	-	-	-	3.580	8.182	-	11.763	48%
Protupožarni usjeci	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Kanalizacija i otpadne vode	-	-	-	-	11.346	12.540	-	23.887	97%
Toplane	-	-	-	-	838	-	-	838	3%
Ukupno	-	-	-	-	15.765	20.722	-	36.487	148%

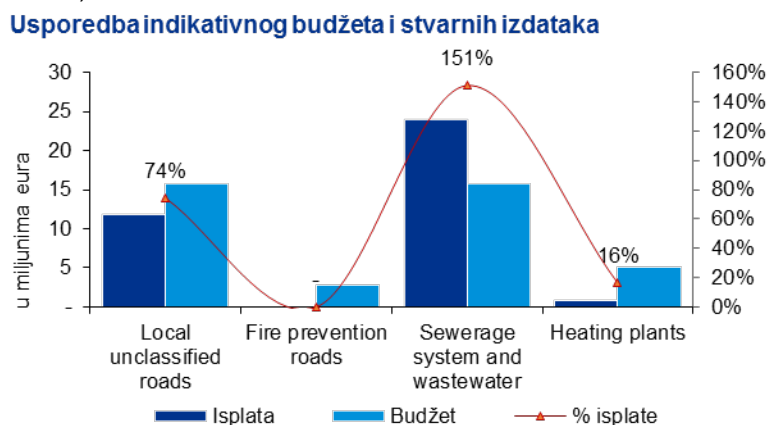
Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 53: M301 Usporedba indikativnog budžeta i stvarnih troškova (ukupna javna i privatna sredstva)

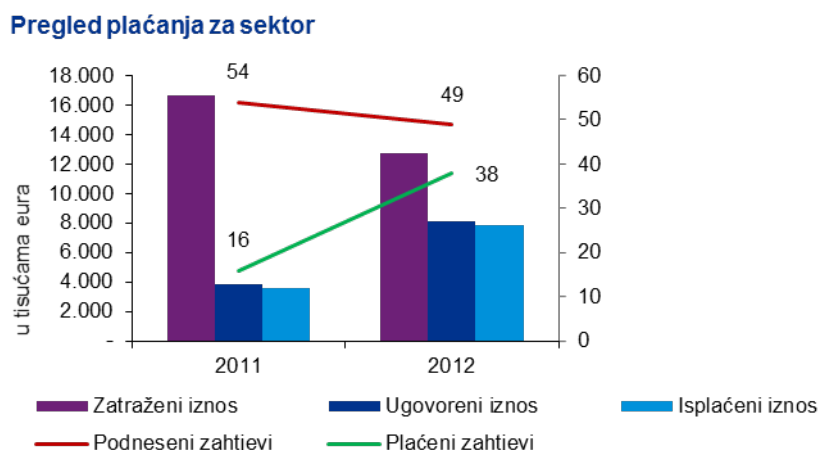
6.4.5 Indikativna analiza po gospodarskom sektoru

Tablica 44: M301 Pregled plaćanja za sektor lokalnih nerazvrstanih cesta (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 301 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Lokalne nerazvrstane ceste	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2011	54	16.608	16	3.819	3.580	93,8%
2012	49	12.763	38	8.125	7.860	96,7%
Ukupno	103	29.371	54	11.943	11.440	62,4%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 54: M301 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor lokalnih nerazvrstanih cesta (ukupna javna i privatna sredstva)

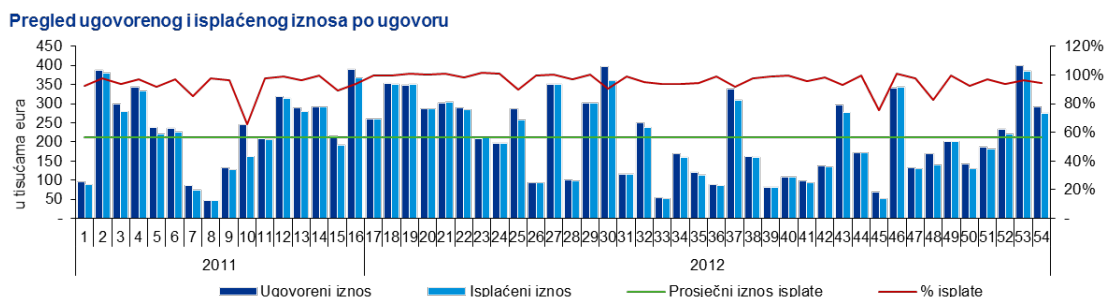
Plaćanja u sektoru lokalnih nerazvrstanih cesta bila su najveća za projekte iz 2012. godine, dok je interes (odnosno broj zahtjeva za podršku i ukupna vrijednost tražene potpore) bio najveći u 2011. godini. U usporedbi s ukupnom iskorištenosti sredstava u ovom sektoru, većina sredstava, oko 68%, isplaćena je projektima iz ove godine (2012.).

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 55: M301 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor lokalnih nerazvrstanih cesta (ukupna javna i privatna sredstva)

Od 103 projekta koji su prijavljeni za potporu u promatranom razdoblju, 54 ih je ugovoreno, što znači da je oko 52,4% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 40,7% ukupne tražene vrijednosti potpore za ovaj sektor.

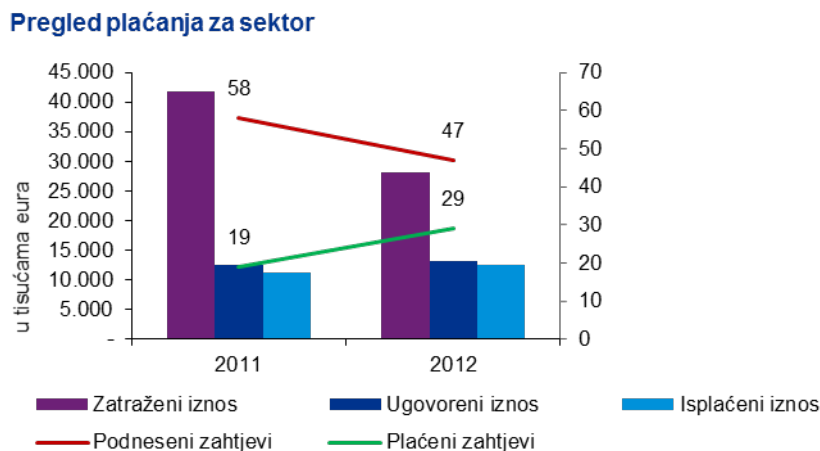
U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 54 projekt (100%) je isplaćen, što predstavlja 98,8% ukupne ugovorene vrijednosti za taj sektor.

Tablica 45: M301 Pregled plaćanja za sektor kanalizacijskih sustava i sustava pročišćavanja otpadnih voda (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 301 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Pročišćavanje otpadnih voda	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2011	58	41.769	19	12.599	11.346	90,1%
2012	47	28.206	29	13.148	12.475	94,9%
Ukupno	105	69.975	48	25.747	23.821	92,5%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 56 : M301 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor kanalizacijskih sustava i sustava pročišćavanja otpadnih voda (ukupna javna i privatna sredstva)

Plaćanja u sektoru kanalizacijskih sustava i sustava pročišćavanja otpadnih voda bila su najveća za projekte iz 2012. godine, iako je interes (odnosno broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost

Ministarstvo poljoprivrede

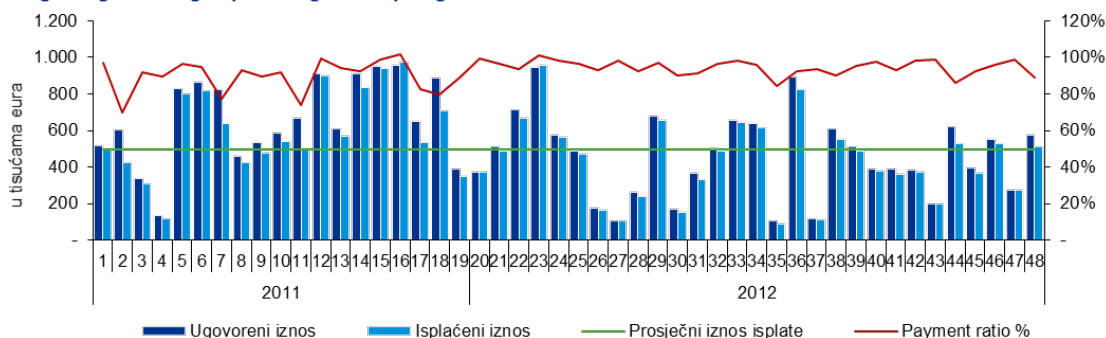
Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

tražene potpore) bio najveći 2011. godine. U odnosu na ukupnu iskorištenost sredstava u navedenom sektoru, većina sredstava, oko 52,3%, isplaćeno je projektima iz ove godine.

Slika 57: M301 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor kanalizacijskih sustava i sustava pročišćavanja otpadnih voda (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 105 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 48 ih je ugovoreno, što znači da je oko 46% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima za potporu, što predstavlja 36,8% ukupne zatražene vrijednosti potpore za ovaj sektor.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 48 projekata (100%) su isplaćena, što predstavlja 92,5% (1H 2016: 51,4%) ukupne ugovorene vrijednosti za ovaj sektor.

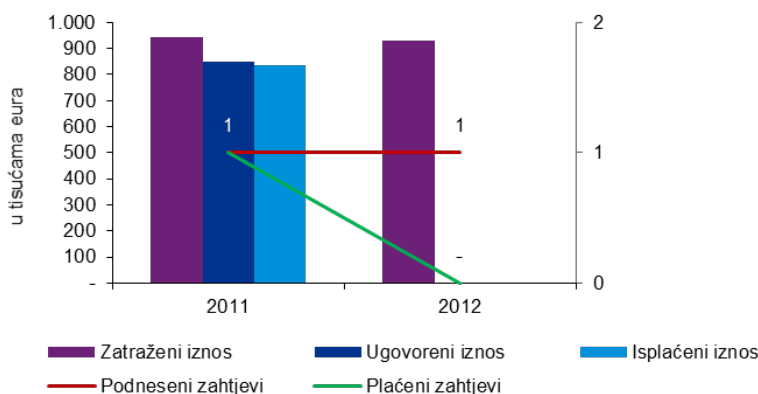
Tablica 46: M301 Pregled plaćanja za sektor toplana (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 301 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)							
Toplane	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate	
2011	1	943	1	849	838	99%	
2012	1	931	-	-	-	-	
Ukupno	2	1.874	1	849	838	99%	

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 58: M301 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor toplana (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled plaćanja za sektor

U sektoru toplana nije bilo isplata premda je jedan projekt ugovoren 2011. godine

6.5 Mjera 302 – Diversifikacija i razvoj ruralnih ekonomskih aktivnosti

6.5.1 Opis mjere

Pravna osnova za akreditaciju mjere 302 utemeljena je sljedećim dokumentima:

- Članak 12 (2) Indikativne uredbe – Uredba Vijeća (EC) br. 1085/2006
- članak 180 Uredbe Komisije (EC) br. 718/2007

Cilj ove mjere je doprinijeti provedbi ZPP-a (Zajedničke poljoprivredne politike) i drugih srodnih politika u okviru ulaganja u ruralna područja, a posebno:

- Povećanju prihoda korisnika iz ruralnog stanovništva kroz razvoj i diversifikaciju ruralnih aktivnosti na poljoprivrednom gospodarstvu i/ili izvan njega
- Stvaranju novih mogućnosti zapošljavanja kroz razvoj i diversifikaciju ruralnih aktivnosti na poljoprivrednom gospodarstvu i/ili izvan njega
- Očuvanju postojećih radnih mjesta
- Povećanju obujma usluga za stanovnike ruralnog područja i poboljšanju kvalitete usluga koje se pružaju
- Poboljšanju socijalne strukture u ruralnim područjima

Krajnji korisnici ove mjere su fizičke i pravne osobe registrirane za odgovarajuću djelatnost, koji su obveznici PDV-a i pripadaju skupini mikro poduzeća.

6.5.2 Kriteriji prihvatljivosti

Opći kriteriji prihvatljivosti za ovu mjeru uključuju:

- Ulaganje mora biti u skladu sa standardima Zajednice na kraju realizacije ulaganja;
- Poduzeće / gospodarstvo mora poštovati odgovarajuće nacionalne minimalne standarde u pogledu zaštite okoliša, javnog zdravstva, zdravlja životinja i biljaka, dobrobiti životinja i sigurnosti na radu u vrijeme kada je donesena odluka o dodjeli potpore.
- Korisnik mora poslovnim planom dokazati ekonomsku održivost ulaganja na kraju realizacije.
- Korisnik ne smije imati nikakve nepodmirene obveze prema državi u trenutku prijave;
- Što se tiče profesionalnih vještina, korisnik mora ispuniti obvezu utvrđenu nacionalnim zakonodavstvom za pojedini sektor koji pokriva ova mjera (kao što je definirano u specifičnim kriterijima prihvatljivosti).
- Ako su uspostavljene lokalne razvojne strategije, definirane člankom 171(3)(b) IPA Provedbene uredbe (EC) br. 718/2007, ulaganje mora biti u skladu s tim strategijama;
- Aktivnosti sufinancirane u okviru komponente III su isključene iz potpore u okviru ove mjere.

Specifični kriteriji prihvatljivosti mjere:

- **Sektor ruralnog turizma**
 - Korisnik mora biti registriran u skladu s odredbama Zakona o ugostiteljskoj djelatnosti (NN 138/06, i naknadnim izmjenama)

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

- Ulaganja su prihvatljiva samo u područjima gdje su prihvaćeni PUR i/ili ROP i/ili ŽRS kojima se definira ruralni turizam kao razvojni sektor, inače je područje isključeno
- Ulaganja moraju biti u skladu s ulaganjima utvrđenim u povezanim PUR i/ili ROP i/ili ŽRS
- Ulaganja su prihvatljiva samo u naseljima klasificiranim u kategoriji "C" i "D" i ostalim neklasificiranim naseljima, u skladu s Pravilnikom o proglašenju i razvrstavanju turističkih mjesta u razrede (NN 122/09, 09/10, 61/10, i naknadnim izmjenama).
- Maksimalni broj ležaja je ograničen na 20 kreveta za dvije osobe / objekt (= max 40 "spavaćih" mjesta) / objekt
- **Tradicijski obrti**
 - Korisnik mora biti registriran u skladu s odredbama Zakona o obrtu (NN 49/03, i naknadnim izmjenama)
 - Ulaganja su prihvatljiva samo u područjima u kojima su prihvaćeni PUR i / ili ROP i / ili ŽRS koji definiraju tradicijske obrte kao razvojni sektor, inače je područje isključeno
 - Ulaganje mora biti u skladu s ulaganjima utvrđenim u povezanim PUR i / ili ROP i / ili ŽRS
 - Tradicijski obrti, prihvatljivi za potporu, su oni u skladu s odgovarajućim Pravilnikom (Pravilnik o tradicijskim, odnosno umjetničkim obrtima, NN 112/07, i naknadnim izmjenama).
- **Izravna prodaja**
 - Korisnik mora biti upisan u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava i u skladu s odredbama Zakona o trgovini (NN 87/08, 96/08, 116/08, i naknadnim izmjenama)
- **Pogoni za preradu na farmi**
 - Korisnik mora biti upisan u Upisnik poljoprivrednih gospodarstava
 - Prerada mlijeka, mesa i mliječnih proizvoda - korisnik mora biti registriran u skladu s odredbama:
 - 1) Pravilnika o posebnim uvjetima za objekte u poslovanju s hranom životinjskog podrijetla, koji se odobravaju pod posebnim uvjetima (NN 15/10, 133/10, i naknadnim izmjenama)
 - 2) Pravilnika o vođenju upisnika registriranih i odobrenih objekata te o postupcima registriranja i odobravanja objekata u poslovanju s hranom (NN 125/08, 55/09, 130/10, i naknadnim izmjenama)
- **Slatkovodno ribarstvo**
 - Korisnik mora biti upisan u Upisnik koncesija odobrenih za slatkovodno ribarstvo Ministarstva poljoprivrede
 - Maksimalni kapacitet je ograničen na 150 t za proizvodnju pastrve i 500 tona za proizvodnju šarana

6.5.3 Intervencijska logika

Potrebe
<p>Za Mjeru 302 moguće je ustvrditi da je adresirala nekoliko slabosti društveno-ekonomske situacije u ruralnim područjima u Hrvatskoj, kao što je utvrđeno SWOT analizom, uključujući:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Migracijski trend prema gradovima naročito mlađe ekonomski aktivne populacije i žena • Depopulaciju i staro stanovništvo u pretežno ruralnim područjima • Nižu razinu osnovne socijalne i ekonomske infrastrukture u usporedbi s urbanim regijama
Ciljevi
<ul style="list-style-type: none"> • M302 spada u prioritetnu os III, potpora s ciljem, u okviru koje je potpora bila namijenjena, između ostalog, poboljšanju kvalitete života stanovništva i/ili korisnika u ruralnim područjima, slijedeći time logiku intervencije vezanu uz kvalitetu života. Nadalje, kako je cilj bio poboljšati razvoj gospodarskih aktivnosti u ruralnim područjima, mjeru je također moguće povezati s ekonomskom logikom intervencije
Ulazni faktori
<ul style="list-style-type: none"> • Ukupni volumen sredstava u programskom razdoblju 2007. - 2013. godine, odnosno inicijalni budžet dodijeljen za sufinanciranje navedenih operativnih radnji iznosio je 23,2 milijuna eura (EU doprinos). • Operativne radnje (prihvatljivi troškovi) predviđeni za ostvarenje definiranih ciljeva bili su ograničeni na ulaganja u dugotrajnu imovinu (izgradnja ili poboljšanje nepokretne imovine; nabavka novih strojeva i opreme, uključujući računalni softver) i opće troškove koji se odnose na ulaganja (troškovi arhitekata, inženjera, konzultanta, studije izvedivosti itd.), s time da su prioritet imala ulaganja u ruralni turizam, tradicijske obrte, slatkovodno ribarstvo i sl., kao i ulaganja žena poduzetnica, mladih poduzetnika te ulaganja u područja s težim uvjetima gospodarenja u poljoprivredi (kao što je definirano Zakonom o poljoprivredi).
Izlazni pokazatelji
<p>Planirani odgovarajući rezultati obuhvaćali su 5%-tno povećanje BDV-a u poduzeća koja ostvare potporu te otvaranje 329 radnih mjesta, a predviđeni direktni učinak obuhvaćao je gospodarski rast od 5% kao i 5%-tno povećanje radne produktivnosti u poljoprivredi.</p>

6.5.4 Indikativna analiza ostvarenja budžeta

Indikativna analiza stvarnih troškova izvršena je na temelju dostupnih podataka (podaci o indikativnom budžetu i podaci o realizaciji iz IPARD baze podataka koju je ustupilo Ministarstvo poljoprivrede), a rezultati su uspoređeni s indikativnim budžetom za razdoblje 2007. - 2013. godine.

Tablica 47: M302 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.

Mjera 302 - Indikativni budžet po vrsti troška (u tisućama eura)									
Komponenta	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	2.380	-	259	2.600	1.872	3.497	2.728	13.336	244%
Potpora EU	1.785	-	194	1.950	1.404	2.623	2.046	10.002	367%
Potpora HR	595	-	65	650	468	874	682	3.334	122%
Privatni izdaci	2.380	-	259	2.600	1.872	3.497	2.728	13.336	244%
Ukupni izdaci	4.760	-	519	5.200	3.744	6.995	5.456	26.673	489%

Izvor: MofA, MA, 2016

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

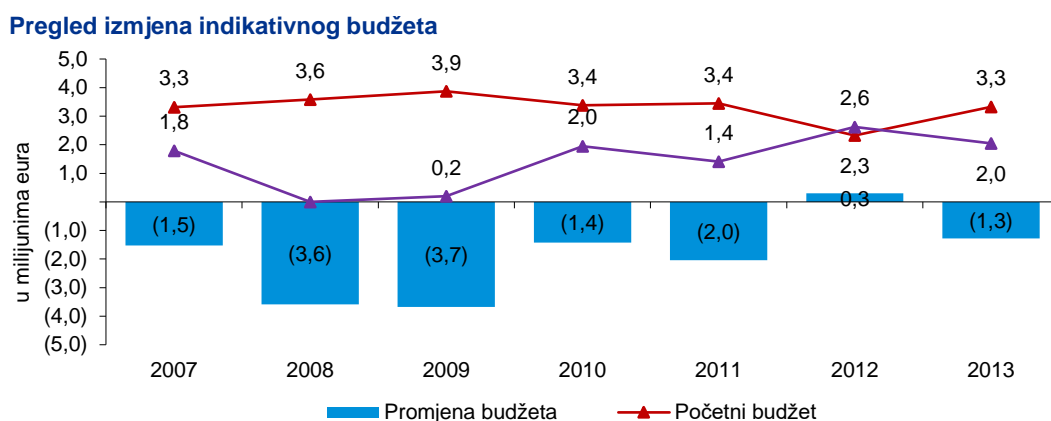
Tablica 48: M302 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.

Mjera 302 - Indikativna analiza stvarnih izdataka po sektoru (u tisućama eura)									
Komponenta	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	-	-	-	-	1.791	5.161	-	6.952	50%
Potpora EU	-	-	-	-	1.344	3.871	-	5.214	75%
Potpora HR	-	-	-	-	448	1.290	-	1.738	25%
Privatni izdaci	-	-	-	-	1.791	5.166	-	6.957	50%
Ukupni izdaci	-	-	-	-	3.583	10.327	-	13.909	100%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Usporedba indikativnog budžeta sa stvarnim troškovima pokazuje stopu isplate od **71,09%** (1H 2016: 48,6%) za Mjeru 302. Na navedeni rezultat uglavnom je utjecao prolongirani proces akreditacije i činjenica da je prvi poziv za Mjeru 302 objavljen u siječnju 2011. godine (za razdoblje od 3. siječnja do 31. ožujka 2011. godine).

Slika 59: M302 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva)

Na prethodnom grafikonu gore, prikazana je usporedba inicijalnog indikativnog budžeta²⁸ i aktualnog indikativnog budžeta²⁹. Smanjenje budžeta u 2008. godini proizašlo je iz povrata sredstava u iznosu od 3,6 milijuna eura, što predstavlja 14,2% od ukupnog povrata za 2008. godinu (od ukupno 25,3 milijuna eura). U sličnom iznosu izvršen je povrat i za 2009. godinu.

Ukupno smanjenje budžeta za Mjeru 302 iznosi 12,8 milijuna eura, od čega se jedan dio odnosi na prijenos sredstava u iznosu od oko 2,6 milijuna eura vezanih uz sektor gljivarstva u Mjeru 101 (odobreno od strane Europske Komisije 25. siječnja 2012. godine, u okviru četvrtih izmjena IPARD programa), a preostali dio se uglavnom odnosi na povrat sredstava.

Tablica 49: M302 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)

Mjera 302 - Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i trenutni budžet									
Komponenta EU	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	Ukupno	% plaćeno
Inicijalni budžet	3.315	3.584	3.870	3.380	3.445	2.324	3.324	23.242	21,9%
Trenutni budžet	1.785	-	194	1.950	1.404	3.090	2.046	10.469	48,6%
Ukupno plaćeno	-	-	-	-	1.484	3.609	-	5.093	-

Prilikom usporedbe omjera plaćanja za inicijalni budžet i završni budžet u promatranom razdoblju, omjer plaćanja u odnosu na inicijalni budžet (21,9%) znatno je niži u odnosu na završni budžet

²⁸ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2009. godine te izmjene iz kolovoza 2012. i rujna 2013. godine

²⁹ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2015. godine

Ministarstvo poljoprivrede

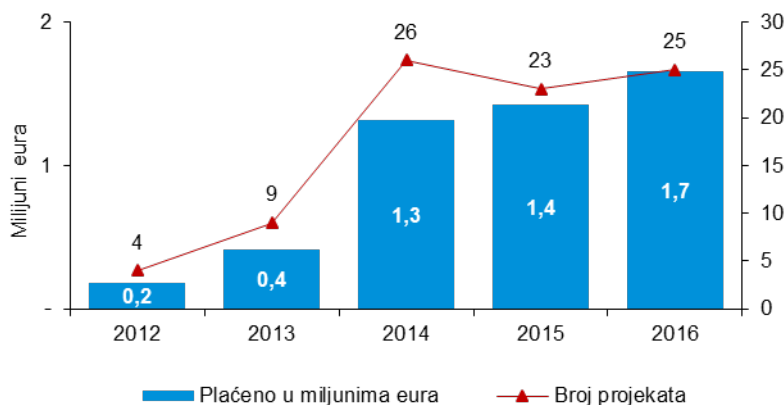
Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

(48,6%), uglavnom zbog povrata sredstava za Mjeru 302. Ukupno smanjenje budžeta iznosi do 12,7 milijuna eura.

Slika 60: M302 Pregled plaćanja po godini isplate sredstava (EU sredstva)

Mjera 302 - Pregled plaćanja po godini isplate sredstava

Tablica 50: M302 Pregled budžeta po sektorima za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 302 - Indikativni budžet po sektoru (u tisućama eura)									
Sektor	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Ruralni turizam	2.190	-	239	2.392	1.722	3.218	2.510	12.269	225%
Obrti	333	-	36	364	262	490	382	1.867	34%
Izravna prodaja	333	-	36	364	262	490	382	1.867	34%
Pogoni za preradu	857	-	93	936	674	1.259	982	4.801	88%
Ruralne usluge	476	-	52	520	374	699	546	2.667	49%
Slatkovodno ribarstvo	238	-	26	260	187	350	273	1.334	24%
Obnovljivi izvori energije	333	-	36	364	262	490	382	1.867	34%
Ukupno sektora	4.760	-	519	5.200	3.744	6.995	5.456	26.673	489%

Izvor: MofA, MA, 2016

Tablica 51: M302 Pregled realizacije po sektorima za razdoblje 2007. – 2013. (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 302 - Indikativna analiza stvarnih izdataka po sektoru (u tisućama eura)									
Sektor	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Ruralni turizam	-	-	-	-	1.791	5.161	-	6.952	73%
Obrti	-	-	-	-	145	53	-	198	2%
Izravna prodaja	-	-	-	-	-	-	-	-	0%
Pogoni za preradu	-	-	-	-	115	39	-	154	2%
Ruralne usluge	-	-	-	-	-	35	-	35	0%
Slatkovodno ribarstvo	-	-	-	-	-	76	-	76	1%
Obnovljivi izvori energije	-	-	-	-	-	2.065	-	2.065	22%
Ukupno sektori	-	-	-	-	2.052	7.429	-	9.481	100%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

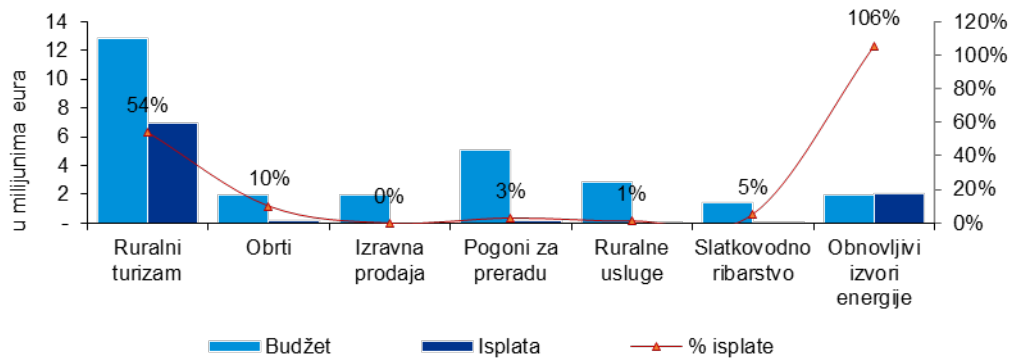
Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 61: M302 Usporedba indikativnog budžeta i stvarnih troškova (ukupna javna i privatna sredstva)

Usporedba indikativnog budžeta i stvarnih izdataka

6.5.5 Indikativna analiza po gospodarskom sektoru

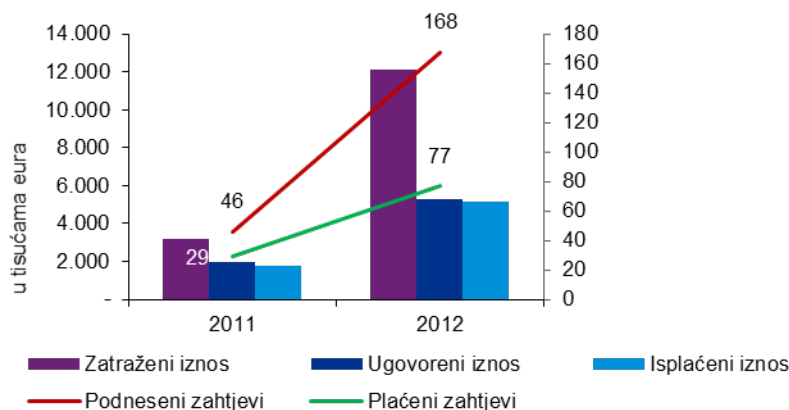
Tablica 52: M302 Pregled plaćanja za sektor ruralnog turizma (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 302 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)							
Ruralni turizam	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate	
2011	46	3.161	29	1.979	1.791	90,5%	
2012	168	12.125	77	5.316	5.161	97,1%	
Ukupno	214	15.286	106	7.295	6.952	95,3%	

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 62: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor ruralnog turizma (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled plaćanja za sektor

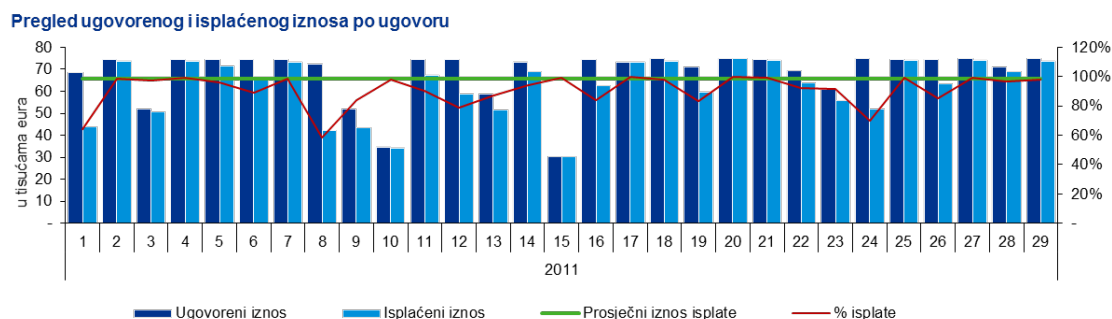
Plaćanja u sektoru ruralnog turizma bila su najveća za projekte iz 2012. godine kada je interes (broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost tražene potpore) bio ujedno i najveći. U odnosu na ukupnu iskorištenost sredstava u navedenom sektoru, većina sredstava, oko 74,2%, isplaćena je projektima iz ove godine.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

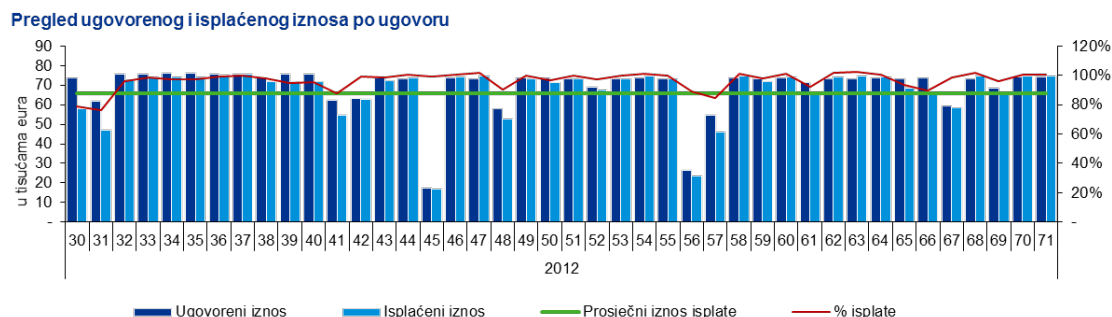
1. kolovoza 2017. godine

Slika 63: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor ruralnog turizma u 2011. godini (ukupna javna i privatna sredstva)

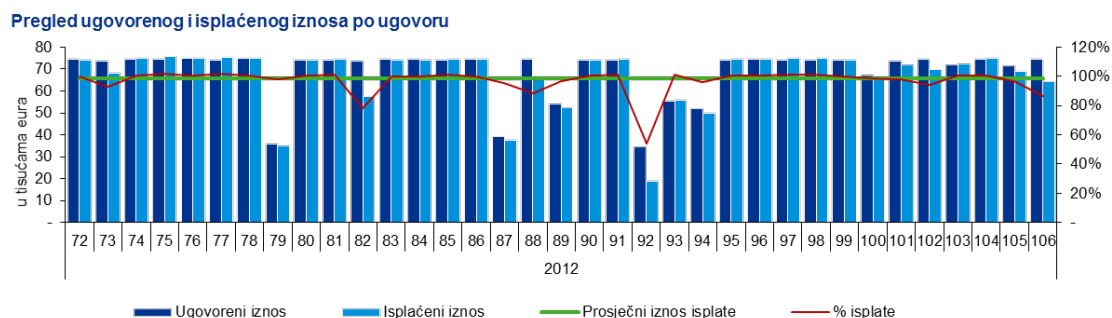
U 2011. godini, većina ugovorenih projekata je u većini slučajeva isplaćena u punom iznosu, što ukazuje na visoku stopu isplate u 2011. godini (86,8%).

Slika 64: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor ruralnog turizma u 2012. godini (prvi dio) (ukupna javna i privatna sredstva)

U usporedbi s prethodnom godinom, u 2012. godini značajan broj projekata nije isplaćen i utjecaj na prosječnu stopu isplate je bio značajan za prvi dio analiziranih projekata uzimajući u obzir podatke o plaćanju od 30. lipnja 2016. Međutim, do kraja 2016. godine većina tih projekata je isplaćena.

Slika 65: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor ruralnog turizma u 2012. godini (drugi dio) (ukupna javna i privatna sredstva)

Negativan trend u smanjenju isplate prisutan je također i u drugom dijelu analiziranih projekata od 2012. kada su uzeti u obzir podaci o plaćanju od 30. lipnja 2016. godine. Do kraja 31. prosinca 2016. godine preostali projekti su isplaćeni.

Od 214 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 106 ih je ugovoreno, što znači da je oko 49,5% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima, što predstavlja 48% ukupne zatražene vrijednosti potpore za ovaj sektor.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 106 projekata (100%) su isplaćena, što predstavlja 95,3% (1H 2016: 49.1%) ukupne ugovorene vrijednosti za ovaj sektor.

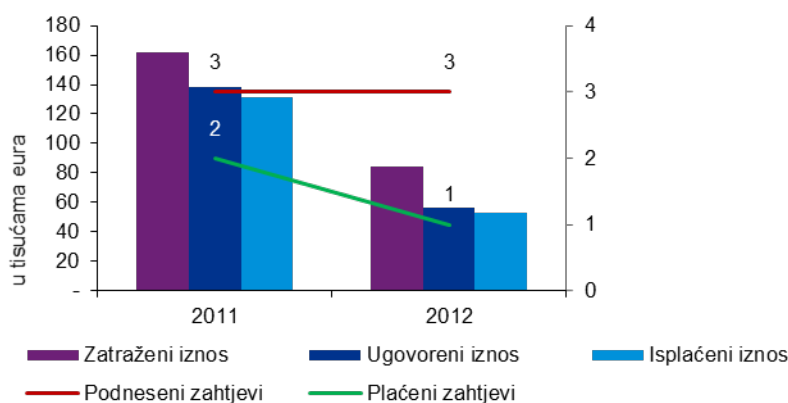
Tablica 53: M302 Pregled plaćanja za sektor tradicijskih obrta (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 302 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)							
Tradicijski obrti	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate	
2011	3	162	2	139	132	95,0%	
2012	3	85	1	57	53	93,5%	
Ukupno	6	247	3	195	185	94,5%	

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 66: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor tradicijskih obrta (ukupna javna i privatna sredstva)

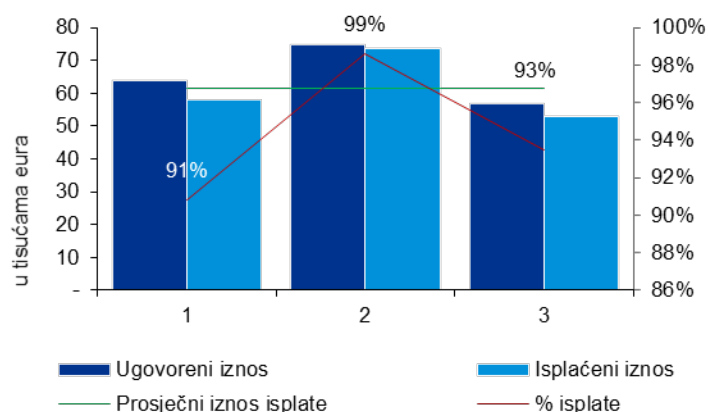
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja projekata u sektoru tradicijskih obrta izvršena su samo za projekte iz 2011. godine.

Slika 67: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor tradicijskih obrta (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 6 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 3 su ugovorena, što znači da je oko 50% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima, što predstavlja 79% ukupne zatražene vrijednosti potpore za ovaj sektor.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 3 projekta (100%) su isplaćena, što predstavlja 94,5,4% ukupne ugovorene vrijednosti za taj sektor.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

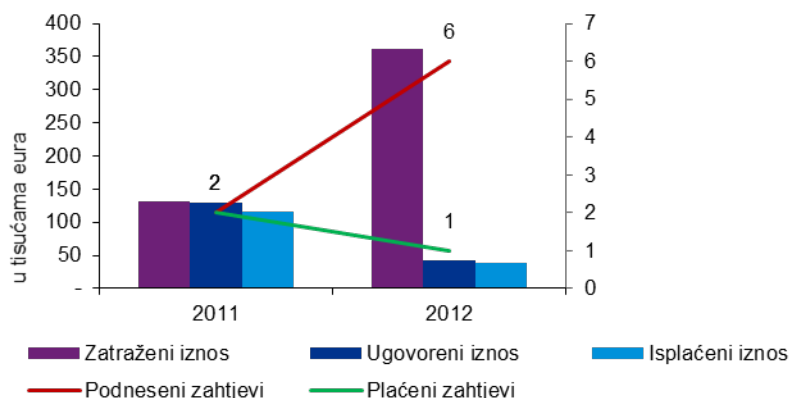
Tablica 54: M302 Pregled plaćanja za sektor pogona za preradu (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 302 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Pogoni za preradu	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2011	2	131	2	129	115	89,5%
2012	6	361	1	43	39	90,1%
Ukupno	8	492	3	172	154	89,6%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 68: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor pogona za preradu (ukupna javna i privatna sredstva)

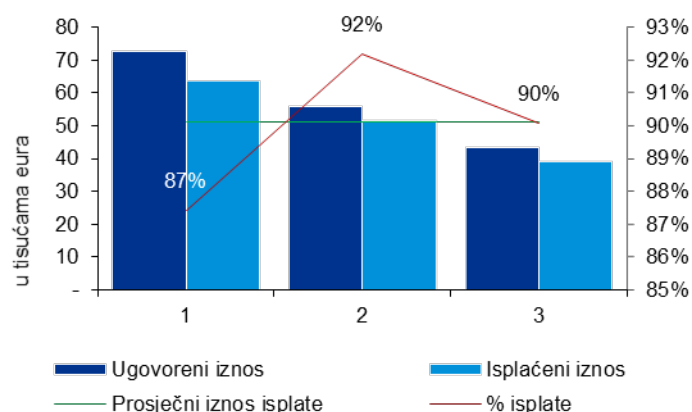
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja u sektoru pogona za preradu na poljoprivrednim gospodarstvima bila su najviša u 2011. godini, dok je interes (broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost tražene potpore) bio najveći u 2012. godini. U usporedbi s ukupnom iskorištenosti sredstava u navedenom sektoru, većina sredstava, oko 75% isplaćena su za projekte iz ove godine (2011.).

Slika 69: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor pogona za preradu (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 8 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 3 su ugovorena, što znači da je oko 38% projekata udovoljilo zahtjevima navedenim u objavljenim pozivima, što predstavlja 35% ukupno zatražene vrijednosti potpore za ovaj sektor.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, sva 3 projekta su isplaćena, što predstavlja 89,6% (1H 2016: 89.6%) ukupne ugovorene vrijednosti za navedeni sektor.

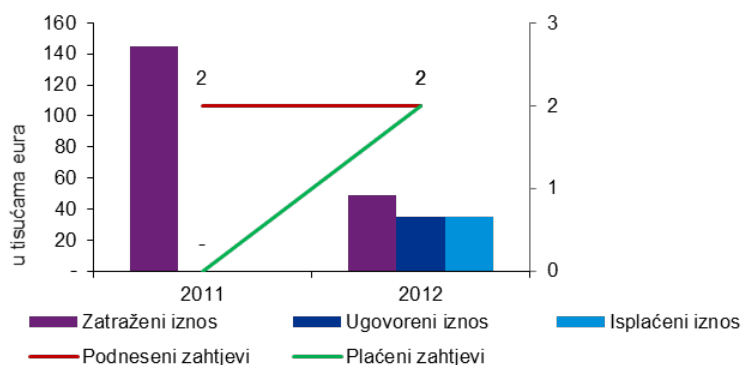
Tablica 55: M302 Pregled plaćanja za sektor ruralnih usluga (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 302 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Ruralne usluge	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2011	2	145	-	-	-	-
2012	2	49	2	35	35	99,3%
Ukupno	4	194	2	35	35	99,3%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 70: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor ruralnih usluga (ukupna javna i privatna sredstva)

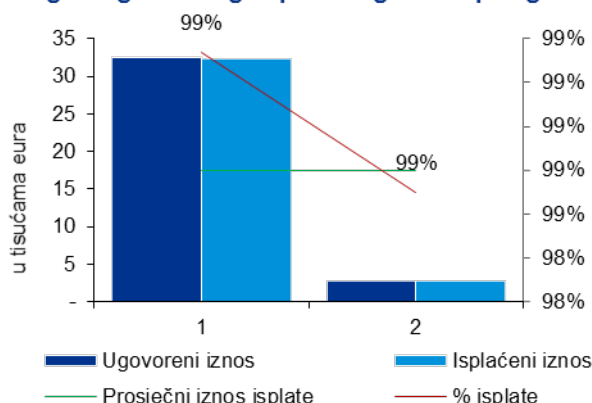
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja za projekte u sektoru ruralnih usluga izvršena su samo u 2012., dok je interes (broj zahtjeva za potporu i ukupna vrijednost tražene potpore) bio najveći u 2011. godini.

Slika 71: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor ruralnih usluga (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 4 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 2 su ugovorena, što znači da je oko 50% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima, što predstavlja 18,4% ukupne zatražene vrijednosti za potporu za navedeni sektor.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, oba projekta su isplaćena, što predstavlja 99,3% ukupne vrijednosti ugovora za navedeni sektor.

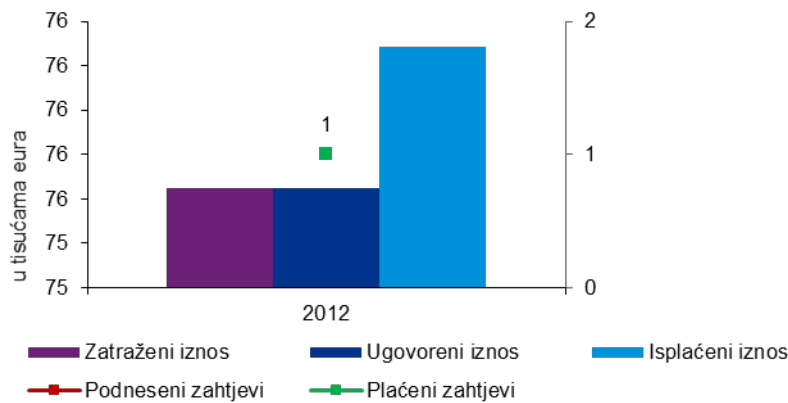
Tablica 56: M302 Pregled plaćanja za sektor slatkovodnog ribarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 302 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Slatkovodno ribarstvo	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2012	1	76	1	76	76	100,8%
Ukupno	1	76	1	76	76	100,8%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 72: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor slatkovodnog ribarstva (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja za projekte u sektoru slatkovodnog ribarstva izvršena su samo za jedan projekt.

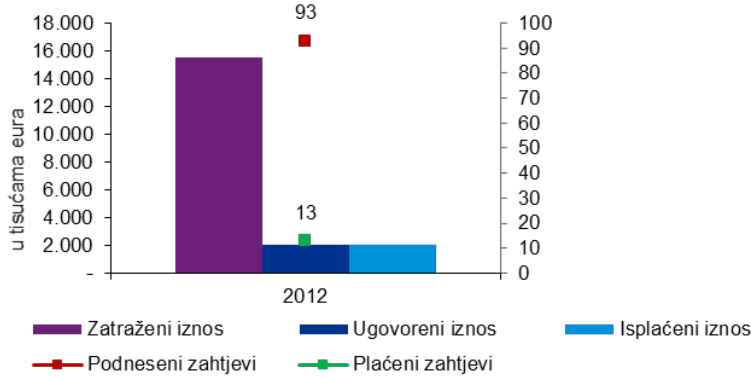
Tablica 57: M302 Pregled plaćanja za sektor obnovljivih izvora energije (ukupna javna i privatna sredstva)

Mjera 302 Pregled po gospodarskom sektoru (u tisućama eura)						
Obnovljiva energija	Podneseni zahtjevi	Zatraženi iznos	Plaćeni zahtjevi	Ugovoreni iznos	Isplaćeni iznos	% isplate
2012	93	15.558	13	2.060	2.041	99,1%
Ukupno	93	15.558	13	2.060	2.041	99,1%

Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Slika 73: M302 Pregled podnesenih, ugovorenih i plaćenih prijava po IPARD godini za sektor obnovljivih izvora energije (ukupna javna i privatna sredstva)

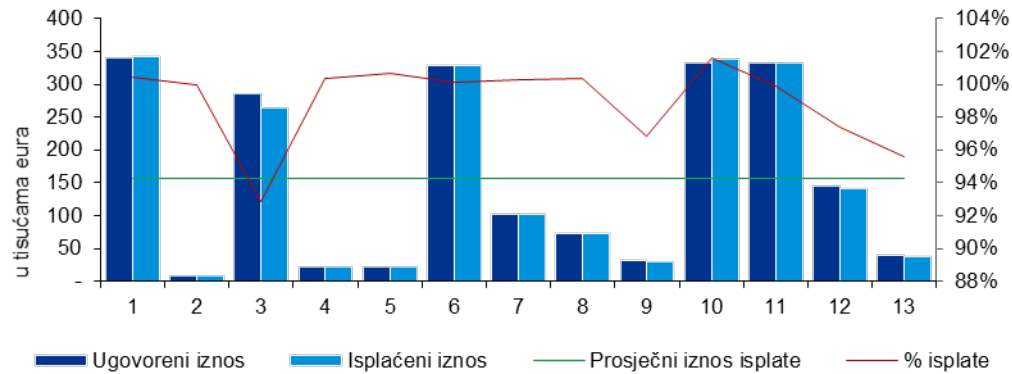
Pregled plaćanja za sektor

Plaćanja u sektoru obnovljivih izvora energije izvršena su samo za projekte iz 2012.

Slika 74: M302 Pregled ugovorenih i isplaćenih projekata za sektor obnovljivih izvora energije (ukupna javna i privatna sredstva)

Pregled ugovorenog i isplaćenog iznosa po ugovoru

Od 93 projekata koji su se prijavili za potporu u promatranom razdoblju, 13 ih je ugovoreno, što znači da je oko 14% projekata udovoljilo kriterijima navedenim u objavljenim pozivima, što predstavlja 13,2% ukupno zatražene vrijednosti potpore za navedeni sektor.

U odnosu na ukupan broj ugovorenih projekata, 13 projekata (100%) je isplaćeno, što predstavlja 99,1% ukupne vrijednosti ugovora za navedeni sektor.

6.6 Mjera 501 – Tehnička pomoć

6.6.1 Opis mjere

Mjera obuhvaća usluge tehničke pomoći. Ova usluga je opravdana za potporu troškovima vezanim uz provedbu Programa.

Mjera se odnosi na tehničku pomoć reguliranu člankom 182 IPA provedbene Uredbe (EK) br. 718/2007.

Cilj ove mjere je pomoć u provedbi i praćenju Programa i mogućim naknadnim izmjenama. Ciljevi uključuju:

- Pružanje potpore praćenju Programa
- Osiguravanje odgovarajućeg toka informacija i publiciteta
- Potpora studijama, posjetima i seminarima
- Pružanje potpore za vanjskim stručnjacima
- Pružanje potpore evaluaciji Programa
- Pružanje potpore budućoj provedbi Nacionalne mreže za ruralni razvoj

Korisnik aktivnosti u okviru mjere za tehničku pomoć je Ministarstvo poljoprivrede, Upravljačko tijelo Programa.

6.6.2 Prihvatljivi izdaci

U sklopu ove mjere sljedeće aktivnosti su prihvatljive pod uvjetom da su obuhvaćene akcijskim planom tehničke pomoći koji je prethodno odobrio Odbor za praćenje:

- Izdaci za sastanke Odbora za praćenje, uključujući troškove svih stručnjaka i ostalih sudionika, gdje se nužnim smatra njihovo prisustvo kako bi se osigurao učinkovit rad Odbora
- Ostali izdaci potrebni za obavljanje dužnosti Odbora za praćenje koji spadaju u sljedeće kategorije:
 - Stručna pomoć za razmatranje i ispitivanje programskih osnova i pokazatelja
 - Stručnjaci za pomoć ili savjetovanje Odbora za praćenje u vezi provedbe i funkcioniranja postupaka praćenja
 - Izdaci vezani uz sastanke i pomoćne zadaće radnih skupina
 - Troškovi informativnih i reklamnih kampanja, uključujući troškove tiskanja i distribucije.
 - Troškovi prijevoda i tumačenja na zahtjev Komisije, ne uključujući one potrebne za primjenu indikativnih, sektorskih i financijskih sporazuma.
 - Seminari, izdaci vezani uz posjete i seminare. Svaki posjet i seminar zahtijevaju podnošenje pravovremenog pisanog izvješća Odboru za praćenje.
 - Izdaci vezani uz pripremu mjera u Programu kako bi se osigurala njihova učinkovitost, uključujući one mjere čija je primjena predviđena u kasnijoj fazi.
 - Izdaci za ocjenjivanja (evaluacije) Programa.
- Izdaci vezani uz uspostavu i rad Nacionalne mreže koja podupire koordinaciju pripremnih aktivnosti i provedbus lokalnih strategija ruralnog razvoja.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

6.6.3 Indikativna analiza ostvarenja budžeta

Indikativna analiza stvarnih troškova izvršena je temeljem dostupnih podataka (podaci o indikativnom budžetu i podaci o realizaciji iz IPARD baze podataka koju je ustupilo Ministarstvo poljoprivrede), a rezultati su uspoređeni s indikativnim budžetom za razdoblje 2007. - 2013.

Tablica 58: M501 Pregled budžeta po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.

Mjera 501 - Indikativni budžet po vrsti troška (u tisućama eura)									
Komponenta	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	-	-	-	-	166	120	120	405	100%
Potpora EU	-	-	-	-	133	96	96	324	80%
Potpora HR	-	-	-	-	33	24	24	81	20%
Privatni izdaci	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukupni izdaci	-	-	-	-	166	120	120	405	100%

Izvor: MofA, MA, 2015

Tablica 59: M501 Pregled realizacije po vrsti troška za razdoblje 2007. – 2013.

Mjera 501 - Indikativna analiza stvarnih izdataka po vrsti troška (u tisućama eura)									
Komponenta	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2007-2013	
Javni izdaci od čega:	-	-	-	-	-	74	287	361	100%
Potpora EU	-	-	-	-	-	59	230	289	80%
Potpora HR	-	-	-	-	-	15	57	72	20%
Privatni izdaci	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Ukupni izdaci	-	-	-	-	-	74	287	361	100%

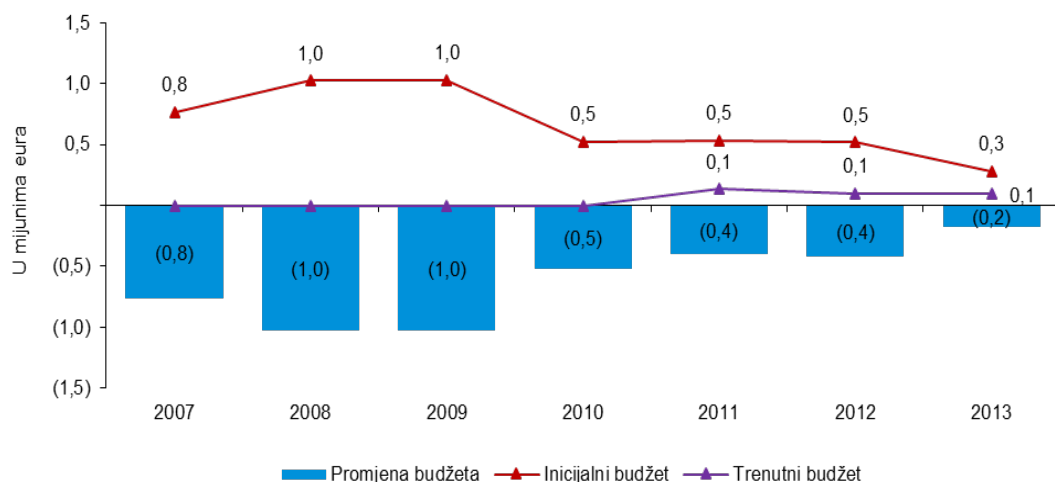
Izvor: Indikativna KPMG analiza na temelju podataka osiguranih od strane Ministarstva poljoprivrede (IPARD baza od 31. prosinca 2016)

Većina troškova odnosila se na fiksne troškove vezane uz: nabavu aviokarata, karata za vlak, autobus ili brod; korištenje privatnih automobila u službene svrhe; pretplate na tiskane ili online publikacije; dnevnice; troškove smještaja za domaća putovanja u Republici Hrvatskoj i međunarodna putovanja; i troškove prevođenja.

Slika 75: M501 Pregled izmjena indikativnog budžeta (EU sredstva)

0

Pregled izmjena indikativnog budžeta

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Na prethodnom grafikonu, prikazana je usporedba inicijalnog indikativnog budžeta³⁰ i aktualnog indikativnog budžeta³¹. Smanjenje budžeta u 2008. godini proizašlo je iz povrata sredstava u iznosu od 1,0 milijun eura što predstavlja 4% od ukupnog iznosa povrata za 2008. godinu (od ukupno 25,3 milijuna eura).

Ukupno smanjenje budžeta za Mjeru 501 iznosi 4,3 milijuna eura, od čega se većina odnosi na povrat raspoloživih sredstava, a manji dio se odnosi na prijenos budžeta na druge mjere (Mjera 101 i Mjera 301).

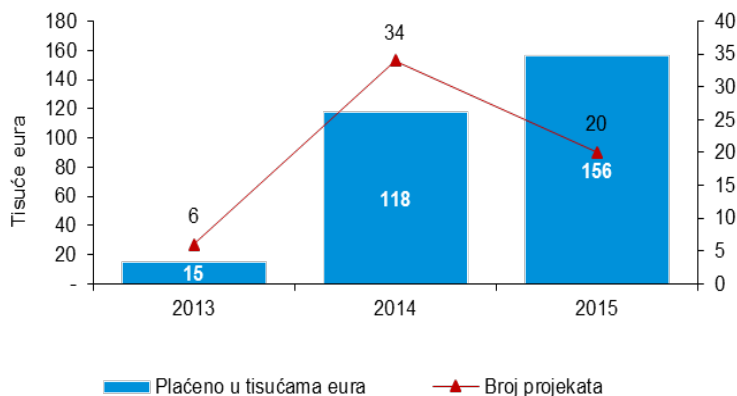
Tablica 60: M501 Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet (EU sredstva)

Mjera 501 - Omjer plaćanja u odnosu na inicijalni i trenutni budžet										
Komponenta EU	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	Ukupno	% plaćeno
Inicijalni budžet	765	1.024	1.032	520	530	516	277	-	4.664	6,2%
Trenutni budžet	-	-	-	-	133	96	96	-	324	89,0%
Ukupno plaćeno	-	-	-	-	-	-	59	230	289	-

Kada se uspoređuju omjer plaćanja za inicijalni budžet i završni budžet u promatranom razdoblju, omjer plaćanja u odnosu na inicijalni budžet (6,2%) znatno je niži u odnosu na završni budžet (89%) uglavnom zbog povrata sredstava za Mjeru 501. Ukupno smanjenje budžeta iznosi do 4,3 milijuna eura.

Slika 76: M501 Pregled plaćanja po godini isplate sredstava (EU sredstva)

Mjera 501- Pregled plaćanja po godini isplate sredstava

³⁰ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2009. godine te izmjene iz kolovoza 2012. i rujna 2013. godine

³¹ IPARD Program 2007. – 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj – lipanj 2015. godine

7 Ocjena ispunjenja ciljnih indikatora i odgovori na evaluacijska pitanja vezana za pojedine mjere

U našem izvješću o zatečenom stanju iz kolovoza 2016. godine, naveli smo analizu protučinjeničnog učinka (eng. Counterfactual analysis), metoda razlike-u-razlikama (eng. Difference-in-differences) kao alat za mjerenja najvećih programskih mjera (101 i 103). Baza podataka FADN predstavlja glavni izvor podataka ove metode, međutim radi svojih nedostataka i nedovoljnog broja podataka vezanih uz poljoprivredna gospodarstva koja su dobila sredstva iz IPARD programa (samo njih 16 od ukupno 273 dostupno je u bazi podataka) nije se moguće osloniti na analizu protučinjeničnog učinka. Ministarstvo poljoprivrede upoznato je s navedenim problemom putem e-maila poslanog 7. listopada 2016. godine.

Kako bi prevladali nepotpunost FADN podataka, uložili smo dodatan napor u odnosu na dogovoreni opseg aktivnosti unutar izvješća o zatečenom stanju te prikupili podatke temeljene na istraživanju mišljenja korisnika. Upitnici su bili proslijeđeni ciljanim korisnicima kojima je bila dodijeljena i isplaćena potpora iz IPARD programa. Opisana procjena temeljena na podacima upitnika nije standardna metodologija evaluacije utjecaja, ali nudi održivu opciju za kvantitativnu evaluaciju, posebno kao dodatnu metodu za evaluaciju efektivnog učinka.

Stoga, zbog nedostatka kvantitativnih podataka iz FADN baze, pri odgovaranju na evaluacijska pitanja na razini mjera i specifičnih programa djelomično smo se oslonili na podatke iz istraživanja mišljenja korisnika i prvenstveno na druge kvalitativne metode i deskriptivnu analizu.

7.1 Mjera 101 - Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice

Evaluacija vrijednosti indikatora

Mjera 101 je, uz mjeru 103 prva implementirana. Europska komisija je dala odobrenje Republici Hrvatskoj za akreditaciju obje mjere, 30. studenog 2009. godine.

Ukupna ugovorena potpora na dan 31. prosinca 2016. iznosi **47,75 milijuna eura** ukupnih javnih sredstava (30. lipanj 2016. godine: 51,77 milijuna eura).

Tijekom trajanja programa (od 4. siječnja 2010. do 31. prosinca 2014. godine) zaprimljeno je ukupno 520 projektnih prijava za mjeru 101. Što se tiče ukupnog broja zaprimljenih prijava, 10,6% je zaprimljeno u 2010. godini (55 prijava), 19,4% u 2011. godini (101 prijava), 14,8% u 2012. godini (77 prijava), 37,1% u 2013. (193 prijava), a 18% u 2014. godini (94 prijava).

Realizacija pojedinih indikatora može se promatrati kroz donju tablicu. Relativno visoka realizacija izlaznih indikatora (zaprimljeni i ugovoreni zahtjevi, broj gospodarstva i ukupni opseg ulaganja, u prosjeku iznad 85%) ukazuje na to da je postojao zadovoljavajući interes korisnika.

U pogledu indikatora rezultata, većina korisnika su uključivala tvrtke i obiteljska poljoprivredna gospodarstva (više od 90% od ugovorene potpore). Ipak, u pogledu pristiglih zahtjeva i realizacije budžeta, izdvojeni sektori, uključujući sektor mlijeka i jaja bili su nedovoljno iskorišteni. Nadalje i segment rukovanja gnojivom također pokazuje nedovoljnu iskorištenost i nizak interes od potencijalnih korisnika.

Nadalje, postoji indikacija da su inicijalne ciljane vrijednosti pojedinih indikatora (npr. Povećanje u dodanoj bruto vrijednosti u poduzećima/ gospodarstvima koja su dobila potporu, Ekonomski rast u poljoprivredi – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), Produktivnost rada u poljoprivredi – promjene u bruto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE)) potencijalno postavljene bez prethodne analize čineći usporedbu planiranih i ostvarenih indikatora nerealnom. Ovi indikatori nisu bili re-evaluirani u prethodnim razdobljima kako bi se pružilo odgovarajuće mjerenje ostvarenja ili uspjeha indikatora.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 61: M101 Pregled realizacije indikatora

Pregled realizacije indikatora za Mjeru 101										
Razina praćenja/procjene	Ciljevi	Odgovarajući indikatori	Vrsta indikatora	Ciljana vrijednost	30.06.2016.		31.12.2016		30.06.2017	
					Vrijednost	% realizacije	Vrijednost	% realizacije	Vrijednost	% realizacije
Mjera 101	Poboljšati gospodarsko stanje gospodarstva putem bolje iskorištenosti proizvodnih čimbenika, uključujući približavanje farmi standardima	Izlazni	Broj zaprimljenih prijava	613	520	85%	520	85%	520	85%
			Broj odabranih prijava	350	304	87%	289	83%	289	83%
			Broj farmi/ gospodarstva koji su dobili potporu	276	255	92%	290	105%	290	105%
			Ukupni opseg ulaganja (EUR)	152.029.440,0	99.020.604,5	65%	91.302.909,0	60%	91.302.909	60%
Os 1	Restrukturirati i razviti fizički potencijal	Rezultat	Povećanje bruto dodane vrijednosti (BDV) farmi koja su dobila potporu,%	5	12,58	252%	12,58	252%	3,19	64%
			Broj farmi/ gospodarstva koji su dostigli standarde zajednice	193	252	131%	290	150%	290	150%
			od čega, mlijeko	77	32	42%	34	44%	34	44%
			od čega, rukovanje gnojivom	168	40	24%	52	31%	52	31%
			od čega, jaja	14	13	93%	13	93%	13	93%
Program	Poboljšati konkurentnost u poljoprivrednom sektoru	Učinak	Gospodarski rast - neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), %	5	0,21	4,24%	0,24	4,82%	0,24	4,82%
			Proizvodnost rada - promjena u bruto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), %	5	39,66	793%	39,66	793%	39,66	793%

Izvor: Indikativna KPMG analiza

Računanje indikatora – Metodologija

- a) Broj zaprimljenih prijava – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- b) Broj odobrenih prijava – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- c) Broj farmi/gospodarstava koji su dobili potporu – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- d) Ukupan opseg ulaganja – temeljeno na tablicama praćenja dobivenih od strane Agencije za plaćanje (javni i privatni doprinos);
- e) Povećanje bruto dodane vrijednosti (BDV) farmi/gospodarstava koja su dobila potporu – procjena na temelju FADN baze podataka;

Procjene indikatora rezultata "Povećanje bruto dodane vrijednosti farmi/gospodarstava koja su dobila potporu" i indikatora učinka "Gospodarski rast" i "Proizvodnost rada" temelje se na FADN bazi podataka. S tim u svezi, postoji nekoliko aspekata koji trebaju postojati. Mali broj korisnika u FADN uzorku (16) rezultiralo je ograničenom uporabom učinka protučinjenične procjene kao što je spomenuto ranije u izvješću. Ipak, navedeni indikatori rezultata i učinka izračunati su kako bi se procijenile indikativne promjene koje se mogu pripisati određenom programu, za koji je primjerena metoda protučinjenične procjene. Zbog nedostatka sustava ponderiranja, procjene ne treba shvatiti kao predstavnike cijele skupine farmi/gospodarstava koja su dobila potporu. U FADN bazi podataka ne postoje zasebne varijable za primljene potpore putem pojedinih mjera, tako da su mogućnosti za procjenu učinaka specifičnih mjera uz pomoć FADN baze podataka ograničene. Priroda Mjere 101 omogućava procjenu promjena u podacima koji se odnose na navedenu mjeru.

Procjena u odnosu na povećanje bruto dodane vrijednosti prikazane u tablici gore, značajna je samo na razini značajnosti od 20%, ali se čini da će biti dosljedna kroz nekoliko procjena. Nedostatak razine značajnosti može biti bilo zbog nedostatka promatranja ili nedostatka postojećeg stvarnog učinka. Potencijalno povećanje od 12,58% u razini BDV među farmama/gospodarstvima koji su dobili potporu (u odnosu na razine u 2013. godini) značilo bi apsolutnu povećanje u iznosu od 71.000 kuna radi potpore Programa.

Kao drugo, procijenili smo pokazatelje na temelju podataka prikupljenih putem korisničkog upitnika. Podaci prikupljeni u lipnju 2017. sastojali su se od 88 odgovora nakon čišćenja podataka u vezi s Mjerom 101, što predstavlja 31% svih korisnika mjera. U istraživanju mišljenja su korisnici upitani o povećanju njihove dobiti i omjeru ove dobiti koja se prema njihovom mišljenju može pripisati financijskoj potpori. Korisnici su mogli odgovoriti odabirom između četiri kategorije kao što su "povećanje od 5% do 10%" ili "povećanje od 10% do 15%" u slučaju povećanja dobiti. U slučaju omjera povećanja povezanih s potporom bilo je također četiri mogućnosti: "0-25%", "25-50%", "50-75%", "75-100%". U gotovo svim slučajevima izračunali smo s prosječnim gornjim i donjim granicama kategorije - na primjer 37,5%, ako je netko odabrao drugu opciju. Veliki broj korisnika je odgovorio na pitanje o povećanju profita s "ispod 5%" ili "iznad 15%". U tim slučajevima izračunali smo s 2,5% odnosno 16%. Ove pretpostavke omogućuju nižu procjenu učinka koji je programska podrška imala na dobit podržanih poduzeća. Povećanje dobiti ostvarene potporom može se izračunati množenjem dvaju odgovora u slučaju svakog pojedinog ispitanika.

Na temelju podataka, prosječni učinak potpore je povećanje od 3,2% u dobiti dobivenog poljoprivrednog gospodarstva (povećanje dobiti u iznosu od 18.000 kuna po poduzeću). To je znatno niže od procjene na temelju FADN podataka (12,58%), ali je u skladu s činjenicom da je to niža procjena (zbog izračuna s 16% povećanja profita, kada su odgovori bili "iznad 15%") i također s razlikama između definicija dobiti i BDV-a. BDV ne uključuje nužno poreze, ali uključuje potrošnju ljudi koji žive na farmi kada se računa o ukupnom proizvodu nasuprot

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

dobiti, pri čemu se promet ostvaruje samo prodajom. S obzirom na te razlike, realno je pretpostaviti da bi povećanje dobiti moglo biti niže od povećanja BDV-a.

Opisana procjena temeljena na podacima upitnika nije standardna metodologija evaluacije utjecaja, ali nudi održivu opciju za kvantitativnu evaluaciju, posebno kao dodatnu metodu za evaluaciju efektivnog učinka.

- f) Broj farmi/gospodarstava koji su dostigli standarde Zajednice – temeljeno na broju dovršenih projekata danih u tablicama praćenja dobivenih od strane Agencije za plaćanje; s obzirom da je Opći kriteriji prihvatljivosti definirao da ulaganje mora biti u skladu s relevantnim standardima Zajednice na kraju njegove realizacije, za sve završeni projekte smatra se da su dostigli te standarde;
- g) Od čega, mlijeko – temeljeno na broju dovršenih projekata danih u tablicama praćenja dobivenih od strane Agencije za plaćanje;
- h) Od čega, rukovanje gnojivom – temeljeno na broju dovršenih (plaćenih) projekata i opisa ulaganja danih u bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- i) Od čega, jaja – temeljeno na broju dovršenih projekata danih u tablicama praćenja dobivenih od strane Agencije za plaćanje;
- j) Gospodarski rast – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), % – procjena temeljena na FADN bazi podataka;

Gospodarski rast zbog potpore programa izveden je iz povećanja BVA farmi/gospodarstva koji su dobili potporu, te rezultat također nije značajan. Niti mrtvi teret niti multiplikacijski učinak izračuna nisu bili dostupni, tako da je efekt veličine gospodarstva bio izračunat isključivo na temelju prijašnjih procjena BVA i agregiranih BVA podataka poljoprivrednog sektora Hrvatske dostupnih na Eurostatu. Indikator se izračunava kao omjer ukupnog dobitka podržanih farmi (sektorski učinak) u usporedbi s izvornom razinom BDV-a cjelokupnog sektora.

U FADN bazi podataka nema zasebnih varijabli za podršku dobivenu različitim mjerama pa su mogućnosti za procjenu učinaka za specifične pojedine mjere uz pomoć FADN podataka ograničene. Umjesto da samo kvantificira učinak Mjere 101, procjena bi se trebala shvatiti kao opći učinak financijskih subvencija na poljoprivredni sektor, dodijeljen u kontekstu programskih osi 1 i 3.

- k) Produktivnost rada – promjena u bruto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BVA/FTE), % - procjena temeljena na FADN bazi podataka.

Jedini slučaj gdje je metoda razlike-u-razlici s sklonosti podudaranja rezultata proizvela statistički značajan (na razini od 1%, $R^2=0,05$) rezultat bila je produktivnost rada, izražena u BVA/AWU. Prosječno povećanje u farmama/gospodarstvima koji su dobili potporu (16) koje se može pripisati potpori bilo je 57.000 kuna, što označuje povećanje od približno 40% razine produktivnosti rada u odnosu na razinu u 2013. godini.

Pitanje 1

Kako i u kojem opsegu je Mjera 101 doprinijela restrukturiranju farmi?

Kao što je naznačeno u IPARD programu, kriterij prihvatljivosti uključuje najmanji raspon usluga koje bi trebale biti ponuđene, pokrivajući na taj način dobru poljoprivrednu praksu, standarde zaštite na radu i zakonske zahtjeve upravljanja. Nadalje, ova mjera postavlja ciljeve podizanja minimalnih standarda zajednice, modernizacije sustava proizvodnje kao i poboljšanja sveukupne učinkovitosti i kvalitete proizvoda.

Većina korisnika mjere 101 su poduzeća i obiteljska poljoprivredna gospodarstva (preko 90% ugovorene potpore). Većina podnositelja zahtjeva bila je iz sektora voća i povrća, mlijeka, ulja

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

žitarica te usjeva. S druge strane, proizvođači iz sektora prerade mesa nisu ispunili početna očekivanja najviše poradi ekonomskih problema (velika zaduženost sektora). Nadalje, veliki dio neiskorištenih sredstava vezan je i uz sektore mlijeka i jaja (samo je približno 25% početnog budžeta realizirano).

Iako nije moguće precizno kvantificirati neto učinak, može se pretpostaviti da je mjera indirektno pridonijela konsolidaciji poljoprivrednog sektora (veličina prosječnog poljoprivrednog gospodarstva povećala se na 10,4 ha u 2015. godini u odnosu na 7,0 ha u 2010. godini). Izravni doprinos, praćen kroz terenske posjete i razgovore s korisnicima, većinom se ogleda u novim zaposlenjima, moderniziranoj tehnologiji i opremi, većim proizvodnim kapacitetima, te uvođenju novih proizvoda.

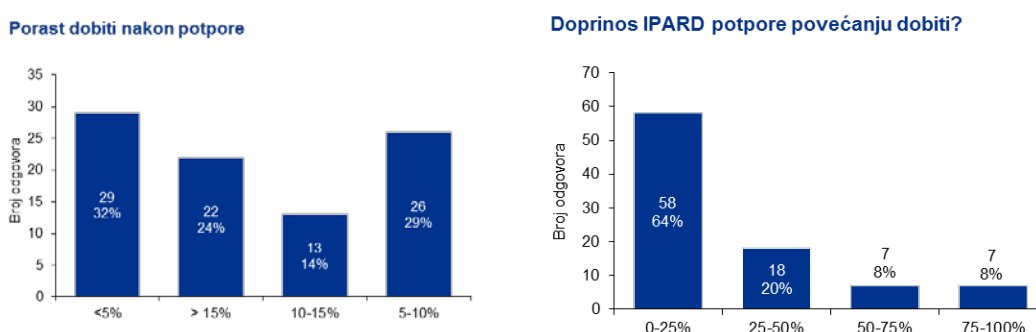
Primjerice, korisnik 1 modernizirao je svoju cijelu proizvodnju. IPARD potpora pomogla je Društvu restrukturirati i poboljšati svoje poslovanje putem nabave nove opreme (linije za sortiranje i pakiranje), transportnih vozila (traktor i kombajn), kao i povećanja proizvodnih kapaciteta (otprilike sa 1.000 tona na 4.000 tona), povećanja prihoda (za otprilike 100%) i dodatnih poslova.

Još jedan intervjuirani korisnik, Korisnik 2, također je imao koristi te je poboljšao i modernizirao svoje poslovanje sadnjom voćnjaka jabuka (5 ha) sa sustavom za navodnjavanje, pumpom za navodnjavanje, mrežom protiv tuče, ogradom, povećanjem prihoda (za otprilike 70%), povećanjem kapaciteta proizvodnje (150t jabuka) i otvaranju novih marketinških mogućnosti (na nacionalnom i inozemnom tržištu).

Nadalje, na temelju podataka (FADN podaci i istraživanje mišljenja korisnika), prosječni učinak potpore je povećanje od 3,2% u dobiti dobivenog poljoprivrednog gospodarstva (povećanje dobiti u iznosu od 18.000 kuna po poduzeću). To je znatno niže od procjene na temelju FADN podataka (12,58%), ali je u skladu s činjenicom da je to niža procjena (zbog izračuna s 16% povećanja profita, kada su odgovori bili "iznad 15%") i također s razlikama između definicija dobiti i BDV-a. BDV ne uključuje nužno poreze, ali uključuje potrošnju ljudi koji žive na farmi kada se račun na ukupnom proizvodu nasuprot dobiti, pri čemu se promet ostvaruje samo prodajom. S obzirom na te razlike, realno je pretpostaviti da bi povećanje dobiti moglo biti niže od povećanja BDV-a.

Opisana procjena temeljena na podacima upitnika nije standardna metodologija evaluacije utjecaja, ali nudi održivu opciju za kvantitativnu evaluaciju, posebno kao dodatnu metodu za evaluaciju efektivnog učinka.³²

Slika 77: Mjera 101 IPARD doprinosa (sažetak istraživanja mišljenja korisnika)

Također, s ekonomske točke gledišta, od ponuđenih usluga očekuje se utjecaj na učinkovitost poljoprivrednih gospodarstava i povoljan financijski učinak u dugom roku.

³² Za više detalja o metodologiji izračuna, molimo obratite pozornost na **Računanje indikatora – Metodologija** ulomak za Mjeru 101 pod **e) Povećanje bruto dodane vrijednosti (BDV) farmi/gospodarstava koja su dobila potporu – procjena na temelju FADN baze podataka**

Pitanje 2

Kako i u kojem opsegu je Mjera 101 doprinijela prilagodbi EU standardima?

Mjera 101 usmjerena je na zadovoljavanje minimuma EU standarada, uključujući doprinos pripremi zemlje kandidata za pristupanje EU, prilagodbi standardima Zajednice u smislu zaštite okoliša, javnog zdravstva, zdravlja biljaka i životinja, odnosno poboljšanja cjelokupne učinkovitosti. Svi odobreni i potpomognuti projekti unutar ovih mjera obvezni su morali zadovoljiti ove uvjete.

Prema saznanjima prikupljenima kroz razgovor s korisnicima, ovo ulaganje pomoglo im je u izgradnji nove infrastrukture, povećanju produktivnosti i usklađenosti s EU standardima.

Temeljeno na provedenom istraživanju mišljenja korisnika od 92 odgovora na pitanje da li je njihov projekt morao biti usklađen s EU standardima, 48 korisnika (52%) je navelo da je moralo uskladiti svoj projekt s EU standardima, dok su 44 korisnika (48%) rekli da se nisu morali uskladiti s EU standardima.

Međutim, s obzirom da je Opći kriteriji prihvatljivosti definirao da ulaganje mora biti u skladu s relevantnim standardima Zajednice na kraju njegove realizacije, za sve završeni projekte smatra se da su dostigli te standarde.

Pitanje 3

Koji su ostali efekti Mjere 101, uključujući i one koji se odnose na ostale ciljeve/prioritete, a koji su povezani sa implementacijom ove Mjere (indirektni, pozitivni i/ili negativni efekti na korisnike, ostale žitelje, lokalnu zajednicu i sl.)?

Implementacija mjere kroz ulaganja korisnika imala je uglavnom pozitivan utjecaj na cijelu lokalnu zajednicu.

Prema provedenim studijama slučajeva, izravni pozitivni učinci očituju se u novim zaposlenjima (većinom lokalnog stanovništva), izgradnji kapaciteta, modernizaciji, povećanju prihoda te proširenom portfelju proizvoda. Neizravni učinci najviše se ogledaju u povećanju standarada Zajednice (porez, trgovinska bilanca i šire sudjelovanje u zajednici – sekundarna i tercijarna zaposlenost). Nisu zabilježeni značajniji negativni učinci.

Uz kvalitativnu analizu podataka dobivenih kroz studiju slučaja, dodatna analiza javno dostupnih statističkih informacija je provedena.

S obzirom da je jedan od ciljeva mjere doprinos smanjenju troškova proizvodnje i stoga povećanje održivosti i konkurentnosti poljoprivrednika s obzirom na pristupanje i daljnje otvaranje prema EU tržištu, promatrali smo u sljedećoj tablici da li je došlo do promjene u prosječnim cijenama proizvodnje za odabrane proizvode iz sektora poljoprivrede na koje je IPARD potpora Mjere 101 bila fokusirana.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 62: Prosječne proizvodne cijene odabranih poljoprivrednih proizvoda

M101: Prosječne proizvodne cijene za odabrane poljoprivredne proizvode										
No	Proizvod	Jedinca	2010.	2011.	2012.	2013.	2014.	2015.	2016	CAGR
1	Govedina	kg	19,1	20,9	21,6	20,3	19,6	20,0	19,8	0,62%
2	Govedina (telad)	kg	12,6	14,2	15,3	14,6	14,8	15,0	15,1	2,99%
3	Svinje	kg	8,7	7,4	10,5	10,4	9,8	8,6	8,7	-0,02%
4	Perad	kg	7,2	7,6	7,7	7,9	7,5	7,4	7,2	0,00%
5	Jabuke	kg	2,5	1,9	3,2	2,4	2,1	2,3	2,8	1,76%
6	Mlijeko	l	2,1	2,6	2,5	2,7	2,8	2,6	2,3	1,28%
7	Jaja	komad	0,7	0,7	0,7	0,8	0,7	0,7	0,7	1,95%

Izvor: Državni zavod za statistiku, 10.07.2017.

Temeljem promatranih podataka indikativno je da promatrane prosječne cijene proizvodnje nisu značajnije smanjene. Međutim, inflacija od 6,7% u promatranom razdoblju (2010.-2016.) nije uzeta u obzir, te u tom kontekstu je moguće postojanje određenog smanjenja cijena proizvodnje za sve promatrane prosječne cijene proizvodnje.

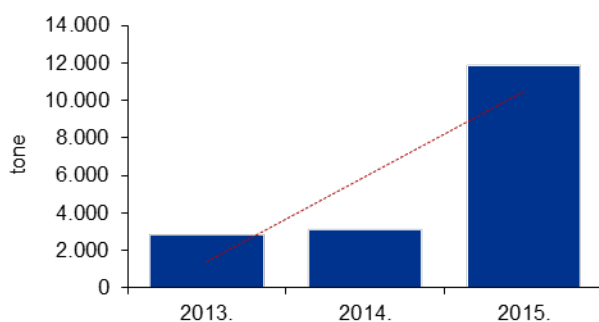
Statističke informacije su analizirane kako bi se razumjelo da li je dodijeljena IPARD potpora imala utjecaj na kretanja u specifičnim poljoprivrednim sektorima za koja je bila namijenjena.

U slučaju Mjere 101, većina sredstava je bila dodijeljena korisnicima u sljedećim sektorima:

- trajni usjevi i sektor povrća (20,2 milijuna EUR iznosi EU potpora za 149 projekata),
- sektor mesa (10,2 milijuna EUR iznosi EU potpora za 40 projekata),
- sektor žitarica i uljanica (6,2 milijuna EUR iznosi EU potpora 51 projekt),
- sektor jaja (5 milijuna EUR iznosi EU potpora za 13 projekata),
- sektor mljekarstva (3,8 milijuna EUR iznosi EU potpora za 34 projekta).

Slika 78: Pregled i trend trajnih nasada (u tonama)

Pregled i trend trajnih nasada (u tonama)

Statističke informacije za trajne nasade su dostupne samo za razdoblje 2013.-2015. godine. U tom razdoblju, indikativan je rast u ovom sektoru, pogotovo u 2015. godini. Uslijed činjenice da je najznačajnija investicija u ovom sektoru bila kroz mjere 101 i 103, značajno povećanje u proizvodnji u ovom sektoru se čini razumnim.

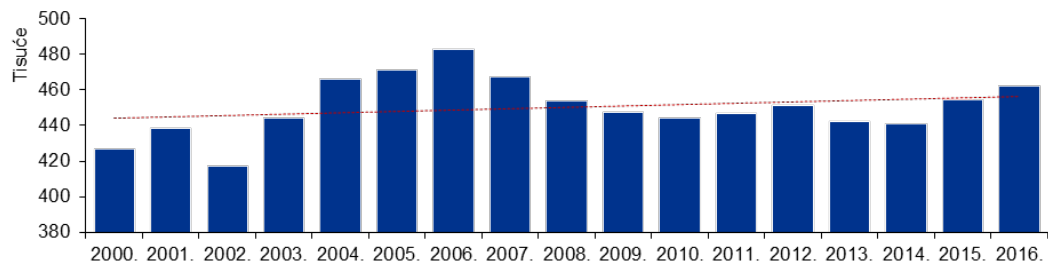
Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 79: Pregled i trend registrirane stoke goveda (u komadima)

Pregled i trend registriranog broja stoke goveda (u komadima)

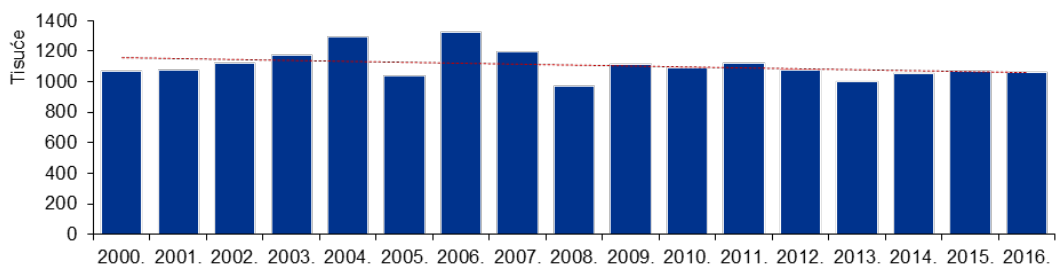

Izvor: Državni zavod za statistiku, 25.04.2017.

Kada se promatraju kretanja i trend registriranog broja goveda indikativan je trend rasta u promatranom razdoblju. Značajno povećanje je primjetno od 2004. do 2006. godine, kao i značajan pad nakon tog perioda do 2015. godine.

Slika 80: Pregled i trend registriranih količina svinja (u komadima)

Pregled i trend registriranog broja svinja (u komadima)

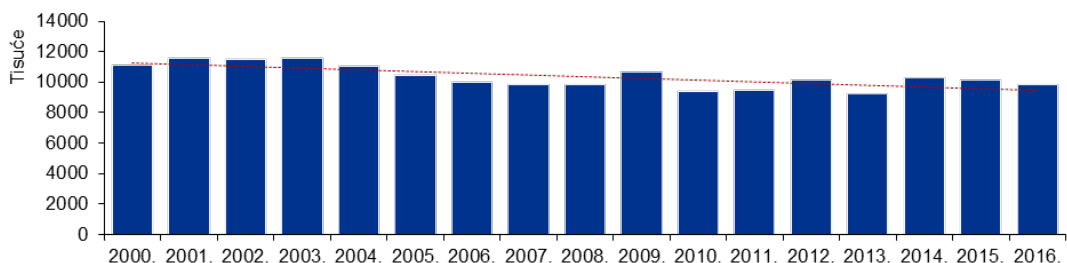

Izvor: Državni zavod za statistiku, 25.04.2017.

Kada se promatraju kretanje i trend registriranog broja svinja indikativan je negativan trend u promatranom razdoblju.

Slika 81: Pregled i trend registriranog broja peradi (u komadima)

Pregled i trend registriranog broja peradi (u komadima)

Izvor: Državni zavod za statistiku, 25.04.2017.

Kada se promatraju kretanja i trendovi registrirane peradi indikativan je negativan trend u promatranom razdoblju iako je najveći dio sredstava IPARD potpora u mesnom sektoru bio dodijeljen ovom pod-sektoru, što iznosi otprilike 42% ukupnih investicija u mesni sektor unutar Mjere 101 (4,3 milijuna EUR iznosi EU potpora za 15 projekata).

7.2 Mjera 103 - Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda zajednice

Evaluacija vrijednosti indikatora

Mjera 103 provedena je 30. studenog 2009. godine. Tijekom trajanja IPARD programa (4. siječnja 2010. do 31. prosinca 2015. godine) zaprimljeno je ukupno 136 projektnih prijava za ovu mjeru. Što se tiče ukupnog broja primljenih prijava, 21 prijava (15%) je zaprimljena u 2010. godini, 44 prijave (32%) su zaprimljene u 2011. godini, 19 prijava (14%) je zaprimljeno u 2012. godini, 40 prijava (30%) je zaprimljeno u 2013., a 12 prijava (8,8%) je zaprimljeno u 2014. godini.

Ukupna ugovorena potpora na dan 31. prosinca 2016. godine iznosi **40,11 milijuna eura** od ukupnih javnih sredstava (30. lipanj 2016. godine: 43,91 milijuna eura)

Realizacija indikatora prikazana je u donjoj tablici. Izlazni indikatori (primljeni i ugovoreni zahtjevi, podržana poduzeća i ukupni volumen ulaganja) za mjeru 103, za razliku za Mjere 101, upućuju na to da nije bilo dovoljno interesa potencijalnih korisnika. To se također ogleda u ukupnom volumenu ulaganja koji je iznosio samo 58% inicijalno ciljane vrijednosti.

Većina korisnika ove mjere odnose se na poduzeća (iznad 90%). Međutim, u smislu zaprimljenih/ugovorenih zahtjeva i inicijalnog budžeta (ispod 50% realizirano) određeni sektori, uključujući sektore mlijeka i prerade mesa su bili relativno neiskorišteni. Ovaj trend vidljiv je u tablici dolje, u rezultatu indikatora.

Određeni rezultati i učinci indikatora, nisu se mogli odrediti zbog nedostatka relevantnih podataka iz FADN baze podataka, kao i drugih odgovarajućih podataka koji bi mogli nedvosmisleno ukazivati na rezultat.

Kako bi prevladali nepotpunost FADN podataka, uložili smo dodatan napor u odnosu na dogovoreni opseg aktivnosti unutar izvješća o zatečenom stanju te prikupili podatke temeljene na istraživanju mišljenja korisnika. Upitnici su bili prosljeđeni ciljanim korisnicima kojima je bila dodijeljena i isplaćena potpora iz IPARD programa. Opisana procjena temeljena na podacima upitnika nije standardna metodologija evaluacije utjecaja, ali nudi održivu opciju za kvantitativnu evaluaciju, posebno kao dodatnu metodu za evaluaciju efektivnog učinka.

Nadalje, postoji indikacija da su inicijalne ciljane vrijednosti pojedinih indikatora (npr. Povećanje u dodanoj bruto vrijednosti u poduzećima/ gospodarstvima koja su dobila potporu, Ekonomski rast u poljoprivredi – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), Produktivnost rada u poljoprivredi – promjene u bruto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE)) potencijalno postavljene bez prethodne analize čineći usporedbu planiranih i ostvarenih indikatora nerealnom. Ovi indikatori nisu bili re-evaluirani u prethodnim razdobljima kako bi se pružilo odgovarajuće mjerenje ostvarenja ili uspjeha indikatora.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 63: M103 Pregled realizacije indikatora

Pregled realizacije indikatora za Mjeru 103										
Razina praćenja/procjene	Ciljevi	Odgovarajući indikatori	Vrsta indikatora	Ciljana vrijednost	30.06.2016.		31.12.2016		30.06.2017	
					Vrijednost	% realizacije	Vrijednost	% realizacije	Vrijednost	% realizacije
Mjera 103	Poboljšati preradu i trženje primarnih proizvoda, uključujući približavanje pogona za preradu standardima Zajednice	Izlazni	Broj zaprimljenih prijava	220	136	62%	136	62%	136	62%
			Broj odabranih prijava	164	73	45%	69	42%	69	42%
			Broj farmi/gospodarstva koji su dobili potporu	138	65	47%	69	50%	69	50%
			Ukupni opseg ulaganja (EUR)	152.029.440,0	87.829.525,5	58%	80.229.874,6	53%	80.229.875	53%
Os 1	Restrukturirati i razviti fizički potencijal	Rezultati	Povećanje bruto dodane vrijednosti (BDV) poduzeća koja su dobila potporu, %	5	-	-	-	-	4,21	84,25%
			Broj poduzeća koji su dostigli standarde zajednice	97	65	67%	69	71%	69	71%
			od čega, mljekarstvo	21	4	19%	4	19%	4	19%
			od čega, meso	28	10	36%	10	36%	10	36%
Program	Poboljšati konkurentnost u sektoru hrane	Učinak	Gospodarski rast - neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), %	5	-	-	-	-	0,078	1,57%
			Proizvodnost rada - promjena u bruto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), %	5	-	-	-	-	13,09	262%

Izvor: Indikativna KPMG analiza

Računanje indikatora – Metodologija

- a) Broj zaprimljenih prijava – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- b) Broj odobrenih prijava – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- c) Broj poduzeća koja su dobila potporu – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- d) Ukupan opseg ulaganja – temeljeno na tablicama praćenja dobivenih od strane Agencije za plaćanje (javni i privatni doprinos);
- e) Povećanje bruto dodane vrijednosti (BDV) farmi/gospodarstava koja su dobila potporu – Procjena na temelju podataka prikupljenih putem korisničkog upitnika;

Ovaj je pokazatelj procijenjen na temelju podataka prikupljenih putem korisničkog upitnika. Podaci prikupljeni u lipnju 2017. sastojali su se od 23 odgovora nakon čišćenja podataka u vezi s Mjerom 103, što predstavlja 34% svih korisnika mjera. U upitniku su korisnici upitani o povećanju njihove dobiti i omjeru te dobiti koja se prema njihovom mišljenju može pripisati financijskoj potpori. Metoda korištena za izračunavanje pokazatelja na temelju podataka upitnika bila je ista kao u slučaju mjere 101.

Na temelju podataka, prosječni učinak potpore je povećanje od 4,21% u dobiti podržanih poduzeća.

- f) Broj farmi/gospodarstava koji su dostigli standarde Zajednice – temeljeno na broju dovršenih projekata danih u tablicama praćenja dobivenih od strane Agencije za plaćanje; s obzirom da je Opći kriteriji prihvatljivosti definirao da ulaganje mora biti u skladu s relevantnim standardima Zajednice na kraju njegove realizacije, za sve završeni projekte smatra se da su dostigli te standarde;
- g) Gospodarski rast – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), % – *bit će izračunato na temelju javno dostupnih statističkih podataka rasta BDP-a sektora te BVA podataka prikupljenih putem anketnog ispitivanja korisnika*;
- h) Gospodarska veličina prehrambenog sektora je oko 95% poljoprivrednog sektora na temelju podataka Eurostata. Uz pretpostavku da je podržan proporcionalni broj gospodarstava u dva sektora, sektorski učinak u sektoru hrane izračunava se usporedbom dvaju sektora - uzimajući u obzir njihovu ekonomsku veličinu i uspoređujući procijenjeni učinak potpore na povećanje BDV-a i dobiti. Indikator se izračunava kao omjer ukupnog dobitka podržanih farmi (sektorski učinak) u usporedbi s izvornom razinom BDV-a cjelokupnog sektora.
- i) Proizvodnost rada – promjena u bruto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BVA/FTE), % - *bit će izračunato na temelju javno dostupnih statističkih podataka FTE sektora te BVA podataka prikupljenih putem korisničkih anketa*.

Prilikom izračunavanja ovog indikatora mogli bismo pretpostaviti da je promjena produktivnosti rada podržana sličnim mehanizmima kako u poljoprivredi tako i u sektoru prehrane. Uvjetno na ovu pretpostavku produktivnost prehrambenog sektora može se izračunati na temelju procjene u sektoru poljoprivrede, proporcionalno povećanju BDV-a i dobiti u dva sektora. Kako je povećanje podržanih poduzeća bilo 12,58% i 4,21% u dva sektora na temelju FADN-a i podataka upitnika, multiplikator bi trebao iznositi 0,33.

Uzevši značajnu procjenu od 39,66%, povećanje produktivnosti rada u sektoru hrane procjenjuje se na 13,09%.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Pitanje 1

Kako i u kojem opsegu je Mjera 103 doprinijela restrukturiranju farmi?

Slično kao i prethodna mjera, kriterij prihvatljivosti uključuje minimalnu veličinu poljoprivrednog gospodarstva i raspon ponuđenih usluga, pokrivajući tako dobru poljoprivrednu praksu, standarde zaštite na radu i zakonske zahtjeve upravljanja. Ciljevi mjere obuhvaćaju prilagodbu poljoprivrednih i ribarskih postrojenja za preradu minimalnim standardima EU, poboljšanje marketinških kanala i upravljanja životinjskim otpadom, podizanje konkurentnosti te unaprjeđenje cjelokupne učinkovitosti, kao i stvaranje novih tržišnih prilika.

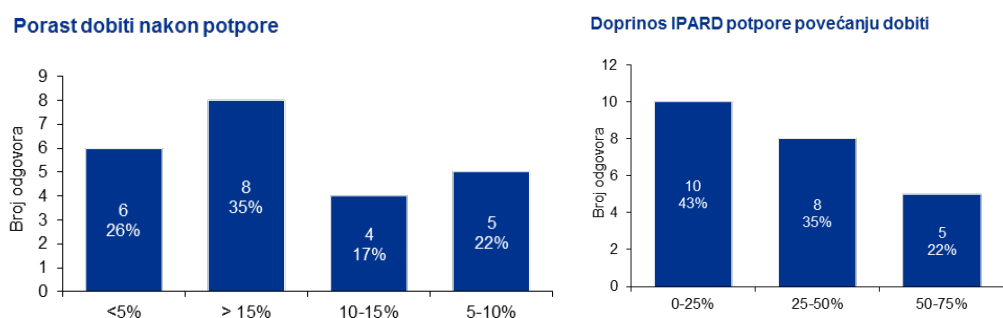
Korisnici Mjere 103 uglavnom su poduzeća (preko 90% od ugovorene potpore). U okviru poljoprivrednog sektora većina podnositelja zahtjeva bila je iz područja uzgoja voća i povrća te ribolovnog sektora. Navedeni sektori bili su također najuspješniji s obzirom na ugovorene i isplaćene iznose (koji su bili znatno viši od početnog budžeta). S druge pak strane, sektori koji uključuju mlijeko, preradu mesa te vino i maslinovo ulje, bili su neiskorišteni (manje od 50% realiziranog inicijalnog budžeta).

Kroz provedene studije slučajeva indikativno je da je mjera izravno pridonijela modernizaciji poljoprivrednih gospodarstava, zaposlenju nove radne snage te poboljšanju sveukupne učinkovitosti i standardne kvalitete. Na primjer, intervjuirani korisnici (Korisnik 3 i Korisnik 4) restrukturirali su i modernizirali svoje proizvodne kapacitete, infrastrukturu (novi proizvodni prostor i skladišni prostor), opremu (linije za proizvodnju, sortiranje i pakiranje) što je rezultiralo dostizanjem najviših standarda kvalitete, povećanjem portfelja proizvoda, prihoda i otvaranjem novih marketinških mogućnosti (na nacionalnom i inozemnom tržištu).

Kako bi prevladali nepotpunost FADN podataka, provedeno je istraživanje mišljenja korisnika. Temeljeno na podacima, prosječna stopa podrške je 4.21% povećanje profita u subjektu koji je dobio potporu.

Opisana procjena temeljena na podacima upitnika nije standardna metodologija evaluacije utjecaja, ali nudi održivu opciju za kvantitativnu evaluaciju, posebno kao dodatnu metodu za evaluaciju efektivnog učinka.

Slika 82 Mjera 103 IPARD doprinos (sažetak istraživanja mišljenja korisnika)

Nadalje, s ekonomskog gledišta, od ponuđenih usluga očekuje se utjecaj na učinkovitost poljoprivrednih gospodarstava kao i povoljan financijski učinak u dugom roku.

Pitanje 2

Kako i u kojem opsegu je Mjera 103 doprinijela prilagodbi EU standardima?

Obje mjere, i 101 i 103, kroz postavljene ciljeve, bile su usmjerene na zadovoljavanje minimalnih standarda EU, uključujući doprinos pripremi zemlje kandidata za pristupanje u EU, prilagodbi standardima Zajednice kao i prilagodbi poljoprivrednih i ribarskih postrojenja za preradu kako bi se dostigli minimalni EU standardi i poboljšala cjelokupna učinkovitost.

Potpota je omogućila korisnicima koji su analizirani u sklopu studija slučajeva u podizanju njihovih kapaciteta, standarda i postrojenja za preradu kako bi se dostigli minimalni standardi EU. Posljedično, mjera je neizravno zahvatila i podigla konkurentnost nacionalnog poljoprivrednog sektora te otvorila nove prilike na razini EU.

Temeljeno na provedenom istraživanju mišljenja korisnika od 23 odgovora na pitanje da li je njihov projekt morao biti usklađen s EU standardima, 10 korisnika (43%) je navelo da je moralo uskladiti svoj projekt s EU standardima, dok je 13 korisnika (57%) reklo da se nisu morali uskladiti s EU standardima.

Međutim, s obzirom da je Opći kriteriji prihvatljivosti definirao da ulaganje mora biti u skladu s relevantnim standardima Zajednice na kraju njegove realizacije, za sve završeni projekte smatra se da su dostigli te standarde.

Pitanje 3

Koji su ostali efekti Mjere 103, uključujući i one koji se odnose na ostale ciljeve/prioritete, a koji su povezani sa implementacijom ove Mjere (indirektni, pozitivni i/ili negativni efekti na korisnike, ostale žitelje, lokalnu zajednicu i sl.)?

Mjera 103 imala je uglavnom pozitivan učinak kako na korisnike, tako i na njihovu zajednicu. Slično kao kod prethodne mjere, pozitivni izravni učinci mogu se promatrati u kontekstu novih zaposlenja (na lokalnom području), izgradnji kapaciteta, modernizaciji te rastu prihoda i proširenju portfelja proizvoda. S druge pak strane, neizravni učinci ogledaju se u višim standardima zajednice (porez, sekundarna i tercijarna zaposlenost) kao i novim tržišnim prilikama (osnaživanje pozicije na domaćem tržištu i otvaranje EU tržišta).

Statističke informacije su analizirane kako bi se dobio uvid da li je dodijeljena IPARD potpora imala utjecaj na kretanje specifičnih poljoprivrednih sektora za koja je bio namijenjen.

U slučaju Mjere 103, najveći dio sredstava je bio dodijeljen korisnicima iz sljedećih sektora:

- sektor ribarstva (14,7 milijuna EUR je iznosila EU potpora za 17 projekata),
- sektor stalnih usjeva i povrća (9,7 milijuna EUR je iznosila EU potpora za 21 projekt),
- sektor mesa (7,1 milijuna EUR je iznosila EU potpora za 10 projekata),
- sektor mljekarstva (3,8 milijuna EUR je iznosila EU potpora za 4 projekta),
- sektor vinarstva (1,2 milijuna EUR je iznosila EU potpora za 10 projekata),
- sektor maslinovog ulja (0,6 milijuna EUR je iznosila EU potpora za 5 projekata).

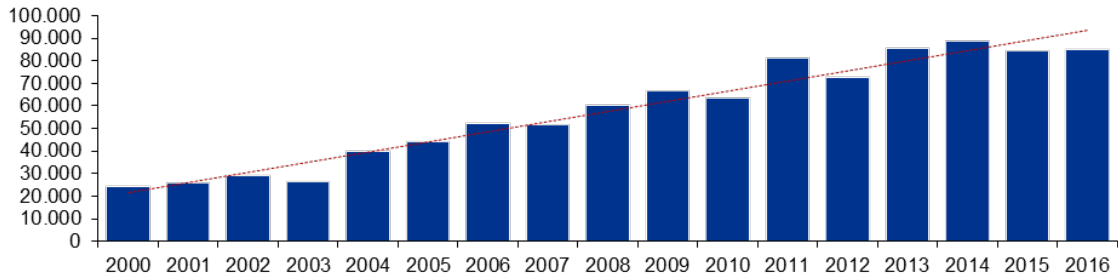
Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Slika 83: Pregled i trend ulova i uzgoja u ribarstvu (u tisućama kg)

Pregled i trend ulova i uzgoja u ribarstvu (u tisućama kg)

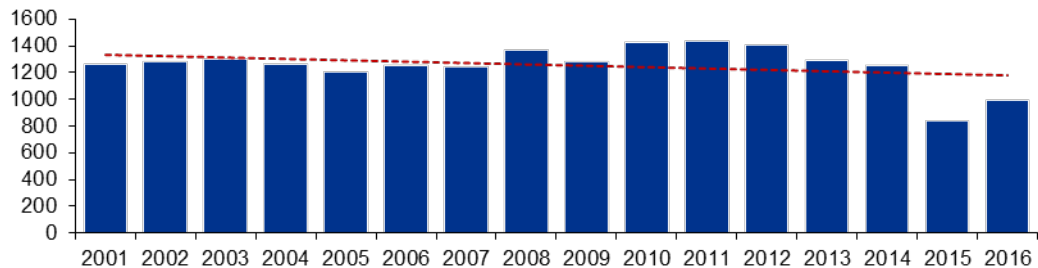
Izvor: Državni zavod za statistiku, 25.04.2017.

Kada se promatraju kretanja i trendovi u ribarskoj industriji, indikativan je trend rasta u promatranom razdoblju.

Za pregled trendova u sektorima trajnih usjeva, mesa i mljekarstva molimo pogledajte **Pitanje 3** u poglavlju **7.1 Mjera 101 - Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice.**

Slika 84 Pregled i trend proizvodnje vina (u tisućama litara)

Overview and trend of wine production (in thousand liters)

Izvor: Državni zavod za statistiku, 25.04.2017.

Kada se promatraju kretanja i trendovi proizvodnje vina, indikativan je negativan trend u promatranom razdoblju sa značajnim smanjenjem u 2015. i 2016.

7.3 Mjera 202 - Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja

Evaluacija vrijednosti indikatora

Mjera 202 implementirana je u 2013. godini. Tijekom trajanja IPARD programa, ukupno dva poziva objavljena su (oba u 2013.) za ovu mjeru. Glavni korisnici, LAG-ovi mogli su ostvariti maksimalnu potporu od otprilike 121 tisuće eura, u razdoblju od dvije godine.

Prihvatljive aktivnosti uključivale su podršku lokalnih ruralnih područja kroz razvoj vještina i animiranje stanovnika koji obitavaju na područja LAG-ova, kao i izradu lokalnih razvojnih strategija. Aktivnosti u vezi financiranja LAG troškova rada uključuju plaće za upravitelje/zaposlenike, uredski najam, uredski materijal i druge povezane djelatnosti.

Ukupno je zaprimljeno 80 prijava za dva poziva, a 41 je odobreno i ugovoreno. Ukupna ugovorena potpora na dan 31. prosinca 2016. iznosi **4,8 milijuna eura** od ukupnih javnih sredstava (30. lipanj 2016. godine: 4,9 milijuna eura).

Realizacija indikatora opisana je u sljedećoj tablici. Na temelju izlaznih indikatora, može se zaključiti da je interes LAG-ova premašio početna očekivanja. U svim kategorijama (zaprimljeni, odobreni zahtjevi, prepoznati LAG-ovi, veličina područja LAG-a i ukupna veličina populacije) realizacija je premašila najmanje 150% početne ciljane vrijednosti. Konzervativni pristup u postavljanju ciljane vrijednosti može se uočiti još bolje preko indikatora rezultata, gdje su interes za treninge/radionice, broj sudionika i promotivne aktivnosti podcijenjeni (realizacija preko 300% od ciljane vrijednosti).

U analizi indikatora koristili smo podatke i oslonili se na tablice za praćenje koje je pripremila Agencija za plaćanja, bazu podataka i godišnje izvješće (AIR 2015) koje je pripremila Upravljačko tijelo

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 64: M202 Pregled realizacije indikatora

Pregled realizacije indikatora za Mjeru 202								
Razina praćenja/ procjene	Ciljevi	Odgovarajući indikatori	Vrsta indikatora	Ciljana vrijednost	30.06.2016		31.12.2016	
					Vrijednost	% realizacije	Vrijednost	% realizacije
Mjera 202	Povećati kapacitet za provedbu LEADER-a	Izlazni	Broj zaprimljenih prijava	40	80	200%	80	200%
			Broj odobrenih prijava	25	41	164%	40	160%
			Broj prepoznatih LAG- ova	25	41	164%	40	160%
			Ukupna površina LAG-ova, km2	16.600,0	45.001	271%	45.001	271%
			Ukupan broj stanovnika LAG-ova	715.000,0	1.401.594	196%	1.401.594	196%
Os 2	Provedba LEADER pristupa u ruralnom razvoju	Rezultat	Broj lokalnih projekata koji su dobili potporu	300	119	40%	119	40%
			od čega, prioritet I	105	119	113%	119	113%
			od čega, prioritet II	195	0	-	0	0%
			Ukupan broj stvorenih radnih mjesta	300	-	-	80	27%
			Broj usavršavanja za članove LAG-a	100	388	388%	388	388%
			Broj sudionika na usavršavanjima LAG-a	1.000	6.276	628%	6.276	628%
			Broj informativnih promotivnih aktivnosti	200	673	337%	673	337%
			Broj sudionika na informativnim i promotivnim aktivnostima	6.000	46.651	778%	46.651	778%
Program77	Poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima	Učinak	Gospodarski rast - neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), %	5	-	n/p	-	n/p
			Proizvodnost rada - promjena u bruto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog remena (BDV/FTE), %	5	-	n/p	-	n/p

Izvor: Indikativna KPMG analiza

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Računanje indikatora – Metodologija

- a) Broj zaprimljenih prijava – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- b) Broj odobrenih prijava – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- c) Broj prepoznatih LAG-ova – temeljeno na podacima priavljenim od Hrvatske mreže za ruralni razvoj (HMRR);
- d) Ukupna površina LAG-ova, km² – temeljeno na podacima danima u Godišnjem izvješću o provedbi 2015. godine;
- e) Ukupan broj stanovnika LAG-ova – temeljeno na podacima danima u Godišnjem izvješću o provedbi 2015. godine;
- f) Broj lokalnih projekata koji su dobili potporu – temeljeno na broju ugovorenih projekata s pismom preporuke LAG-a; *podaci će biti dani od strane Agencije za plaćanje*;
- g) Od čega, prioritet I – temeljeno na broju ugovorenih projekata s pismom preporuke LAG-a; *podaci će biti dani od strane Agencije za plaćanje*;
- h) Od čega, prioritet III – temeljeno na broju ugovorenih projekata s pismom preporuke LAG-a; *podaci će biti dani od strane Agencije za plaćanje*;
- i) Ukupan broj stvorenih radnih mjesta – temeljeno na podacima priavljenim od Hrvatske mreže za ruralni razvoj (HMRR);
- j) Broj usavršavanja za članove LAG-a – temeljeno na podacima danima u Godišnjem izvješću o provedbi 2015. godine;
- k) Broj sudionika na usavršavanjima LAG-a – temeljeno na podacima danima u Godišnjem izvješću o provedbi 2015. godine;
- l) Broj informativnih i promotivnih aktivnosti – temeljeno na podacima danima u Godišnjem izvješću o provedbi 2015. godine;
- m) Broj sudionika u informativnim i promotivnim aktivnostima – temeljeno na podacima danima u Godišnjem izvješću o provedbi 2015. godine;
- n) Gospodarski rast – ovaj indikator se ne smatra relevantnim za Mjeru 202; za stvaranje LAG-ova se ne smatra da doprinosi gospodarskom rastu budući da je njihov glavni zadatak osiguravanje okvira za implementaciju lokalnih razvojnih strategija;
- o) Proizvodnost rada – ovaj indikator se ne smatra relevantnim za Mjeru 202; za stvaranje LAG-ova se ne smatra da doprinosi proizvodnosti rada budući da je njihov glavni zadatak osiguravanje okvira za implementaciju lokalnih razvojnih strategija.

Pitanje 1

U kojoj mjeri su aktivnosti vezane za strategije lokalnog razvoja pripremljene/ implementirane?

- a) U kojem opsegu su aktivnosti koje su financirane doprinijele povećanju broja sudionika iz ruralnih područja u pripremi, razvoju i implementaciji lokalnih strategija i mjera ruralnog razvoja?
 - b) U kojem opsegu su aktivnosti koje su financirane doprinijele unaprjeđenju kvalitete života u ruralnim područjima?
 - c) U kojem opsegu je LEADER pristup doprinio unaprjeđenju upravljanja u ruralnim područjima?
 - d) U kojem opsegu je LEADER pristup utjecao na IPARD prioritete 1 i 3?
-

Mjera 202 implementirana je da podrži osnaživanje kapaciteta stanovnika ruralnih područja kako bi se unaprijedile njihove vještine udruživanja i jačanja demokratizacije te kako bi ih se potaknulo na osnivanje Lokalnih akcijskih grupa (LAG) za promicanje aktivnosti ruralnog razvoja. Upravljačko tijelo podržalo je LAG-ove kroz razvoj lokalnih razvojnih strategija (LRS) što je osiguralo okvir za lokalni ruralni razvoj. IPARD je kroz LEADER pristup pridonio okupljanju lokalnih ruralnih zajednica oko formiranih LAG-ova.

Aktivnosti su bile financirane putem Mjere 501 - Tehnička pomoć i dvije pod-mjere Mjere 202 (za izgradnju kapaciteta i pokretanje odabranih LAG-ova). Prihvatljive aktivnosti uključivale su obračun plaća zaposlenika LAG-a, edukacije, poslovna putovanja, animacijske i promotivne događaje, studijske posjete te pokriva ostalih opravdanih troškova. Iako je Tehnička pomoć kasno akreditirana, Upravljačko tijelo financiralo je određene aktivnosti putem drugih programa financiranja (pr. IPA komponenta i TAIEX). Prema provedenom istraživanju i terenskom posjetu korisnika, kao i analizi realizacije indikatora (Broj usavršavanja za članove LAG-a realizirano je 388%, Broj sudionika na usavršavanjima LAG-a realizirano je 628%, Broj informativnih i promotivnih aktivnosti realizirano je 337%), vjerujemo da su promocija, izgradnja kapaciteta i implementacijske aktivnosti LRS-a adekvatno pokrivena.

Kvalitetu života u ruralnim područjima teško je procijeniti budući da ne raspolažemo relevantnim podacima. Kvalitetu je moguće procijeniti putem analize LRS-a, aktivnosti LAG-ova.

LEADER pristup stavio je snažan naglasak na stvaranje okvira za razvoj lokalnih inicijativa i strategija. Bez Mjere 202 i LEADER pristupa, razvoj ruralnih gospodarstava i konsolidacija lokalnih grupa proizvođača bio bi znatno sporiji. Također, cijeli proces pripreme razvojnih strategija lokalnog područja vrlo vjerojatno bi stagnirao.

Najbolji učinak mogao bi se promatrati kroz realizaciju ranije opisanih indikatora.

Na primjer, intervjuirani korisnik, Korisnik 5, napomenuo je da su oni izravno i neizravno pomogli više od 200 potencijalnih korisnika kroz organiziranje edukacija, radionica, i angažiranje stručnjaka za savjetovanje i razmjenu iskustava iz uspješnih projekata.

Pitanje 2

Koji su ostali efekti Mjere 202, uključujući i one koji se odnose na ostale ciljeve/prioritete, a koji su povezani sa implementacijom ove Mjere (indirektni, pozitivni i/ili negativni efekti na korisnike, ostale žitelje, lokalnu zajednicu i sl.)?

Temeljem provedenih intervjua i izrađenih studija slučajeva, indikativno je da je mjera 202 izravno doprinijela ruralnom razvoju kroz LEADER pristup i uspostavu LAG-ova, implementaciju LRS kao okvira te okupljanje lokalnih proizvođača.

Nadalje, ista je izravno utjecala na realizaciju ostalih mjera unutar IPARD Programa, putem edukacija, radionica, studijskih posjeta te ostalih aktivnosti pripreme potencijalnih korisnika. Navedene aktivnosti, zbog nedostatka Tehničke pomoći, vjerojatno su mogle biti intenzivnije i bolje planirane kako bi povisile stope iskorištenosti ostalih mjera te bolje pripremile potencijalne korisnike (što bi smanjilo broj odbijenih prijava).

Širi neizravni učinci mjere ogledaju se kroz nova zaposlenja, više standarde zajednice te rast konkurencije u poljoprivrednom sektoru na lokalnoj i nacionalnoj razini.

Na primjer, intervjuirani korisnik, Korisnik 5, napomenuo je da je IPARD program imao širok utjecaj na njihovom lokalnom ruralnom području u smislu:

- Održanih edukacije, radionica i seminara za lokalne potencijalne korisnike, s ciljem podizanja svijesti i znanja;
- Suradnja s drugim regionalnim LAG-ovima (Slovenija, Austrija i Mađarska) te sudjelovanje na velikim međunarodnim projektima; te
- Izravna zaposlenja (jedna osoba na puno radno vrijeme i jedna osoba na skraćeno radno vrijeme u LAG-u) i neizravna zaposlenja (najmanje šest novih zaposlenja od strane korisnika drugih mjera, koje podržava LAG).

7.4 Mjera 301 - Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture

Evaluacija vrijednosti indikatora

Početak provedbe Mjere 301 bio je 17. ožujka 2011. godine. Tijekom IPARD programa objavljena su 3 poziva za mjeru. Zaprimito je ukupno 210 zahtjeva te je 105 odobreno i ugovoreno. Ukupna ugovorena potpora iznosila je **38,89 milijuna eura** ukupnih javnih sredstava (30. lipanj 2016: 39.04 milijuna eura).

Od ukupnog broja zaprimljenih zahtjeva za Mjeru 301, 105 zahtjeva je za sektor kanalizacijskih sustava i sustava pročišćavanja otpadnih voda, 103 zahtjeva su bila za sektor lokalnih nerazvrstanih cesta te 2 zahtjeva za sektor toplana.

U pogledu realizacije indikatora, izlazni indikatori (zaprimljeni zahtjevi, odobreni zahtjevi, broj korisnika potpore i ukupni volumen ulaganja) pokazuju da je broj predviđenih zahtjeva sličan ostvarenoj vrijednosti na dan 30. lipanj 2016. godine (205 ciljane vrijednosti u usporedbi sa 210 realiziranih). Međutim, postoji visoka stopa odbijanja, u smislu da je samo 105 zahtjeva odobreno i ugovoreno, što ukazuje na druge moguće probleme (primjerice složene procedure, nepripremljene korisnike itd.)

Ukupni volumen investicija je, s druge strane, relativno visok (66% ostvareno u odnosu na ciljane vrijednosti), što potencijalno indicira da su odobreni zahtjevi bili veće vrijednosti, odnosno povezani s većim investicijama.

U analizi indikatora koristili smo podatke i oslonili se na tablice za praćenje koje je pripremila Agencija za plaćanja te bazu podataka i godišnje izvješće (Godišnje izvješće o provedbi 2015. godine) koje je pripremila Upravljačko tijelo.

Nadalje, postoji indikacija da su inicijalne ciljne vrijednosti pojedinih indikatora (npr. Ekonomski rast u poljoprivredi – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), Produktivnost rada u poljoprivredi – promjene u bruto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE)) potencijalno postavljene bez prethodne analize čineći usporedbu planiranih i ostvarenih indikatora nerealnom. Ovi indikatori nisu bili re-evaluirani u prethodnim razdobljima kako bi se pružilo odgovarajuće mjerenje ostvarenja ili uspjeha indikatora.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 65: M301 Pregled realizacije indikatora

Pregled realizacije indikatora za Mjeru 301										
Razina praćenja/ procjene	Ciljevi	Odgovarajući indikatori	Vrsta indikatora	Ciljana vrijednost	30.06.2016.		31.12.2016		30.06.2017	
					Vrijednost	% realizacije	Vrijednost	% realizacije	Vrijednost	% realizacije
Mjera 301	Poboljšati ruralnu infrastrukturu	Izlazni	Broj zaprimljenih prijava (raspodjela po regiji, sektoru)	205	210	102%	210	102%	210	102%
			Broj odobrenih prijava (raspodjela po regiji, sektoru)	274	105	38%	104	38%	104	38%
			Broj korisnika (raspodjela po regiji, sektoru)	148	81	55%	104	70%	104	70%
			Ukupni opseg ulaganja, milijuna eura (raspodjela po regiji, sektoru)	59.242.880	39.304.280	66%	38.885.999	66%	38.885.999	66%
Os 3	Poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima i diversifikacija gospodarskih aktivnosti	Rezultat	Stanovništvo ruralnog područja ima koristi od poboljšanih usluga	450.000	-	-	-	-	332.744	74%
Program	Poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima	Učinak	Gospodarski rast - neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), %	5	0,21	4,24%	0,24	5%	0,24	4,82%
			Proizvodnost rada - promjena u bruto dodatnoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), &	5	39,66	793%	39,66	793%	39,66	793%

Izvor: Indikativna KPMG analiza

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Računanje indikatora – Metodologija

- a) Broj zaprimljenih prijava – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- b) Broj odobrenih prijava – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- c) Broj poduzeća koja su dobila potporu – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- d) Ukupan opseg ulaganja – temeljeno na tablicama praćenja dobivenih od strane Agencije za plaćanje (javni i privatni doprinos);
- e) Stanovništvo ruralnog područja koje ima koristi od poboljšanih usluga – temeljeno na popisu stanovništva korisnika osiguranog od strane Državnog zavoda za statistiku;
- f) Gospodarski rast u poljoprivredi - neto dodatna dodana vrijednost u SKM,% - procjena na temelju FADN podataka

Neto utjecaj financijske potpore na gospodarski rast u poljoprivredi procijenjen je pomoću FADN podataka, opisanih u dijelu Mjere 101. Procjena se treba shvatiti kao opći učinak financijskih subvencija na poljoprivredni sektor, dodijeljen u kontekstu Programa osi 1 i 3.

- g) Produktivnost rada - promjena bruto dodane vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (GVA / FTE),% - procjena na temelju FADN podataka

Neto utjecaj financijske potpore na produktivnost rada u poljoprivredi procijenjen je pomoću FADN podataka, opisanih u dijelu mjera 101. Procjena se treba shvatiti kao opći učinak financijskih subvencija na poljoprivredni sektor, dodijeljen u kontekstu Programa osi 1 i 3.

Pitanje 1

U kojem opsegu je mjera 301 doprinijela razvoju ruralnih područja?

Kriteriji prihvatljivosti vezani uz ovu mjeru uključuju poštivanje relevantnih standarda Zajednice i minimalnih nacionalnih standarda u pogledu zaštite okoliša, kao i podržane vrste ulaganja. Glavni ciljevi odnose se na razvoj i unaprjeđenje infrastrukture, života u ruralnom području, uvjeta rada te provedbu mjera za sprječavanje daljnje depopulacije.

Krajnje korisnike čine općine i gradovi (do 10 tisuća stanovnika). Većina ulaganja su se odnosila na lokalne nerazvrstane ceste, kanalizacijske sustave i postrojenja za pročišćavanje otpadnih voda.

Ulaganja su utjecala na ruralno područje kroz bolju povezanost domaćih proizvođača (npr. obnovljene i betonirane stare nerazvrstane makadamske ceste) ili poboljšani standard života stanovnika (npr. nove veze otpadnih voda i uređaja za pročišćavanje otpadnih voda). Zbog nedostatka kvantitativnih podataka ne možemo dati točan odgovor, međutim, na temelju provedenih analiza i terenskih posjeta indikativno je da je mjera do određene razine pridonijela podizanju standarda zajednice. Primjerice, Korisnik 6 obnovio je i asfaltirao četiri lokalne ceste (nerazvrstane makadamske ceste) i prema njihovom mišljenju to je dovelo do povećanja standarda zajednice (više prometa, bolja povezanost udaljenih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava i moguća dodatna nova zapošljavanja).

Pitanje 2

Koji su ostali efekti Mjere 301, uključujući i one koji se odnose na ostale ciljeve/prioritete, a koji su povezani sa implementacijom ove Mjere (indirektni, pozitivni i/ili negativni efekti na korisnike, ostale žitelje, lokalnu zajednicu i sl.)?

Navedeno je djelomično opisano u prethodnom odgovoru. Na temelju kvalitativne analize i razgovora s korisnicima, mjera je imala određene pozitivne učinke i postigla ciljeve u smislu obnove/unaprjeđenja infrastrukture, kao i unaprjeđenja kvalitete života u ruralnim područjima i radnih uvjeta.

Izravni učinci mogu se promatrati kroz podizanje životnog standarda (nove ceste i sustavi otpadnih voda), dok se neizravni učinci mogu promatrati kroz doprinos u postizanju usklađenosti s minimalnim nacionalnim standardima, kao i moguća dodatna zapošljavanja zbog viših standarda zajednice i privlačenja novih potencijalnih investitora/tvrtki.

Pitanje 3

U kojem opsegu su aktivnosti koje su financirane kroz Mjeru 301 doprinijele unaprjeđenju kvalitete života u ruralnim područjima?

Odgovor je detaljno objašnjen kroz odgovore na prethodna pitanja. Na temelju informacija koje smo dobili kvaliteta života je poboljšana do određene granice i mjera je postigla svoj cilj.

7.5 Mjera 302 - Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti

Evaluacija vrijednosti indikatora

Početak provedbe Mjere 302 također je bio 17. ožujka 2011. godine. Tijekom IPARD programa objavljena su ukupno 4 poziva Mjeru 302. Zaprimljeno je ukupno 239 prijava, a 155 je odobreno i ugovoreno. Ukupna ugovorena potpora iznosi **9,85 milijuna eura** ukupnih javnih sredstava (30. lipanj 2016: 12,91 milijuna eura).

Što se tiče procjene indikatora, situacija je u pogledu izlaznih indikatora (zaprimljene i odobrene prijave, broj korisnika i ukupni volumen ulaganja) slična kao za Mjeru 301. Kategorija zaprimljenih prijava ima relativno visoku stopu realizacije (87% u odnosu na početnu ciljanu vrijednost). Međutim, postoji velika stopa odbijanja (samo 44% realizirano), vjerojatno zbog složene procedure i nepripremljenih korisnika. S druge strane, ukupni iznos ulaganja bio je relativno visok (65% je realizirano u odnosu na ciljanu vrijednost), što govori u prilog tomu da su odobreni projekti bili više vrijednosti.

U analizi indikatora koristili smo podatke i oslonili se na tablice za praćenje koje je pripremila Agencija za plaćanja te bazu podataka i godišnje izvješće (Godišnje izvješće o provedbi 2015. godine) koje je pripremila Upravljačko tijelo. Zbog nedostatka potrebnih podataka nismo u mogućnosti analizirati indikatore rezultata i učinka.

Nadalje, postoji indikacija da su inicijalne ciljane vrijednosti pojedinih indikatora (npr. Povećanje u dodanoj bruto vrijednosti u poduzećima/ gospodarstvima koja su dobila potporu, Ekonomski rast u poljoprivredi – neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), Produktivnost rada u poljoprivredi – promjene u bruto dodanoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE)) potencijalno postavljene bez prethodne analize čineći usporedbu planiranih i ostvarenih indikatora nerealnom. Ovi indikatori nisu bili re-evaluirani u prethodnim razdobljima kako bi se pružilo odgovarajuće mjerenje ostvarenja ili uspjeha indikatora.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 66: M302 Pregled realizacije indikatora

Pregled realizacije indikatora za Mjeru 302										
Razina praćenja/procjene	Ciljevi	Odgovarajući indikatori	Vrsta indikatora	Ciljana vrijednost	30.06.2016.		31.12.2016		30.06.2017	
					Vrijednost	% realizacije	Vrijednost	% realizacije	Vrijednost	% realizacije
Mjera 302	Poticati diversifikaciju poljoprivrede prema nepoljoprivrednim djelatnostima	Izlazni	Broj zaprimljenih prijava	380	329	87%	329	87%	329	87%
			Broj odabranih prijava	350	155	44%	129	37%	129	37%
			Broj korisnika	329	89	27%	130	40%	130	40%
			Ukupni opseg ulaganja, milijun eura	39.495.253,0	25.822.155,5	65%	19.712.065,3	50%	19.712.065	50%
Os 3	Poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima i diversifikacija gospodarskih aktivnosti	Rezultat	Povećanje bruto dodane vrijednosti (BDV)	5	-	-	-	-	4,42	88,36%
			Stvoreni broj radnih mjesta	329	-	-	-	-	136	41,34%
Program	Poboljšati kvalitetu života u ruralnim područjima	Učinak	Gospodarski rast - neto dodana vrijednost u standardu kupovne moći (SKM), %	5	0,21	4,24%	0,24	4,82%	0,24	4,82%
			Proizvodnost rada - promjena u bruto dodatnoj vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (BDV/FTE), &	5	39,66	793%	39,66	793%	39,66	793%

Izvor: Indikativna KPMG analiza

Računanje indikatora – Metodologija

- a) Broj zaprimljenih prijava – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- b) Broj odobrenih prijava – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- c) Broj korisnika – temeljeno na bazi podataka dobivenoj od strane Ministarstva poljoprivrede;
- d) Ukupan opseg ulaganja – temeljeno na tablicama praćenja dobivenih od strane Agencije za plaćanje (javni i privatni doprinos);
- e) Povećanje bruto dodane vrijednosti (BDV) farmi/gospodarstava koja su dobila potporu – Procjena na temelju podataka prikupljenih putem korisničkog upitnika

Ovaj je indikator procijenjen na temelju podataka prikupljenih putem korisničkog upitnika. Podaci prikupljeni u lipnju 2017. sastojali su se od 48 odgovora nakon čišćenja podataka u vezi s mjerom 302, što predstavlja 38% svih korisnika mjere. U upitniku su korisnici upitani o povećanju njihove dobiti i omjeru te dobiti koja se prema njihovom mišljenju može pripisati financijskoj potpori. Metoda korištena za izračunavanje pokazatelja na temelju podataka iz istraživanja mišljenja korisnika bila je ista kao u slučaju mjere 101 i 103.

- f) Bruto broj stvorenih radnih mjesta - procjena na temelju podataka prikupljenih putem korisničkog upitnika

Ukupno 47 ispitanika iz upitnika dali su odgovore s obzirom na poslove stvorene potporom koja im je dodijeljena. Sezonski poslovi obračunavali su se kao 0,5 stvorenih radnih mjesta. Zbroj odgovora podijeljen s brojem ispitanika jednak je prosječnom broju radnih mjesta stvorenih po podržanom projektu. Sa 128 podržanih projekata, bruto broj stvorenih radnih mjesta je 136.

- g) Gospodarski rast u poljoprivredi - neto dodatna dodana vrijednost u SKM,% - procjena na temelju FADN podataka

Neto utjecaj financijske potpore na gospodarski rast u poljoprivredi procijenjen je pomoću FADN podataka, opisanih u dijelu Mjere 101. Procjena se treba shvatiti kao opći učinak financijskih subvencija na poljoprivredni sektor, dodijeljen u kontekstu Programa osi 1 i 3.

- h) Produktivnost rada - promjena bruto dodane vrijednosti po ekvivalentu punog radnog vremena (GVA / FTE),% - procjena na temelju FADN podataka

Neto utjecaj financijske potpore na produktivnost rada u poljoprivredi procijenjen je pomoću FADN podataka, opisanih u dijelu mjera 101. Procjena se treba shvatiti kao opći učinak financijskih subvencija na poljoprivredni sektor, dodijeljen u kontekstu Programa osi 1 i 3.

Pitanje 1

U kojem opsegu je Mjera 302 doprinijela razvoju gospodarstva u ruralnim područjima?

Kriteriji za potencijalne investicije uključuju usklađenost sa standardima zajednice i minimalnim nacionalnim standardima, minimalnim kriterijima ulaganja i razvojem adekvatnog poslovnog plana. Glavni ciljevi uključivali su povećanja prihoda korisnika kroz razvoj i diversifikaciju ruralnih aktivnosti, stvaranje novih i očuvanje postojećih radnih mjesta, povećanje opsega usluga i poboljšanje socijalne strukture u ruralnim područjima. Većina krajnjih korisnika bili su iz ruralnog turizma (više od 60% ostvarenih investicija) te iz Istarske županije.

Zbog nedostatka kvantitativnih podataka ne možemo dati točan odgovor, međutim, na temelju naših istraživanja i terenskih izvida vjerujemo da je mjera 302 pridonijela do određene mjere razvoju ruralnih aktivnosti. Slični zaključci, mogu se donijeti kao i za druge mjere, odnosno da je mjera 302 pridonijela rekonstrukciji/izgradnji infrastrukture i dodatnih sadržaja, otvaranju novih

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

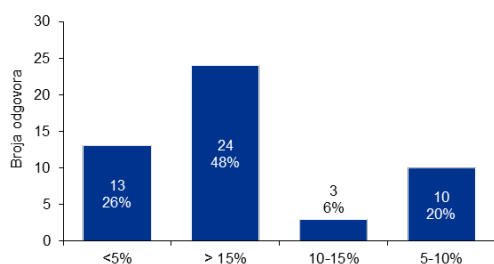
1. kolovoza 2017. godine

radnih mjesta (ako ne izravno, onda putem sekundarnih ili tercijarnih zapošljavanja) te povećanja prihoda za same korisnike i općinu.

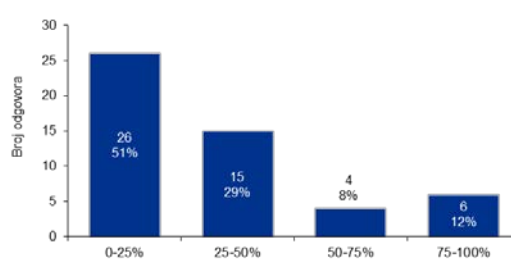
Primjerice, Korisnik 7 koji je koristio potporu za izgradnju malog turističkog objekta, istaknuo je kako je projekt imao široke neposredne učinke na općinu u smislu povremenih - sezonskih zapošljavanja, potpore drvnj industriji (za izgradnju i održavanje), veće smještajne kapacitete (uključujući poreze i prihode), kao i razvoj drugih dodatnih sadržaja (npr. pristupna cesta).

Slika 85: Mjera 302 IPARD doprinos (sažetak istraživanja mišljenja korisnika korisnika)

Porast dobiti nakon potpore

Doprinos IPARD potpore povećanju dobiti

Pitanje 2

Koji su ostali efekti Mjere 302, uključujući i one koji se odnose na ostale ciljeve/prioritete, a koji su povezani sa implementacijom ove Mjere (indirektni, pozitivni i/ili negativni efekti na korisnike, ostale žitelje, lokalnu zajednicu i sl.)?

Ostali relevantni efekti mogu se promatrati kroz povećanje standarda zajednice, posebice u smislu dodane vrijednosti (ruralni turizam - novi/obnovljeni kapacitet, povećanje smještajnih kapaciteta, sekundarnih i tercijarnih zapošljavanja ljudi s lokalnog područja te povećanje prihoda kroz boravišne turističke pristojbe).

Pitanje 3

U kojem opsegu investicije financirane kroz Mjeru 302 doprinijele unaprjeđenju kvalitete života u ruralnim područjima?

Odgovor je detaljno objašnjen kroz odgovore na prethodna pitanja. Na temelju informacija koje smo dobili kvaliteta života je poboljšana do određene granice i mjera je postigla svoj cilj.

7.6 Mjera 501 – Tehnička pomoć

Evaluacija vrijednosti indikatora

Mjera 501 je bila posljednja akreditirana mjera, i to u travnju 2013. godine. U okviru Mjere 501, sredstva IPARD programa koristila su se za sufinanciranje aktivnosti vezanih za pripremu, praćenje, evaluaciju i promidžbu IPARD programa, kao i aktivnosti Mreže za ruralni razvoj, u skladu s odredbama IPARD programa.

Od ukupno 63 pristigle prijave, do kraja 2015. godine, 60 ih je bilo ugovoreno, s ugovorenim iznosom potpore od 405.370,06 eura ukupnih javnih sredstava.

Što se tiče procjene indikatora, područja koja su obuhvaćena uključuju:

- Aktivnosti vezane za rad Odbora za praćenje;
- Seminari, radionice, treninzi (uključujući MRR);
- Međunarodni seminari i studijska putovanja;
- Savjetodavne usluge stručnjaka;
- Promidžbu i promidžbene kampanje;
- Prevođenje i uređivanje dokumenata zatraženih od strane Europske komisije;
- Podizanje svijesti lokalnog stanovništva; i
- Prikupljanje podataka o potencijalnim LAG-ovima.

U analizi indikatora primarno smo koristili podatke i oslonili se na tablice za praćenje koje je pripremila Agencija za plaćanja te bazu podataka i godišnje izvješće (Godišnje izvješće o provedbi 2015. godine) koje je pripremila Upravljačko tijelo. Zbog nedostatka potrebnih podataka nismo u mogućnosti analizirati indikatore rezultata i učinka.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Tablica 67: M501 Pregled realizacije indikatora

Pregled realizacije indikatora za Mjeru 501				
Razina praćenja/ procjene	Izlazni indikatori	Ciljana vrijednost	Vrijednost na 30.06.2016	% realizacije
Aktivnosti vezane za rad Odbora za praćenje	Broj sastanaka Odbora za praćenje	14	4	29%
	Broj aktivnosti radnih skupina Odbora za praćenje (sastanci, seminari, radionice tijekom godine)	21	2	10%
	Studijska putovanja za članove Odbora za praćenje	2	2	100%
Seminari, radionice (uključujući i mrežu ruralnog razvoja)	Broj usavršavanja za usvajanje vještina u okviru IPARD-a	21	18	86%
	Broj sudionika na seminarima i radionicama	420	800	190%
Međunarodni seminari i studijska putovanja	Broj međunarodnih seminara i studijskih putovanja	20	17	85%
	Broj sudionika na međunarodnim seminarima	30	34	113%
	Broj sudionika na studijskim putovanjima	30	-	-
Stručnjaci koji pomažu i savjetuju Odbor za praćenje	Broj ugovorenih stručnjaka	6	3	50%
	Broj studija pripremljenih od strane stručnjaka	6	1	17%
	Broj dana stručnjaka	180	261	145%
Promotivna kampanja	Broj promotivne kampanje	21	18	86%
	Broj letaka	50.000	-	-
	Broj TV i radio prezentacija	50	-	-
	Broj publikacija	10.000	11	0%
	Broj izložbenih prostora	30	-	-
	Broj potencijalnih korisnika	100.000	6.600	7%
Prijevod i priprema dokumenata traženih od strane EC ili za sastanke sa EC	Broj dokumenata	40	-	-
Podizanje svijesti ljudi o sudjelovanju u stvaranju lokalnog partnerstva	Broj realiziranih promotivnih aktivnosti	21	4	19%
	Broj održanih usavršavanja, radionica, seminara	21	4	19%
	Broj sudionika po regiji, LAG-u, instituciji	420	228	54%
	Broj ugovorenih domaćih stručnjaka	5	-	-
	Broj ugovorenih međunarodnih stručnjaka	2	-	-
Podaci o potencijalnim LAG-ovima	Broj potencijalnih LAG-ova	15	-	-
	Broj lokalnih razvojnih strategija	15	-	-

Izvor: Indikativna KPMG analiza

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Računanje indikatora – Metodologija

- a) Broj sastanaka Odbora za praćenje – osigurano od strane Upravljačkog tijela (kao što je dano u Godišnjem izvješću o provedbi IPARD Programa u Republici Hrvatskoj (2015.);
- b) Broj aktivnosti radnih skupina Odbora za praćenje – vidi objašnjenje pod a);
- c) Studijska putovanja za članove Odbora za praćenje – vidi objašnjenje pod a);
- d) Broj usavršavanja za usvajanje vještina u okviru IPARD-a – vidi objašnjenje pod a);
- e) Broj sudionika na seminarima i radionicama – vidi objašnjenje pod a);
- f) Broj međunarodnih seminara i studijskih putovanja – vidi objašnjenje pod a);
- g) Broj sudionika na međunarodnim seminarima – vidi objašnjenje pod a);
- h) Broj sudionika na studijskim putovanjima – podaci nisu dostupni;
- i) Broj ugovorenih stručnjaka – vidi objašnjenje pod a);
- j) Broj studija pripremljenih od strane stručnjaka – vidi objašnjenje pod a);
- k) Broj dana stručnjaka – vidi objašnjenje pod a);
- l) Broj promotivnih kampanja – vidi objašnjenje pod a);
- m) Broj letaka – podaci nisu dostupni;
- n) Broj TV i radio prezentacija – podaci nisu dostupni;
- o) Broj publikacija – vidi objašnjenje pod a);
- p) Broj izložbenih prostora – podaci nisu dostupni;
- q) Broj potencijalnih korisnika – vidi objašnjenje pod a);
- r) Broj dokumenata – podaci nisu dostupni;
- s) Broj realiziranih promotivnih aktivnosti – vidi objašnjenje pod a);
- t) Broj održanih usavršavanja, radionica i seminara – vidi objašnjenje pod a);
- u) Broj sudionika po regiji, LAG-u, instituciji – vidi objašnjenje pod a);
- v) Broj ugovorenih domaćih stručnjaka – podaci nisu dostupni;
- w) Broj ugovorenih međunarodnih stručnjaka – podaci nisu dostupni;
- x) Broj potencijalnih LAG-ova – podaci nisu dostupni;
- y) Broj lokalnih razvojnih strategija – podaci nisu dostupni.

Pitanje 1

U kojem opsegu je Mjera “Tehničke podrške” doprinijela implementaciji programskih aktivnosti?

Kao dopuna prioritetima, glavni cilj potpore u okviru tehničke pomoći odnosio se na olakšavanje pravilnog provođenja mjera, putem dodjele financijskih sredstava za unaprjeđenje ljudskih i fizičkih resursa upravljačkog tijela i drugih ovlaštenih tijela. Potpora je bila uspostavljena za usklađivanje i razvoj informacijskih sustava, zapošljavanje i usavršavanje povezanog osoblja, kao i projekata vezanih za provedbu programa i evaluaciju zadataka.

Međutim, temeljeno na provedenim intervjuima korisnika, indikativno je da je mjera imala ograničen utjecaj na provedbu programskih aktivnosti. Zbog toga što je bila posljednja akreditirana mjera, nije ispunila svoj potencijal, niti podržala povećanje kapaciteta i učinkovitosti

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

institucionalnih tijela IPARD programa. Budžet je bio postavljen na 405.000 eura od čega je iskorišteno oko 89%, uglavnom u 2014. godini.

Kasna akreditacija tehničke pomoći značila je da su institucionalna tijela bila ograničena u pomaganju korisnicima te su promotivne aktivnosti bile smanjene. Dodatna poteškoća odnosila se na to da mjera tehničke pomoći nije bila dovoljno fleksibilna da odgovori stvarnim potrebama institucionalnih tijela i korisnika, kao što je bilo u programu, kroz zatvoreni i ograničeni popis prihvatljivih aktivnosti.

Pitanje 2

U kojem opsegu je Mjera "Tehničke podrške" doprinijela aktivnostima:

- Promoviranja i informiranja o IPARD programskim mjerama
 - Razvoja nacionalne ruralne mreže u Hrvatskoj?
-

Financijska potpora je bila dodijeljena za aktivnosti vezane uz pripremu, upravljanje, ocjenjivanje i odabir, nadzor, evaluaciju, informiranje i kontroliranje programa.

Kao što je navedeno u tablicama za praćenje, izdvojena sredstva iskorištena su za informativne i promotivne aktivnosti u svrhu podizanja svijesti javnosti i potencijalnih korisnika povezanih s IPARD-om i ruralnim razvojem mjera programa (ukupno 10 plaćenih aktivnosti, 21% ukupno prihvatljivih izdataka – EU i RC doprinos).

Nadalje, izdaci unutar mjere bili su iskorišteni kako bi financirali sastanke upravnog odbora nacionalne ruralne mreže (ukupno 8 plaćenih aktivnosti, 9% ukupno prihvatljivih izdataka – EU i RC doprinos).

Međutim, ukupni volumen prihvatljivih izdataka (0,36 milijuna eura; EU i RC doprinos) je relativno mal, zbog čega se smatra da je Tehnička pomoć imala veoma ograničen utjecaj na potporu programskih aktivnosti, kako promotivnih i informativnih aktivnosti vezanih uz IPARD program, tako i razvoja nacionalne ruralne mreže u Hrvatskoj. Upravljačko tijelo je uglavnom koristilo druge izvore financiranja za pokrivanje nedostataka (treninzi, seminari, studijska putovanja, promotivne aktivnosti, itd.) prije akreditacije mjere.

8 Odgovori na evaluacijska pitanja na razini programa

Pitanje 1

U kojoj je mjeri IPARD pridonio poboljšanju tržišne učinkovitosti?

Metode ocjenjivanja: Input-output analiza mjera 101 i 103, polu-strukturirani intervjui, analiza studija slučaja i kvalitativna analiza.

Evaluacija je pokazala pozitivan doprinos IPARD programa (u okviru mjera 101 i 103) u promicanju gospodarskog rasta poljoprivrednog sektora i poboljšanja tržišne učinkovitosti. Navedene mjere su primarno podržavale ove ciljeve kroz poboljšanje konkurentnosti korisnika omogućujući potrebna kapitalna ulaganja korisnika s ciljem usklađivanja sa standardima EU, što predstavlja temelj za sva daljnja ulaganja, uključujući povećanje proizvodnih kapaciteta te kvalitete primarnih i prerađenih poljoprivrednih proizvoda.

Kao što je ranije navedeno kroz detaljan pregled pojedinih mjera i odgovora, većina korisnika mjera 101 i 103 obuhvaćala su poduzeća i obiteljska poljoprivredna gospodarstva (više od 90% od ugovorene potpore). Nadalje, što se tiče poljoprivrednog sektora, najučinkovitije korištenje potpore i brzina realizacije (oko 40% od ukupno ostvarenog iznosa u obje mjere) odnosi se na sektor voća i povrća. Osim toga, sektori ribarstva (oko 15%) i žitarica (oko 7,5%), oba iz mjere 103 također su bili uspješni u smislu ostvarivanja podrške. Uspješnost spomenutih sektora ukazuje na rast i unaprjeđenje navedenih sektora, osobito kroz povećanje konkurentnosti malih obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava (sektor voća i povrća) te malih ili srednjih poduzeća (sektor ribarstva).

S druge strane, nekoliko sektora (sektori mesa, vinarstva, maslinarstva itd.) bili su nedovoljno iskorišteni u smislu ostvarene podrške. Razloge bi se trebalo tražiti u širem socio-ekonomskom kontekstu. Izuzev sektora maslinarstva, za koje IPARD financiranje nije bilo u potpunosti dostupno u prvim godinama programa, mliječni proizvodi, prerada mesa (govedarstvo, svinjogojstvo i peradarstvo) su sektori u kojima zahtjevi za potporama nisu ispunili početna očekivanja. To je primarno rezultat ekonomskih problema s kojima su ti sektori bili suočeni (prestanak poslovanja i nestanak manjih jedinica, ekonomska kriza, zaduženost cijelog sektora itd.).

Rezultati se temelje i na provedenim polu-strukturiranim intervjuima s predstavnicima različitih dionika. Oni vjeruju da su mjere 101 i 103 pridonijele ukupnom rastu i efikasnosti tržišta podržanih sektora. Nadalje, kroz potporu malih tvrtki i obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava ti sektori postaju konkurentniji na većem EU tržištu, ali i usklađeni sa standardima Europske unije.

Osim toga, kroz terenske posjete i intervjue s korisnicima (Korisnik 1 i Korisnik 2 za 101 i Korisnik 3 i Korisnik 4 za 103) indikativno je da su isti povećali svoje proizvodne kapacitete (za više od 50%), modernizirali proizvodnju (kupili nove strojeve, komponente, proizvodne linije itd.) te dostigli više standarde (u usporedbi sa sličnim konkurentima). To im je omogućilo da zaposle dodatnu radnu snagu, poboljšaju svoju poziciju na tržištu i uvedu nove proizvode.

Općenito, dok su pozitivni učinci u smislu modernizacije i restrukturiranja sektora djelomično ostvareni, izazovi koji proizlaze iz usitnjene strukture zemljišta i nedovoljno usklađenih zemljišnih knjiga, nedostatka ekonomije razmjera, kao i učinkovitih nacionalnih pokazatelja kvalitete ukazuju da je bilo kakav napredak postignut programom krhak ukoliko se ne uspostavi posebna tržišna regulacija, učinkovita organizacija lanaca opskrbe te strateški usmjerena, holistička lokalna poljoprivredna politika.

Pitanje 2

U kojoj je mjeri IPARD pridonio provedbi standarda EU?

Metode ocjenjivanja: Input-output analiza mjera 101 i 103, polu-strukturirani intervjui, analiza studija slučaja i kvalitativna analiza.

Objekti mjera, 101 i 103, bile su usmjerene na dostizanje standarda EU kroz ciljeve, uključujući i doprinos pripremi država kandidatkinja za pristupanje EU-u, prilagodbu standardima Europske zajednice, prilagodbu poljoprivrednih i ribarskih postrojenja za preradu kako bi zadovoljili minimalne standarde EU te poboljšanje ukupne izvedbe. Svi odobreni i podržani projekti unutar ovih mjera su morali zadovoljiti ove uvjete.

Kvantitativni rezultati koji se odnose na opseg doprinosa provedbi standarda EU ne mogu biti izraženi, no ovu temu bi trebalo promatrati u širem kontekstu. Kroz dubinske analize projekata, izradu studija slučaja te obavljene intervjue, vidljivo je da su svi realizirani projekti doprinijeli unaprjeđenju gospodarstava kako bi ista dosegla EU standarde, u smislu povećanja vlastitih kapaciteta, standarda kvalitete, infrastrukture, Europske unije, kao i ukupne izvedbe.

Većina posjećenih korisnika (studije slučaja) su mali obrti ili tvrtke koje rade na lokalnoj razini i opskrbljuju uglavnom nacionalno tržište. Međutim, ova investicija im je pomogla da izgrade novu infrastrukturu, podignu produktivnost i sukladno tome, zadovolje EU standarde. Za neke od njih (primjerice Korisnik 4) ova investicija bila je samo temelj za daljnje aktivnosti, jer se korisnik planira prijaviti za program novog ruralnog razvoja 2014 – 2020, kako bi dodatno unaprijedili proizvodne kapacitete s ciljem izlaska na EU tržište. S druge strane, neki korisnici su zahvaljujući sredstvima i ulaganju u novu infrastrukturu i opremu, uspjeli dosegnuti najviše standarde kvalitete (primjerice Korisnik 3 koji je dobio BRC standard).

Pitanje 3

U kojoj je mjeri IPARD pridonio pripremnim radnjama za provedbu agri-okolišnih mjera za Program ruralnog razvoja 2014.-2020. (PRR)?

Metode evaluacije: analiza podataka Mjere 201, polu-strukturirani intervjui i kvalitativna prosudba.

Tri pilot mjere predložene su u okviru agri-okolišne Mjere 201 IPARD programa „Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika“. Navedene mjere vezane za lokaciju (Održavanje i zaštita travnjaka u Parku prirode Velebit, pilot mjera za travnjake u Parku prirode Lonjsko polje i pilot mjera na oraničnim površinama u Zagrebačkoj županiji) namijenjene su rješavanju dvaju ključnih problema hrvatske poljoprivrede i zaštite prirode i okoliša, kako je navedeno u programskom dokumentu (IPARD program 2007. - 2013., Plan za poljoprivredu i ruralni razvoj, 8. izmjene, lipanj 2015. godine):

- Opadanje raznovrsnosti krajobraza, staništa i vrsta zbog gubitka poljoprivrednog zemljišta, poglavito travnjaka,
- Degradacije okoliša uzrokovane neprikladnim poljoprivrednim mjerama, uključujući i visoku potrošnju mineralnih gnojiva i pesticida, posebice na ratarskim i trajnim nasadima.

Međutim, zbog zahtjevnog sustava provedbe, mjera nikad nije dostigla fazu provedbe. Unatoč tome, druge aktivnosti, koje su financirane iz projekta PHARE 2005 „Jačanje institucionalnih sposobnosti i potpora provedbi SAPARD/IPARD programa u Hrvatskoj“ postavile su osnovu za provedbu agri-okolišnih mjera Programa ruralnog razvoja 2014. - 2020. (PRR). Navedene aktivnosti obuhvaćaju uspostavu Kodeksa dobre poljoprivredne prakse, organizaciju obuke za trenere, uspostavljanje izračuna za plaćanja, uspostavljanje procedura za provedbu i pokretanje suradnje s drugim institucijama i dionicima.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Nadalje, Program ruralnog razvoja 2014. – 2020. predviđa nekoliko aktivnosti sličnih onima predviđenima za IPARD (primjerice pilot mjera za zaštitu kosca (*Crex crex*), pilot mjera za zaštitu leptira te uspostavu poljskih traka). Navedene aktivnosti imaju iste okolišne zadatke kako je utvrđeno u programu IPARD, naime potaknuti poljoprivredne prakse koje su povoljne za okoliš i povećanje biološke raznolikosti.

Pitanje 4

U kojoj je mjeri IPARD pridonio pripremnim radnjama za izradu lokalnih strategija ruralnog razvoja?

Metode ocjenjivanja: Analiza mjere 202, polu-strukturirani intervjui, analiza studija slučaja i kvalitativna analiza.

Cilj IPARD-a i mjere 202 uključivao je podršku u jačanju kapaciteta ruralnog stanovništva kako bi se poboljšale njihove vještine u smislu suradnje i upravljanja te kako bi ih potaknulo da uspostave lokalne akcijske grupe (LAG). Alati razvijeni u tu svrhu uključivali su treninge, radionice, kao i promotivne i informativne aktivnosti. Upravljačko tijelo je kroz IPARD program i LEADER pristup stavilo naglasak na uspostavu okvira za razvoj lokalnih razvojnih inicijativa i strategija.

Jedna od glavnih aktivnosti Upravljačkog tijela, uključivala je pružanje tehničke pomoći za pripremu lokalnih razvojnih strategija, kao i održavanje treninga i edukacija te obuku trenera.

LAG se nije mogao smatrati prihvatljivim za potporu, ukoliko nije imao kvalitetno uspostavljenu lokalnu razvojnu strategiju, ili ako strategija nije prošla procjenu od strane Upravljačkog tijela.

Na temelju rezultata analize podataka, studija slučaja i provedenih intervjua IPARD program bio je učinkovit u smislu potpore razvoju i izradi lokalnih ruralnih razvojnih strategija kroz promicanje LEADER pristupa, izradu pravnog okvira te definiranja kriterija za prijavu (lokalne razvojne strategije su bile obvezna) i potporu aktivnosti LAG-ova (plaće, treninzi, potpore u izradi lokalnih razvojnih strategija i sl.)

Trenutno postoji 56 LAG organizacija od kojih je 40 priznato od strane UT.

Pitanje 5

U kojoj je mjeri IPARD pridonio razvoju ruralne ekonomije?

Metode ocjenjivanja: Analiza mjere 202, polu-strukturirani intervjui, analiza studija slučaja i kvalitativna analiza.

IPARD doprinos (Mjera 202) razvoju ruralne ekonomije može se promatrati kroz realizaciju postavljenih indikatora, detaljnije opisanih u prethodnom poglavlju. Kao što je ranije opisano, program je pridonio uspostavi LAG-ova i lokalnih razvojnih strategija, kao i podizanju svijesti lokalnih stanovnika, kroz održavanje seminara, studijskih putovanja i organizacije savjetovanja od strane eksperata. Temeljem održanog intervjua s korisnikom, Korisnik 5, te dostavljene dokumentacije, indikativno je da je ista udruga kroz održane edukacije i seminare pridonijela podizanju svijesti i upoznatosti s programom za 200 potencijalnih korisnika, što je prema njihovom mišljenju utjecalo na veću zainteresiranost i broj prijava te nakraju na dodatna zapošljavanja u lokalnim poljoprivrednim gospodarstvima i poduzećima (minimalno šest ljudi zaposleno kao rezultat provedenih investicija).

Program pruža sveobuhvatnu podršku za razvoj ruralnog gospodarstva kroz poticanje pristupa LEADER, koji je podržan od strane:

- Mjera 501 - Tehnička pomoć za jačanje kapaciteta potencijalnih LAG-ova (aktivnost "Stjecanje vještina i animiranje stanovnika ruralnih područja");

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

- Mjera 202, Pod-mjera 1, za izgradnju kapaciteta odabranih LAG-ova (pod-mjera "Stjecanje vještina, animiranje stanovnika LAG teritorija");
- Mjera 101, Mjera 103, Mjera 301 i Mjera 302, za realizaciju lokalnih projekata pod LDS.

Tehnička pomoć je provedena za povećanje kapaciteta LAG-ova u smislu isplate plaća za zaposlenike LAG-ova, treninge, poslovna putovanja i pokriće ostalih prihvatljivih izdataka.

Pod-mjera 1 pridonijela je izradi različitih lokalnih studija (npr. socio-ekonomskih, regionalnih, marketinških i sl.), treninga i obrazovanja LAG osoblja i njihovih članova, animacije i promotivnih događanja, kao i sudjelovanja članova na seminarima, radionicama, sastancima, studijskim putovanjima i događajima drugih nacionalnih i ruralnih razvojnih mreža. Oko 30% mjere Tehničke pomoći na godišnjoj razini se alociralo za pod-mjeru 1.

Intenzitet potpore za mjeru 202, izražen kao javna potpora za prihvatljivim izdancima u iznosu do 100%, pri čemu doprinos EU iznosi 80%.

Ukupna isplata za mjeru 202 iznosi 3,48 milijuna eura.

Bez mjere 202 i LEADER pristupa, razvoj ruralnog gospodarstva i konsolidacije lokalnih skupina proizvođača bio bi mnogo sporiji. Osim toga, cijeli proces pripreme lokalnih razvojnih strategija bio bi stavljen na čekanje.

Pitanje 6

U kojoj su se mjeri sredstva izdvojena za IPARD projekte efikasno iskoristila u odnosu na dostizanje ciljeva?

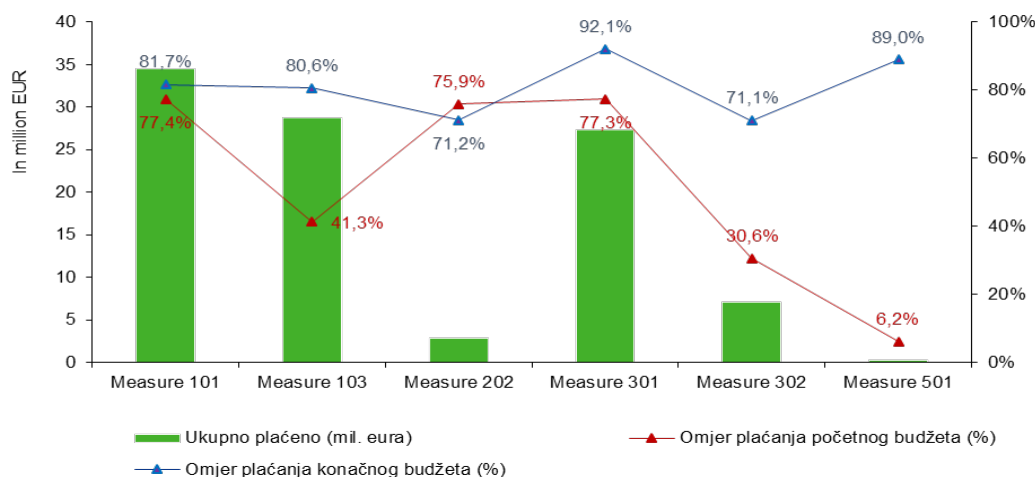
Metode ocjenjivanja: pregled monitoring podataka i analiza baze podataka, polu-strukturirani intervjui i kvalitativna analiza.

Isplata IPARD novčanih sredstava treba biti sagledana na različitim razinama kako bi se došlo do razumnog zaključka.

Ukupni omjer plaćanja na dan 31. prosinca 2016. u odnosu na konačni budžet odnosi se na **82,69%** (30. lipanj 2016.: 65,54%). S druge strane, omjer ukupnoga plaćanja u odnosu na početni budžet znatno je manji i odnosi se na **55,63%** (30. lipnja 2016.: 45,16%) koji je nastao kao posljedica znatnog iznosa odbačenih sredstava u prethodnim godinama.

Slika 86: IPARD program - Usporedba inicijalnog i završnog omjera plaćanja (EU komponenta):

IPARD program - Usporedba inicijalnog i završnog omjera plaćanja (EU komponenta)

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Najveći iznos uplaćenih sredstava ostvaren je mjerama 101, 103 i 301 (konačni omjer plaćanja: 81,7%, 80,6% i 92,1%). Manji uspjeh bili su mjere 202, 302 i 501 (krajnji omjer plaćanja: 71,2%, 71,1% i 89,0%), dijelom zbog kasne akreditacije (2011), manje organiziranih poziva i relativno visokih razlika između omjera plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet.

U pregledu županija, većina realiziranih projekata (M101, M103, M301 i M302) nalazila su se u Istarskoj (111 projekata), Osječko-baranjskoj (78 projekata) i Međimurskoj (43 projekata) županiji. Međutim, ako promatramo županije iz aspekta prosječne vrijednosti projekta, situacija se značajno mijenja, jer su najuspješnije županije u smislu velikih projekata:

- Zadar: 20 projekata s prosječnom vrijednosti projekta od 467 tisuća eura.
- Splitsko-dalmatinska: 19 projekata s prosječnom vrijednosti projekta od 461 tisuća eura;
- Grad Zagreb: 3 projekta s prosječnom vrijednosti projekta od 432,5 tisuća eura.

Najučinkovitije županije po mjeri (osim M202 i M501) su:

- M101: Osječko-baranjska županija (56 projekata u iznosu od 7,65 milijuna eura);
- M103 Splitsko-dalmatinska (8 projekata u iznosu od 6,87 milijuna eura);
- M301 i M302: Istarska županija (25 projekata u iznosu od 8,44 milijuna eura i 73 projekata u iznosu od 5,19 milijuna eura).

Pitanje 7

U kojoj mjeri je IPARD pridonio poboljšanju institucija ruralnog razvoja (upravljačke struktura, transparentan sustav provedbe procedura, uključenost javnih i privatnih tijela u izradu i provedbu programa, sustav praćenja i evaluacije, itd.) i usklađivanju nacionalnog zakonodavstva u pripremi za PRR?

Metode ocjenjivanja: Analiza mjere 501 i polu-strukturirani intervjui.

Na temelju IPA provedbene uredbe Europske komisije, Vlada je usvojila vlastite uredbe (NN 34/08, NN 30/09), koje određuju specifične institucije za upravljanje i provedbu uloga utvrđenih u članku 21. provedbene uredbe o programu IPA (EZ) broj 718/2007 te definira svoje funkcije u skladu s tim.

Glavne operativne strukture u IPARD-u uključuju:

- Ministarstvo poljoprivrede, ribarstva i ruralnog razvoja (od 2012. godine poznat kao Ministarstvo poljoprivrede), Uprava za održivi razvoj seoskog prostora u funkciji Upravljačkog tijela;
- Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju s funkcijom Provedbenog tijela.

Ostale upravne funkcije činili su Odbor za praćenje, Nacionalni fond i Revizijsko tijelo. Nacionalni dužnosnik nadležan za akreditaciju (DNA) bio je odgovoran za izdavanje, nadzor te oduzimanje ili povlačenje akreditacije Nacionalnog dužnosnika za ovjeravanje (NAO) kao voditelja nacionalnog fonda koji je uspostavljen u okviru Ministarstva financija te je funkcionirao kao tijelo središnje riznice kroz koji su sredstva EU fondova bila kanalizirana.

Upravljačko tijelo odobrilo je kriterije za odabir projekata, nadziralo provedbu prikupljanja podataka za praćenje i procjenu, obavijestilo korisnike o njihovim obvezama i širu javnost o prednostima IPARD programa 2007.-2013., kao i osiguralo uravnoteženi tok informacija između Ministarstva i Agencije za plaćanja. Nadalje, ono je bilo zaduženo za sastavljanje godišnjih i drugih izvješća za nadzorni odbor. Agencija za plaćanje je dobila zadatak upravljanja i provedbu podrške u okviru IPARD programa u skladu sa zdravim financijskim upravljanjem.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Ova složena struktura osiguravala je transparentan sustav provedbe postupka i otvaranje poziva za prijave koje ispunjavaju uvjete i odredbe

Provedbenom uredbom IPA-e (EZ) broj 718/2007, članak 62. definirana je obveza informiranja javnosti, osobito krajnjih korisnika, o svrsi, ciljevima i načinima korištenja pretpristupnog programa. Osim krajnjih korisnika, šira javnost trebala je biti obaviještena o ulozi i doprinosu Europske unije. Nadalje, članak 193. definirao je obvezu slanja godišnjih izvješća o napretku najkasnije 6 mjeseci nakon završetka svake pune kalendarske godine provedbe programa u EK i nacionalnom IPA koordinatoru, nakon što Odbor za praćenje odobri isti izvještaj.

Odbor za praćenje okupio je razne predstavnike javnih institucija (primjerice Agronomski fakultet, Mrežu za ruralni razvoj, Hrvatsku gospodarsku komoru itd.) i preuzeo ulogu nadzora provedbe programa.

S druge strane, bilo je mnogo šireg uključivanja različitih institucija kao što su Savjetodavne službe, Hrvatski stočarski centar, poduzetnički centri i inkubatori, mreže za male i srednje poduzetnike koje su osnovane kao ishodišne ustanove za potencijalne krajnje korisnike. Županijski uredi državne uprave koji su prikupljali prijave za nacionalne poticaje - izravna plaćanja, poljoprivredni županijski uredi, kao i lokalna administrativna tijela također su ishodišne točke za potencijalne krajnje korisnike.

Aktivnosti Hrvatske gospodarske komore su nadopunjujuće onima Upravljačkog tijela u smislu informiranja, promocije i ukupnih priprema za provedbu IPARD programa.

Nadalje, mjera 202 i LEADER pristup omogućili su osnivanje Lokalnih akcijskih grupa što je zasigurno snažno utjecalo na lokalni/regionalni ruralni razvoj putem lokalnih razvojnih strategija (LRS), promotivnih aktivnosti, treninga, seminara i organiziranih predavanja. Ove aktivnosti su financirane kroz pod-mjere i tehničku pomoć.

Iako je tehnička pomoć kasno akreditirana (prijenos upravljanja je dobila od EK 30. travnja 2013. godine) podržala je 57 aktivnosti/projekata od lipnja 2013. do prosinca 2014. godine u iznosu od 379.650 eura.

Također, bez obzira na kasnu akreditaciju tehničke pomoći, Upravljačko tijelo nastojalo je ojačati kapacitete kroz implementaciju različitih mjera, uključujući izradu pravilnika za planiranje i zadržavanje zaposlenika (analiza opterećenosti, izrada godišnjeg plana aktivnosti, nagrađivanje, politika unaprjeđenja zaposlenika te mogućnosti za kontinuirano poslovno usavršavanje i sl.), kao i održavanje treninga i edukacija (uvodni trening, kontinuirani specijalistički treninzi i sl.).

S obzirom na nacionalno zakonodavstvo 63 akata i strategija je uzeto u obzir u sljedećim područjima:

- Poljoprivreda, ribarstvo i šumarstvo (25 akata);
- Zaštita okoliša (7 akata);
- Prostorno uređenje i infrastruktura (8 akata);
- Ostale zakonske odredbe (15 akata); te
- Slabo razvijena područja (8 akata).

Doprinos iskustva stečenog kroz IPARD program u izradi, pregovaranju i provedbi Programa ruralnog razvoja 2014.-2020. u najvećoj mjeri odnosi se na činjenicu da su kroz IPARD program uspostavljene strukture i kapaciteti upravljačkih i operativnih struktura, uz relativno stroge proceduralne okvire koji su se morali implementirati kako bi se zadovoljili strogi kriteriji akreditacije.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Međutim, kao što je prepoznato unutar Programa ruralnog razvoja, identificirane su sljedeće mogućnosti unaprjeđenja:

- Ograničeni administrativni kapaciteti unutar Agencije za plaćanja te drugih javnih institucija koji su uzrokovali kašnjenja u ugovaranju, plaćanju i provedbi projekata. Kao posljedica ovog zaključka, Agencija za plaćanja je implementirala informacijski sustav koji bi trebao smanjiti obradu dokumenata vezanih uz prijavu projekata za PRR; bolju koordinaciju i razmjenu podataka s drugim relevantnim državnim institucijama;
- Potrebu za značajnim poboljšanjima sustava nadzora kako bi mogli procijeniti rezultate provedbe programa na sveobuhvatan način. Dodatno, unutar Programa ruralnog razvoja također je prepoznato da kvaliteta evaluacije značajno ovisi o kvaliteti sustava praćenja, a jedna od primarnih aktivnosti bit će procjena i poboljšanje postojećeg sustava praćenja i evaluacije (npr. definicija indikatora) i prikupljanja podataka (npr. FADN), što dodatno potvrđuje zaključke navedene u ovom evaluacijskom izvješću.

Drugi značajan doprinos iskustva IPARD-a odnosi se na provedbu LEADER pristupa i namjere definiranja ruralnih politika kroz veće uključivanje lokalnog stanovništva i interesnih skupina u procesima ruralnog razvoja. Iako je implementiran LEADER pristup te je 40 LAG-ova prepoznato od strane Upravljačkog tijela, morat će se provesti dodatno jačanje kapaciteta kroz Program ruralnog razvoja.

Pitanje 8

U kojoj je mjeri IPARD pridonio stvaranju/održavanju radnih mjesta?

Metode ocjenjivanja: studije slučaja (efekt mrtvog tereta (eng. *Deadweight*) i efekt multiplikacije) i polu-strukturirani intervjui.

Tijekom provedbe Ex-post evaluacije nismo naišli na podatak o broju novo-otvorenih radnih mjesta nastalih kao rezultat IPARD programa. Međutim, kroz polu-strukturirane intervjue i terenske izvide saznali smo da su radna mjesta otvorena uglavnom kao indirektni učinak IPARD projekata. To znači da su projekti utjecali na šire lokalno/regionalno područje i potaknuli sekundarna i tercijarna zapošljavanja (primjerice M302 - seoski turizam - novi turistički objekti kupuju proizvode od lokalnih proizvođača, obrta i obiteljskih poljoprivrednih gospodarstava što potencijalno dovodi do povećane potražnje i potrebe za dodatnim zapošljavanjem kod tih proizvođača, ili M301- obnova lokalnih cesta – uzrokovala je pozitivne učinke na povezanost unutar same općine, što bi moglo potaknuti povećanje proizvodnje lokalnih proizvođača zbog pristupačnijeg i povoljnijeg prijevoza, a što nakraju dovodi do potrebe za zapošljavanjem dodatne radne snage).

U smislu direktnog zapošljavanja, nova radna mjesta stvorena su uglavnom u projektima vezanima uz proizvodnju, odnosno mjere 101 i 103. To je potvrđeno i kroz studije slučaja, gdje je gotovo svaki intervjuirani korisnik morao zaposliti nove radnike kao izravnu posljedicu projekta (veći proizvodni kapaciteti, povećan proizvodni portfelj itd.). Također, mjera 202 rezultirala je otvaranjem novih radnih mjesta (Korisnik 5 - jedan stalni zaposlenik i jedan zaposlenik na nepuno radno vrijeme) S druge strane, mjera 301 vjerojatno nije pridonijela direktnom zapošljavanju, budući je bila povezana s lokalnim općinama i javnim radovima (lokalne ceste i sustavi za pročišćavanje otpadnih voda).

Za projekte vezane uz mjeru 302, posebice seoski turizam, sezonski učinak trebao bi biti sagledan u kontekstu zapošljavanja. Mnogi subjekti ruralnog turizma zapošljavaju sezonsku radnu snagu ili zaposlenike na nepuno radno vrijeme te je te zapise teško pratiti.

Pitanje 9

Kolika je vrijednost ukupnih investicija (uključujući prihvatljive i neprihvatljive troškove) na teritoriju RH posljedica IPARD programa?

Metode ocjenjivanja: Input–output analiza, efekt mrtvog tereta (eng. *Deadweight*) i efekt multiplikacije te kvalitativna analiza.

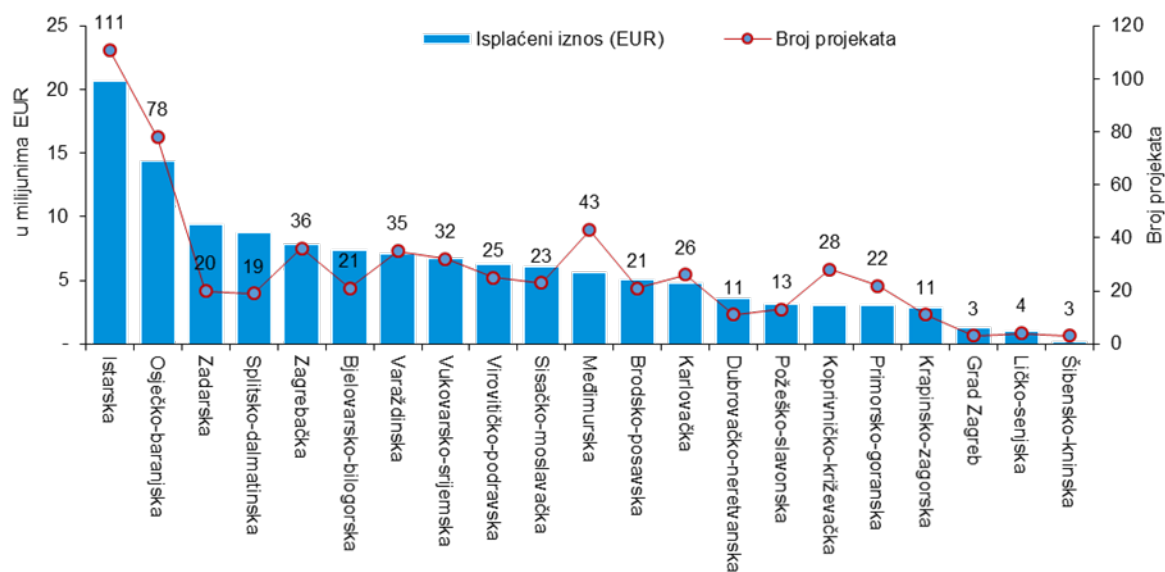
Što se tiče broja realiziranih (isplaćenih) projekata, najuspješniji realizirani projekti (od 31. prosinca 2016. godine) bili su u Istarskoj (111), Osječko-baranjskoj (78) i Međimurskoj (43) županiji. Najmanje uspješne bile su Ličko-senjska, Šibensko-kninska te županija Grada Zagreba.

Kao što je vidljivo u grafikonu ispod, najuspješnije županije (Istarska i Osječko-baranjska) također su na vrhu u pogledu najveće ostvarene potpore (slijedno, 20,6 milijuna eura i 14,4 milijuna eura).

Daljnja analiza, na razini mjera, pokazuje kako je za M101 najuspješnija Osječko-baranjska županija sa ostvarenih 7,65 milijuna eura, dok je kod svih ostalih mjera (osim M501) najuspješnija bila Istarska županija.

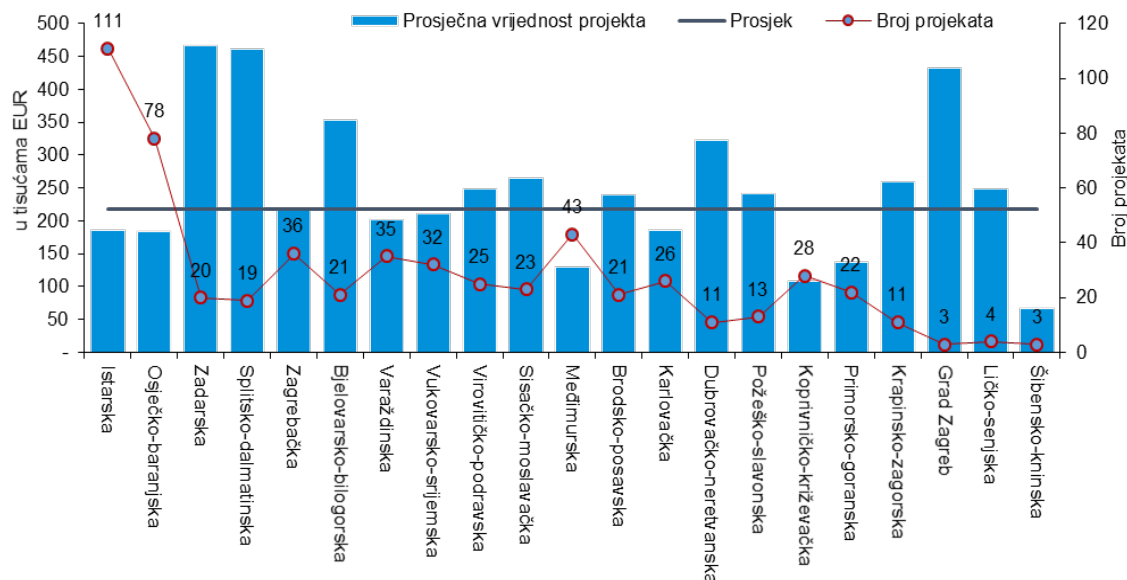
Slika 87: Vrijednost potpore za realizirane projekte po županiji (ukupna javna sredstva)

Geografska distribucija - Pregled isplaćenih iznosa i broja projekata

Slika 88: Geografska distribucija - Pregled prosječnih plaćanja po projektima (ukupna javna sredstva)

Geografska distribucija - Pregled prosječnih plaćanja po projektima

Međutim, po prosječnoj vrijednosti projekta najuspješnija je Zadarska županija (466,9 tisuća eura po projektu), zatim Splitsko-dalmatinska županija (461,3 tisuća eura po projektu) i Grad Zagreb (432,5 eura po projektu).

Ukupni iznos investicija (ugovoren i isplaćen) po svakoj od mjera (od 31. prosinca 2016. godine):

- **M101:** 47,7 milijuna eura ugovorenih i 23,8 milijuna eura odbijenih (neugovorenih) sredstava (100 prijava). U zahtjevima za isplate ugovorenih projekata, neprihvatljivi troškovi (smanjeni) iznosili su 698 tisuća eura od ukupno 49,1 milijuna eura zahtijevanih sredstava. **Ukupno ulaganje za M101 iznosi 87,9 milijuna eura.**
- **M103:** 40,1 milijun eura ugovorenih i 11,1 milijuna eura odbijenih (neugovorenih) sredstava (32 prijave). U zahtjevima za isplate ugovorenih projekata, neprihvatljivi troškovi iznosili su 410 tisuća eura od ukupno 39,7 milijuna eura zahtijevanih sredstava. **Ukupno ulaganje za M103 iznosi 76,6 milijuna eura.**
- **M202:** 4,8 milijuna eura ugovorenih sredstava. U zahtjevima za isplate (8 krugova isplata po projektu/LAG-u) je zatraženo ukupno 3,75 milijuna eura, a samo 5,2 tisuće eura je bilo odbijeno kao neprihvatljivo. **Ukupno ulaganje za M202 iznosi 3,5 milijuna eura.**
- **M301:** 38,9 milijuna eura ugovorenih i 40,9 milijuna eura odbijenih (neugovorenih) ugovorenih sredstava. Ukupni zahtijevani iznos za isplatu iznosio je 48,2 milijun eura. Svi troškovi smatrani su prihvatljivima. **Ukupno ulaganje za M301 iznosi 36,5 milijuna eura.**
- **M302:** 9,8 milijuna eura ugovorenih i 11,3 milijuna eura odbijenih (neugovorenih) sredstava (81 prijava). Ukupni zahtijevani iznos za isplatu iznosi 10,3 milijun eura. Neprihvatljivi troškovi iznose 500 tisuća eura. **Ukupno ulaganje za M302 iznosi 19 milijuna eura.**
- **M501:** Ukupna ugovorena vrijednost iznosi 405,4 tisuća eura. Ukupan zahtijevani iznos za isplatu iznosi 300,4 tisuće eura, odnosno sam 297,7 eura smatrano je neprihvatljivim troškom. **Ukupno ulaganje za M501 iznosi 0,36 milijuna eura.**

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Ukupni iznos ulaganja, uključujući doprinos korisnika i javnu potporu prema podacima iz IPARD baze podataka, prema podacima navedenim u tablicama za praćenje te prema navedenom u devetim izmjenama IPARD programa iznosi **223,9 milijuna eura**.

U smislu realizacije, 94,5% ugovorenih projekata je realizirano i isplaćeno.

Pitanje 10

U kojoj su mjeri i kako nedostaci vlastitih sredstava i teškoće za dobivanje kredita ograničavale provedbu IPARD-a?

Metode ocjenjivanja: polu-strukturirani intervjui, studije slučaja i sekundarna analiza podataka (primjerice pomoću prethodnih procjena i postojećih studija).

Većina korisnika smatra da je proces dobivanja kredita bio vrlo kompleksan. Nadalje smatraju kako su komercijalne banke vrlo nefleksibilne u cijelom programu i da ne žele razviti odgovarajuće financijske proizvode. Izvješće sa 8. Odbora za praćenje pokazuje da je radna skupina (MoA, MFIN, HBOR, CASME i Hrvatska udruga banaka) osnovana 2011. godine kako bi pronašla rješenja za ovo kritično pitanje. Jedan od prvih zadataka bio je konsolidirati poslovni plan (sastavni dio natječajne dokumentacije) kao što je propisano u Pravilniku kako bi bilo prihvatljivo poslovnim banaka i Hrvatskoj banci za obnovu i razvitak (HBOR).

Nadalje, uloga HBOR-a proširila se tijekom programa, te je kao rezultat toga, HBOR preoblikovao kreditne modele iz SAPARD programa u nove proizvode za IPARD mjere 101, 103, 301 i 302. Kako bi se ubrzao proces odobravanja kredita, HBOR je osigurao kreditne linije putem poslovnih banaka s jednakim uvjetima pozajmljivanja. Primjenjiva kamatna stopa uspostavljena je od strane HBOR-a za kredite odobrene tijekom određene godine: u 2012. godini bila je zajamčena kamatna stopa od 1%, a u 2013. godini od 2%. HBOR je pružao pristupačne kredite za IPARD ulaganja, s vrlo povoljnim kamatnim stopama od 1-4%, s rokom otplate od 12-15 godina te s počekom od 2-5 godina, ovisno o projektu i mjeri IPARD programa. Nadalje, kreditne linije HBOR-a omogućile su financiranje sveukupnih ulaganja (uključujući i prihvatljive i neprihvatljive izdatke), što je rezultiralo većim iznosima kredita (iznad prihvatljivih izdataka odobrenih od strane Agencije za plaćanje), kao i financiranjem do 100% iznosa ulaganja (isklj. PDV) za projekte u skladu s propisima državnih potpora, ili 75% za ostale projekte. Također, buduća vrijednost imovine navedena je kao prihvatljivi kolateral.

Osim uloge komercijalnih banaka, veliki problem u smislu financiranja odnosi se na nemogućnost pred financiranja. Korisnici ističu kako bi bilo mnogo lakše da im je bila omogućena isplata sredstava potpore u obliku predujma. To je također jedan od glavnih razloga zašto su mnogi potencijalni korisnici povukli svoje prijave ili se nisu uopće prijavili.

Pitanje 11

U kojoj je mjeri nacionalna ruralna politika/PRR ograničila provedbu IPARD-a?

Evaluacijske metode: polu-strukturirani intervjui, studije slučaja i analiza sekundarnih podataka (primjerice pomoću prethodnih procjena i postojećih studija).

Nacionalna ruralna politika ograničavala je do određene mjere implementaciju IPARD programa.

Pojedini potencijalni korisnici koji su smatrali zahtjeve administrativnih tijela IPARD programa za dostavu dopunskih informacija previše zamornima i kompleksnima/ ili koji su bili suočeni s poteškoćama prilikom osiguranja kredita banke za predfinanciranje njihovih ulaganja – odlučili su povući svoju izvornu IPARD aplikaciju (i nakon potpisivanja ugovora s Agencijom za plaćanja) te čekati sljedeći ruralni program kako bi se ponovno prijavili, pod povoljnijim uvjetima ili su pronašli druge izvore financiranja.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Sveukupno je bilo 84 povučenih prijava (mjere 101 i 103 – iako su neke od njih bile prihvaćene te čak i ugovorene). Primjerice, u posljednjem 21. pozivu, od 31 povučenog zahtjeva, gotovo polovica njih bila bi prihvaćena i ugovorena, ali su korisnici iz nekog razloga odustali.

Pitanje 12

U kojoj je mjeri nedostatak sinergije s međunarodnim programima financiranja ograničio provedbu IPARD-a?

Evaluacijske metode: polu-strukturirani intervjui, studije slučaja i analiza sekundarnih podataka (primjerice pomoću prethodnih procjena i postojećih studija).

Dopunski međunarodni programi financiranja uključuju ³³:

- TAIEX (Tehnička pomoć i razmjena informacija) fond sredstava, koji se uglavnom koriste za održavanje radionica (npr. studijske radionice u Šibeniku i Vukovaru u svezi Zajedničke poljoprivredne politike (ZPP) 2012. ili LEADER radionice u Zagrebu i Trogiru 2013. godine), studijskih putovanja (EU države – Engleska, Estonija, Italija, Francuska i sl.) te drugih međunarodnih seminara i radionica.
- EU IPA 2011Twinning Projekt: „Priprema Hrvatske Agencije za plaćanje u pripremi za provedbu ZPP i ZRP-a za razdoblje nakon 2013. godine“, HR/11/IB/AG/01;
- IPA 2011 „Jačanje kapaciteta Hrvatske Agencije za plaćanje u pripremi za nove ZPP i ZRP reforme“, Programme-EuropeAid 133073/D/SER/HR“;
- IPA 2011 „Nabava opreme za Hrvatsku Agenciju za plaćanje u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju“, Referentna objava: EuropeAid/133153/D/SUP/HR;
- EU Natura 2000 (NIP) – Projekt je krenuo početkom 2012. godine te je očekivani datum njegovog završetka bio 30. travanj 2016. godine Glavni zadatak projekta bio je priprema prijedloga mjera za poljoprivredno-okolišna plaćanja i Natura 2000 plaćanja vezanih uz biološku raznovrsnost i očuvanje prirode;
- Programi Međunarodne banke za obnovu i razvoj (IBRD) financirali su „Projekt kontrole onečišćenja u poljoprivredi“ Ministarstva poljoprivrede u 2011. godini te su podržali poljoprivredno-okolišne mjere.

Sinergija ostalih međunarodnih programa financiranja s IPARD programom može se vjerojatno najbolje zamijetiti ako se promatra u kontekstu Tehničke pomoći. Budući da je ova mjera kasno akreditirana, većina edukacija, radionica i studijskih putovanja (2011 i 2012. godine) bila je financirana sredstvima drugih fondova, IPA Komponente (npr. „Twinning Projekt“) i TAIEX.

Nedostatak sinergije je najrelevantniji u slučaju financijskih sredstava ponuđenih kroz komercijalne banke, koji nisu bili dostatni niti adekvatni za većinu korisnika. Zakašnjele promjene u tom segmentu usporile su cijeli proces i prisilile neke korisnike na traženje drugih programa financiranja.

³³ „Godišnje izvješće o provedbi IPARD programa u Republici Hrvatskoj 2010-2014 “- Ministarstvo poljoprivrede

Pitanje 13

U kojoj mjeri su iskorištena raspoloživa sredstva iz IPARD programa? Koji su uzroci za takvu iskorištenost?

Evaluacijske metode: pregled podataka za nadzor provedbe i analiza baze podataka, polustrukturirani intervjui.

Ukupni iznos plaćanja na dan 31. prosinca 2016. u odnosu na konačni budžet odnosi se na **82,69%** (30. lipnja 2016.: 65,54%). S druge strane, omjer ukupnoga plaćanja u odnosu na inicijalni budžet znatno je manji i odnosi se na **55,63%** (30. lipanj 2016.: 45,16%) koji je nastao kao posljedica znatnog iznosa odbačenih sredstava u prethodnim godinama.

Najveći iznos uplaćenih sredstava ostvaren je mjerama 101, 103 i 301 (konačni omjer isplata: 81,7%, 80,6% i 92,1%). Manji uspjeh bili su mjere 202, 302 i 501 (konačni omjer isplata: 71,2%, 71,1% i 89,0%), djelomice zbog njihove kasne akreditacije (2011), manje organiziranih poziva i relativno visokih razlika između omjera plaćanja u odnosu na inicijalni i završni budžet

Ostvarenje indikativnog budžeta u odnosu na stvarni izdatak na 31. prosinac 2016. godine, promatrajući ukupnu javnu i privatna potporu bilo je sljedeće:

- M101: 56,3 milijuna eura predviđenih budžetom naspram ostvarenih 45,9 milijuna eura (81,66%);
- M103: 47,5 milijuna eura predviđenih budžetom naspram ostvarenih 38,3 milijuna eura (80,58%);
- M202: 4,9 milijuna eura predviđenih budžetom naspram ostvarenih 3,5 milijuna eura (71,20%);
- M301: 39,5 milijuna eura predviđenih budžetom naspram ostvarenih 36,4 milijuna eura (90,09%);
- M302: 13,3 milijuna eura predviđenih budžetom naspram ostvarenih 9,5 milijuna eura (71,09%) i
- M501: 405 tisuća eura naspram ostvarene 361 tisuće (89,01%).

Međutim, pri usporedbi stvarne realizacije s inicijalnim budžetom, gore prikazani omjeri plaćanja mogu se znatno razlikovati (više pojedinosti potražite u odgovoru na pitanje broj 6).

Postoje razni razlozi, neki od njih su već analizirani u prethodnim pitanjima, a koji se odnose na nižu stopu iskorištenosti. Glavni problemi uključuju:

- Kasna akreditacija pojedinih Mjera (M301 i M302, a posebno M501) – Razlozi obuhvaćaju složeni proces akreditacije (manjak smjernica povjerenstva što se tiče sadržaja akreditacijskih paketa i kompleksne procedure, posebno vezano uz Odbor za reviziju), nedostatak adekvatnog plana, kao i razvijenih alata monitoringa te odgovora u slučaju odgode;
- Administrativne procedure i spor proces obrade prijave od strane Agencije za plaćanje;
- Slaba interakcija različitih dionika / javnih institucija, u pogledu dijeljenja podataka i znanja (zbog odvojenih IT sustava, različitih regulacija, itd.)
- Jasnoća raspisivanja natječaja koja nije u skladu s logikom implementacije pojedine mjere; i
- Manjak odgovarajućih financijskih proizvoda na tržištu i kamatnih stopa od strane banaka (posebno od strane komercijalnih banaka).

Pitanje 14

Kolika je bila učinkovitost institucionalnog ustrojstva za provedbu IPARD programa te da li je institucionalno ustrojstvo odgovaralo potrebama za učinkovitu provedbu?

Evaluacijske metode: analiza Mjere 501 i kvalitativna analiza.

Zbog zakašnjele akreditacije, Tehnička pomoć nije dosegla svoj potencijal niti je doprinijela u povećanju kapaciteta i učinkovitosti institucionalnih tijela IPARD programa.

Stoga su upravne vlasti bile prisiljene razmotriti druge aktivnosti ispunjavanja institucionalnih potreba.³⁴:

- Radionice za konzultante i potencijalne korisnike bile su održane zahvaljujući proširenju uloge i kapaciteta Savjetodavne službe;
- Obuke zaposlenika (Poljoprivredna savjetodavna služba, Hrvatska poljoprivredna agencija i uredi za regionalni razvoj Agencije za plaćanje) bile su održavane od 2012. godine (iako su bile potrebne već ranije);
- Radionice u svezi zahtjeva za isplatu s korisnicima bile su održavane od 2011. godine; te
- Obuke osoblja Ministarstva i Agencije za plaćanje bile su organizirane i podržavane pomoću sredstava iz drugih fondova (IPA Komponenta i TAIEX).

Kasni prijenos ovlasti Tehničke pomoći značio je ograničenje institucionalnih tijela u njihovoj pomoći korisnicima i smanjenje promotivnih aktivnosti. Dodatna poteškoća bila je ta što mjera tehničke pomoći nije bila dovoljno fleksibilna kako bi odgovorila na stvarne potrebe institucionalnih tijela i korisnika, što je bilo predviđeno programom kao zatvoreni i ograničeni popis prihvatljivih aktivnosti.

Nadalje, inicijalni budžet bio je postavljan na samo 405 tis. eura koje je trebalo biti dovoljno da podrži 57 projekata/aktivnosti, ali u završnoj fazi programa.

Ipak, Upravljačko tijelo je implementiralo različite mjere za jačanje vlastitih kapaciteta tijekom IPARD programa, uključujući sljedeće:

- Pravilnik za planiranje i zadržavanje zaposlenika (analiza opterećenosti, izrada Godišnjeg plana aktivnosti, nagrađivanje, politika promoviranja zaposlenika, mogućnosti za kontinuirani napredak zaposlenika i sl.) te
- Treninzi i edukacije zaposlenika (uvodni trening, kontinuirani specijalistički treninzi i sl.).

Pitanje 15

Kolika je održivost dostignutih ciljeva u okviru IPARD programa?

Evaluacijske metode: pregled pojedinačnih EQ-ova podržan kvalitativnom procjenom.

Generalno, IPARD program ispunio je svoju svrhu glede održivosti postignutih ciljeva.

Kroz promatranje i analiziranje svake mjere vjerujemo da se, posebno s obzirom na krajnje korisnike, program pokazao veoma korisnim budući da im je pomogao dostići minimalne standarde EU, povećati standarde Zajednice i kapacitete te modernizirati vlastitu proizvodnju. Veliki broj korisnika ne bi bio u mogućnosti sam ulagati te je stoga IPARD ostvario svoju svrhu osnaživanja hrvatskog poljoprivrednog sektora. Nadalje, ova ulaganja za većinu korisnika predstavljaju temelj za daljnji rast i razvoj kroz slične programe (npr. EAFRD). Međutim, zbog mnogih problema i uskih grla u procesu o kojima je već ranije bilo riječ, uspjeh programa nije ostvario svoj puni potencijal.

³⁴ Evaluacija administrativnih uskih grla u provedbi IPARD 2007-2013, Victoria Jane Primhak

9 Sažetak studije slučaja

Analiza slučaja studija je odabrana kao jedna od naših metoda evaluacije za dobivanje primarne informacije o određenim temama gdje se ne mogu dobiti druge pouzdane informacije.

Sve studije slučaja su provedene u skladu s posebnim metodologijama i alatima razvijenima od strane KPMG-a tijekom prethodnih relevantnih projekata, na osnovi našeg sveobuhvatnog iskustva i uzimajući u obzir sve relevantne potrebe od izvođača. Rad je uključivao priprema intervjuja koristeći strukturirani popis pitanja prethodno razvijenih od strane evaluatora.

Odabran je popis od slijedećih sedam korisnika:

- Mjera 101: Korisnik 1 i Korisnik 2;
- Mjera 103: Korisnik 3 i Korisnik 4;
- Mjera 202: Korisnik 5;
- Mjera 301: Korisnik 6; te
- Mjera 302: Korisnik 7.

Potrebe odabranih korisnika uključuju izgradnju kapaciteta, izgradnju/obnovu infrastrukture, modernizaciju proizvodnje, kupnju nove opreme, povećanje portfelja proizvoda, otvaranje novih tržišnih mogućnosti i povećanje tržišnih udjela.

Na temelju promatranih i prikupljenih informacija tijekom analize studija slučaja jedna od glavnih prednosti IPARD programa i odgovarajućih mjera je da korisnici ne bi mogli ući u takvu investiciju, bez potpore koju su ostvarili kroz IPARD programa (nizak efekt mrtvog tereta).

Navodimo sljedeće rezultate korisnika obuhvaćenih u studijama slučaja, ostvarenih zahvaljujući IPARD potpori:

- Korisnik 1 (M101) – kupnja nove opreme (linija za sortiranje i pakiranje) i strojeva (traktor i kombajn) s dodatnim alatima, povećanje kapaciteta proizvodnje (od cca. 1.000t do 4.000t), povećanje prihode (od cca. 100%) i novo zapošljavanje.
- Korisnik 2 (M101) – voćnjak jabuka (5 ha) sa sustavom za navodnjavanje, pumpom za navodnjavanje, ogradom i mrežom za tuču, povećanje prihoda (od cca. 70%), povećanje kapaciteta proizvodnje (150t jabuka) i otvaranje novih tržišnih prilika (domaćih i stranih tržišta).
- Korisnik 3 (M103) – nova infrastruktura (objekt sa skladištem, hladnjakom, područjem za proizvodnju i uredima), nova oprema (linije sa elementima za pripremu sirovina, kuhanja, punjenja i pakiranja), nove boce proizvoda (30 i 45 g), povećanje kapaciteta proizvodnje (od 160 tisuća boce do 640 tisuća boca) i jačanje pozicije na inozemnim tržištima (SAD i Kanada).
- Korisnik 4 (M103) – novi proizvodni pogon za preradu gljiva i skladište s dodatnom opremom (sušilica, linija pakiranja i sortiranja, automatizirana vaga i električni viličar), povećan portfelj proizvoda (sedam vrsta gljiva), povećan kapacitet proizvodnje (900t), novo zapošljavanje (sa 25 na 42) i povećan udio na tržištu.
- Korisnik 5 (M202) – razvijena strategija lokalnog razvoja (SLR), obrazovanje/radionice za program ruralnog razvoja, pružena podrška nacionalnim i EU projektima, suradnja s drugim LAG-ovima u Hrvatskoj ili u EU na različitim projektima i otvaranje novih zapošljavanja (izravno i neizravno).
- Korisnik 6 (M301) –rekonstrukcija četiri lokalnih nerazvrstanih cesta (bivša makadam cesta obnovljena i betonirana), postizanje boljeg povezivanja, novo zapošljavanje i podizanje atraktivnosti tog područja.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

- Korisnik 7 (M302) – izgradnja nove infrastrukture (turistički bungalov) sa unutrašnjom opremom uređenim okolnim prostorom (igralište, parking i ograde), pristupnom cestom, povećanjem prihoda i novim zapošljavanjem (skraćeno radno vrijeme i održavanje).

Opća pozitivna iskustva korisnika su sljedeća:

- Transparentne i jasne procedure,
- Dobro osmišljen program, te
- Dobra komunikacija sa Upravljačkim tijelom te lokalnim predstavnicima i institucijama.

S druge pak strane, sljedeća iskustva su odabrana kao općenito negativna:

- Spori proces pregleda prijave i procesa ugovaranja,
- Proces pregleda troškova (referentne liste nisu bile dostupne javnosti), te
- Intenzitet potpore treba biti veći.

Nadalje, neki korisnici (Korisnik 7) smatraju da su potpora banke i financiranje bili pozitivno iskustvo, dok drugi (Korisnik 3 i Korisnik 6) smatraju to negativnim iskustvom. Osim toga, Korisnik 5 označio je proces ponude i kašnjenje tehničke pomoći negativnim.

10 Zaključci i preporuke

U ovom poglavlju prikazani su glavni nalazi i zaključci u vezi Ex post evaluacije IPARD programa u 2007 – 2013 Republike Hrvatske, kao i preporuke koje bi valjalo uzeti u obzir u tekućem programskom razdoblju 2014 – 2020.

10.1 Okvir za evaluaciju mjera IPARD programa

U ukupnoj ocjeni mjera programa dva ključna aspekta su uzeta u obzir, a to je povlačenje raspoloživih sredstava EU i djelotvornost pojedine mjere.

Povlačenje raspoloživih sredstava EU

U pogledu povlačenja raspoloživih sredstava EU, dva omjera isplate su uzeta u obzir:

- Isplata raspoloživih sredstava EU u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva EU prema inicijalnom budžetu, i
- Isplata raspoloživih sredstava EU u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva EU prema završnom budžetu.

Procjena mjera u tom aspektu temeljena je na vrijednosti medijana gore navedenih omjera isplate, sa sljedećim pragova koji ukazuju na određenu razinu uspjeha:

- Medijan omjera isplate do 50% - povlačenje nije uspješno;
- Medijan omjera isplate između 51% i 80% - povlačenje je umjereno uspješno;
- Medijan omjera isplate preko 81% - povlačenje je uspješno.

Djelotvornost mjera

Procjena učinkovitosti mjera IPARD programa je dvojaka, obrađujući kako uspjeh mjera u postizanju svojih ciljeva tako i učinkovitost projekata unutar pojedine mjere.

Ciljni uspjeh temelji se na definiranom ishodu, rezultatima i pokazateljima učinka za određenu mjeru. Uspjeh Mjera temelji se na udjelu pokazatelja sa stopom realizacije preko 51% u ukupnom broju pokazatelja, čime se dopušta kategorizacija slična onoj za apsorpciju sredstava:

- Udio dobro ostvarenih pokazatelja do 50% - nedjelotvorna;
- Udio dobro ostvarenih pokazatelja između 51% i 80% - umjereno djelotvorna;
- Udio dobro ostvarenih pokazatelja preko 81% - djelotvorna.

S druge strane, učinkovitost projekata unutar pojedine mjere temelji se na kvalitativnoj procjeni dobivenoj putem intervjua i studija slučaja, ponovno slijedeći kategorizaciju nedjelotvorna - umjereno djelotvorna - djelotvorna.

Prema apsorpciji sredstava i učinkovitosti mjera, kao i različitih gore navedenih potkategorija, tim za procjenu stvorio je matricu koja sadrži sljedeće opće kategorije procjene (vidi ilustraciju ispod):

- Iznimno uspješno;
- Uspješno;
- Umjereno uspješno;
- Neuspješno;
- Iznimno neuspješno.

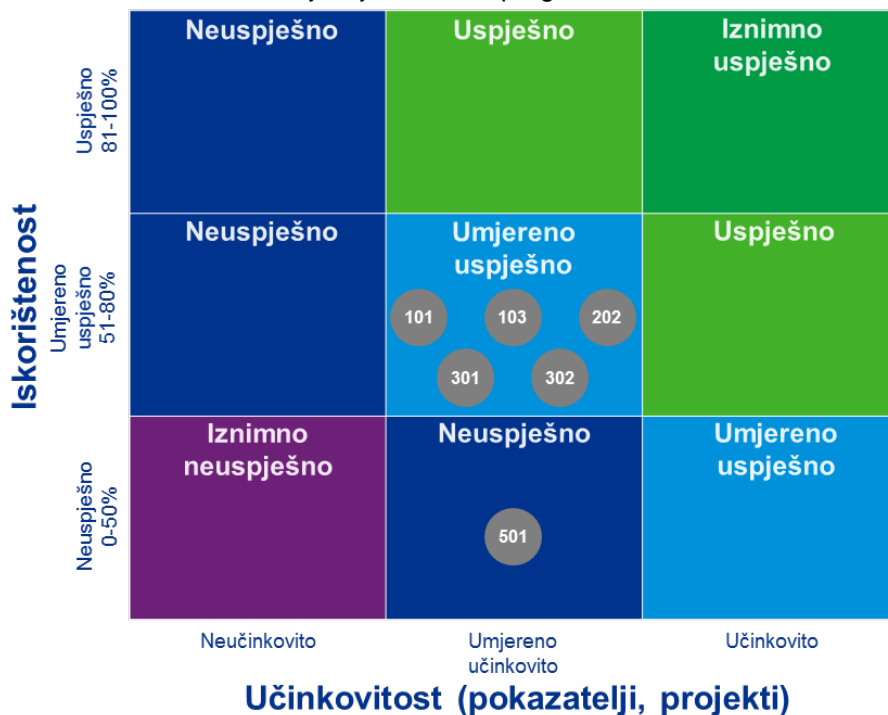
Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

U konačnici, evaluacija različitih mjera programa u okviru prikazane matrice poslužilo je kao osnova za sveobuhvatnu evaluaciju uspješnosti pojedine mjere.

Slika 89: Okvir za evaluaciju mjera IPARD programa

10.2 Zaključci na razini programa

Prema inicijalnom budžetu, volumen ugovorenih IPARD sredstava u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) je **58,88%** (30. lipanj 2016: 63,61%), dok su ukupno isplaćena sredstva u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) **55,63%** (30. lipanj 2016: 44,92%).

Prema završnom budžetu, volumen ugovorenih IPARD sredstava u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) je **87,52%** (30. lipanj 2016: 92,32%), dok su ukupno isplaćena sredstva u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) **82,65%** (30. lipanj 2016: 65,54%).

Ukupno isplaćena sredstva i ukupni volumen ugovorenih prijava potrebno je promatrati u kontekstu zahtjevnog i dugotrajnog postupka akreditacije IPARD-a (prva plaćanja zabilježena su 2010. godine), što predstavlja znatno ograničenje u korištenju sredstava.

Dodatno, kašnjenje u prijenosu ovlasti za Tehničku pomoć također je imalo utjecaja na provedbu programa, odnosno Upravljačko tijelo je moralo pronaći druge održive izvore financiranja. Inicijalna EU sredstva predviđena u Programu za Tehničku pomoć (prema 8. izmjenama programskog dokumenta) čine manje od 1% (0,3 milijuna eura) od ukupnog predviđenih sredstava od 124,8 milijuna eura te se stoga smatra da je Tehnička pomoć imala samo ograničen učinak na izgradnju institucionalnih kapaciteta, podršku promotivnim aktivnostima itd.

Također je moguće opaziti kako je broj odbijenih projektnih prijava bio najveći u inicijalnim pozivima na dostavu projektnih prijedloga te da su te brojke pokazale trend smanjivanja prema kraju programskog razdoblja. Navedeni trend moguće je povezati s procesom učenja koji se odvijao na razini korisnika, a koji indicira da su aktivnosti u okviru IPARD-a uspjele u određenoj mjeri ojačati svijest i kapacitet ciljnih skupina.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Ukupno, IPARD program Republike Hrvatske 2007. – 2013. moguće je ocijeniti umjereno uspješnim u ostvarivanju svog punog potencijala, u smislu povlačenja dostupnih EU sredstava te u postizanju ciljeva postavljenih i prikazanih u programskom dokumentu.

10.3 Zaključci na razini pojedinih mjera u okviru evaluacije

Mjera 101 „Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice”

Prema inicijalnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (38,8 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (44,6 milijuna eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M101 iznosi **80,39%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (34,5 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **77,39%** (prema podacima iz sustava praćenja na dan 31. prosinac 2016. godine).

Prema trenutnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (35,8 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (42,2 milijuna eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M101 iznosi **84,82%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (34,5 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **81,66%**.

Na sektorskoj razini, većina sredstava isplaćena je u sektoru voća i povrća (plaćanja prelaze budžet za 238%), kao i u sektoru žitarica i uljarica (plaćanja prelaze budžet za 50%), dok su ostali sektori, uključujući sektor mljekarstva, mesa i jaja ostali nedovoljno iskorišteni uslijed značajnijih socio-ekonomskih problema kao što su zaduženost, niska profitabilnost itd.

Cjelokupno gledajući, mjera je ocijenjena kao **umjereno uspješna** u smislu povlačenja dostupnih sredstava i učinkovitosti mjera (temeljem ostvarenja ključnih indikatora) kao što je navedeno u sintetičkoj procjeni mjera Programa. Navedenu stopu povlačenja sredstava moguće je primarno povezati sa činjenicom da je mjera obuhvaćena prvom fazom prijenosa ovlasti upravljanja.

Mjera 103 „Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice”

Prema inicijalnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (30,019 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (69,6 milijuna eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M103 iznosi **43,23%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (28,7 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **41,30%** (prema podacima iz sustava praćenja na dan 31. prosinac 2016. godine).

Prema završnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (30,1 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (35,7 milijuna eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M103 iznosi **84,36%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (28,7 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **80,58%** (prema podacima iz sustava praćenja na dan 31. prosinac 2016. godine).

Na sektorskoj razini, većina sredstava isplaćena je u sektoru prerade voća i povrća (plaćanja prelaze budžet za 43%), kao i u sektoru ribarstva (plaćanja prelaze budžet za 96%), dok su ostali sektori, uključujući sektor mlijeka i mljekarstva, sektor prerade mesa, sektor vinarstva i maslinovog ulja ostali nedovoljno iskorišteni.

Cjelokupno gledajući, mjera je ocijenjena kao **umjereno uspješna** u smislu povlačenja dostupnih sredstava i učinkovitosti mjera (temeljem ostvarenja ključnih indikatora) kao što je navedeno u sintetičkoj procjeni mjera Programa. Navedenu stopu povlačenja sredstava moguće je primarno povezati sa činjenicom da je mjera obuhvaćena prvom fazom prijenosa ovlasti upravljanja.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Mjera 201 „Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika”

Upravljačko tijelo odlučilo je ne podnijeti zahtjev za prijenos ovlasti za mjeru 201 "Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika" u pretpristupnom razdoblju zbog zahtjevnog sustava provedbe, a time i mjera nije provedena. Uslijed toga nije bilo moguće evaluirati uspjeh navedene mjere.

Mjera 202 „Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja”

Prema inicijalnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (3,8 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (3,7 milijuna eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M202 iznosi **103,97%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (2,8 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **75,86%** (prema podacima iz sustava praćenja na dan 31. prosinac 2016. godine).

Prema završnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (3,8 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (3,9 milijuna eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M202 iznosi **97,59%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (2,8 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **71,20%** (prema podacima iz sustava praćenja na dan 31. prosinac 2016. godine).

Ukupno, mjera je ocijenjena kao **umjereno uspješna** u smislu povlačenja dostupnih sredstava i učinkovitosti mjere (temeljem ostvarenja ključnih indikatora), osobito ako se uzme u obzir iznimno kasni početak njene provedbe na samom kraju programskog razdoblja (prijenos ovlasti krajem travnja 2013. godine).

Mjera 301 „Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture”

Prema inicijalnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (29,2 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (35,3 milijuna eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M301 iznosi **82,56%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (27,3 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **77,33%** (prema podacima iz sustava praćenja na dan 31. prosinac 2016. godine).

Prema završnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (29,2 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (29,7 milijuna eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M301 iznosi **98,32%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (27,3 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **92,09%**.

U pogledu tipa ulaganja, isplaćena sredstva vezuju se uz ulaganja u lokalne nerazvrstane ceste te sustave kanalizacije i sustave pročišćavanja otpadnih voda, s time da su sredstva za protupožarne prosjeke i toplane ostala neiskorištena.

Ukupno, mjera je ocijenjena kao **umjereno uspješna** u smislu povlačenja dostupnih sredstava i učinkovitosti mjere (temeljem ostvarenja ključnih indikatora). Ovu ukupnu ocjenu dodatno podupire činjenica kako je 100%-tni intenzitet potpore omogućio ulaganja u općinama i manjim gradovima, a koja se zbog opće financijske nesposobnosti istih najvjerojatnije ne bi realizirala bez potpore iz IPARD-a.

Mjera 302 „Diversifikacija i razvoj ruralnih ekonomskih aktivnosti”

Prema inicijalnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (7,4 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (23,2 milijuna eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M302 iznosi **31,80%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (7,1 milijun eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **30,59%** (prema podacima iz sustava praćenja na dan 31. prosinac 2016. godine).

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Prema završnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (7,4 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (10,0 milijuna eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M302 iznosi **73,88%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (7,1 milijun eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **71,09%** (prema podacima iz sustava praćenja na dan 31. prosinac 2016. godine).

U pogledu tipa ulaganja, većina isplaćenih sredstava vezuje se uz sektor ruralnog turizma i sektor obnovljivih izvora energije, dok su sredstva namijenjena sektoru tradicijskih obrta, sektoru izravne prodaje, sektoru prerade, sektoru usluga i sektoru slatkovodnog ribarstva ostala nedovoljno iskorištena ili potpuno neiskorištena.

Ukupno, mjera je ocijenjena kao **umjereno uspješna** u smislu povlačenja dostupnih sredstava i učinkovitosti mjere (temeljem ostvarenja ključnih indikatora). Ovu ukupnu ocjenu dodatno podupire činjenica da je mjera uspjela značajnije potaknuti samo dva od sedam predviđenih područja.

Mjera 501 „Tehnička pomoć“

Prema inicijalnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (0,3 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (4,7 milijuna eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M501 iznosi **6,95%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (0,3 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **6,19%** (prema podacima iz sustava praćenja na dan 31. prosinac 2016. godine).

Prema završnom budžetu, volumen ugovorenih EU sredstava (0,3 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (0,3 milijun eura) (% EU ugovorenih sredstava u odnosu na predviđeno u Programu) za M501 iznosi **100,00%**, dok udio ukupno isplaćenih EU sredstava (0,3 milijuna eura) u odnosu na ukupno raspoloživa sredstva (EU plaćeno/EU predviđeno u Programu) iznosi **89,01%** (prema podacima iz sustava praćenja na dan 31. prosinac 2016. godine).

Ukupno, mjera je ocijenjena kao **neuspješna** u smislu povlačenja dostupnih sredstava i učinkovitosti mjere (temeljem ostvarenja ključnih indikatora). Uslijed niskog volumena sredstava povučenih u svrhu Tehničke pomoći, ne može se smatrati da je mjera značajnije doprinijela provedbi programa. S obzirom na činjenicu da su tijela operativne strukture percipirana kao nedostatna u pogledu njihovih kapaciteta u određenim područjima (primjerice u evaluaciji projektnih prijedloga) od strane ispitanika izvan operativne strukture, te da je tehnička pomoć mogla imati značajnu ulogu u jačanju tih kapaciteta, mjera je ocijenjena kao neuspješna.

Sve prethodno navedeno (Zaključci na razini programa, Zaključci na razini pojedinih mjera) je između ostalog utjecalo i na povrat određenog iznosa dodijeljenih sredstava, te je stopa povrata za promatrano razdoblje iznosila 33,5% u odnosu na inicijalno predviđena sredstva, no s obzirom na činjenicu da povrat sredstava za 2013. godinu trenutno nije određen, prethodno navedena stopa povrata može u konačnici biti i nešto viša.

10.4 Ključni čimbenici koji su utjecali na rezultate Programa

Analize provedene u okviru Ex Post evaluacije temeljem usuglašene metodologije ukazuju na to da su sljedeći čimbenici imali ukupno najznačajniji utjecaj na ranije navedene rezultate, odnosno na kvalitetu, učinkovitost i djelotvornost provedbe IPARD programa 2007. – 2013.:

Kasni početak provedbe pojedinih mjera

Zahtjevnost cjelokupnog procesa akreditacije IPARD-a rezultirala je zakašnjelim prijenosom ovlasti upravljanja za programske mjere te na taj način ograničio raspoloživo vrijeme za stvarnu provedbu Programa.

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Prva faza prijenosa ovlasti upravljanja nastupila je, naime, u studenom 2009. godine, za pretpristupne mjere 101 "Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice" i 103 "Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice".

U ožujku 2011. godine Hrvatskoj su prenesene ovlasti upravljanja za pretpristupne mjere 301 "Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture" i 302 "Diversifikacija i razvoj ruralnih gospodarskih aktivnosti".

Konačno, u travnju 2013., Hrvatskoj su prenesene ovlasti upravljanja za pretpristupnu mjeru 202 "Priprema i provedba lokalnih strategija ruralnog razvoja" i 501 "Tehnička pomoć".

Dodatno, Upravljačko tijelo odlučilo je ne podnijeti zahtjev za prijenos ovlasti za mjeru 201 "Radnje za poboljšanje okoliša i krajolika" u pretpristupnom razdoblju zbog zahtjevnog sustava provedbe, a time i mjera nije provedena.

Ovakva dinamika rezultirala je neplaćanjem raspoloživih sredstava u prve tri godine programskog razdoblja i eksponencijalnim rastom isplaćenih sredstava prema kraju programskog razdoblja, obrazac kakav je također vidljiv i u drugim komponentama IPA programa u Hrvatskoj, kao i u strukturnim fondovima i Kohezijskom fondu u državama članicama EU u istom programskom razdoblju.

Nedovoljno korištenje Tehničke pomoći

Prijenos upravljačkih ovlasti za pretpristupnu mjeru 501 "Tehnička pomoć" Hrvatskoj je odobren u posljednjoj godini programskog razdoblja, oslabljujući potencijal mjere u smislu jačanja kapaciteta Operativne strukture IPARD-a (Uprava za upravljanje EU fondom za ruralni razvoj, EU i međunarodnu suradnju pri Ministarstvu poljoprivrede kao Upravljačkim tijelom, Agencija za plaćanja u poljoprivredi, ribarstvu i ruralnom razvoju, kao IPARD Agencija), osobito s aspekta ukupne administracije IPARD-a i upravljanja procesima, kao i podrške korisnicima te poticanja promotivnih aktivnosti vezanih uz Program s ciljem podizanja svijesti potencijalnih korisnika itd.

Nedovoljni institucionalni kapaciteti u određenim područjima

Vezano uz prethodni odlomak, nedovoljni kapaciteti u okviru operativne strukture IPARD-a utjecali su na cjelokupno upravljanje administrativnim procedurama koje se odnose na projektne prijave, upravljanje projektima i kontrolu projekata, što je moguće demonstrirati, između ostalog, dugotrajnom obradom projektnih prijava (u prosjeku **355 dana od podnošenja prijave do odluke o financiranju prema podacima iz sustava praćenja na dan 30. lipanj 2016. godine**) što je rezultiralo duljim ukupnim vremenskim periodom realizacije projekata (eng. *project lead time*).

Nedostatak prethodnog iskustva te stoga nepostojanje modela suradnje između banaka i korisnika po načelu najbolje prakse (eng. *best practice*)

Iz perspektive ispitanika s pogledom odozdo (eng. *bottom-up*), podrška od strane komercijalnih banaka u smislu ponude financijskih proizvoda po povoljnim uvjetima u svrhu zatvaranja vlastitog udjela u financiranju projekta, nastupila je kasno tokom programskog razdoblja te su se banke aktivno uključile u provedbu Programa tek u kasnijoj fazi (koncem 2011. godine).

S druge strane, ispitanici s pogledom odozgo (eng. *top-down*) napomenuli su kako prijavitelji dijelom nisu imali dovoljne kapacitete da bi osigurali kolaterale potrebne kao instrument osiguranja bankovnog kredita

Sve to ukazuje na činjenicu da je suradnja između banaka i potencijalnih korisnika bila kompleksna tematika, te da prije početka programskog razdoblja nije postojalo dovoljno iskustva te prema tome nisu niti bili uspostavljeni modeli suradnje između banaka i korisnika po načelu najbolje prakse (eng. *best practice*), a postojanje istih je moglo potaknuti ukupno povlačenje dostupnih sredstava.

Nedostatak uspostavljenog procesa strateškog planiranja koji bi prethodio objavi poziva na dostavu projektnih prijedloga

Nedostatak uspostavljenog procesa strateškog planiranja koji bi prethodio objavi poziva na dostavu projektnih prijedloga u okviru IPARD programa, te na taj način sustavno uzimao u obzir operativne potrebe i dinamiku pojedinih sektora. To je primarno vidljivo u provedbi pretpristupne mjere 101 "Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice" i 103 "Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice" i moguće je demonstrirati na primjeru sektora žitarica. Objavljivanje relevantnih poziva na dostavu projektnih prijedloga nije bilo u potpunosti usklađeno s operativnom dinamikom sektora, točnije sjetvom (pogledati **Tablicu 9: Vremenski slijed poziva objavljenih za programske mjere u poglavlju 5.4** Vremenski slijed provedbe programa), što je moglo utjecati na ukupan broj zaprimljenih prijava, a time i na volumen povučenih sredstava.

Društveno-ekonomske regionalne razlike u Hrvatskoj

Postojeće društveno-ekonomske regionalne razlike u Republici Hrvatskoj utjecale su na generalno slabiju aktivnost, manji broj korisnika i ukupno slabiju iskorištenost raspoloživih sredstava od strane najslabije razvijenih županija u zemlji (uključujući Ličko-senjsku, Šibensko-kninsku, Koprivničko-križevačku itd.). Najveći broj projekata (M101, M103, M301 i M302) realiziran je u Istarskoj županiji (75 projekata), čiji je razvojni indeks prema nacionalnoj klasifikaciji znatno iznad prosjeka, Osječko-baranjskoj županiji (71 projekt), koja je, iako slabije razvijena prema nacionalnoj klasifikaciji razvoja, snažno orijentirana na poljoprivredu te se stoga prirodno podudara s IPARD programom te naposljetku u Međimurskoj županiji (40 projekata), koja je prema nacionalnoj klasifikaciji razvijenosti također jedna od razvijenijih županija u državi.

Kvaliteta podataka za praćenje

Podaci dostupni u sustavu za prikupljanje i praćenje podataka omogućavaju analizu osnovnih pokazatelja u vezi provedbe programa (broj zaprimljenih i odobrenih prijava, broj gospodarstava primatelja potpore, količina ugovorenih sredstava, količina isplaćenih sredstava, ukupni volumen ulaganja itd.) međutim, ne omogućavaju dubinsku, kvantitativnu analizu programskih neto efekata na poljoprivredni sektor i gospodarstvo zemlje (povećanje bruto dodane vrijednosti u potpomognutim gospodarstvima, gospodarski rast u sektoru hrane itd.).

10.5 Dodatna zapažanja na temelju studije slučaja

Dodatno uz procjenu na razini programa i mjera, tijekom procesa Ex post evaluacije, uočeni su na razini individualnih projekata sljedeći pozitivni učinci na razvoj poljoprivrednog sektora u Hrvatskoj, koji su izravno povezani s IPARD programom, a temeljem provedbe analize odabranih studija slučaja.

Povećana konkurentnost

Povećana konkurentnost korisnika, uključujući i povećanje proizvodnih kapaciteta (npr. Korisnik 3 300%-tno povećanje kapaciteta proizvodnje, Korisnik 1 povećanje proizvodnje krumpira s 1.000 tona godišnje do 4.000 tona), modernizacija proizvodnih postrojenja (npr. Korisnik 1 nova linija za sortiranje i pakiranje, Korisnik 3 nova oprema za pripremu sirovina, kuhanje, punjenje i pakiranje), poboljšani ukupni učinak i standardi kvalitete poljoprivrednih gospodarstava (npr. tvrtki Korisnik 3 dodijeljen je BRC standard kvalitete kao izravni rezultat provedbe projekta), kao i proširenje postojećeg portfelja proizvoda (npr. Korisnik 2, Korisnik 4).

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Izravno zapošljavanje

Izravno zapošljavanje, koje je posebno vidljivo u Mjeri 101 "Ulaganja u poljoprivredna gospodarstva u svrhu restrukturiranja i dostizanja standarda Zajednice " (npr. Korisnik 1, 89%-tno povećanje broja zaposlenih nakon provedbe projekta) i Mjeri 103 "Ulaganja u preradu i trženje poljoprivrednih i ribljih proizvoda u svrhu restrukturiranja tih aktivnosti i dostizanja standarda Zajednice" (npr. Korisnik 4, 68%-tno povećanje broja zaposlenih nakon provedbe projekta, Korisnik 3, 80%-tno povećanje broja zaposlenih).

Konkurentnost ruralnih područja

Indirektan pozitivni učinak na konkurentnost i zapošljavanje u ruralnim područjima putem projekata ulaganja u javnu infrastrukturu, za što je osigurana potpora u okviru Mjere 301 "Poboljšanje i razvoj ruralne infrastrukture" uz intenzitet potpore (doprinos EU-a i RH) u ukupnim troškovima od 100%.

10.6 Ukupni zaključak i preporuke izvješća

U ovom izvješću identificirali smo nekoliko prepreka sveukupnoj uspješnoj provedbi IPARD programa 2007. – 2013. Republike Hrvatske, uključujući kasni početak provedbe pojedinih mjera, nedovoljne institucionalne kapacitete, nedovoljni kapacitet korisnika i drugo. Međutim, temeljem informacija dobivenih od različitih programskih dionika, uključujući predstavnike Operativne strukture i nezavisne stručnjake s pogledom odozgo (eng. *top-down*) (polu-strukturirani intervjui) i korisnika s pogledom odozdo (eng. *bottom-up*) (analiza studija slučaja), kao i temeljem dostupnih podataka iz postojećeg sustava praćenja, IPARD program 2007. – 2013. ocijenjen je kao umjereno uspješan.

Procjena se primarno temelji na kvalitativnoj analizi i analizi deskriptivne statistike, dok je kvantitativna analiza primijenjena u vrlo ograničenoj mjeri korištenjem dostupnih podataka iz sustava praćenja. Kvaliteta postojećih dodatnih kvantitativnih podataka u Upisniku poljoprivrednih gospodarstava i Sustavu poljoprivrednih knjigovodstvenih podataka (FADN) nije omogućila detaljniju analizu neto učinaka programa, u smislu trendova u svezi s korištenjem poljoprivrednog zemljišta, poljoprivrednim stanovništvom, zaposlenosti u sektoru, brojem i vrijednosti stoke, pojedinostima proizvodnje itd.

Temeljem nalaza na razini programa i mjera, ulaznih informacija od strane dionika i faktora koji utječu na provedbu programa moguće je izvesti sljedeće preporuke za tekuće programsko razdoblje:

Povećanje učinkovitosti procesa evaluacije (smanjiti vrijeme potrebno za evaluaciju projekta, npr. odluka)

U skladu sa prethodno navedenim u odgovorima na programski specifična evaluacijska pitanja, kompleksne administrativne procedure i spora obrada prijava od strane Agencije za plaćanje su utjecali na učinkovitost procesa evaluacije projekta.

Rezultati temeljeni na provedenom istraživanju mišljenja korisnika (molimo pogledati sliku u nastavku – 212 odgovora ukupno) vezano uz prihvatljivost trajanja odluke o IPARD potpori, ukazuju da su korisnici bili relativno nezadovoljni, s prosječnom ocjenom od samo 2,56 (uključujući Mjere 101, 103, 301 i 302). Najnezadovoljniji su bili korisnici Mjere 302 (55 odgovori ukupno) koji su dali ocjenu 2,11.

Daljnja statistička obrada baze podataka pružene od strane Upravljačkog tijela ukazuje da je prosječno vrijeme obrade prijave ugovorenih projekata gotovo jedna godina (349,1 dan u prosjeku). Detaljnija analiza ukazuje da je najkraće vrijeme obrade prijave bilo 85 dana, dok je najduže vrijeme obrade prijave bilo gotovo četiri godine (1.537 dana).

Ministarstvo poljoprivrede

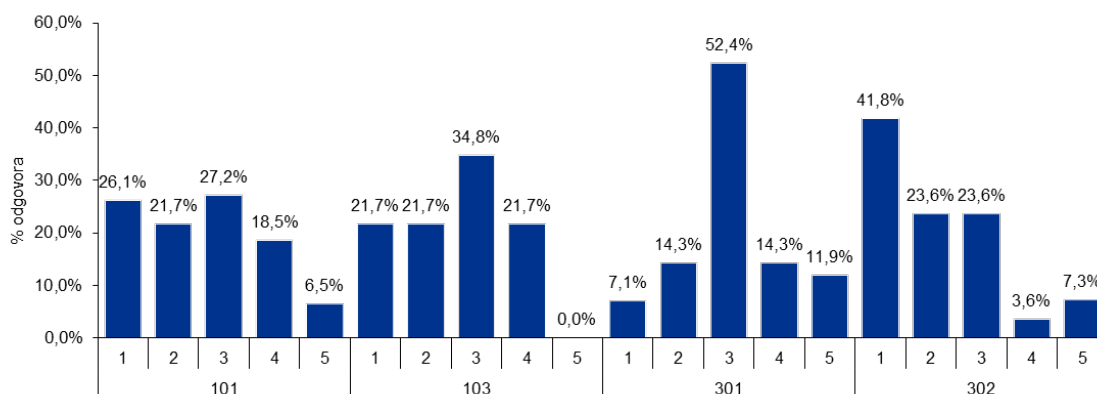
Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Ranije spomenuti statistički indikatori pružaju valjanu podlogu za našu preporuku da bi sve administrativne procedure trebale biti učinkovitije, kao i drugi mehanizmi obrade prijava, kako bi se povećala sveukupna učinkovitost programa i ugovorena količina. Obrada IPARD prijava u prosjeku od 349,1 dana je neprihvatljiva, primarno u okvirima financiranja (otplata bankovnih zajmova), kao i činjenice da financijska pozicija velikog broja korisnika nije dovoljno snažna te bi ih mogla prisiliti da potraže druge opcije ili slične programe (na nacionalnoj i međunarodnoj razini).

Slika 90: Sažetak istraživanja mišljenja korisnika - Prihvatljivost trajanja odluke o dodjeli IPARD potpore

Sažetak ankete korisnika-Prihvatljivost trajanja odluke o dodjeli IPARD potpore

Povećanje kvalitete sustava praćenja podataka

Povećati kvalitetu postojećeg sustava praćenja podataka uključivanjem pokazatelja koji povezuju operativnu provedbu programa i korištenje sredstava s poljoprivrednim sektorom u Hrvatskoj u cjelini, kako bi se omogućilo informiranije upravljanje programom i donošenje odluka.

Kontinuirano praćenje svih definiranih indikatora

Potrebno je provođenje kontinuiranog nadzora svih predefiniраних mjerljivih indikatora, kako bi se pomoglo procesima nadzora i omogućilo ažurnu analitiku za specifičnije informacije koje će služiti kao osnova za donošenje odluka. To će također olakšati pristup i pružiti kvalitetnu početnu točku za evaluaciju u tijeku i Ex-post evaluaciju budućih programskih razdoblja.

U bazi podataka, pruženoj od strane Upravljačkog tijela i u Monitoring tablicama od Agencije za plaćanje su nedostajale određene informacije te su nadzirale samo osnovne IPARD indikatore na razini programa i mjera (Izlazni indikatori su većinom bili pokriveni, međutim podaci vezani uz Rezultate i Utjecaj indikatora su nedostajali).

Nadalje, određeni Indikatori učinka nisu bili pokriveni u izvještaju u tijeku, što je također utjecalo i pogoršalo poziciju evaluatora prije Ex-post evaluacije, uslijed nedostatka relevantnih podataka.

Izvođenje periodične procjene svih definiranih indikatora i ažuriranja (ako je potrebno)

Potrebno je provođenje periodične procjene vrijednosti predefiniраних indikatora te po potrebi njihovog ažuriranja tijekom programskog razdoblja kako bi se stekli realniji podaci i očekivanja koja će također pomoći evaluatorima u procesu prikupljanja i analiziranja podataka, kao i u procesu usporedbe osnovnih indikatora s prikupljenim podacima.

Prema našem razumijevanju, osnovni mjerljivi indikatori su određeni i dogovoreni između Upravljačkog tijela i Europske Komisije, međutim, nisu bili nadzirani niti ažurirani tijekom programskog razdoblja. Na primjer, ciljane vrijednosti Indikatora učinka za Mjere 101, 103, 202,

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

301 i 302 su bile postavljene na 5%, dok su naši rezultati (indikator produktivnosti rada – promjena u bruto dodano vrijednosti po punom radnom vremenu (BDV/PRV), %) bili puno viši (gotovo 40%). Takva vrsta razlike može ukazivati na nerealne pretpostavke i interpretacije rezultata.

Pomoć pri definiranju prihvatljivih modela financiranja s bankama

Temeljem svojeg iskustva u IPARD programu, Upravljačko tijelo bi trebalo pomoći korisnicima u komunikaciji s bankama kako bi se definirali prihvatljivi modeli financiranja, što bi podiglo zanimanje za buduća programska razdoblja (PRR) i povećalo sveukupni ugovoreni iznos.

Trenutna IPARD iskustva pokazuju da su adekvatni financijski proizvodi bili implementirani kasno u programskom razdoblju s bankama koje su se aktivno uključile krajem 2011. godine. S druge strane, ispitanici s „top-down” pogledom napomenuli su kako prijavitelji dijelom nisu imali dovoljne kapacitete da bi osigurali kolaterale potrebne kao instrument osiguranja bankovnog kredita.

Svi nalazi ukazuju da su primarno nedostatak prethodnog iskustva, nedostupnost prihvatljivih financijskih proizvoda na tržištu, kao i nedostatak komunikacije i kooperacije među bankama i korisnicima uzrokovali usko grlo u implementaciji programa.

Jačanje institucionalnih kapaciteta

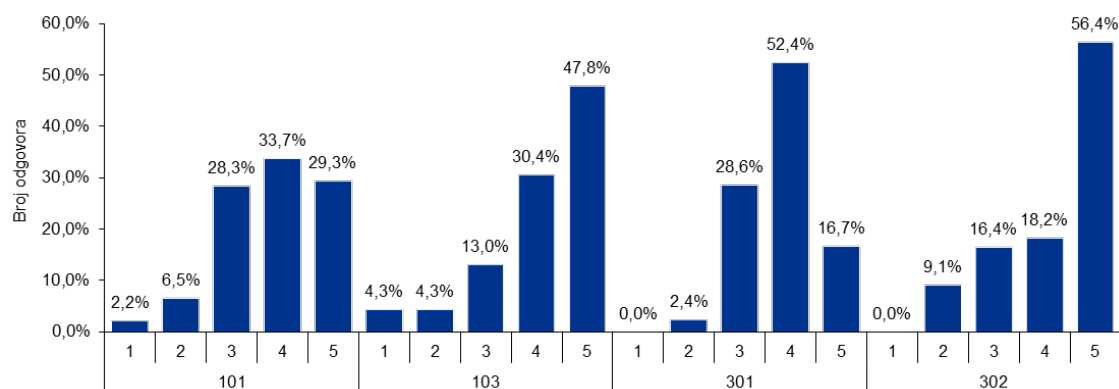
Jačati institucionalnih kapaciteta boljim korištenjem Tehničke pomoći kako bi se eliminirala administrativna uska grla, izbjeglo dupliciranje poslova i poboljšalo ukupno upravljanje procesima.

Podizanje svijesti, jačanje kapaciteta korisnika

Povećati promotivne aktivnosti u svrhu podizanja svijesti o mogućnostima financiranja te ponuditi treninge potencijalnim korisnicima u svrhu jačanja kapaciteta istih, povećanja broja prijavitelja te naposljetku povlačenja sredstava.

Slika 91: Sažetak istraživanja mišljenja korisnika - Evaluacija kompleksnosti procedure prijave za IPARD potporu

Sažetak ankete korisnika - Evaluacija kompleksnosti procedure prijave

Temeljeno na istraživanju mišljenja korisnika, indikativno je da korisnici smatraju da je proces prijave bio jako kompleksan, npr. ovisno o mjeri, ocjena kompleksnosti varira od 67% do 78% ako se sumiraju odgovori korisnika koji su odgovorili s 4 ili 5 (gdje 5 označava ocjenu – jako kompleksno).

Primjena strateškog i usmjerenijeg regionalnog pristupa

Prilikom alociranja sredstava i definiranja kriterija prihvatljivosti, nacionalne mjere bi trebale težiti ka tome da primjene strateški i usmjereniji regionalni pristup koji će omogućiti korištenje

Ministarstvo poljoprivrede

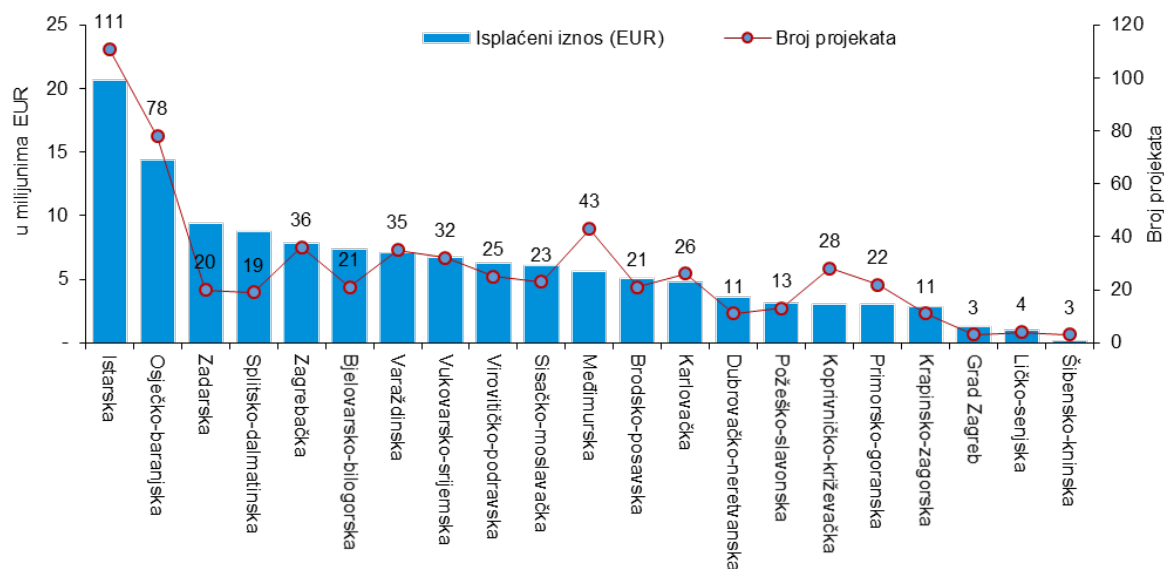
Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

raspoloživih sredstava na način da smanjuje postojeće regionalne razlike u zemlji a time i bolju ukupnu apsorpciju.

Slika 92: Teritorijalna raspodjela – Pregled ukupnih isplata i broja projekata (ukupna javna sredstva)

Geografska distribucija - Pregled isplaćenih iznosa i broja projekata

Kao što je prikazano na slici iznad, najuspješnije županije u ugovaranju projekata su bile poljoprivredno najrazvijenije županije (Istarska i Osječko-baranjska s 289 ugovorenih projekata ukupno), dok je pak s druge strane u manje razvijenim županijama, uključujući Ličko-senjsku i Šibensko-kninsku, uspješno ugovoreno samo sedam projekata.

Ovi rezultati ukazuju na to da glavni cilj IPARD programa, vezano uz potporu nerazvijenim regijama/županijama nije postignut, te da je program nije pridonio smanjenju trenutnih regionalnih nejednakost.

10.7 Diseminirani rezultati evaluacije

Ex-post evaluacijska izvješća distribuirana su od strane Upravljačkog tijela svim relevantnim dionicima te je održana i prezentacija evaluacijskih rezultata 30. studenoga 2016. u prostorima Ministarstva poljoprivrede, na koju su bili pozvani svi relevantni dionici. Navedeno je provedeno prije slanja nacrtu izvješća Europskoj Komisiji na pregled.

Nadalje, objavljen je i osvrt na održanu prezentaciju s ključnim zaključcima na web stranici Hrvatske mreže za ruralni razvoj.³⁵

Dodatno, Evaluator je upoznao sve korisnike IPARD potpore, koji su sudjelovali u istraživanju mišljenja korisnika i u studijama slučaja, sa samim procesom evaluacije te iste informirao da će svi rezultati biti poznati javnosti i biti javno objavljeni od strane Upravljačkog tijela.

Finalna prezentacija rezultata evaluacije, zaključaka i naučenih lekcija održati će se krajem rujna 2017. godine za sve relevantne dionike, uključujući i predstavnike Odbora za praćenje Programa ruralnog razvoja, kao i za sve ostale zainteresirane strane.

³⁵ <http://www.hmrr.hr/hr/novosti/iz-hmrr-a/izvjestaj-s-prezentacije-rezultata-izvrsitelja-ex-post-izvjesca-ipard-programa-rh/>

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Prilozi evaluacijskom izvješću

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Prilog 1 – Studije slučaja

Ministarstvo poljoprivrede

Ex post evaluacija IPARD Programa Republike Hrvatske 2007. – 2013.

1. kolovoza 2017. godine

Prilog 2 – Istraživanje mišljenja korisnika

KPMG

